

Spaníatá EZOUŠEK

O jeho radostech i starostech
vypravuje Karel V. RAIS.

Knihtiskarna F. SIMONEK Nakladatele

V PRAZE

PANTÁTA BEZOUŠEK.

O JEHO RADOSTECH I' STAROSTECH

VYPRAVUJE

KAREL V. RAIS.

1893.

V PRAZE.

KNIHTISKÁRNA F. ŠIMÁČEK, NAKLADATELÉ

1897.

PANTÁTA BEZOUŠEK.

I.

Pantáta Bezoušek, výminkář z čísla 18. v Nové Vsi pod Zvičinou, procházel se uličkou mezi zahradami před rodnou chalupou.

Půda zahrad, ohraničených krajinovým plotem, jímž prolézaly snítky angreštu, pokryta byla hnědožlutou, rozplizlou, rozdupanou travou. a staré štěpy mrtvě, bez hnutí rozpínaly nad ní kostry snětí a větviček; každá hnědá houba. místa zlatého i plesnivého lišejníku byla na nich patrna, protože žlutá zář západu plným proudem rozlévala se zahradou.

Slunce ukryto bylo právě za chalupou, jež stála vzadu mezi zahradami, a za níž rozkládala se rovinatá lada polí, v jejichž brazdách bělaly se a svítily umrzlé stružky a kaluže.

Chalupa okny dívala se do levé zahrady a krčila se, jakoby mezi stromy dobře neprozírala a zkoušela, kudy je viděti lépe. V čistém, křídovém průčelí pod šedivou prkennou lomenicí měla tři okna. dvě větší do světnice hospodářovy, menší z výminku pantáty Bezouška.

Nad střechou výminku klónila se tlustá, stará hruše velmi košatá, a snítky její plazily se po mechu šindelů.

Na dvorku chalupy chodilo několik strakatých slepic, jedna z nich široká, načechraná, černobílého peří, velké chocholaté hlavy, zašla si až na zásep; na hnojišti stál vysoký kohout, jemuž žlutětřpytný plášťík splýval od hlavy až na konec černého těla; stál vzpřímen, hrdlo máje vypjato, černo zelený ohon pyšně vztýčen a zahnut, a každou chvíli kokrhal, ale chraplavě, jakoby se teprve učil.

Na hřebenu střechy bukal volatý popeláč, a třpytná křídla druhů jeho přes tu chvíli kmitla se nad chalupou, nade dvorkem, nad zahradami.

Pantáta Bezoušek. chodě krok co krok, fejfčil z krátké dřevěnky. Byl malý, ale ramenáč, taková zá-mora zdravá. Černá očka, v jejichž koutcích byly celé vějířky vrásek, jen se mu pod dlouhým, prošedlým obočím kmitala; nad nízkým, rozbrázděným čelem seděla mu kulatá huňáčka, poněkud k týlu posazená, a kolem ní ploužily se husté, popelaté proudy vlasů. Bradu měl úzkou, trochu vyčouhlou, protože neměl zubů. a bledé, úzké rty mu zapadaly do úst; kulatý nos, na konci začervenalý, čtverácky seděl na zardělých tvářích. plných drobných vrásek.

Na širokém těle měl nedělní vlněnou kazajku, v jejíž tmavé půdě rděly se drobné kvítky, a pod krkem visely červené šňůrky se třapci, aby se mohla podvázati; vesta sahala mu až ke krku a byly na ní dvě

řady lesklých knoflíků. Soukenné kalhoty měl nataženy přes boty, jejichž vysoké holínky velmi byly patrný.

Chodil ze široka a klátil se poněkud z leva na pravo. Chvílemi se zastavoval, dřevěнку podržel stranou od těla a prohlížel si stromy a chalupu, i do polí se zadíval. Zašel si až k bráně, opřel se o její trámec a zíral na náves, v jejímž středu bylo hluboké koryto potoka, lemované šedokorými topoly, a na druhé straně chalupy a baráky malých oken, sehnutých, omšených střech.

Za chalupami šířily se zase rovné lány, dělené rovnoběžnými mezemi, v pozadí na vypjatém věnci strání roztáhl se černý les, za ním zdvihala se šedá, rozlehlá hora Zvičina, jejíž svatojanský kostelík byl při žluti západu dosti dobře patrný.

„Ááá, kmotr se chystá — chystá,“ zazvučelo v pravo z návsi, a suchý mužský, mající levé oko převázané černou páskou, tělo opásané modrou, vyrudlou zástěrou, hnal se k bráně.

„Dej Pánbůh dobrej večír,“ pozdravil mírnějším hlasem a sundav placatou čepici s rozlámaným, napolo utrženým štítkem, přejížděl si rukávem čelo.

„Dej to Pánbůh,“ suše odvětil pantáta a zahuliv stranou mžikl na příchozího.

„Já myslil, že se přece nepustíte.“

„Už poručeno Bohu,“ zašeptal pantáta a bafnuv krátce, opět pohleděl na hosta.

To byl zedník Kocián, jenž se na jaře vydával na stavby do hor a v zimě se jen tak doma klátil.

„I jenom žádný strach. Praha je Praha,“ kázal Kocián a sáhnuv si na prsa pod zástěru vyndal dýmku s porcelánovou umazanou hlavičkou, profoukal ji a nacpával.

„Člověk není jako vrba,“ prohodil výminkář a klidně zahleděl se k obloze, po níž od západu pluly šedobílé kusy oblaků.

„No není, není, ale zvykne taky — já bych mohl povídat! Když jdu z jara mezi ty Němce, všechno mi tuhle v prsou kloktá, ale za tejden jsem tam jako doma.“

A Kocián zapáliv si usedl na černou kládu vedle plotu a rychle kouřil. Bezoušek pomalu dýmaje neodpovídal.

„To už tam vždycky na mne čekají, a dokud nepřijdu, polír pořád jenom obchází a říká: Kdy pak nám už přijde Kocián, letos nějak dlouho nejde! Ale jak přijdu, už si pohvizduje, protože je bez starosti, ví, že se může spolehnout.“

V tom umlkl, protože z návsi ozval se chechtot a po něm slova tenkým hláskem: „Že se to zas Kocián chlubí? Vždyť jsem to věděl, na čtvrt hodiny ho poznám!“

To přicházel Dejnožka, vozka z městecké továrny. Byl to drobný, kostnatý knot, maličké hlavy, jejíž brada se pod bezzubými ústy pořád třásla. Byl bos a na sobě měl jen hrubou plátěnkou a štruksky, tuze spravované, spoutané řemenem. Doběhnuv usedl si na kládě vedle zedníka.

Kocián bafal, bafal, a když nehořelo, zvolna si zapaloval.

„I tak jsme se tuhle s kmotrem dostali do řeči,“ začal teprve, když se mu z dýmky vyhulily husté bílé oblaky, „že přec pojede do té Prahy.“

„I Bože, když tam člověk má takového syna, proč by nejel, proč? Jel bych taky hned!“ tence odpovídal Dejnožka.

„A snad tam nemáš dceru? Ať tě pozve!“ velmi vážně se tváře kázal Kocián.

„I co pak je o pozvání, ale to stojí fukaly! Přišel jsem vás, kmotře, prosit,“ obrátiv se k Bezouškovi spustil mírně, „když už tak do té Prahy jedete, abyste se taky podíval k naší Málce.“

Upřímná prosba zněla z těch slov, a také Dejnožkův pohled byl velmi měkký.

„I podívám, proč bych nepodíval, jenom jestli to najdu,“ ochotně přisvědčoval pantáta.

„Snad se doptáte, zůstává v Haštalské ulici, on se jmenuje Balabán, a mají tam šenk,“ stejně měkce pokračoval Dejnožka.

„Tak Balabán — v Haštalské ulici — Balabán,“ bafaje pokyvoval pantáta, „potom si to doma zapíšu, abych nezapomněl.“

• „Už nám kolik časů nepsali, tak ani nevíme, co dělají, a přece bych taky rád věděl, jak se vlastně mají. Lonského roku, když tam tetka Rasoška šla na pout, prosil jsem ji, aby se stavila, ale nestavila se, nemohla to prý nalézt,“ zvolna, tesklivě vypravoval Dejnožka.

„No, musí to být město, jen podle toho, co člověk slyší! Budete mít podivánku, kmotře,“ kázal Kocián.

„I jaká pak pro mne podivánka,“ zabručel Bezoušek.

„To si myslíte, protože jste nikde nebyl! No, já Prahu taky neviděl, třeba že jsem už kus světa zvroubil, ale neříkám, že se tam snad ještě jednou nepodívám; práce tam je a šikovné lidi hledají. Co jen se o tom mostě naslejšchám, kostelů prý je tam hrůza, a ten svatojanský oltář ze samého stříbra kde pak uvidíte? A potom to divadlo — co pak se tam lidé málo naježdili?“

Dejnožka s Bezouškem si té řeči z počátku tuze nevšíмали, ale když Kocián spouštěl ohnivěji, poslouchali přece.

„Potom ty hodiny od slepého mládence — kraj světa jdete a nenajdete druhých!“ pokračoval Kocián.

„Náš polír tam jezdívá kolikrát do roka a vždycky, když se vrátí, říkává: Lidičky, tahle Praha je přece jenom město, tam člověk vidí práci!“

„Naše Málka taky o tom psávala, a jak jsem vyrozumíval, musí to být převeselé město,“ přidával Dejnožka.

„Inu, inu,“ povzdechl si Bezoušek, „všecko to může být pravda, ale když už s člověkem začíná zima rozprávět, přejdou chuti na toulky. No, má nebožka tam taky byla; když se Józa měl ženit, tuze nás na svatbu nutil, tak jsem matku vypravil.“

„A pobudete, pobudete?“ úlisně ptal se Dejnožka.

„Snad — trochu,“ a pantáta pokrčil rameny.

Dejnožka rychle vstal.

„Tak prosím vás, kmotříčku, nezapomeňte — Bababánovi v Haštalské ulici, mají šenk; že je všecky nastokrát a z celého srdce pozdravujeme, aby jim dal Pánbůh zdraví a všecko dobré, a kdyby se k nám chtěli podívat, že bysme je tuze rádi viděli,“ měkce vzkazoval, a oči se mu při tom leskly.

„Nestarejte se, nestarejte,“ sliboval Bezoušek.

„Holka měla štěstí, že se z pouhopouhé služby tak vdala — prosím vás, šenk v takovém městě! Počítám, že oni se k nám sotva kdy vydají. Málka ví, v jaké jsme tady nuzotě, ale že bysme poslední nesnesli, to snesli! Tak abysme aspoň věděli, co a jak s ní je. A Pánbůh vám dej zdraví, abyste se tam měl hodně dobře, abyste té Prahy vesele užil, a zase se nám šťastně vraťte!“ tiskna pantátovi ruku loučil se Dejnožka.

„Dej to Pánbůh — taky vám přeju všecko dobré, a v té Haštalské ulici se stavím,“ srdečně opětoval Bezoušek.

„Buďte tak dobrý! A vašemu panu doktorovi a všem jeho přínáležejícím taky pěkné pozdravení. Inu, můžete mít radost — takového syna — a tak se hlásí —“ a pókývuje hlavou, skrčen, ostré lopatky maje vysedlé, Dejnožka přes náves volně odcházel.

Západ vybledl, stíny topolů již jen slabě se temněly, a Zvičina vzdalovala se v prvním šeru.

„A já taky abych šel zas o dům dál,“ vstávaje bručel Kocián, „ale — tuhle se svezu s Hejhalem.“

Od dola po silnici pomalu kráčel velký, silný staroch, vlasů úplně bílých; přes levačku nesl si huňatý kožich a v pravici měl silnou hůl; na hlavě naražena byla beranice s podvázanýma ušima, na těle oblečen tmavomodrý kabát šosatý, sahající až k holínkám. Byl to Hejhal, dlouholetý tovární hlídač. Zabočil také se silnice a zamířil k bráně.

„Tak se na nějaký čásek loučíte, pantáto?“ povídal hlubokým, jednotvárným hlasem.

„Ba loučím, brachu!“ přisvědčil dědeček.

„No, nějak bude — takové loučení stojí za to, leckdo by se rád tak loučil. No, šťastnou cestu a dobrý návrat, buďte hezky zdráv!“

Sterý Hejhal podal Bezouškovi svou velkou, těžkou ruku. Kocián při tom všem stál jako zařezán, nepamatoval, že by byl slyšel Hejhala tolik najednou mluvit.

„Strejče, svezu se s vámi.“ pravil teprve, když hlídač odcházel; ale ten mu neodpovídal.

Pantáta Bezoušek hleděl za nima, dokud nezmizeli. Loučení starého nemluvy tuze jej potěšilo. Rozhlédnuv se ještě návsí zvolna vracel se k chalupě. Na sněti staré jabloně čepýřili se a skotačili vrabci, ale kohout se slepicemi odešli již nad dřevník, kde v podstřeší měli svůj hřád.

Hospodyně Halouzková, pantáty Bezouška dcera, v krátké modračce, v košili u krku sdrhnuté, bosa běžela do chléva. Vidouc otce, zastavila se a povídala: „Mně se zdá, že se s vámi loučil ten krákora Kocián?“

„Loučil — člověk ho nejraději poslouchá, když mlčí; taky Dejnožka přišel, abych mu pozdravoval dceru, ba i starý Hejhal se stavil dát s Pánembohem!“ A pantáta se usmál.

„Povídala mi včera kmotra Kabeláčka, že Hejhalka zas dělala starému zle,“ hovořila hospodyně.

„Kdyby mu dobráku starému dala pokoj!“

„Jsou na něj s mladými tři a pořád ryjou. aby jim ten barák pustil. -- Už jsem vám to do truhličky všecko složila, jak jste si řekl, podíváme se večer, jestli jsem na něco nezapomněla; Váša klec se stehlíkem obšil, aby se nějak nenachladil.“ švitořila.

„Tak zatím pěkně děkuju.“

Hospodyně přikývnuvši chvátala do chléva, pantáta loudal se dvorkem k stodole. Přehlédnuv celé stavení zašel na pastvinku za stodolou a rozhlížel se po nebi. Bylo tmavě modré, jen sem tam plovaly bělavé oblaky. Nad výšinkou třpytila se v západní obloze, jež měla dosud žlutěbílý nádech, jiskrná hvězda. Jak od západu jemně, ale chladně válo. bylo až sem slyšeti temný hukot telegrafních drátů, jež pjaly se nad tratí, běžící poli k nádraží.

Po mezi rovně k chalupám loudal se vytáhlý, ohnutý občan; dlouhé ruce měl vzadu složený, pangrotku s čela.

Pantáta Bezoušek, stále volně pokuřuje obcházel rodné stavení; zastavoval se, obhlížel, pozoroval. U stodoly zkoušel, jsou-li zadní vrata dobře zastrčena, u chléva urovnával slámu, jíž byla stěna obložena, zašel si i nad

sklípek a zkoumal, je-li otvor, jímž se na podzim sypaly brambory, dobře ucpán. Při tom se přes tu chvíli ohlédl k polím, zda osamělý choděc dochází. Konečně vida, že je blízko, šel mu naproti.

Byl to soused, také výminkář, Kabelák.

„Dobrej večír.“ pozdravoval rukama nepohnuv, „chystáš se, chystáš?“

„Chystám, ale je mi, brachu, krušno,“ trpce se usmívaje odpověděl Bezoušek.

„Nono, nejedeš kraj světa, na věky, a máš tam své,“ napomínal ho Kabelák hladě si husté šediny, na spánek sčesané.

„Je to platno. když jsou všecky kořeny tady; kdyby byla nebožka živa, snad bych jel veseleji,“ zastýskal Bezoušek.

„Jdi! dokud byla živa, nejel jsi taky; to ona byla. dej jí Pánbůh nebe, větší hrdina,“ smál se Kabelák.

„To je pravda, byla; kolikrát mě tam posílala, ale to mě znáš. Krom toho Józa nebo ona každý rok přijeli, a potěšili jsme se. Věř mi, kdyby byli tolik neprosili, a řeknu, kdyby nebyli zrovna vyčítali, že jsem otec a nevím ani pořádně, jak je syn usazen, že ani ty děti jejich neznám, a kdybych je přece, než umru, nechtěl vidět, nevím, nevím, jestli bych se byl už vypravil,“ starostlivě vypravoval Bezoušek.

„I vždyť nejdeš na smrt!“

„Povídám — po vůli boží! Budeš, hochu, ráno chodit do kostela sám! Ale to ti povídám, ať se mi u mé nebožky pokaždé stavíš, když já ji tu tak ne-

chávám," a pantáta Bezoušek rychle pohyboval zapadlými ústy i tvářemi, aby potlačil slzy, jichž cítil plné hrdlo.

„To buď bez starosti a nebuď dětina, toť jakoby ti bylo deset roků a chtěli tě odvézt do Němec.“

„A to ti taky povídám, pár řádků ať mi napíšeš; hezky si to přines k nám, a Váša ti ten adres naškrábne.“

„Napíšu, a dá Pánbůh, že za pár časů budeme zas šťastně spolu běhat do kostela.“

„Tak, tak, to by snad už bylo všecko! Taky k nám sem někdy zajdi, a co by bylo potřeba, porad', to víš. mladí vždycky bývají trochu halabala.“

„Podívám se, ač toho nebude potřeba, umějí všecko po vás dávno nazpamět.“

„Tak už tě tady Pánbůh opatruj a všecky vaše — a kdybysme se ráno neměli vidět, buď s Pánembohem!“

„I uvidíme, toť víš, že uvidíme — dej ti Pánbůh dobrou noc!“ A staroši stiskli si ruce.

Kabelák složiv opět dlouhé ruce na kříži, ohnut zvolna kráčel k svému. Pantáta Bezoušek nehnutě za ním hleděl, dokud nezmizel ve tmě.

Na tmavé hluboké obloze třepetaly se drobné hvězdy a od západu mrazivě fičelo.

Když pantáta klusal do chalupy, na hřádě zachruly se a zakvokaly slepice, pod střechou z hluboka zabukali holubi, a zas bylo ticho.

Zastavil se, pohleděl k holubníku, k obloze po dvorku až na zahradu — a vešel do tmavé síně...

Hospodářova světnice osvětlena byla žlutavou září malé petrolejovky, stojící na velkém dubovém stole těžkých, skřížených noh. Kolem lampy bylo dosti žlutavého světla, ale v rozích světnice tměly se stíny, jež natahovaly se i na trámový kropený strop.

Hospodář Václav Halouzka seděl u dlouhé hrany stolu; byl po večeři a zajídal chlebem. Děti, jedenáctiletá Anina a devítiletý Váša, klučík modrooký a bělohlavý, dojídali se dna mísy svařené mléko a potýkali se lžicemi, že jen to břínčelo. Šestiletá Mančinka chrůpala již na mamince posteli, stojící u stěny naproti stolu; obě válečkovité paže měla rozloženy za hlavou, a po světnici vlnil se klidný její dech. Hospodyně stojíc před lavičkou u velkých černých kamen kachlových, domývala několik hliněných hrnků.

„Pojďte, pojdte, tatínku,“ volala, když se těžké, jednoduché dveře otvíraly a pantáta vcházel, „aby vám mléko nadobro nevystydlo.“

„I nemám ani hladu,“ odpověděl a huňáčku hodil na červenou lavici podél stěny.

Pomodliv se tiše dal se do jídla. Váša položiv lžici opřel si hlavu o dlaně a upjatě zadíval se na dědečka. Anina odnesla mísu ke kamnům, vlezla si opět za stůl a také s dědečka očí nespustila.

„Dědečku, přivezete mi něco?“ spustil Váša.

„I to víš, že přivezu, ale dáš mi pozor na holuby,“ mutlaje odpověděl dědouš.

„A co — čepici?“

„Tak třeba čepici.“

„Ale s červeným pírkem, dědečku,“ nakazoval Váša.

„A mně, dědečku, knížky — přivezete?“ přidávala Anina.

„Přivezu, přivezu, budu na to pamatovat.“

„Jen vy si poroučejte,“ ozval se otec. „nic jim, pantáto, nevozte, nedělá to dobrotu!“

„To by bylo, abych jel do Prahy a nic dětem nepřivezl! A co pak Mančince — snad šátek, ne?“

„Nedělejte si, tatínku, zbytečné outraty,“ napomínala hospodyně.

„I mlč, holka, když jsi byla jako oni, taky jsi ráda brala. Když jsem býval na jarmarce, běhali jste na kus cesty a křičeli: Co pak nám nesete, tatínku?“ —

Když pantáta řekl ‚Zaplať Pánbůh‘ a položil lžíci, odžejbroval se od stolu pohledět do staré, malované truhličky.

„Ani to nebudu rozhrabovat, když jsi to tak hezky urovnala,“ povídal. „Ty bačkory tam jsou?“

„Jsou, tuhle dole v rohu.“

„Růženec — modlicí knížky moje i maminčiny?“

„Taky.“

„Druhé boty, všední kalhoty a vesta — břitva, štětíčka —“

„Všecko, všecko.“

„I tak jaké pak starosti, vždyť na mou pravdu nejedu za moře do té Ameriky, ale jenom do Prahy, ne?“ a dědeček se hlasitě zasmál. Ale všichni cítili, že ten smích nezní jako jindy.

Když opět u stolu zasedl, Váša vlezl pod stůl a pomalu vploužil se k dědovu klínu. Stařec hladil jej po bílých vlasech, jež nad snědým čelem hochovým zdály se ještě bělejší, a lichotil: „Ty můj kominičku, to se mi po tobě bude stejskat! Jen pamatuj na ty holuby a na králíky taky nezapomeň; dej pozor, aby se na ty malé nedostaly myši.“

„Dědečku, ne abyste tam u nich v Praze zůstal a na nás zapomněl,“ napomínala Anina a z druhé strany se k němu přikradla.

„I bodejť, na vás člověk zapomene,“ zasmál se.

I rodiče dali se po těch slovech do smíchu.

„Jen vy tady hezky dělejte dobrotu, tamhle Mančinku neškádlete; až se vrátím, povím vám, kdo je hodnější, jestli vy, nebo pražské,“ pokračoval.

„Pane, tam budete mít každý den pečení,“ povídala Anina.

„A na to já se jen třesu, vid,“ smál se stařec.

„Pomodlete se a jděte na hřád!“ tlumíc hlas přísně kázala matka.

„Jděte, jděte, děti. já půjdu taky,“ přikyvoval pantáta.

„I poseďte, pantáto, kdy pak zas budeme tak pohromadě,“ srdečně pobízel Halouzka.

„Ba, ba, hochu, taky mi to vstoupá do hlavy a jsem starostí jako pitomý,“ odpověděl staroch, dojíraje sousto chleba.

„A nezapomeňte napsat pár řádků, jak jste se dostal, abysme byli bez starosti,“ žádal hospodář.

„I to já řeknu Józovi, beztoho už na to nevidím.“

„Taky tam od nás hezky pozdravujte, a švaříčková aby se nemrzela, že nic nevezete než trochu vajec, kousek masa a domácího chleba, když ho Józa tak rád; je teď taková doba, že nic jiného není, aspoň kousek drůbeže kdyby jim člověk mohl poslat, ale kde už teď! Tu buchtu jsem taky upekla — ale kde pak oni, ti mívají jinačí!“ rozprávěla hospodyně.

„Jen si nedělej starosti. Márinku znáš! No, musím říct, děti, že na vás na všechny budu tuze vzpomínat. A nevím, nevím, jak dlouho to vydržím! — Ale teď půjdu k nám, abyste se vyspali. Dej vám Pánbůh dobrou noc!“

„Dobrou noc, dobrou, a hezky se na tu cestu vyspěte.“

Dědeček po tmě vyšel na síň, z ní do síňky nad sklepem a vloudal se do výminku. Ani nerozsvítiv shodil vrchní oděv a klekl před odestlanou postelí. Hlavu složiv do dlaní, počal se modlit otčenáš — ale jiné myšlenky tuze se mu draly na povrch a rušily jej v modlitbách. Měl co dělati, aby se obyčejné své modlitby přemodlil. Potom vlezl do postele, přikryl se až po bradu, ruce sepjal na prsou — ale nespál. Vzpomínky na cestu do Prahy, na tu dálku po železnici, na setkanou s milými dušemi, a jak to tam všecko bude, běhaly mu hlavou a budily starosti, smutek. Ale do toho temna vždycky chvílemi pronikl jas, a v něm objevily se dvě hlavičky Bože, Bože, nebožka máti ani jich neviděla leda na té fotografii, povídal si v duchu...

Při druhé stěně stála neodestlaná postel, na níž ještě před měsícem ležela, ale to již byla bídna, zle sešlá; od nějakých tří neděl zůstal na výminku sám.

Tenkrát o pohřbu musel synovi, jenž nedávno otevřel si advokátní kancelář, i choti jeho Márince slíbiti, že jak to tady bude mít všecko v pořádku, vydá se k nim, a že pobude. Ale kdyby byli nepsali, neupomínali, byl by to zas odkládal jako dřív.

Pantáta Bezoušek před tou cestou do Prahy usnul pozdě v noci, a když ponocný Honzíček pískal druhou, už zase byl vzhůru a marně namáhal se usnout. Říkal si všechny modlitby, které uměl, i písně v duchu si notoval. Sledoval, jak se okénkem prodralo prvé ranní šero, v němž zaleskla se stará kachlová kamna.

Co se nebožka babička kolem těch kamen naotáčela, co se každou neděli napospíchala, aby dědeček, z hrubé se vracející, jakmile mezi dveře vstoupí, polévku viděl na stole! Pomalounku v tom šeru rozeznával dveře, v zimě, v létě obecpané, poličku, stůl, velkou almaru, věšák i tmavé hodiny, jichž včera pro samou starost ani nenatáhl.

Šero počalo se měnit v bledé světlo. v němž všechny předměty pohenáhlou dostávaly barvu; stůl žlutou, almara modrou se světlými, květovanými poli, polička tmavočervenou. babiččiny peřiny rudé a bílé pruhy, a také obrázky na stěně se rozjasňovaly.

V rohu nad stolem visel kříž s ověnčeným Spasitelem, na stěně několik svatých obrazů na skle i na papíře, pod nimi zasklené fotografie. Na jedné byla dvě

dětská poprsí s přikloněnými hlavičkami, na druhé podobizna venkovské ženy se šátkem, pod bradou zavázaným, na hlavě.

A jedna myšlenka stále ozývala se v pantátově hlavě: Bude se mi po té světničce stýskat! Zítra ráno budu vstávati jinde, daleko odtud, a tahle stará moje postýlka zůstane neodestlána. No, po vůli boží! —

Bylo to tu středu po svatém Josefu, když po deváté hodině ranní pantáta Bezoušek nadobro vykročil ze síně. Ještě si zaběhl do chléva pohladit krávy, podívat se na králíky a na dvorku zahvízdat na holuby.

Váša, jemuž bylo dovoleno dědečka vyprovodit na dráhu, šoural se za ním; byl hladce učesan, obut a měl nedělní čepici i kabát.

Dcera s vnučkami čekala na záspi, hospodář připínal si šandu k trakaři, na němž naložena byla dědečkova truhlička a koš s vejci.

„Tak už tu buďte s Pánembohem!“ jda v před po záspi volal pantáta třaslavým hlasem, a rty i vrásky po tváři se mu chvěly.

„S Pánembohem, šťastnou cestu, provázej vás Pánbůh!“ loučila se dcera a podala mu zavázanou klec.

Vnučky mu políbily ruku, pantáta je zlíbal a pohladil jim tváře i vlasy, a již s Vášou klusal za hospodářem.

Váša ruce maje v kapse vykračoval si vážně, pantáta stále se ohlížel.

Z leva i z prava přes zahrady ozývaly se hlasy ze sousedstva: „Tak už jdete? Dobře se v té Praze

mějte! Dej vám Pánbůh zdraví a všechno dobré! Šťastný návrat! Veselou cestu! Pěkné pozdravení!“

Dědeček neodpovídal — nemohl — jenom černý kulatý klobouček sváteční po každém pozdravu posmekl.

Bylo pěkné březnové ráno; po nočním mrazíku půda měla ještě škraloup, ale již počínal jihnouti. Střechy chalup topily se v sluneční záři, snítky topolů se leskly, a potok vesele hrčel. Obloha byla hladká, čistá jako vyleštěná ocel a také tak jiskřila.

Pantáta měl na sobě krátký nedělní kožíšek, potažený modravým sukem, sváteční nohavice zase nataženy přes holínky, na krku černý šátek na kličku, nad ním úzký proužek bílého límečku.

V levačce nesl klec, zavázanou v modrý šátek, v pravici měl svou starou, po tatínkovi zděděnou rákosku s polokruhovým ohybem.

Šel sehnout, zamlklý; v tvářích byl čistě oholen, a prošedlé vlasy kolem uší se mu leskly, jak byly namočený.

V několika minutách byli v městečku, jež je s Novou Vsí úplně spojeno. Také zde, kdo pantátu viděl, volal naň zdaleka, přál šťastnou cestu, posílal pozdravení Praze.

Od Bubáků vyběhla ženština, oděná jen v modračku a košili, a hnala se za Bezouškem.

„Jedete do Prahy, pantáto?“ volala.

Dědeček zastaviv se přisvědčil.

„Kdybych vás směla prosit, buďte tak dobrý, zeptejte se mi tam po tom mém bratrovi — ani nevím,

co teď je, ale byl komisarem u finance," a pohled ustaných tváří jejích byl pln vroucnosti.

„Poptám, Bubačko, jenom dovedu-li s těmi lidmi mluvit. Tak Vojtěch Zuran a býval komisar u finance.“

Bubačka přisvědčovala.

„Já ne že bych od něho něco chtěla, to Bůh zachraň, ale aby přece člověk věděl, je-li živ. Dobře on se o to nestará, třeba že je bratr — Pánbůh mu odpusť, za ženiny peníze prodal všecko. A šťastnou cestu přeju!“

Dědeček pohnul vzadu kloboučkem, a Bubačka uháněla domů.

Za malou chvíli se potkali se starým Kabelákem a výminkářem Syrovátkou, kteří se teprve vraceli z ranní. Syrovátka byl ještě větší než Kabelák, ale ohnutější, ačkoliv ani dost málo šedivý; pangrotku měl naraženou až na uši, široký, nazelenalý burnus klátil se mu kolem nohou, obutých do vysokých, rezavých holínek.

Spatřiv pantátu, směje se volal z daleka: „Vidíš ho, Pražáka, už tuhle jde, ten si dneska vykračuje!“

„Kdy bys ty netejral,“ trpce děl Bezoušek.

„No, žádnou mrzutost, šťastnou cestu ti přeju a brzy se vrať, ať nechodíme dlouho sami a můžeme zas zpívat ve třech — dneska jsi nám už chyběl,“ dobrácky hovořil Syrovátka.

„Jen ať mi mezi vás nikdo nevleze, ten švec Přetrhdílo ss už dost vtíral.“

„I to buď bez starosti, kdo pak by poslouchal jeho kokrhy. No tak s Pánembohem, jeď vesele a šťastně se vrať!“ a Syrovátka potřásl dědečkovi rukou.

Bezoušek louče se ještě s Kabelákem povídal vážně:

„To ti povídám, kmotře, ať nezapomeneš!“

„Jen buď už bez starosti a dobře dojeď —“

Oba výměnníci zdlouha, vážně, ohnuti kráčeli k domovu . . .

Na blízku bílého kostela, jenž stojí na kopečku obklopen hřbitovem, pravil pantáta: „Jeďte pomalu, stavím se ještě tuhle u babičky a dohoním vás!“

„Jen se nezapomeňte, aby vám neujel,“ napomínal ho zeť.

Dědeček doběhnuv na hřbitov, klekl u hrobu ještě čerstvého, neslehnutého, pokřižoval hroudy a zticha se modlil. Po chvilce, opět pokřižovav hrob, povídal polohlasitě: „Tak tu hezky spi a buď s Pánembohem! Starosti neměj, kdybych tam umřel, přivezli by mě sem, to jsem si u Józy vymínil. Vezmu jim tam od tebe pozdravení!“ Poslední slova vyrážel hlasitě, přerýval je vzlyky a mlaskaje rty polykal slzy.

Ještě jednou rozhlédl se tichým hřbitovem, jenž byl teď v šedi trávy bez květů velmi smutný, podíval se na věžové hodiny a chvátal ze hřbitova; ale od vrat ještě jednou ohlédl se k ženině hrobu a zakýval hlavou.

Na nádraží, jež stojí opodál v polích, přišel všecek zčervenálý — tuze si pospíšil.

Času bylo ještě hojně.

Když jim nádražní hlídač odvažoval bedničku a koš, pantáta žádal: „Prosím vás, strejče, ať mi dají na to pozor, vezu v tom pár vajec!“ Potom, klec se ste-

hlíkem drže pořád v ruce, se zetěm a vnoučkem vyšel před budovu. Mluvili leda několik slov.

Po chvíli hlídač oznamoval, že je pokladna otevřena; do pantáty jako když střelí, klec podal zetovi, hůl Vášovi a počal počítati peníze. Přicupav dovnitř pravil: „Tak prosím, pane přednosto, třetí strídu až do té Prahy.“

„Zlatý šedesát,“ zahučelo to za oknem.

Pantáta pomaloučku sázel desetníčky do rádek. Obdržev lístek postavil se proti světlu, přečetl si, co je na lístku napsáno a opatrně strkal jej do kapsy u vesty.

„Jen abych tě někde nevytrousil,“ šeptal si.

Vyšed opět na perron povídal: „Tak, kartičku už mám, můžeme teda jet!“

„Vidíte ji tamhle nad Lány — už jede!“ zvolal Váša ukazuje do dáli, kde z černého lesa do širých polí vyjížděl krátký vlak.

V tom přiletěla Anina; byla všecka zčervenálá a sotva dechu popadala supajíc: „Tuhle jste si, dědečku, zapomněl dřevěnku a tabák!“

„Pfujcetcakra!“ odplivnul si pantáta, „to jsem se lek, že se už něco stalo!“

„Maminka šla do vejměnku poklidit, a tu ji vidí na okně, tak jsem honem hnala!“ vypravovala vnučka. Byla také dle toho spěchu oděna: botky měla na boso, suknici po domácku, ale nedělní soukennou Jupku a matčin vlněný šátek.

„Maminka ví, že by se mi bez téhle kamarádky stejskalo,“ usmál se dědouš, „tak pojd', pojd', stará — čerti vědí, co jsem dělal, že bych byl na tě zapomněl!“ a dřevěнку strčil pod kabát do kapsy náprsní, váček do levé svrchní.

V tom čistém vzduchem jasné krajiny zavzněl ostrý, táhlý hvizd.

„Už to jede, tak s Pánembohem, s Pánembohem!“ měkce volal pantáta.

Zulíbav všecky strčil hůl pod levici, v níž držel klec se stehlíkem, a již stál jako bojovník, odhodlaný ke všemu.

Vlak vhukal do nádraží, kola buchala a břínčela, šrouby vrzaly a píštěly. Konduktoři běhající jako diví otvírali vagony, volající stanici, a pantáta chvátal k vozům.

„Třetí střídu do Prahy!“ zvěstoval všecek se třesa.

„Tady, tady!“ křičel průvodce vlaku, a pantáta sehnut vdrápal se do kupé. Stehlíka dal na lavičku „po koních“ a sám postavil se k oknu.

„Pozór!“ křičel konduktor a zapráskl dvéře.

Pantáta naklonil se do okna a křičel sípavě: „Tak s Pánembohem, a pozdravujte všecky!“

Váša i Anina stáli jako zaryti a upřeně zírali na děda. Když stroj zahvizdl, v kolech to zabuchalo, a vlak se hnul, spustili oba nahlas. Hospodář smekl a kýval čepicí, dědeček si červeným šátkem utíral oči. Potom usedl do koutku, z hluboka si vydechl a rty se mu zavlnily.

Zas se otevřela dvířka, a konduktor na stupních volal: „Tak ten lístek!“

Dědeček honem počal hledati, ale protože začal s kapsami kabátu, trvalo chvíli, než se dostal na vestu.

„Čerstvě, čerstvě, nemám kdy!“ vrčel konduktor.

„Tak budu prosit,“ všecek roztřesen vyhrabav lístek, žádal pantáta, „a jede to do Prahy, že jede?“

„Do Prahy, do Prahy!“ drnčivě zněla odpověď.

„A nemusím přelézat?“

„Nikde, tady zůstanete až do Prahy.“

„Ani v Chlumci, ani v Oseku? Povídal kmotr Kabelák —“

Ale konduktor již práskl dveřmi.

Dědeček ukládaje lístek, myslil si: Jen abych tě zas nezapomněl! Potom znovu sahal do všech kapes a vzpomínal, zda všecko má; do kapsy kalhot dvakráte hmátnul, má-li tam toboleku.

V kupé byli ještě dva mužové, podle řeči, klobouků, brslenek a natažených shrnovaček Němci z hor; repetice svoji pantáty ani si nevšimli. On dívaje se stranou do okna, vyhlížel domácí kostel se hřbitovem; jen jen že je zahlédl. Dol se Zvičinou v průčelí, s černou Hůrou na severu a temněmodrými Chlumpy na jihu, obklenutý čistým, osvětleným nebem, rozkládal se před ním. Známé kouty prchaly mu před očima... Opřev se do koutka, skrčil se na sedadle a přimhouřil oči. Pod lebkou mu hučelo a v celém těle cítil chvění; chvíli měl hlavu tupou, bez myšlének.

Tak už jedu — už jedu, uvědomil si konečně a bylo mu úzko. Pozoruje, jak Mezihořský krásný tmavolesý dol ubání, pocítoval bázeň, jakoby ho to odnášelo do neznáma, do nekonečna. Když v Ostroměři a ve Smidarech cestujících do kupé přibylo, poslouchal, dozví-li se, kam jedou, ne-li také do Prahy, ale vyrozuměl, že nejede tam nikdo. Proto se na Bydžovské stanici znova konduktora zeptal: „Ale prosím vás, příteli, jede to jistě do Prahy?“

„Do Prahy, do Prahy!“ křikl konduktor, žena se dál.

Při tom jednotvárném hluku, jeku, dunění a rachotu se pantátův neklid ponenáhlu tišil. Za Chlumcem si vzpomněl, že mu dcera dala do kapsy placku na cestu; velmi se tomu doma bránil, říkáje, že nebude mít na jídlo ani pomyšlení, ale nyní počal v kapse ulupovati a jedl. Zároveň bystřeji pozoroval ubíhající kraj: veliký, táhlý Chlumecký rybník, stráň, po níž běhalo srnčí, daleké široké roviny, nad nimiž vypínaly se tmavé topoly a bílé věže, mladé dubové lesíky, v jejichž koších houpalo se bělohnědé, suché, do chumáčů slepené lonské listí.

Ve Velkém Oseku z rozvířeného davu přiběhla do jeho kupé selsky oděná starší žena, nesouc na ruce košík.

„To jsem ráda, že jsem tady,“ povídala, sotva že usedla; uhnízdivši se, odchlípla víko košíku a podobně, jako prve dědeček, počala ulupovati z placky. „Kam pak jedete?“ tázala se pantáty.

„Do Prahy,“ povídal teskně.

„O já, do Prahy — něco kupovat, či prodávat?“

„To ne — k synovi — navštívit!“

„Tak, tak,“ přikyvovala, placky stále si hledíc, „řemeslníka?“

„I ne, je advokát.“

Tetka nechala placky a hnědé oči upřela na pantátu; prohlédla si jej od boty až na klobouček.

„I Bože, to se jede vesele — k takovému synovi!“ vzdychla. „No, počkejte, vy v Praze užijete! Já tam byla, než jsem se vdala, a nemůžu zapomenout; tam je veselo — Bože! Počkejte, až vás budou po těch ulicích provádět — pane, tam je vidět! A jakých jídel užijete!“ sedíc skloněna teskně vykládala.

„Už jsem na to starý,“ odmítavě odvětil pantáta.

„Starý — já už taky nejsem mladá, ale Praha je Praha — no, uvidíte!“

Když v Poděbradech vystupovala, povídala: „Šťastnou cestu, a věřte mi, že bych hned s vámi jela — i co pak, Bože, do Prahy, to člověk uhání!“

Vlak se opět rozjel, a dědeček pozoroval rovinatá pole a bílé, pěkně výstavné vesnice.

Inu, tady jsou krajáci, tady jsou sedláci, myslil si; samá červinka, žádná mokřina, žádný kamenec, statky pěkně z kamene a z cihel — to jsou jinačí kabrňáci než my u nás, barabiny jako v našich vesnicích tu ani vidět není! To jistě už jedeme do toho Pražského kraje, o kterém mi nebožtík otec vypravovával.

Úzkost a strach přece jenom s něho trochu spadly, a naděje, očekávání počaly se vzmáhati. I napadlo mu, že by si taky mohl zakouřit; nedal se pobízet, nacpal a vesele si bafče hleděl oknem.

Telegrafní tyče honily se, že se jedva kmitaly, vesničky se měnily, stanice přebíhala po stanici.

Však už dědečka začal boleti hřbet a špatně se mu v koutku hovělo. Už aby tady byla! myslil si a při té myšlénce zahřálo jej v prsou, jako když se vína napije. To byla radost a blažená naděje, že zas uvidí syna, nevěstu a dvě vnučky, kterých dosud živých nespatriil.

Jak to jen všechno bude! Jestli pak já s nimi dovedu mluvit? Józa on bude čekat na nádraží, ale doma u nich jak to všechno dopadne!

A jak tak skrčen seděl, dýmčičku svíral v levačce a při těch myšlénkách se usmíval. Vzal klec, rozhrnul šátek i obal a díval se dovnitř; ptáček seděl na hůlce přikrčen k drátům a úzkostně se choulil, ale spatřiv pantátovu tvář několikráte si poskočil.

„No, ty už budeš taky rád,“ bzučel dědeček, „jen počkej, počkej!“

Konečně na blízku Vysočan u protějšího okna kdosi prohodil: Praha! Dědeček, jako když ho bodne, honem uložil klec a skrčiv se šikmo hleděl k západu. Spatřil několik čadících továren a dále holou planinu. Postavil se, aby lépe viděl — a v tom vlak zatačel... Pantátovi projelo to od hlavy do prstů.

Rozvírala se před ním kotlina, plná šedomodrých jemných par, v nichž temněly se a prosvítaly domy, domy, domy, moře lomenic, hřebenů, štítů, věží, nad nimiž visely chumle modročerných mraků kouře, z jejichž hlubin až tam daleko a vysoko vzadu vypínal se obrovský. šedivý obraz. Pantáta spíše se zhrozil, než aby se byl obdivoval. Celé divné kamenné město, s ohromnou tmavou věží a množstvím drobných věžiček uprostřed, zdvíhalo se tam k čisté obloze, jakoby ve vzduchu viselo.

Z šerých modrých mračen vystupovalo to jako zakletý zámek ohromných šedavých stěn, k němuž se na všech stranách přitulilo město s mnohými divnými věžemi, bílými i tmavými, báňovitými i táhlými.

Teprve když vlak v Libni zastavil, pantáta upřeně zadíval se do divné mlžiny, a poznal, že to kouzelné pozadí není pouhý obraz, že od dolního, zřetelnějšího moře domů tísňí se to město až nahoru k šedému zámku; z modročerných, visících opon prosvítala běl víček, zářily hroty, vypínaly se lomenice, výklenky, stěny. Najednou se záslony pohnuly, snad vítr do nich zadul, a střed obrazu zjasněl; v plném světle slunečném, jež mělo však modravý nádech, i okna tam nahoře zablýskala, hrany se přioštrily, dvě bílé věže natahovaly se výš a výš a ta hrozná černá počala se v půli prohýbati.

Ale v tom okamžiku vlak přijel k návrší, za nímž to všecko zmizelo. Pantáta se posadil.

Po chvílce přikrčen hleděl k oknu protějššímu; v dáli stál vrch s černým lesem na temeni a pod ním

až sem k vlaku byly domy, zřetelné, veliké kamenné domy, z nichž vyčuhovaly začmoudlé komíny. Teď mezi domy spatřil lesklý, místy sršící, hladce rozestřený pás široké řeky; tvořila překrásný, svítící, obloukovitý lem, na němž temněly se loďky i vory. Ale, tam na druhém břehu letí vlak, živý, funicí vlak, tam po mostě zase jiný uhání, a kolem dokola samé domy bílé, vyšší, nižší, světlé, tmávě.

Dvě velké, černé věže, štíhle k nebesům vypjaté, přeletěly, a zase neviděl než domy se řadami oken, v nichž sem tam kmitlo se lidské poprsí. Omámen skrčil se do koutka.

Ostatní spolucestující již vstávali, brali svá zavazadla a chystali se k odchodu. Vlak tuze drnčel, pod koly to bouchalo a vrzalo, ale zároveň umírňoval v letu.

Z leva počal se zmáhati hukot a drkot, kola duněla, řetězy skřípěly — hýbalo se tam celé černo vlaků; z prava zase hlučely hlasy lidské, jediný proud válel se jich vzduchem hned silněji, hned jako z dálky.

Vlak zastavil, a hlavy vzrostly v hotovou bouři, jakoby se tam bylo něco strašného stalo a množství lidí hulákalo nevědouc, co počíti. Dvířka vagonu zabouchala, výkřiky konduktorů jakoby se mezi sebou rvaly, a mezi to mísil se hučivý šum pohybujícího se davu a hukot vozíků.

Spolucestující pantátovi vystupovali; on povstav ohmatával si kapsy, rozhlížel se v kupé, vzal klec, hůl strčil pod levou paži a šel za ostatními. Byl ohlušen, zpitomělý; třesa se, stoupal se stupínku na stupínek

Ale v tom ocitl se v náručí; mužná paž ovinula se mu kolem krku a na rtech ucítil dlouhý polibek.

„Vítám vás, tatínku, to jste hodný, že jste přijel!“ zazvučelo mu u hlavy.

Syn Josef Bezoušek, zavěsiv si tatínkovu paž do svojí, vedl jej do nádraží. Byl prostředně velký, na očích měl skla, zlatem vroubená, tváře zarostlé krátkým kaštanovým, do špičky střiženým vousem; oděn byl v elegantní zimník z černomodré zvlněné látky a na hlavě měl černý, tvrdý klobouk.

Pantáta přehlédli si ho tak od hlavy do paty a roztrěsen tiskl se k němu, aby nebyl valícím se davem stržen a neztratil se v proudu.

Když vykročili na chodbu, doktor Bezoušek zavolav si známého posluhu odevzdal mu pantátovu poukázku a nařídil, aby zavazadla přivezl do bytu.

„Já jich dovezu, milostpane!“ „Kam pak ráčejí, pojedeme jako vítr!“ „Sem, prosím, sem!“ volali fiakři a drožkáři.

Advokát jednomu pokynuv pravil otci: „Pojďte, tuhle si sedneme! Do Jindřišské ulice!“ dodal vozkovi a pověděl číslo domu.

Pomohl zdráhajícímu se otci do kočáru, sedl si k němu, a již ujížděli. Pantáta usednuv, stehlíka postavil si na klín, ruce složil na kleci a bázně zíral v před.

„Tady je soudný den,“ povídal omámen a vrtěl hlavičkou.

„Doma jsou všichni zdraví?“ ptal se syn.

„Děkuju pěkně, chvála Bohu,“ odpověděl. Na syna se při tom nepodíval, pořád seděl rovně, klec na klíně, jako strnulý.

Kočár uhánějící Poříčí nestačil se vyhýbati; tu tramway přijížděla jednotvárně zvoníc, tu těžký, široký vůz nákladní, do něhož zapřažení byli obrovští koně širší než delší, chechtající se učedníci táhli dvoukolku, opět vůz, naložený bochníky chlebovými, a drožky, kočáry jenjen se proplétaly, a pantáta měl úzkost, brzo-li do něčeho bouchnou.

„Inu, prachsakulente, v tomhle bych jezdit nedovedl,“ povídal polohlasně.

„To věřím,“ usmál se syn.

A ty domy! Pantáta přimhouřeným očkem, šikmo vyzíral nahoru, kde je těch stěn konec.

Z Poříče zajeli do ulice Jezdecké a na náměstí Senovážné. Když kočár po nerovné dlažbě hrkal volněji, pantáta rozhlédnuv se náměstím, mrknul nahoru na černou Jindřišskou věž. „No, máme hnedle pět hodin,“ povídal. „Zatrachtilá výška — a taková divná věž — ale tak se mi zdá, že ti Pražáci tuze šetří vápnem, ne?“

„To je stará věž a zůstává tak pro památku,“ vysvětloval syn.

„Aha,“ chápal děd. Vida zas celou ulici Jindřišskou, ty řady vysokých domů po obou stranách, to lidstvo po chodnících, povozy jeden přes druhý drnčící, řinčící, hrkající, valící se, a tam v dáli zase nějakou ulici a pořád domy a domy, pomyslně si: Kriste Ježíši, jak pak

já v tomhle budu! a podíval se vzhůru, je-li tu přece taky nebe.

V tom kočár zastavil.

„Jsme doma, tatínku,“ usmál se syn a vyskočiv pomáhal otci dolů.

Pantáta sehnut přecupal chodník a postavil se ve vratech; advokát platil vozkovi. Dědeček se oprašoval. urovnával si kabát, pěkně posazoval klobouček; mrknuv nahoru, kam se až ty šedé stěny zdvíhají, šeptal si: „Tak tady, tady teď budu!“ A rty se mu zachvěly.

II.

Kočár odhrčel, a doktor Bezoušek kvapil k otci. „Tak pojdte, pojdte, tatínku náš.“ pravil srdečně a vzav otce pod paží vedl jej průjezdem.

Pantáta mrknuv na dvůr spatřil tam široký nákladní vůz, do vrchu bednami naložený, a ještě váleli nové, jen to dunělo. Vida pohodlné schody, stěny čistě malované, ozdobné zábradlí, povídal: „Inu, safientsky je to tu zřízeno! Co pak může stát takový dům?“

„Stopadesát tisíc,“ odpověděl doktor.

„To snad ne!“ škuhl sebou pantáta.

„Nejméně, tatínku! Tuhle mám kancelář,“ v prvním patře do zadu na pavlač ukazoval syn, a dědeček zastaviv se četl s tabulek na dveřích: „JUDr. Josef Bezoušek, advokát. Kancelář.“

„A kde zůstáváte?“ ptal se zíraje kolem.

„Pane, ještě o patro výš!“

A již opět volně vykračovali.

„Prosím tě, hochu, jen dejte pozor na děti, aby vám s těch schodů nespadly, je to hrozná výška.“

Když vyšli do druhého patra, syn ukázal v levo ke dveřím, na nichž visel malý štítek s nápisem, a pustiv dědečkovu paži stiskl knoflík. Zvonek drnčivě zazvučel.

Pantátovi se roztráslly ruce, a zavhlá očka zírala plaše.

Uvnitř zaduněly kroky, cvakla klika, vrzly dveře, a vyletěl dětský jásot.

Dveře před pantátou se otevřely, a v nich švižná, štíhlá holčina, s kaštanovými čupřinkami nad čelem, opásaná čistou, nažehlenou zástěrou, pozdravovala: „Ruku líbám, starý pane!“ a než se dědeček nadál, políbila mu scvrklou ruku.

„I čermáka, co pak děláte?“ křikl ulekán a schovával pravici.

„To je Fána, naše služka,“ zasmál se doktor.

Holčina téměř vydrala dědečkovi hůl a klec a vstoupila do chodby, pantáta smeknuv za ní. Předsíň byla vysoká, prostranná, a vedly z ní troje dveře, v čele, v levo a v pravo; v těch pravých, otevřených stála již pantátova nevěsta, advokátova choť, sličná tmavovlasá dáma veselých očí, tváří zdravých, planoucích, pružná a kyprá; oděna byla v šedý, přilehlý župan s modrými ozdobami a přepásána bělostnou zástěrou.

„Srdečně vás vítám, tatínku, to jste hodný, že jste přijel,“ zvolala a objevši dědečka dvakráte jej políbila.

„Márinko, Márinko, na mou milou, na vás je rozkoš pohledět, čím dál hezčí!“ vesele brebentil pantáta a zálibně prohlížel si hezkou, smějící se paničku.

„Jděte dál, tatínku, jděte,“ pobízel doktor.

Pantáta očka maje přimhouřena klobouček držel v levici, pravou hladil si vlasy a pomaličku vcházel do dveří jasné kuchyně, z níž proudila šťavnatá, laskominy budící vůně. Udělal krok dovnitř, zastavil se a sehnul, v tváři zčervenalý, zíral dál do kuchyně.

Asi na tři kroky před ním stály dvě děti jako obrázky, obě holčičky. Byly rusovlásky; mladší, sotva čtyřletá, měla kučerky skoro bílé a tuze se jí třpytily, větší, asi šestiletá, měla hlavičku jako makovičku uhlazenou, uprostřed stezku, vzadu krátký zlatý pletenec s mašlí. Starší měla šatky světlé s černými, mladší tmavohnědé s červenými ozdobami. Stály vedle sebe, ruce složené vzadu, a jasnýma, světlemodrýma očima upřeně hleděly na dědečka; starší měla pohled plachý, nesmělý. mladší svírala rtíky a dívala se přísně, skoro trochu zamračeně.

Pán s paní vklouzli do kuchyně za dědečkem a stařečka i ten párek proti němu pozorovali. Dědeček všecek se chvěje stál a čekal, děti se také nehnuly.

„No tak, děti,“ srdečně se směje zvolal otec, „tady máte dědečka, co pak ho ani neuvítáte?“

„Tolik jste se na něj těšily,“ dodala paní.

Dědeček spustil tichý smích, ale nepostoupil o krok.

Tu již větší děvčátko postouplo k němu a pravíc: „Ruku líbám, dědoušku,“ sahalo mu po ruce.

Ale pantáta chytil ji do náručí, přitiskl k sobě a líbal a líbal. Pustiv ji postoupil ke druhé, vyzdvihl ji a líbal zase. Postaviv ji zaplakal hlasitě. Pán, paní

i služka, zvenčí nahlížejíce, slzeli také, jenom děti stály zas před dědečkem bez hnutí jako prve.

„Tak tuhle ta bedruňka je Pepička a tahle čečetka Marjánka, že?“ trochu se stišiv ptal se pantáta a ukazoval s malé na velkou, hledě jí do tváře. Ta stydíc se zakroutila se jako hádě.

„Ba ne — já šem Fínynta,“ ostře vyhrkla menší.

„I prasakulenta, já už jsem ta vaše divná jména zapomněl!“

„A tuhle je Míci,“ podotkla paní.

„I čermáka, Míci,“ rozchechtal se dědeček. „to je jako Marjánka — po mamince, že? Podívejme, Micka, toť jsme u nás říkali kůtėti!“

„No tak, děti, vezměte dědečka a vedte ho do pokoje, ať nestojíme u dveří,“ nabádal otec. Ale děti se ani teď nehnuly.

„Snad se mne nebudete bát — to byste tomu daly. Pojd', pojd', holčičko, pojd', a ty taky!“

Pantáta sám vzal každou za ruku a vykročil. Vedli se mlčky; pán a paní následovali za nimi do jídelny. Měla dvě okna, zastíněná rudými záclonami, pruhovanými bělomodrými pásky; uprostřed parketované podlahy stál velký, těžký stůl prostřený. Pantáta vešed všiml si hned jeho těžkých skřížených noh a vzpomněl si, že v dědinách pod Zvičinou leckde se takový uvidí. Stanul na šedém koberci, na němž se po každé straně rděla široká pruha, a rozhlížel se pokojem. Hlavu přikláníje k rameni, stranou díval se na každý obraz, bílá kulatá kamna se zlacenými obrou-

čkami přehlédli od podlahy až nahoru, širokou kredenci mžikem přeletěl, podíval se na květinové koše, plné svěží zeleně, a nejdéle utkvěl na těžkých, řezaných židlích z napuštěného dřeva.

„Sakulentsky to tu máte!“ s úsměvem obrátil se k synovi.

Děti stály již u protější stěny a s dědečkou oči nespustily.

„Svlechte ten burnus, tatínku,“ pobízela paní a sama jej vzala za rukáv.

Když kožíšek, podložený běložlutým beránkem, dědečkovi svlékla, ukázala se v kapse dřevěnka.

„Aha, fajfčička,“ usmála se paní. Sotva že kožich na věšáku pověsila, děti přikradly se k němu a pozorující zároveň, zdali se nikdo nedívá, prohlížely si kožich, a Míci ťuknuvši do sestry, potměšile se usmívala ukazujíc konec dřevěnky.

„I kopa máku, vždyť já jsem zapomněl,“ náhle zvolal dědeček a ťuknuv se do čela, hrnul se do kuchyně. Děti honem chvátaly k otci a k matce.

„Mami, to je hezký dědeček, vidě?“ povídala Míci, ale Fínynka ohýbajíc se smíchem a očka vyvalujíc volala: „Ten má fajfčičtu!“

„Jen že ho nemáte rády,“ zdánlivě přísně vytýkal otec.

„A já mám,“ rychle bránila se Míci, „jenom že se ještě stydím.“

„A já taty mám, vid, mami,“ i Fínynka se přidávala.

„Máte dědouška pěkně vzít za ruku a všechno mu ukázat,“ nabádala paní.

V tom se již pantáta vracel. Dětem zašlehlo v očích, když spatřily jej jenom tak v tmavé kazajce, červeně kvítkované, s rudými třapci pod krkem; vesele hnal se z kuchyně a nesl klec již bez obalu.

„Vždyť já jsem, na mou tě milou, zapomněl, že jsem těm sejkorkám přivezl stehlíka!“ zvěstoval, klec drže ve výši.

Ptáče poplašeno zmateně létalo od stěny ke stěně klece.

„Máte hodnou holku,“ obrátil se k nevěstě, „měla rozum, hned se toho zpěváčka ujala a dala mu čerstvé vody,“ pochvaloval stavě klec na židli.

„Fána je hodná,“ přisvědčila paní a odešla do kuchyně.

„Jen se podívejte, děti, co vám dědoušek přivezl!“ zvolal otec, a sám první sklonil se ke kleci.

„I tak jsem zkoumal, co bych těm kolčavkám přivezl, a nic kloudného jsem nemohl nalezt — prosím tě, od nás, a k tomu teď na konci zimy — až jsem si vzpomněl na stehlíka. Ten by se jim snad líbil, povídal jsem si, našvitoří toho dost, nebožka babička poměla s ním kolikrát radostí ažaž.“

„Jí, dědoušku?“ to byla první otázka, jíž Míci starce přímo oslovila; řekla ji přitlumeně, na dědečka se nedívajíc a teprve potom naň zamžourala.

„Jí — semenec nejradší. To když u nás někde bylo konopiště, kdykoli šel jsem okolo, stehlíků tam

bylo plno; a bodláky také oklofává. To jsem ho kolikráte viděl, jak se takhle stranou nožkama držel bodláku a zobáčkem mu do palice dělal klof! klof!“ a dědoušek klekl si mezi děti, jež poslouchajíce ani nemukaly.

„To tenhle náš?“ ptala se Míci.

„Taky možná, že klofával; dostali jsme ho od kmotra Syrovátky, to je taková šelma na ptáky. Já jsem zas takový, že mi ze všech drobných ptáčků je husa nejmilejší!“ a dědeček sevřev rty zamžoural šelmovsky na Mícinku. Ta chytla se za ústka a spustila tichý chechtot; ale Fínynka jakoby neslyšela, se stehlíka očí nespustila.

„Toutejte — už žobe,“ krčíc se malinkým prstíkem ukazovala do klece, ale sotva že se ptáče obrátilo, honem utrhla.

Míci obhlížela dědečka; pozornost její vzbudily zvláště těžké boty, jež teď, když dědeček klečel, byly obráceny podrážkou vzhůru; neodolala, a sáhla prstíkem na jeden z lesklých, plochých hřebíků.

„Víte co, děti,“ začal doktor, „stehlíka si zatím dáme tuhle mezi květiny na okno a pak mu najdeme místečko v ložnici, aby vás ráno budil. Ale ne abyste ho tuze škádlily!“ a vzav klec postavil ji na předokní mezi dvě lupenate, palmovité rostliny, širokých lesklých listů. Fínynka honem zas byla u klece a škádlila ptáčka ukazováčkem . . .

„Již si, tatínku, sedněte, a vy nechte dědouška odpočinout!“ odstavuje židli, pobízel syn.

„I jen je, hochu, nech, vždyť jsem se nasedl — toť byla jízda!“ odvětil pantáta, ale sedl si. „Jsem to hlava,“ spustil pleskaje se do čela, „ani jsem vám nevyřídil pěkné pozdravení, co si jen Márinka pomyslí; no, vzkazují vás pěkně pozdravovat všichni, Bára, Váša, jako švagr, potom ty děti Anina, Váša, Mančinka, kmotr Kabelák a všichni u nich, Syrovátka, Dejnožka, Kocián, pamatuješ-li se na ně, a kde kdo ještě.“

„A jak se, tatínku, pořád máte?“ usadiv se naproti otci ptal se syn.

„Tak po vůli Boží, hochu, to víš, jak se mám, den ze dne stejně — abych pravdu pověděl, skoro zle, protože mi maminka všude chybí.“

„Tati, dědoušek ti říká ‚hochu‘,“ příkrčivši se k otci šeptala Mícinka.

„Co pak, co pak zas ta čečetka našeptává?“ usmál se dědeček.

„Že mi říkáte hochu,“ odvětil doktor.

„Vždyť je to můj hoch, milá holka, jako ty jsi jeho; zrovna takhle jsem ho houpával na koleně, jako on teď tebe. Pojď ke mně, bedruňko, pojď!“

Fínyinka přiloudala se k dědovi, a ten posadil si ji na klín. Chvilku se styděla a zírala k zemi, ale pomaličku se ta očka obracela výš a výše, až byla pod dědečkovou bradou. Utkvěla na té bradě, jež vespod měla hluboký důlek a v předu vynikala, zahleděla se na zapadlá ústa, utkvěla na drobných, začervenalých vráskách, na vlahých očkách, na čele třemi hlubokými

rýhami rozrytém a konečně na vlasech šedivých, hustých, sčesaných kolem čela k uším.

Dědeček při tom hovořil se synem.

„Je sem nehorázně daleko, zle jsem se na té železnici nahrncloval, ale je to přece jen pár hodin a člověk je tu. Můj nebožtík otec vypravovával, že jako mladý hoch jednou před svatým Janem v jedenáct hodin s poledne vyšel z Bukoviny a teprve druhého dne v jedenáct stál před těmi pražskými hodinami. To máme čáru cesty!“

Fínynka hrála si třapci pod dědovým hrdlem, ale zavadivši o bradu uškubla.

„Co pak jsi se tak lekla?“ zasmál se potměšile.
„Mně se zdá, že píchá!“

Děvčátko skrčilo nosík a přisvědčilo.

„Dědoušku, máš hodinky?“ vyzvídala Míci.

„Mám, děvenko, mám, ještě cibulky staromódní po nebožtíku otci.“

„Utaž, dedo, utáž!“ žadonila Fínynka.

Pantáta vytáhl buclaté hodinky, uložené v kovovém pouzdře, a Míci spustila: „I já, to jsou krásné hodinky!“

Tu paní doktorová přinesla mísu telecích rulad, Fána za ní brambory a kompot.

„Há — há — španělští ptáci!“ volala Mícinka.

„Španejšť ptáci!“ tleskala Fína, chtěíc dědouška upozorniti.

„Přisedněte, dědečku; já vím, že už máte hlad,“ pobízela paní. Sesadivši Fínynku, nutila dědečka, aby posouvnul židli.

„I zaplať Pánbůh, nemám ani pomyšlení na jídlo,“ bránil se.

„Tak — od rána jedete a nemáte hladu!“

„No, nemám, naše Bára mi dala do kapsy placku, schválně to včera pekla, a tak jsem měl co jíst. Jest-li pak už ty věci přivezl?“

„Již je tady truhlička i koš,“ odpověděla paní.

„V tom koši vám naše Bára posílá pár vajec, a máte, Márinko, odpustit, že vám nemohla poslat nic jiného, drůbež ještě žádná není.“

„Že si dělá škodu — jak pak já jí to oplatím?“

„Snad byste neoplácela! Přivezla jste toho dětem, že jste je zrovna na neděli ošatila; pane, ty dělají parádu, ani v tom kale chodit neumějí. A tuhle je klíček od truhličky, posílá vám v ní kus chleba, že jste náš černý vždycky tak rádi jedli, potom kousek masa, to víte, měli jsme zas tu kvíčalu v kurníku, a aby Bára byla bábovku neupekla, to si taky nedala vzít. Vezměte teda z mála za vděk!“

„Ta si udělala starost! Ale teď, prosím vás, už jezte, nebo to vystydne.“

„Že si děláte takovou škodu,“ švitořil dědeček bera si malý kousek, „ještě teď k večeři se děláte s masem.“

„Podívejme se na tatínka, nejmenší kousek si vybere!“ volala paní a sama pantátovi naložila na talíř.

„I jeminánku, co vám tohle, Márinko, napadá,“ bránil se stařec. „Snad nemyslíte, že bych to snědl?“

To já nejsem zvyklý, co pak nevíte, že večerím leda trochu mléka nebo polévky a brambor?“

„Nehubujte nic a pěkně jezte,“ mírně kárala paní a z druhé mísy přikládala mu brambor.

„Dost — dost — Márinko! Márinko!“ Dědeček chytil paní za kulatou, měkkou paži.

„Ještě trochu kompotu,“ a doktor přidal otci brusin.

Pantáta seděl v čele, v levo od něho Fínyinka s paní, v pravo Míci a doktor. Dědeček pokřižovav se volně, vážně, ruce sepjal v klíně a pošeptmo se modlil. Míci vidouc to, pokřižovala se také a sepjala ruce; i Fínyinka vrtala křížky a buclaté ruce na stole sepjala a dívajíc se na dědečka, hýbala rty jako on. Když se opět pokřižoval, děti učinily to po něm. Všichni dali se do jídla; bylo ticho, jen vidličky a nože klepaly.

Pantáta vzal si jako děti vidličku do pravé ruky a levici maje opřenu o koleno, skloněn jedl. Děti davše sousto do úst, hned zas hleděly na dědečka; zvláště Fínyinka vidouc, jak mu to s každým soustem dlouho trvá, sama zapomněla nabírat.

„Díváš se, jak mutlu, vid? Panečku, já už nemám zuby,“ povídal usměvavě.

Fínyinka měla hned líčko plno soustrasti.

„Jez, jez, bedruňko,“ pobídl ji dědeček.

„Pjoč mi zítáte bedjunto?“ vesele se zasmála a spráskla ruce do klínku.

„Protože máš takové šatečky s červenými puntíky jako některá bedruňka. Nevidělas jí? No, počkej, až

tě k nám tatínek s maminkou přivezou, ukážu ti bedruňku, u nás na jeteli jich je!“

„Já jsem ji už taky viděla,“ hrdě ozvala se Míci.

„A já taty!“

„Bodejt! To ona, dědoušku, co řeknu já, hned taky řekne.“

„Videja, videja, videja!“

„Budete jíst? Že vám to vezmu!“ kárala matka, a zase bylo chvíli ticho.

Fána vnášela velký dřevěný tác, lemovaný řezanými květy a na něm sklenice, pivem naplněné. Paní povstavši postavila před každého sklenici; děti dostaly svoje maličké, broušené.

„Na dobré zdraví a na tu dnešní radostnou shledanou!“ zvolal doktor a dědečkovi nabízel k přituknutí. Ten zase vrtěl hlavičkou.

„Takovou škodu si děláte — no, na dobré zdraví, a Pánbůh vám dej štěstí všem!“ přituknuv líznul a podotkl: „Jen abych se neopil.“

„Takovým troškem!“ smála se paní.

„I prosím vás, Márinko, když člověk není zvyklý, je to hned!“

„Dedouštu, najij šiš na tabátet!“ žvatlala Fínynka upřeně patříc na dědečkovu kazajku.

„Jen abyste vy se nepolila!“ připomněl jí otec.

Služka bystře sebravši mísy i vrchní talíře odnesla je do kuchyně, a paní šla za ní; po chvíli přinesly mísu zvěřiny, kořenatě vonící. Když se Fána vracela do kuchyně, Fínynka šourala se za ní.

„Jé, Fáno, my máme dedoušta!“ volala ještě ve dveřích a tleskala rukama.

Všichni se dali do smíchu.

„On má tatovej tabátet, pod trtem sčapečty — a tatovou tjáskou vestyčtu!“ jásavě letělo z kuchyně.

„No, už se, dá Pánbůh, seznámila!“ radoval se dědeček, a úsměv rozlil se mu po drobném obličejí.

„Prosím, tatínku, poslužte si kouskem zvěřiny,“ mísu držíc před pantátou pobízela paní.

Dědečkova tvář velice zvažněla.

„Ale, lidé, vy opravdu nemáte rozum! Toť jsem na mou pravdu jako na svatbě,“ zasmál se a zase vybíral nejmenší kousek.

„Jen ještě, dříve se nehnu, košem mi dát nesmíte!“

„No, to ne, to Pánbůh rač chránit, ale co je moc, to je moc, taková silná jídla!“

„Tatíku, dej ještě kousek a kompotu taky!“ žádala paní, a doktor ochotně vyhovoval.

„Ale, Józo, co myslíš?“ durdil se dědeček.

„Jé, dědeček říká tatínkovi Józo!“ výskala Mícinka. Fína vracejíc se z kuchyně ve dveřích slyšela, co Míci praví a honem obrátivši se do kuchyně, chychtala se: „Dedoušet žítá tatýntovi Óžo!“ a ručky tisknouc do klína smíchem se prohýbala.

„I když je to pravda! Tatínek ví, že doma nestrojíme ani k obědu na kolikero, a přece mi tuhle nakládá jako mlatci,“ pokračoval pantáta, ale ke konci pohlednuv na to nadělení na svém talíři, musel se dáti do smíchu.

„Nic platno, tatínku, co je doma, tady neplatí, teď jste v Praze!“ smála se paní.

„Sakulentská Praha,“ odvětil pantáta a poškrabav se za uchem, dal se do jídla.

„Dědoušku, taky doma máte zvěřinu?“ ptala se Míci.

„Pánbůh chraň, jaktěživ jsem to nejedl! My u nás jen po sprostou, a to je dobře; když už náš člověk musí shánět silná jídla, zle je s ním!“

„Ale zajíce, vid’?“

„Ba ne, dítě, časem králíka. Váša toho má v chlěvě celou kopu, tak někdy některému dám za uši. Zajíce leda jednou za kolik let, když mladíka chytím v řepě nebo na jeteli. Jednoho jsem v jeteli prosekl kůsou, ale nelžu, že tenkrát mečel jako malé dítě.“

„Bolelo ho to?“ skrčena, stísněně ptala se Mícinka.

„Pane, to bych řek’! No, udělal jsem mu na krátko konec trápení. A to byli všickni zajíci, které jsme pojedli; naše Bára je udělala v černé omáčce, a tak jsme každý kousek oblíz’. Musím říci, že na to ani tuze nedržím, chutná tuze divočinou. Ale aby se u nás zajíci kupovali, to ne, to ne, a za mého mládí dokonce o tom slyšet nebylo. Pravda, teď to sedláci leckde vedou jináč, některý takový půlpán sám chodí na hon, ale jindy býval zajíc jenom na zámku, na faře nebo u patrimoniálního úřednictva.“

„Ale maso o svátcích jste mívali?“ ptala se paní.

„Myslíte za mého mládí u nás doma? Ó, to jsme mívali masa dost, hovězí s omáčkou křenovou, cibulkou, koprečkou a s nějakým tím nahým bratrem —“

„Co to dědoušek povídá?“ polohlasně otce ptala se Míci.

„To náš nebožtík otec říkal tak knedlíkům,“ švitozně pokračoval děd. „Vepřová bývala s bandorami, se zelím, skopová s dumlíky — ale tenkrát se neříkalo dumlíky, vždycky jenom řepa, teprve když se začala sázet cukrovka, říkali dumlíky. Někdy taky místo dumlíků byla mrkev, ale to všechno jen na boží hody, na posvícení, na pouť.“

„A co jindy v neděli?“ zase paní se tázala.

„Jinou neděli, abych vám řekl, byly hlavně placky, buďto jen suché nebo s povidly jablkovými, hruškovými a nejspíše slivovými, nebo také jahelník, spařené peciválky s máslem a syrobem, sem tam buchta, veliká jako cihla.“

„Káva ne?“

„Taky někdy, ale málo. Za mé mladosti, milá Márinko, byla káva na horách vzácná. my ji mívali leda o posvícení v pondělí k snídani, a to se pěkně krásně nalila do mísy, nadrobilo se do ní a každý jedl svou lžicí, jako se dosud ve všední den jídá polévka nebo mléko. O nějakých kafáčkách jsme nevěděli, a když začaly, byly jen hliněné; talíře se taky braly leda na maso, ostatní se všechno jedlo ze společné nádoby. Moje nebožka matka říkala kávě pomluva a všeobecně se jí říkalo sladká polévka.“

„I já, to je divné,“ divila se Míci, a Fína honem se zas kolébala do kuchyně, aby Fáně o tom něco pověděla.

„Milá Mícinko, ještě když jsem já býval doma, také v obyčejnou neděli bylo maso málokdy, jen ty placky, jahelník, peciválky, buchty a někdy k nim káva,“ usmívaje se vypravoval doktor; „jindy k snídani bývalo vařené mléko, v zimě hlavně kyselo, ale někdy také jenom vodovka, k večeři zas mléko, bramborová polévka nebo bandory na loupáčku s máslem a tvarohem.“

Děvče položilo vidličku, otočilo se k otci a dychtivě poslouchalo.

„Všední den k obědu byly hlavním jídlem brambory loupané nebo sekané, nebo kaše, ale my jsme jí říkali kucmoch. Potom jsme jídávali kaši krupičnou, jahelnou, ale ta mi nejela a dostával jsem proto, zřídka i rýžovou; když maminka pekla ječné lívance — ale my jim říkali dolky — to byla sláva. Čekali jsme u ní při ohništi pod komínem, dívali jsme se, jak je lije, a teplé, škvařeným máslem potřené, jsme vesele zobali.“

„Ale co ovoce jste se nahamali!“ řekla Míci.

„To ještě — ale jen hrušek, jablek a sliv, třešně nám byly mlskou, a nebožka maminka nám je nechtěla kupovat dříve, dokud je hokyně nenosila bez stopek, aby se jich do žejdlíka hodně vešlo, a musela jich naměřit vrchovatě. O vzácnějším ovoci jsme ani nezvěděli; datle a pomeranče uviděl jsem teprve v Jičíně na studiích, ale jedl jsem je až zde v Praze.“

„A proč?“

„Proč? Protože na takové mlsy nebylo,“ odpověděl otec.

„Abych ti, děvečko, řekl, té datle jsem jaktěživ snědl kousek, když je vaše maminka posílala našim halantům z Prahy k štědrému večeru, a s pomerančem je to právě tak. Bez toho se člověk vždycky obejde,“ zase dědeček vyprávěl.

„Teď si vzpomínám, že švýcarský sýr jedl jsem po prvé v osmé škole — to jsem si chtěl udělat vzácnou večeři a zvědět, jaká je to přece lahůdka, i věnoval jsem na to čtyři krejcary. Doma nám byla mlaskou tvrdá homolka.“

„Ne, tys, chudáčku, zkusil,“ zvolala Míci, a hlavičku majíc opřenu v dlani, lítostivě dívala se na otce.

Oba mužové dali se do smíchu.

„Tak vidíš, a já toho sýra neokusil nikdy, a jsem taky živ!“ dokládal dědeček.

„A kolik je ti let?“

„Zrovna minulý týden mi bylo sedmdesát!“

„Jémine!“ divilo se děvče.

„Ano, ano, milá holka, už jsem starý kalendář a hodně pátků pamatuju!“

Míci měla toho teď plnou hlavu; tatínek v očích jejích velice vzrostl zprávami o tom, jak býval druhdy živ, její vážnost k němu stoupla.

„Tatínku, nic nepijete,“ sklízejíc talíře upozorňovala paní.

„Zaplať Pánbůh, dost piju,“ odpověděl.

„Vždyť jste vypil sotva jednu skleničku.“

„Však, však! S pivem to máte zrovna tak, nic takového u nás nepanovalo, ani když jsem s nebožkou

maminkou hospodařil, leda o velkou neděli, o pouti, o posvícení že se poslalo pro máz, a to jsme měli všichni až dost.“

„A co jste pili — kořalku?“

„To teprva ne, Pánbůh nás račiž chránit!“ ustrašen vykřikl pantáta. „Vodu, boží vodičku, nic jiného. Doma na Bukovině měli jsme na zahrádce studnu s okovem, u nás nabíráme zase do konví. Při práci na poli měli jsme už známé studánky, k těm jsme si doskočili, lehli na zem a pili zrovna z plného.“

„Taky jsem to dělal — dnes bych to už nedovedl. Ta podhrázská byla vyzděna a po stěnách v ní svítily duhové kapky, jakoby byla drahými kameny vykládána — ale záby v ní byly,“ zasmál se doktor.

„To je právě dobře, čistí vodu,“ vysvětloval dědouš.

„Jé, já bych to nepila!“ volala Míci, a Fínynka poslouchavši u dveří, honem zas běžela do kuchyně a zvěštovala: „Tati pij že študánty a byji v ní žááá-by!“

Sšeřovalo se, ale pouličního hluku přibývalo.

Pantáta přistoupiv k oknu, podíval se nad střechy domů na bělomodré nebe, po němž honily se bílé, mračné chumáče, a přes protější prejzovou střechu jednopatrového domu tékal v dál, kde vyčnívaly dvě štíhlé gotické věže černé, na jedné straně polité posledním jasným zapadlého slunce.

„To je kostel?“ ptal se syna.

„Je — Týnský.“

„To jsou věže, vždyť se jich konec zrovna v nebi ztrácí — a takový je smutný, zamračený.“

„Pojďte se také podívat po našem bytě, abyste se obeznámil,“ zval syn, a Fína i Míci chytly dědouška za ruce.

Šli v levo do salonu. Pantáta zastavil se hned u dveří a zkoumal.

V pokoji, temně malovaném, se stropu visel zlacený lustr a pod ním kolem okrouhlého stolu stála renesanční garnitura, povlečená tmavěmodrou, kvítkovanou látkou, v rohu nevelké, černě leštěné piano, u stěny skvostná tmavá skříň, knihovna, plná zlacených vazeb všech barev, před oknem koš s květinami, listů hluboko splývajících; podlaha pokryta byla těžkými, pestrými koberci, na stěně visely barvotisky v širokých, zlacených rámcích a velké, zdlouha, těžce cvakající pendlovky. Na ty se pantáta díval nejdéle a prvá slova, jež tu pronesl, byla: „Jdou dobře?“

„Snad, jenom že je leckdy zapomeneme natáhnout.“

Dědeček vyndal své cibulky a porovnával.

„Trochu pozdě,“ prohodil a obrátiv se k pianu ptal se Míci: „Umíš-li pak zahrát?“

Děvče se zasmálo a zavrtělo hlavou: „Ještě ne-umím.“

„Ještě má malou ruku, nic neobsáhne,“ pravil doktor.

„I je dobře začít co nejdřív — je to hezké, když holka umí na forte, u nás tomu všichni lepší dávají dcery učit; když jedu s pole, potkávám je, chodí do školy s partýskami.“

„To je taková maloměstská paráda — potom ta piana stojí a nikdo na ně nesáhne,“ řekl syn.

Tu vešla paní a přisednuvši k pianu, spustila veselou polku.

„I sánky v zeli — to to jede do nohou — nó, Marjánko, skočíme si kalamajku!“ a pantáta vzav děvčátko k tanci, začal se kroutiti a ze široka si několikrátě skočil.

„Koberče štahujetéeé!“ křičela na ně Fína.

Dědeček se zastavil, mávnul rukou, na prázdno zahvizdl a povídal: „To je to, že já po takových hadrech neumím chodit, natož tancovat, člověk se zaplete a hned by sebou praštil.“

„Umíš tančit, dedouštu?“ ptala se Fína.

„Na moutě milou, zač pak bych stál, abych ani tancovat neuměl!“

„A tancoval jsi?“ vyzvídala Míci.

„Toť že tancoval.“

„S babičkou?“

„S babičkou a s jinými taky! A ještě bych, kdyby na to přišlo, leckterého mladíka zadrhl a nevrtil bych se jen tak jako ti nynější panáci. Když jsme před třemi roky byli s babičkou na svatbě, dal jsem si zahrát sólo a provedl jsem ji, že jen lítala. No, nechtěla, nechtěla, říkala, že jsem starý blázen. ale povídal jsem: Čermáka, proč bysme veselí nebyli? No, teď je konec — babičku si Pánbůh vzal, a raději nehřešit!“ dodával sinutně a velmi zvažněl.

Z piana dozníval dojemný nápěv národní písně. Poslouchali mlčky. Když paní doktorová zavírala piano, pantáta opět rozhlížel se pokojem.

„A co máte tuhle vedle?“ ptal se.

„To je tatínkův pokoj,“ odpověděla Míci a otevřela. Dědeček nahlednul dovnitř, rozhledl se, zakýval a vrátil se do salonu.

„Že se tě, hochu, tak ptám,“ přistoupiv k synovi ptal se přitlumeně, „jdou ti přece lidé, jdou?“

„Děkuji, hezky se mi vede,“ přisvědčoval syn.

„No, Pánbůh dej, bývá to sice řemeslo trochu nekalé, každý advokát je tak trochu zlodějíček, ale co platno, když to lidé chtějí!“

„Dědoušku, pojd' se podívat do našeho pokoje!“ žadonila Míci a již dědečka táhla zpátky do jídelny.

Paní zavolala, aby Fána přinesla lampu.

„Na naše poštyjty, na naše panny a tufin a potojíčet!“ výskala Fína a kolébala se do pokoje napřed.

„A namoutě milou, tady se mi líbí — tohle je čistá sednička!“ zvolal dědeček sotva že vstoupil, a světlo zašlehlo do šera. „Ty postýlky — to se v nich musí spinkat! Když jsem já býval doma, líhali jsme na peci, a když jsem byl větší a nebyla zrovna zima, na půdě na seně,“ švitořil.

„Dede — dede, Vjašta!“ ukazovala Fína vlasatou pannu modrých očí, baculatých tváří a vyceněných zoubků.

„To je krása — ta musela stát!“ velebil pantáta.

„To je od Ježíšta!“ chechtala se Fína.

Dědeček licho zahvizdnul.

„Však proto — proto — tak s nebe, já kde by se taková panna vzala!“

„I dědečku, na Příkopech jich mají dost,“ velmi upřímně tvrdila Míci, „a já zas mám Lidunku, koukej!“

„Mmm-hm! taky krásná, tuze krásná, jen mluvit!“ chválil.

„Má boty, vidíš, kožené!“

„Má taty má boty a tajhotty, tontej, dedouštu!“ tlačila se k němu Fínynka, panenku zdvihajíc, jak mohla,

„A tuhle mají postýlku a kolíbku — na moutě, zrovna jako náš starý hojdák — že si s tím lidé dají takovou práci!“

„A tufin, sajón, potojíčet,“ ukazovala Fína.

„A divadlo, dědoušku!“

Dědeček spráskl ruce.

„Tohle je páraček! Kdyby to tak viděli Váša, Anina, Mančinka, ti by se nemohli vynadívát!“

„Oni nemají?“ tázala se Míci.

„I jen takové dřevěné panny, nebožka babička jim to asi za dva krejcary koupila na Packé pouti, ale už všecku barvu s toho olizali; dědili to jeden po druhém. Ale když se Mančinka do toho dá, dovede si to strojit od rána do večera a chová, zpívá, i jména tomu dává.“

„Anina nemá nic?“

„I vždyť už je na to stará! No pravda, někdy se také dá do bláznění s tou malou, ale to si ustrojí válek.“

„Válek? Jaký válek?“

„Válek na válení prádla nebo těsta na nudle — zabalí ho do peřinky, obváže špagátem, a je dítě hned!“

„Vždyť nemá hlavu!“ divila se Míci.

„I má jí dost,“ klidně odvětil pantáta.

Fína zatím uložila Vlastu a již byla za divadlem.

„Dede — dede — toutej — tjáj — tjájovna — pjincešta — Pašpájet — joupežnýt — šedját Štuhoja,“ předvádějíc panáčky a panny, oznamovala jejich jména.

„Kdybych já ti, děvečko, rozuměl!“ usmíval se dědouš.

„Víš, tohle je král, královna, princezka, Kašpárek, loupežník, sedlák Škrhola,“ ochotně opakovala Míci.

„Sedlák Škrhola — u nás komedianti zas mívali kmotra Vomáčku.“

„Bjum, bjum — bjum, bjum!“ nenadále prudce zabublala Fína, a čert černý, rohatý, kopytnatý, rudý, jazyk maje vyplazený, ohon až na zem, skákal po jevišti.

„Pro Pána — to jsem se lekl!“ vykřikl dědeček.

„Brrr — zrovna zima mě přejíždí!“

„Ale neboj se, vždyť není živý, je vyřezán ze dřeva,“ konejšila jej Míci.

„Teď již toho, děti, nechte, za světla všecko pořádně dědouškovi ukážete; a vy, tatínku, pojdte se podívat na svůj pokoj,“ vybízela paní a lampu nesouc v ruce, šla v pravo do dveří.

„I čermáka, toť se mnou děláte jako s hrabětem!“ chechtal se cupaje za ní.

„Tady je vaše postel, Fána ji už odestlala —“

„I to byla zbytečná práce, takové věci já dovedu sám,“ švitořil prohlížeje si lože; „á, bílé peřiny — prachsakulente!“

„Zde máte pohovku, kdybyste si někdy po obědě chtěl zdřimnout.“

„To by tak scházelo, abych se na stará kolena povaloval po kanapi!“

„Snad byste si nepřál odpočinku! Zde je umyvadlo, mýdlo, ručník a tady dole ve džbáně voda. Fána ještě přinese čerstvou.“

„Prosím vás, prosím vás, jenom žádné takové shánky se mnou, ošpláchl bych se v kuchyni z hrnka do škopíčka, jako jsem to doma dělával!“

„Zde je zrcadlo, hřebeny —“

„I že by vás to nemrzelo — snad by se mne pejcha nechytala, abych se teď ještě pejsoril před zrcadlem!“ zasmál se ostře. „No, hodinky tu mám taky,“ dodával, zálibně patře na řezané, tmavé hodiny.

„Tutačta v nif tutá!“ povídala mu Fína.

„Povídám — jak baron, jak baron! A jdou-li pak dobře?“ povídal si, zase vytahuje své cibulky. „Ty jdou trochu napřed! Musím vám to dát do pořádku. A takhle nějaký kartáč na boty, mazadlo — taky jste mi to sem dali?“

„To vám Fána všecko dá do pořádku, jen jí vždycky, než půjdete spat, boty strčte vedle do kuchyně.“

„Ale, ale, Márinko — snad bych holku zbytečně netejral! Jaktěživ mi nikdo na boty nesáhl než já sám.“

„Nic platno, tatínku, tady musíte poslouchat; doma je doma a zde je Praha!“ Paní doktorová se při tom smála, ale dědeček viděl, že to mluví do pravdy.

„Tuhle nad postel jsem vám povésila babičku,“ a paní posvítla na stěnu. Pantáta sepal ruce. Nad postelí v tmavém rámu řezaném viselo velké poprsí stařeny, v pruhovaném šátku na hlavě, v halence a velkém šátku kolem krku.

„Ty má dobroto — koukám jako omáinen, a je to životní pravda! No, tímhle jste mi, Márinko, udělala radost největší! Co jen ti lidé už dovedou — mámo, mámo, kdybys se viděla! Jak živá tu je, jen promluvit!“ a pantáta měl oči plné slz.

„To jsi rád, dědoušku!“ tisknouc se k němu šeptala Míci.

„Rád — rád — a prve jsem si ani nevšimnul, kde pak by mi to bylo napadlo, a bez brejlí jsem už jako slepý. No, tohohle jsem se nenadál, že tu, máti, budeš se mnou, to mi hned bude veseleji!“

„Kdybyste, tatínku, něco potřeboval, jen zavolejte na Fěnu.“

„Jenom už se mnou nemějte žádné starosti — nic nebudu potřebovat, tuhle lehnu a budu v Bláníku hned.“

„Již jste tedy viděl své království, pojďme zas do jídelny!“ zvala paní.

„Tak běž, běž, bedruňko, a ty, čečetko, taky,“ šeptal děd, a obě holčičky postrkoval do dveří. Když vcházeli do jídelny, povídal: „Prosím vás, Márinko,

ten kožíšek mi tam taky dejte, mám v něm ty brejle, abych si pak mohl ještě babičku prohlédnout.“

„Už je tam. Z truhličky jsem vám šaty také vyrovnala do skříně, jenom ty drobnosti a prádlo zůstaly v něm. Ale jakou si ta Bára dělala škodu — tolik masa, buchtu a jaký kus chleba!“

Doktor vracel se právě ze svého pokoje a slyše o chlebě, žádal: „Víš co, mamí, dej mi kus toho chleba se sýrem.“

„Mně kousek buchtu, prosím!“ žadonila Míci.

„A mně taty!“ přidávala se Fínynka.

Za malou chvíli pochutnávali si všichni tři. a pantáta jen se nad tím usmíval.

„Pane, to je buftičta!“ pochvalovala si Fína, vybírajíc kousky naditého perníku.

„Dobrá?“ ptal se děd.

„Mmm — dobrá!“ labužnický vydechla Míci.

„Mmm — dobjá!“ kývajíc dlaňkou přidala Fína.

„I to ona naše Bára buchtu upect dovede,“ kýval dědouš.

„A chlebiček máte — až radost!“ liboval si doktor.

Děti pojídajíce pořád švitořily, ale pantáta víc a více zapadal do myšlének. Seděl, oběma rukama o stůl opřen, a krčil se víc a více.

„Mně se zdá, že tatínek vzpomíná,“ usmála se paní.

„Ba vzpomínám, Márinko, co tam asi dělají a jestli se jim něco nestalo. Je to sakulentské, když je člověk od nich najednou tolik mil — ráno mezi nimi, večer

Bůh ví kde," přitlumeně stýskal a očka měl velmi maličká.

Bylo osm hodin, když povstav povídal: „Nono, nic platno, děti, musím na kutě!“

„Proč pak tak brzy?“ divila se paní.

„I paue, to my u nás neponocujeme, kdo pak by pálil petrolku. Děti, jak se smrkne, musejí do peřin, a my staří jdeme taky. A dneska zvlášť mě to porachotilo!“

„Fáno, dědečkovi světlo!“ volala paní.

„I nač pak to, shodím to se sebe, pomodlím se a jsem v posteli hned. No, dej vám Pánbůh dobrou noc!“

„Pušu — pušu!“ křičela Fíynka.

„Pusu? Tu máš, na — a ty taky!“ pantáta všecek už zemdlen loučil se s dětmi.

„Pifá — pifá!“ naříkala Fíynka a prstíkem hladila si rty.

Paní doktorová doprovodila ho do pokoje, v němž na stole hořela menší lampa.

„Dobře se, tatínku, vyspěte, dej vám Pánbůh dobrou noc!“

„Dobrou noc, Márinko, dobrou noc, taky se hezky vyspinkejte!“ šepal.

Sotva že se matka vrátila do jídelny, Fína postavila se doprostřed a spráskajíc rukama vesele volala: „To máme dedoušta — ten je honej!“

„A on ti. mami, někdy tak divně mluví, že ani nevím, co to povídá,“ vypravovala Míci.

„Mlčte, mlčte, a již se také musíte ubírat!“ napomínal doktor.

V té chvíli pantáta Bezoušek brejle maje na špičce nosu a svítě si znova hleděl na podobiznu nebožky ženy. Očka se mu kalila, rty se rozechvěly, a honem, honem nesl lampu na stůl, aby ji nepustil . . .

Shodiv svrchní oděv, klekl u postele, ruce opřel o pelest, hlavu položil do dlaní a klečel dlouho.

Po hodné chvíli vedle v ložnici cupaly drobné, tiché krůčky k dědečkovým dveřím.

„Mami, už spí,“ polohlasně pravil Mícin hlásek.

„Už spí,“ dotvrzovala Fína.

„Pojďte, děti, pojďte!“ pobízela matka.

„Aje, ten má vestičku a tabátet,“ přitlumeně chechtala se maličká.

„A říká, že je v Bláníku a chce se špláchat do škopíčka — chichichí — chí —“

„A fajfčičku má!“

V dědečkově pokoji byla již čirá tma, ale pantáta ještě slyšel všecko. Ruce maje na prsou sepjaty, v myšlénkách se modlil a těm dětem se usmíval . . .

III.

Pantáta Bezoušek si ani té noci nepoliboval; usnul sice záhy, ale po půlnoci hezkou chvíli ponocoval a k jitru, ještě za úplné tmy, nemohl již očí zamknouti.

„Jsem starý pařízek, jaká pomoc!“ vyčítal si. „Už ani to spaní na mne kale nejde, bude, myslím, čas kohoutky pásti.“

Když oknem počalo do pokoje plynouti prvé šero, ještě sice velmi temné, ale věstící blízko ranní, začal se ho zase zmocňovati stesk. Zdálo se mu, že je zde zavřen jako pták v kleci a že marně by křičel. Smutno tu bylo, ani vítr nezahučel, ani kohoutek se neozval — u nich doma po celé vesnici zpívali; pantáta vždycky poslouchával, kdy začne jejich, kdy Kabelákův nebo Syrovátkův — znal je všecky po hlase.

Čím více přibývalo světla, tím více rostla i touha jeho po vzdálené světničce, jejímž okénkem vídával domácí zahradu se všemi stromy, olšový kolem struhy, topoly na návsi, chalupy, a slýchal slepice, husy, vrabce, holuby a konečně i lidi, drobné i velké.

Tam doma v chalupě jistě už budou vzhůru — aspoň Bára; Váša, nevstal-li dosud, jistě se už protahuje. Mladá ona dala kravám, zatopila, přistavila na snídání a snad dokonce má již podojeno.

Každým ránem tak šukávala chalupou, dědeček těm krokům jejím úplně zvykl, a když teď zavřel oči, napadalo mu, že každou chvilku musejí kroky její zadupati na síni, zarupati po schodech na půdu.

Ale bylo ticho — jen chvílemi z daleka dunělo, to když těžký vůz projížděl ulicí. „Zatrachtílá Praha, ta se dlouho neprobírá!“ bručel si pantáta po každé, když ozvala se hodinová kukačka.

Konečně na dvoře zarachotil vůz a ozvaly se lidské hlasy.

Nono, už se to hýbe, myslil si dědeček. Ale ta holka vedle spí, jako když ji potopí; kdo by to řekl, taková se zdála čipera a tak dlouho je v limbu.

V pokoji bylo již bledé šero, tak že podobizna nebožky panímámy počínala prohlížeti, když konečně i z kuchyně přiletěl pleskavý zvuk tlápnutí na podlahu, hluboké vzdechnutí, šustot šatů, tichounké kroky bosé nohy, rachot dvířek u kamen a tlukot polinek.

„No, déle se válet nebudu, hanba by to bylo!“ povídal si v myšlénkách dědeček a vyhoupnuv se na podlahu, navlekl nohavice, z truhlice vyndal a obul bačkory; ošplíchnuv se trošku, přičísl si vlasy, přihladil je do skrání, natáhl si hodinky a vystoupiv na židli řídil velké.

„Dobře jsi kukala, celou noc i ve spaní jsem tě slyšel,“ šeptal. „Tak, teď ať děláte dobrotu!“ bručel slézaje a uvázav si šátek natáhl vestu, klekl u postele a zase dlouho se modlil. Pohybuje zapadlými rty zadíval se chvílemi na podobiznu, nyní již hodně zřetelnou, a kýval na ni hlavou, jakoby s ní v myšlénkách mluvil.

Pokřižovav se povstal a po špičkách kradl se ke dveřím do kuchyně. Pootevřev strčil hlavu dovnitř a přitlumeně zašvitořil. „Dej Pánbůh šťastné dobré jitro, Františko!“

„Ruku líbám, starý pane, co pak že ještě nespějí, vždyť je sotva šest!“ odpovídala mu služka. Tvář i víčka oční měla velmi zčervenale.

„Však, namoutě milou, sotva šest! Kdo pak má tolik hodin přeležet!“ vykládal vstoupiv. „Ale poslouchejte, holka, s tím líbáním ruky mne ani nezlobte, je to dost hanba, že onikáte!“ stoje až u ní hrozil.

„Proč pak, starý pane, to by bylo pěkné!“ bránila se.

„Protože tak — sláma mi z každé boty kouká!“

Fána podívala se mu do tváří a musela se usmáti, jak měl červená líčka a jak mu očka svítila.

„Odkud pak jste?“ ptal se jí.

„Já až ze Zachrudimí,“ odvětila a mávla rukou. naznačujíc tak tu dálku.

„Z města — z vesnice?“

„Z vesnice, a z jaké malé — maminka je tam v baráku na podruží.“

„No tak vidíte a budete mi říkat ruku líbám! Komu se to tady líbí, ať se mu to říká — ale mě, dědka starého, by Pánbůh musel za tu marnost trestat!“

„I jdou, jdou, to by ani nesměli být v Praze. A jak pak se vyspali?“

„I čermáka jsem se vyspal — ležel jsem na dřevě plachtě.“

Fána nechala práce u kamen a podívala se na dědečka, jenž si klidně sedl na stoličku pod oknem, podepřel si bradu a hleděl na podlahu.

„Poslouchejte, Františko, dejte mi sem kartáče a mazadlo, pomohu vám s těmi botami,“ povídal klidně.

„Co by jim tohle napadlo, starý pane,“ odvětila skoro ustrašena.

„A kakraholte, co mám dělat? Snad jsem neměl v pokojíčku sešívat kouty tak dlouho, až se celý dům probudí?“

„Ale, starý pane, já bych měla mrzutost! Co pak by to bylo, aby mazali boty!“

„A co pak si myslíte, osobo, že jsem jen přebírával hrozinky? Něco jsem se hnoje nanakládal — pěkně bos, bez kabátu a bez vesty — a co trakařů jsem převozil! Jen mi dejte kartáče a mazadlo, však já si to s Márinkou už spravím.“

Fána vidouc nezbytí, šla k almárce a podala pantátovi, čeho si přál. Rozevřev krabičku leštidla, počal vesele mazat a leštit.

„Tak už taky máte jen maminku?“ ptal se mezi prací.

„Už jen maminku — tatínek je v zemi dvanáct roků,“ odpovídala Fána.

„Jestli pak vás paní taky někdy pustí domů?“

„Lonského roku mě poslala a sama mi dala na cestu, abych zas maminku viděla.“

„No, však proto, srdce má každý, Jste tady už dlouho?“

„Teď na jaře budou tři roky.“

„To je hezké, že se tak držíte; když jsem já býval doma, to nebožtík tatínek měl na půlstatku děvečku od desátého roku až do smrti, ještě nebožtík bratr ji zdědil. Byla jako naše, nikdo by byl neřekl, že je to děvečka, ke stolu šla s námi a všeho dostávala stejně. Ale taky jednala a starala se, jakoby byla z rodu,“ vypravoval pantáta. Náhle však se dal do smíchu: „I plachšakulenčká botička — to bude té maličké, ne?“ a drobnou botičku maje na dvou prstech navleknutou, ukazoval ji Fáně.

„Fíninčina,“ přisvědčila.

„To je noha — to je noha,“ chechtal se, „člověk by se z té botky ani nenapil.“

Na dvéře do předsíně někdo zabouchal, a Fána běžíc ven povídala: „Mlékařka.“ Vrátivši se, přinesla dva naplněné hrnky.

„Zač pak berete mléka?“ ptal se dědeček.

„Za patnáct smetany a za deset mléka,“ odvětila služka ukazujíc, jak vysoko jsou hrnky naplněny.

„Fí!“ zahvízdl si naprázdno — „to by se u nás dostalo za deset a možná lepší. A poslouchejte, Františko, zač pak platíte lot kávy?“

„Čtyři krejcary.“

„Mmno, to bude jako u nás, ale bude ona po chvíli lepší. A zač je libra cukru?“

„Ten nejlepší za jedenadvacet.“

„Tak se podívejme — to u nás ne zrovna nejlepší za tříadvacet. A' pak se řekne Praha! A co pak petrolku?“

„Kilo za dvaadvacet.“

„Ale to vám potrvá?“

„Na celý týden nestačí —“

„To je hrůza — my ho za měsíc nespálíme!“

Tak dědeček pomalu Fánu vyzpovídal o celém zdejším hospodářství. Několikrát odběhla od plotny, brala mu kartáč a botky pravíc, že ostatní již dodělá, ale nepopustil, leštil, až všechny kusy domácí obuvi stály v dlouhé řadě a leskly se jako sklo. V kuchyni bylo mu velmi příjemno. Fána uklidila, utřela prach, a s plotny počala se rozlévati silná, lahodná vůně kávová, jež s milým teplíčkem pěkně rozehřívala.

„Kdo pak všechno tady ostává, Františko?“ dědeček zase vyzvídal.

„Ani jim, starý pane, pořádně nepovím, tady se lidé o sebe tak nestarají jako na venku, a není to ani možná, žije jich pod každou střechou celé houfy,“ odpovídala dívka.

Dědeček zasykl.

„Všecko jináč! Já tamhle u nás znám lidi na dvě hodiny cesty!“

„I to já u nás taky, ale tady je člověk potkává a neví ani, jsou-li z domu nebo nejsou. Když oni se mnozí každou chvilku stěhují.“

„Bože, Bože, a nenapadne jim, že potom ty děti jejich nemají nikde opravdu doma, a když přijdou do světa, nevědí ani, na který koutek vzpomínat?“ lítostně ponaříkal a složiv ruce na záda, zvolnička přecházel kuchyní.

„A to pořád ještě nevstávají?“ povídal po chvilce a zavrtěv hlavou, pokračoval: „Je ona Praha zvyklá ponocovat a ráno se, myslím, nemůže prořídít!“

„Milostpaní teď už vstane, milostpán za chvilku po ní, ale děti, až se probudí; milostpán říká, abysme jim přáli, čeho užijou teď za dětinství, to že jim zůstane. Mícinke půjde po vakacích do školy a bude mít konec.“

„Inu, inu, ale ranní hodinka nad zlato!“ řekl dědeček a vytáhnuv cibulky, srovnával je s kuchyňskými hodinami, jejichž žluté kyvadélko pod porcelánovým číselníkem rychle tikalo. „Jde vám to tady trochu pozdě — raději to spravím hned!“ a již stál na židli a posunoval ručičku.

„Víte co, Františko,“ povídal slézaje, „teď vám nadělám trochu tříštěk, abyste měla na zátop!“

Když služka opět odpírala, šel, vybral si náručku topánek a vrátil se zase k stoličce; chtěl polínka složit zticha, ale při největší opatrnosti vysypala se mu s hodným rámusem.

„Ejejejej! jsem já nešika.“ šepal a třepal prsty ve vzduchu, „nadělám rámusu za dva!“ Sednuv, vyndal svůj zavírák a dal se do díla.

„Zač pak je tady sáh dříví?“ zašvitořil, zálibně štípaje.

„To jim taky nepovím, milostpán to ani tak nekupuje; tuhle přes několik domů v ulici je krámk s dřívím a uhlím, a ten uhlíř nám ho vždycky trochu navozí; když je to tam, přiveze zas, už takhle naštipané.“

„Mhm — hm — to je chyba, to je chyba! Takový člověk si napočítá krvavé peníze. Proč pak se nekoupí pořádný sáh a nedají si to naštipat! V tomhle není kalý rozum — to já až do dneška sám chodím do lesa, nejlepší hranici vyberu, na kanceláři zaplatím. Váša to odveze, a potom doma štípáme. To je krása, když se polena řezou a když se potom štípou polínka jedno jako druhé, každé jako kousek nakrájeného koláče makového.“

Fána z těch pantátových slov i z radostné tváře jeho zrovna tu rozkoš cítila.

„Kdyby tady byly lesy!“ usmála se, a z očí vylily se jí chumáče toužných paprsků.

„No, pravda, lesy tu nejsou, to jsem pozoroval, ale snad přece nějaké sklady!“

Venku zahrkala klika.

„Naše Kocourková jde,“ prohodila služka a chvátala otevřít.

Kocourková byla malá babka, široce nabalená; měla drobné, těkavé oči a v tvářích hrál jí každý sval. Přibelhala se v šámavých bačkorách, a než se pantáta nadál, chytla mu ruku a mlaskavě ji políbila.

„I pěkně vítám, milostpane, do Prahy; podívejme se, starý milostpán je jako kořínek, to ona byla radost z dědečka, já vím, že dětičky skákaly jako srnky,“ brebentila všecka se kroutíc a úlisně hleděla na pantátu.

Ten překvapen prohledl si ji od hlavy k patě, podíval se na Fánu a pohled velmi mu zvažněl. „Slyšíte, osobo, tohle mi víckrát nedělejte,“ pravil přísně a povznesl zulíbanou ruku; „taky nejsem žádný milostpán!“ dodal ostře.

Babka zavrtěla se rozpaky a chtěla odpírat.

„Jak jsem povídal!“ ukončil to pantáta a hleděl si zase jen polínka.

Kocourková počala pobíhati kolem kamen nevědouc, čeho se chytiti.

„Jsem zrovna jako omámena,“ breptala, „— tak nejdřív pro tu vodičku!“ a již zase chvátala z kuchyně.

Dědeček podíval se na Fánu, zakroutil hlavou, ale neřekl slova, neboť paní doktorová právě vcházela z pokoje.

„I pro pána — náš tatínek je už vzhůru — dobré jitro!“ volala srdečně.

„Dej Pánbůh dobré jitro — zvyk je zvyk, milá Márinko!“ upřímně odvětil.

„Snad byste, tatínku, nedělal tříštky?“ zavycítala paní.

„Starý pán, milostpaní, jináč. nedal, i boty sám dal do pořádku,“ horlivě vypravovala služka.

„Div jsme se spolu neseprali!“ zachechtal se dědouš a potměšile mrkl na Fánu.

„Tatínku, tatínku! Snad jsme vás nezvali do Prahy, abyste tu štípal dříví a čistil boty?“ smějíc se kárala paní.

Pantáta poškrabal se za uchem.

„Nic platno, Márinko, Praha ať si lenoší, mne už nepředělá. Přeležet jsem to nemohl, dočista zahálet neumím, na modlení z knížek byla tma, a petrolky spálíte tak dost, natoť abych ještě já ubíral!“ rozkládal důrazně.

Po těch slovech bylo chvílku tichu; paní plaše pohleděvši na dědečka, obrátila se ke kamnům a dochystávala kávu, Fána uklízela po kuchyni.

„Zvyk je zvyk — to už svět tak nese,“ marně čekaje odpovědi, mírným, trochu rozpačitým hlasem začal zase pantáta a přicupal až ku plotně.

„Toť abyste po druhé i snídání vařil!“ zasmála se paní.

„A myslíte, Márinko, že bych to nedovedl? Něco jsem se té bryndy navařil! Neděli jak neděli kuchtil jsem to sám — to já, holenku, umím vařit jako naše hospodyně! Polévky dovedu, kaše, maso schystám; pravda, s těstem jsem se nikdy neplácal, to se mi přece jen vždycky zdávalo, že to pro mužského není — leda ty nudle že jsem někdy udělal!“ A nutil se do smíchu.

„Již máte hlad, vidíte? Jděte si sednout do jídelny. hnedle dám snídání,“ pobízela paní, a Fána nabravši náruč polínek chvátala tam přiložit.

„Snad bysme se nenasnídali tady?“ odpíral pantáta. „Ale prosbičku bych k vám měl,“ začal úlisněji a usmívaje se přistoupil až k paní a pohladiv ji po rameni švitořil: „O to bych vás prosil, abyste mi snídání dávala do hrníčka — ne velikého, ale aby byl širší, abych do něho mohl velkou lžicí. Víte, Márinko, já musím drobit, a není-li kafičko horké, mutlu potom ty kůrky a trvá mi to tuze dlouho!“

Paní dívavši se mu po celou tu řeč veselýma očima do tváří, nyní se usmála, zakývala, ale neřekla tak ani tak. Pantátovi se zdálo, že ji to mrzí. Postavil se k oknu a bez myšlenky zahleděl se na kousek blankytu nade dvorem. Byl stísněn, nevolný a počal opět pociťovati stesk po známých koutcích.

„Kam pak jste se, tatínku, tak zadíval?“ po chvílce optala se paní.

Pantáta přejel si čelo, zasmál se a odpovídal: „I tak koukám na to nebe, že ho je vidět sotva pro záměru — jednomu se až stýská!“

„Pojďte tedy do pokoje, pojďte, děti budou také brzy vzhůru!“ A paní vzavši jej pod paží dovedla ho do jídelny.

Z ložnice pootevřely se dvěře, a doktor prostrčiv hlavu zašeptal: „Dobré jitro!“ ale hned se zase schoval.

Pantáta osaměv dvakráte sem a tam přešel po koberci a zastavil se před kamny. Dole v nich praštělo

a hučelo, nahoře dusil se hukot a bublání; ty zvuky se dědečkovi líbily, připadaly mu velmi vlídné a vzpomněl si při nich na kamna ve své světnice, při nichž si touhle dobou hřával záda. Postavil se proti plotně, ruce složil vzadu a pohleděv na okno k stehlíkovi šeptal si: „Inu, doma nejsme!“

Tu již paní přinášela na tácku hrnek kávy a košíček s pečivem.

„Tak, tatínku, bude dobře ten hrníček?“ ptala se potutelně.

„I čermáka!“ vzkřikl pantáta, „a totě kafáček, jako mám doma!“ a radostně si hrníček prohlížel.

„Však jsme se ho s Pepou, než jste přijel, dlouho nahledali!“

„I podívejme se, na jakou hloupost oni pamatují — i na můj kafáček!“ pochvaloval, a radost, že ho ty děti měly i v té hlouposti na mysli, rozplývala se mu v prsou a blažila jako teplá lázeň.

„Zde máte, tatínku, buchty — tyto jsou vaše z domů, ty zde naše, vyberte si, kterou chcete!“ pobízela paní.

„I toť víte, Márinko, že si vezmu kousek vaší!“ odpověděl lichotně, cítilť, jak prve nevěstě křivdil a sám před sebou se styděl; nadrobiv si, co se vešlo, zamíchal a počal se modlit.

Za maličko přišel i doktor, spánkem zčervenálý, a snídali všichni tři.

Pantáta spustil o cenách kuchyňských potřeb, jak je prve byl přezvěděl, a pronášel své zkušenosti a úsudky.

„Viděl, to je hospodář!“ k manželu káravě obrátila se paní.

„Poslouchám, poslouchám,“ usmál se doktor a k otci se obrátiv dodal: „Po celý rok nevím, zač je káva a cukr!“

„To je chyba, že si nevšímáš domácnosti,“ vážně kázal dědouš, „hospodář má mít oči všude. A šetřit se musí na všech stranách, jinak — zle!“

Doktor se jen smál, paní však umlkla.

„Ty se směješ,“ durdivě pokračoval dědeček, „ale mám pravdu. Jako s tím dřívím taky žádnou šikovnost neprovádíš, když ho po takových krámcích kupuješ,“ a dále o tom rázně rozkládal svoje názory.

Když doktor posnídal, šel si do pracovny pro zimník a klobouk. Vrátiv se, podával otci ruku pravě: „Dobře se tu bavte, musím po práci!“

„Jen jdi, hochu, jdi, k vůli mně se ani dost málo nezdržuj a dělej si všecko jako jindy. Ještě bych tě prosil, abys napsal k nám lísteček, že jsem se do té Prahy šťastně dostal, aby byli bez starosti,“ potřásaje synovou rukou, žádal pantáta.

„S radostí a hned to napíše!“

„Ale slyšíš,“ náhle vzpomněl si dědouš a rozpačitě přešlapuje prohlížel koberec, „nebude mrzutost, když si trochu zafejčím?“ a krčil se, že ho byla hromádka.

„Že byste se ptal!“ překvapen odpovídal doktor. „Sedněte si ve svém pokoji na pohovku a kuřte, jak vám libo. Na noc se to vždycky vyvětrá!“

„I nač pak to, škoda tepla, vždyť víš, že doma mám nahuleno, že by to mohl krájet!“ a vesele cupal za synem. V kuchyni se na sebe ještě na rozchodnou usmáli, a dědouš vešel do pokojíka.

Otevřel skříň a z kožíška vytáhl dřevěnku. S rozkoší si nacpal, zapálil, a pomaličku chodě labužnický bafal.

„Už se mi po tobě skoro stejskalo,“ povídal si poklepávaje do dřevěnky. Zastavil se před ženíným obrazem, zamrkal, potřásl hlavou a zas brouse od dveří k oknu vzpomínal domů.

Váša s Aninou oni někde již táhnou ke škole, Mančinka batolí se po stavení, Barča dělá po domě, spravuje chlév, a hospodář — co pak asi hospodář dělá? Možná dost, že si dojel do lesa pro ty pařezy — nebo aby byl jel do mlýna? Těžko rozhodovat, když je člověk hrůzu mil daleko od nich. Jestli pak oni si přece taky vzpomenou?

Kabelák se Syrovátkou oni teď sedí v kostele a zpívají — kterou pak oni zpívají? — dnes máme středu, to bude „Začíná se konat“. Člověk když do toho kostelíčka nejde, je jako pohan, musím se tady ohlédnout po těch chrámech, abych ráno již věděl kam. Když jsem se už na to vejměnické lenošení dal, musím aspoň Bohu sloužit, aby se nehněval.

Vedle v ložnici ozval se ťapot drobných nožek, šustot i trošky tichého smíchu — jakoby tam hospodařily myšky. Pantáta se zastavil poslouchaje, jak drobné nožky ťapou vždy až ke dveřím, jak naslouchající hlavička drcá do dřeva; ručka i na kliku sáhla, ale otevřítí se neodvážila.

„Fíninko, počkejte, až budete učesána, aby se dědoušek nesmál,“ přitlumeně nabádala tam paní.

Pantáta se dal opět do klidného pochodu.

Konečně klika cvakla, a Fíninka prolezla do dědova pokoje; ale ve veřejích zastavila se udivena. Pěstku levice měla na bradě a upřeně hleděla na dědečka.

Ten jen stranou mžoural, v každé vrásce seděl mu úsměv, a klidně, ale chutě bafal.

„Jé, náš dědoušet touží,“ konečně zvolala a spráskla v udivení ruce.

Pantáta postaviv dřevěnku na okno, hnal se k ní; ale Fína mrskla sebou mezi dveřmi a utíkala zpět.

„Počkej, ty bedruňko, jdeš hned ke mně!“

Ale Fína prchala ložnicí do jídelny, kde schovala se za skříň.

Pantáta za ní a chytiv ji do náručí, choval ji jako didinko konejše: všš — všš — všš — Děvčátko mrskalo sebou jako úhoř. smálo se i křičelo, tak že je musel postavit.

Odstoupivši, vážně si jej prohlížela.

„Pojď. budem si hrát!“ pobízel ji srdečně a sednuv na židli vtáhl si Fíninku na klín a houpaje ji spustil:

Takhle jedou velcí páni,
takhle jedou malí páni,
takhle jedou husa — husa — husaři!

„To náš tati taty umí — vyšoto, vyšoto!“ smála se výskavě.

„Ráda kroupy — ráda kroupy?“ z ničeho nic vzal ji za bradku a zatřepal, až zoubky zarachaly.

„Ráda, ráda,“ vesele přisvědčoval.

„Udeláš to taty Mícince?“ přitlumeně naváděla.

„Udělám, udělám. Ale teď řekni: Šla Prokopka pro Prokopa, pojď, Prokope, po příkopě, pojď ty domů kroupy jíst!“

„Šja Pjopjopjo —“ opakovala, ale hned se dala do křiku: „To ne, to ne, dede, to já neumím!“

„Snídat, děti!“ volala paní doktorová nesouc z kuchyně táč se dvěma malovanými hrníčky.

„Snídat — snídat!“ zvolal i dědeček a Fínu postavil na podlahu.

„Potom zas budeme, jo?“ šeptala.

Dědeček přisvědčiv, vážně ji poučoval: „Jo říkáme u nás v Nové Vsi, v Praze se říká ano!“

„V Pjaže taty jo!“ bránila se vrtíc hlavičkou.

„Ale co pak tak dlouho dělá má čečetka?“ ohlížeje se ptal se starostně.

„Ó, milý dědoušku, s Mícinkou je zle, je celá utrápená, zoubek se jí tuze hýbe — pojď sem, miláčku!“ volala paní.

Mícinka zčervenala, s uplakanýma tvářičkama vešla z kuchyně a hned ode dveří ukazovala, jak se zoubek viklá.

„Pojď sem, pojď, děvenko, podívám se na něj!“ vyzýval ji dědoušek.

Přistoupila k němu, políbila ruku, zašeptala: „Dobré jitro, dědoušku,“ a zdvihnuvši hlavu pootevřela ústka a tvářila se úzkostně.

„Který pak je to?“ ptal se prohlížeje zoubky jako čerstvé krupky. „Ó ten se tuze hýbe, ten musí ven!“ zkusiv, povídal vážně.

„Já se bojím — já se bojím!“ volala utíkajíc.

„I jdi, bloudku, takový mléčňáček je venku hned — já vím, že ti už pod ním roste nový.“

„Dejte mi kousek nitky, Márinko, a zoubek hned bude venku,“ rozhodl krátce.

„Chceš, Míci?“ úzkostně ptala se paní.

Děvčátko přisvědčilo, ale tvářilo se smutně.

„A já si na to musím přinést brejle — ani bych tu krupku neviděl,“ povídal si, a za minutku vracel se maje staré své koštěnky na špičce nosu.

Paní dala mu nitku, ale pak utíkala do kuchyně.

„Tak pojď, čečetko, pojď,“ lákal dědeček Mícinku.

„Když já se bojím — já se tolik bojím!“

„Inu, jak chceš; nech si tedy zoubek tam, podroste ti, nový bude křivý a tenhle naposledy ještě spolckneš,“ hovořil tváře se velmi lhostejně.

„No tak teda — ale jestli to bude bolet!“ odhodlávala se Mícinka.

Teď se konečně i Fína spustila snídaně a přistoupila blíž; ručky měla přeloženy vzadu, oči vyvaleny a hleděla na děda.

„Náš dedoušet je jato pan dottoj,“ povídala vážně. Dědeček honem vázal šňůrku kolem malého zoubku.

„Mami, já se bojím!“ křikla Míci a slzy jí skočily do modrých očí.

„I když jsi neposeda, aspoň kdybys si tu nitku dala uvázat, potom si ho můžeš vytáhnout sama!“ tváře se mrzutě, pravil lišácky, neboť nitka byla již uvázána.

„No tak ji uvaž!“ poddávala se Míci a přistoupila zase blíž.

Ale v tom již dědoušek škubl nitkou a dal se do hlasitého smíchu.

„Zas se ti vysmekla, vid’?“ bázlivě ptala se Míci.

„I nevysmekla — zoubek je venku!“ A vesele zdvihl nitku, na níž visela bílá, na konci zarudlá krupka.

„Jeje jeje!“ plačtivě spustila Míci a sahala si prstíkem do jamky.

„Už je ventu — mami, už je ventu!“ křičela Fína tleskajíc do klínka.

Přiběhla paní. Fána, ba i Kocourková vystrčila hlavu.

„Tatje ho dedoušet vytáf!“ ručkou ukazovala Fína a jásajíc cupala pokojem.

„Ukaž, ukaž,“ Mícinku laskala paní a podívala se jí do úst; „bolelo — tuze bolelo?“

„Nebolelo,“ konečně usmála se dívka, „jako když blecha štípne.“

„No vidíš, a pořád tolik strachu,“ smál se dědeček. „To když jsem já býval doma, trhali jsme si je vždycky sami; nějaký Honda Karásků vylezl si na židli pod jabloň, pevnou nit jedním koncem uvázal na zub, druhým na snět jabloně, podkopl si židli — a zub visel v povětrí.“

„To je hrůza,“ divila se paní.

Ale pantáta mrkaje jen se štířil: „I jste vy, myslím, hrdinové! — A teď, Mícinko, pojd', hodíme zoubek za kamna, abys dostala nový, lepší,“ povídal po chvilce.

Šli za ním jako processí; Fína prodrala se nejbliž.

Když se v kuchyni rozestavili, pantáta Mícince kázal: „Tuhle se postav zády ke kamnům, zoubek hoď takhle přes hlavu a řekni: Myšičko, myšičko, tu máš kostěnej, dej mi za něj železnej!“

Děvčátko učinilo, jak dědoušek radil; zoubek zaráchotil za kamny.

Když si Míci také usedla ke kávě, paní doktorová potají zdvihla zoubek, aby si ho uschovala na památku. Pantáta zatím šel konat generální přehlídku celým bytem, jsou-li hodiny v pořádku; i do salonu vešel a nařídív pendlovky, spokojen vrátil se do kuchyně k dětem.

„Dede, vem mne!“ natahujíc válečkovité paže, žebronila Fína.

„No tak,“ vážně začal dědouš, když se uvelebila na jeho klíně, „ukaz mamince, jak umíš říkat: Šla Prokopka pro Prokopa!“

„To ne, to ne —“ a maličká začala fňukat. Ale pantáta honem vesele odříkával:

Vrní, vrní kolovrátek,
zejtra bude velkej svátek,
a pozejtří ještě větší,
že Pepička pořád brečí.

„Fínynta!“ prudce bránilo se děvče.

„I když je to takové jméno — a já už mám starou kotrbu!“

Děvčátko počalo zkoušeti, jak vousy škrábou.

„Hodně, vidě? Roste to jako dříví v lese!“ smál se a vzav jí ruku bral prstík po prstiku říká: „Ten vaří — ten smaží — ten peče — ten říká: dej mi kousek! — ten odpoví: matla — matla — matla-fousek!“

„Matja — matja — matjafoušet!“ opakovala si Fína.

„Děde, umíš pohádky?“ ozvala se Míci a pohladila ho po vlasech.

„Pohádky? Pane, to neumím; ano, kdyby tady byla babička, ta jich uměla, od rána do večera by byla dovedla povídat. To když přišla kmotra Syrovátková a Kabeláčka s dětmi na přástvu, nebo když jsme mívali dračky —“

„Povídaly pohádky?“

„Povídaly — o strašidlech nejvíc.“

„Povídej nám, dědoušku, ale o strašidlech ne, to by se mi o tom zdálo,“ škemrala Míci.

Pojidej, pohádku, pojidej,“ hrajíc si třapci dědovy kazajky, přidávala se Fíninka.

Seděla dědečkovi na noze a Míci opírala se o druhou.

„Tak jako tu pohádku!“ zasmál se pantáta; „no tak poslouchejte :

Tak byl jeden král
a ten měl vál
a na tom vále plno ptáků:
pinkavy, štinkavy, kocoura moura.
bude hodně dlouhá!“

a sešpuliv ústa tvářil se vážně. jakoby byl vypovídal nejdojemnější příběh.

„Ale to není žádná pohádka,“ vyčítavě zaškemrala Míci.

„Tocouja mouja — tocouja mouja —“ tiše opakovala si Fína.

V tom zvenčí pronikl sem zpěvavý pokřik: Há — dry, kosti, starý sklo — hadrýýý!“

„Kdo pak vám tohle prozpěvuje?“ ptal se dědeček.

„To je hadrářka,“ vysvětlovala Míci.

„To máte čistou zpěvačku — ta vám to pěkně natahuje. Toť je, jako když u nás v osmačtyřicátém roce byla garda, a nebožtík starý strejc Munzar, barvíř,

komandoval. Byl jako tříšťka a ještě k tomu nevelká, hlas měl jako hošek a přeskakoval mu, ale když si přidělal ten palaš, myslil taky, že je jenerál a tu komandýrku natahoval — jak ta hadrářka, celé městečko se smávalo, gardisté nejvíce. Habt — ááácht!“ zakomandoval pantáta; hlas se mu svážel jako po kolo-mazi, konec protahoval a dal mu slaběji a slaběji vyznění. Paní i Fána daly se do hlasitého smíchu, dědeček však ani muk.

„Ale, dědoušku — pohádku povídej!“ lísala se Míci a ručky majíc sepjaty na prázdnou mydlila.

„Což o naší gardě se ti nelíbí? Ó, to byli, panečku, chlapíci; kdo byli zámožnější, nosili tmavozelené šosáky, černé kalhoty a nad loktem červenobílý pás, chudší vzali, co měli. Krejčí Lařka, když se napil — a to on pěstoval od rána do večera — říkal jim salakvarda, a gardisté se mohli zlostí propadnout. Jednou ho proto dlouho honili v polích, až ho chytli v bandorách, a hned s ním do arestu. Druhý den se světil prapor, a všecko bylo v náramné parádě; hrabě byl jako major a měl bílé kalhoty se zlatou prýmkou, derektor byl hejtman, a lajtnantů bylo několik — samé zlato! U gardy si každou chvilku nějakou šarži volili, protože musela dát na pivo, a gardisté pili — pořád pili. Ten den, když se ten prapor světil, jeden ten salakvarda musel u Lařky, krejčího, před arestem stát vartu. No, to je samo sebou že se sběhlo lidí a dětí, jako když medvěda vedou, ale gardista chodil jedna — dvě — ani na žádného nemrk. A milý Lařka pořád z arestu křičel: Kamarádi,

nebojte se, my se jim nedáme! Nebo se vyložil do okénka za mříže a škemral: Strejčku nedošel byste mi za dva? Mám takovou žízeň! No. smíchu z toho bylo do alleluja!“

„To není žádná pohádka, dědečku, tohle ani nevíme, co povídáš,“ vyčítala Míci.

„Ale maminka a Františka pěkně poslouchají.“ odvětil děd.

„Když jsou veliké!“ smutně podotkla Míci.

„Inu, tak tě musím poslechnout — ale jakou pak bych honem začal?“ a škrabaje se v strništi, vesele se usmívaje přemýšlel.

Míci honem přistavila si židli a sedla hned u dědečka, aby mu viděla na ústa.

„Mmno — ale jestli to svedu, nevím. Tak poslouchejte: Byl jeden táta a jedna máma, a měli syna, tomu říkali Honza.“

„Chonča —“ přikývla Fíninka, ale Míci, ručky majíc složený v klíně, ani nešpetla.

„Ten Honza rostl, rostl, a byl už pořádný vejrosteček. ale pořád se jen povaloval doma na peci.“

Teď Mícinka vážně přikývla.

„Ale když už to tak tuze dlouho trvalo, jednou mu máma povídala: Polez dolů, půjdeš mi prodat tvaroh.“

„Tvajof!“

„Milý Honza se ošíval, ošíval zle, ale přece se seškrábal s peci, vzal tvaroh a šel. A jak tak šel a

šel, přišel k rybníku. Kolem toho rybníka bylo rákosí, přeslička, ostřice, puškvorec a co všechno, a v tom se v bahně hrabaly žáby. Hrabaly se jedna přes druhou a pořád škvrkaly: tvaroh! tvaroh! tvaroh! tvaroh! Honza poslouchá, poslouchá, vrtí hlavou — ale potom rozvázal šátek a tvaroh po kousku házel milým žabám. Pane, chutnal jim. Když jim ho tak všecken vyházel, čekal. Ale žáby nic. I rozkřikl se na ně: Peníze! Ale žáby hup! do vody.“

Míci se usmála, ale nepromluvila. Fána žehlič po špičkách šla ke kamnům, a paní doktorová usedla na lavičku.

„Co měl Honza dělat! Sebral se a šel domů. No tak, prodal's? povídá máma. Prodal, zasmál se Honza. A kde máš peníze? Tu milý Honza začal vypravovat jak a co, že šel kolem rybníka a žáby že na něj křičely: Tvaroh! tvaroh! tvaroh! tvaroh! Tak jsem si myslel, že mají hlad, povídá mámě, že dobře zaplatí, a milý tvaroh jsem jim hodil. Ale když jsem pak chtěl peníze, žáby všechny do rybníka a nedaly mi nic. — No, to se rozumí, máma dělala zle, ale Honza byl rád, že je tvaroh pryč, že bude mít zas pokoj, a vlezl si na svou pec.“

Pantáta se odmlčel, a děti vzdychly.

„Nič mu, mami, nedají — žáby!“ Fíninka vykládala.

Pantáta se usmíval, rty se mu zachvívaly, a očka zářila.

„Tak dál!“ vzdechla Míci.

„Milý Honza se zas dlouho válel na peci, až mu jednou máma povídala: Polez dolů, půjdeš mi prodat máslo. Ale ne, abys ho zas dal žabám. Honza, že ne, a šel. Bylo tenkrát náramné sucho, kolik neděl ani nekáplo. Travička byla jako žluté nitky a země jako troud. Jak šel Honza po pěšince, viděl, že je tuze rozpukaná. Takovéhle šklíby na ní byly, noha by se do nich byla vešla; Honza je měl co překračovat, aby neuvázl. A tu najednou vidí, jak pastýř po té pěšince žene ovečky. Šly jedna za druhou a pro ty šklíby nemohly kale z místa. Honza se na ně pozdálí dívá, dívá a myslí si: Chudáci, ještě si nohy polámou!“

„Chudáčtové, ofčičty?“

„A tu si vzpomněl, že má v šátku máslo. Honem rozvázal a začal ty štěrbiny máslem zamazávat, aby si ovčičky nepolámaly nohy. Všecko to máslo vymazal a smál se radostí, že ovčičky capaly lehounce jako po másle.“

Dědeček sám se dal do smíchu.

„A co máma?“ paní zvědavě se zeptala.

„Toť víme, že Honzu nepochválila, ale ten byl rád, že máslo odbyl, a vyškrábal se na pec. Ale za nějaký den ho máma poslala, aby šel prodat pytlík jahel. Dala mu pořádnou nakárku, a Honza sebral jáhly a šel. Ale jak tak jde po cestě na lukách, najednou tu letí přenáramné hejno vran a křičely jedna přes druhou.“

„Že jim ty jáhly dal?“ škusbla sebou Mícinka, ale dědeček nedal se vyrušovati a pokračoval:

„Chudáci, ty mají hlad! povídal si Honza a myslil si: Co pak, abych jim hodil trochu jahel? Sáh! do pytlíka a jahel jim hodil. Toť víme, že vrány honem se daly do nich, a Honza, když to viděl, házel hrst za hrstí, až byl pytlík prázdný. Ale když vrány sezobaly, fr! táhly ty tam a Honza smutně klátil se domů. Máma hned zas proti němu: No tak, prodal's? Ba neprodal — tolik vám letělo vran a když mne viděly, křičely: Já — hly, já — hly, já — hly, já — hly! Tak jsem si myslil, že je dobře odbudu a jáhly jsem jim rozházel — a ty, pane, zobaly!“

„Ty, pane, žobaly!“

„Tak co ještě?“

„No, máma dělala zle, že Honzu nemůže nikam poslat, ale ten se jen štířil do hrsti a škrábal se na pec, kde byl nejradši. Ale máma mu dlouho pokoje nedala; jednou zas povídala: Polez dolů a jdi mi tuhle prodat půl kopy plátna, ale to ti povídám, lacino ho nedávej! Honza hodil čepici do týla, chytil plátno a šel. A jak tak jde, přišel ke struze, u které stál starý topol. Ale byl to vlastně už jen pařez s trochou snětí a tuze kotlavý. Jak ho Honza z daleka viděl, křičel: Koupíš plátno? Topol nic, jen to listí pořád: ššššš. Tak koupíš? Dobrá! Rozbalil plátno a všecko je vytočil kolem starého topolu. Tak, aby ti nebylo zima. A kdy si mám přijít pro peníze — za tejden? Ale topol pořád jen:

ššššš — No tak dobrá, za tejden! a běžel domů. Máma se zas vyptávala: Prodal's? Pane, prodal. A kde máš peníze? Povídal, abych si přišel za tejden. Máma byla ráda, že Honza plátno odbyl, navařila mu kaše, a Honza šup! zas na pec. Ale za týden se sebral a hajdy! pro peníze. Už z daleka křičel na topol: Máš peníze? Ale topol nic, a Honza viděl, že je plátno pryč; jen kousky uvízly na snítkách. Tak plať, když jsi roztrhal! křikl. Ale topol jen: ššššš. Ale teď se Honza dopálil a povídá: Tak ty tak? No počkej! Měl zlost a bál se mámy. Kopl do topolu, až se, pařez starý, svalil do vody. Ale teď se Honza zasmál: v kořání milého topolu seděl kotel dukátů jako kanárků.“

„Há — há — há — há —“ tleskajíc zahalekala Míci, a Fína začala po ní.

„To se rozumí,“ děd směje se pokračoval, „že Honza chytil dukáty a donesl je mámě. Ta byla taky ráda, koupili si zámek a panství, byli veseli, jedli, pili, rozprávěli, pak zazvonili na zvonec — a pohádky je konec.“

„Ta byla hezká,“ zalibovala si Fína.

„No!“ vzdychla Míci.

„A ten Chonča tvajof, másjo, jáhji, pjátno — šecto pjodaj!“ křičela Fína.

„Ten to pěkně prodal!“ odporovala Mícinka. „A byl tak hloupej, dědoušku?“

„I pane, byla ona to kopa špicovaná!“ chechtal se pantáta.

„Ještě nějakou, dědoušku,“ Míci počala znova žebrouiti.

„Ešte, dede!“

„Až zas jindy, dobrého pomalu; teď se pojďme podívat, co dělá náš stehlík!“ —

Když se doktor Bezoušek před polednem vrátil z kanceláře, děti letěly mu naproti, a Mícinka křičela: „Jé, tati, náš děda vypravoval, ten ti toho umí!“

„No — matja — matja — matjafoušet!“ chechtala se Fína, až se ohýbala.

„A o Honzovi ti umí krásnou —“

„No, totej dutátů měj — a žažvoniji na žvonec!“

„A vytrhl mi zoubek — koukej!“ a Mícinka vy-cenila jamku.

„Pro pána krále, to je novin!“ spráskl ruce tatínek.

„Pojď, já ti tu o Honzovi budu povídat!“ táhla ho Míci do pokoje.

„Ne, Míčinta — já budu pojídat!“

IV.

Po svačině vyšla si paní doktorová s pantátou, s dětmi a Fánou na procházku. Paní měla šaty smuteční, Míci a Fíninka byly od kamaší až po čapky jako sníh; když je Fána strojila, pantáta sehnul ruce maje vzadu složené, pozoroval, jak se co obléká a navléká.

„To je, lidičky, všelijakých hadrů,“ smál se vrtě hlavičkou.

Když oblékl svůj kožíšek a klobouček posadil si na hlavu, Fíninka křičela: „To je tjobounet!“ a Míci nemohla vynachváliti, jak dědečkovi sluší, že je v něm jako hošíček.

Pantáta jen se usmíval, vlasy přihlazoval do skrání a dlouho se kartáčkoval, pravě: „Musím se přece taky hodit do parády, abych vám po Praze nedělal ostudu.“

Když vycházeli, děti jásaly, až je paní musela okřikovat.

Právě, když byl dědeček na posledním schodě k prvnímu patru, chodbou vznášela se vysoká, vypjatá,

silná paní; hlavu měla pyšně zdviženou, oči přimhouřené a na ostrém nose seděl jí zlatý skřípec. Pantátovi zle škublo to tvářemi.

„Ruku líbám!“ volala Míci.

„Jutu jíbám!“ i Fíninka přispíšila.

Dáma šikmo podívala se ke schodům. jakoby ji límeček škrtil.

„Pánbůh rač dát šťastné dobré odpoledne!“ hlučně volal pantáta a vzav klobouček nad ušima, posmekl.

„Má úcta!“ pozdravovala paní doktorová.

„Ráčíte na procházku? Je tam hezky!“ jen tak v chodu pravila dáma a šustíc vleklým tureckým županem, zmizela ve dveřích.

Když vcházeli do přízemku, pantáta poobrátil se k nevěstě, přimhouřil oko, skrčil nosík a ptal se: „Kdo pak to byl, Márinko?“

„Naše domácí paní,“ usmála se ona, a dědeček povypláznuv jazyk bručel: „Dáma! Inu, po té chodbě šustí, a div že hvězdy nezobe — ale poděkovat neumí; taková by přece měla vědět, že pozdravit je zdvořilost, ale poděkovat povinnost!“

Paní neodpověděla, poněvadž do průjezdu vcházela právě širokoboká, malá, nepořádně učesaná paní domovnice.

„Ruce líbám — Pánbůh rač dát dobré odpoledne,“ hlučně pozdravovala.

„Děkujem pěkně, dej Pánbůh dobré odpoledne!“ zvučně odpověděl pantáta a vážně se kolébaje vycházel za dětmi.

Vyšed na ulici podíval se po nebi. Bylo modré, ale plovaly pod ním bílé kusy oblak. Země dosud byla stuhlá a ležel na ní lehký poprašek, vzduch zdravě štípal.

„Mrzne,“ prohodil pantáta.

„Ale je příjemně,“ usmála se paní.

Šli k Jindřišskému chrámu.

„No, dedo, tady máš tostejíčet,“ ukazovala mu Fíninka, když docházeli.

V chrámě bylo prázdno, jen asi tři stařeny porůznu klečely v lavicích, a před Marianským oltářem modlila se černá paní. Pantáta se rychle rozhlednul, klekl na obě kolena, křížoval se a bil v prsa; potom sepjav ruce tiše se modlil.

Mícinka také sepjala ručky, nedívala se však na oltář, ale na dědečkovy rty; Fína, ručku majíc v bílých vlněných rukavičkách, vrtala křížek za křížkem.

Když dědeček povstal, znova rozhlížel se od oltáře k oltáři a zašeptal: „Tak zas půjdeme!“ Při východu namočil ruku v kropence, postříkal si tvář a znamenal se křížem; nebylo pomoci, Fána musela Fíninku zdvihnouti, aby si taky omočila prsty.

„Sem budete, tatínku, mít nejbliž, ale podíváme se ještě jinam,“ pravila paní.

„Tak tak, Márinko, buďte tak dobrá.“

„A jak se vám tu líbilo?“

„No, hezký chrám Páně, ale trochu tmavý, z knížek by se mi špatně modlilo. A všecko je tak nějak obstarožní — to náš domácí kostelíček ho předělá. Snad se naň, Márinko, ještě pamatujete — malby krásné, oltáře samá kytka a zlata dost. Náš pan farář si ho drží v náramném pořádku! No, je malý proti zdejšímu, ale svíček na oltáři je taky hodně a na každé pentle, věneček nebo růže krásná,“ kázavě vypravoval a očka mu jen svítla.

Děti cupaly napřed, ale každou chvilku dědouškovi ukazovaly do krámů. Pantáta jen mžoural z prava v levo, přikyvoval, pousmál se a řekl leda: „Aha,“ ale paní doktorové vypravoval dále:

„To tamhle u nás na Pace je klášter — no, přál bych vám, abyste se jednou do něho podívala. Krása! A těch schodů, než se k němu dojde — na každém zpěvák přeříká otčenáš, a poutníci šoupají se vzhůru po kolenách. A toho zpěvu, česky, německy — chodí tam taky ti horáci z německých vesnic, ale je je hrůza poslouchat, tuze to bečí.“

Při té volné řeči prohlížel si domy a po chvilce povídal: „Zatrachtile je ta Praha učouzená.“

„Dědoušku, tamhle je museum,“ sotva vyšli na Václavské náměstí, ukazovala Míci.

„Mhm — něco jsem o něm, trvám, už slyšel. No, to je barák, s té výšky musí být pěkně vidět!“ švitořil.

„A tohle všecko je Václavské náměstí,“ Míci pokračovala ve vysvětlivkách.

„Inu, inu, je to dálka, člověk vidí, že je v Praze. — Ty haluzný kolem! Toť jsou lidé zrovna u nebe, já bych tomu nezvyk. Naše chalupy jsou budky proti tomu, ale pěkně krásně se v nich zůstává.“

Paní se zasmála a děti po ní; měly radost, že se dědouš diví.

„No, řekněte, že ne; nebe je pěkné, na střechách a tuhle na stěnách vidíte, že slunce svítí, ale hledejme ho tamhle někde za těmi lomenicemi.“

Tu mezi jinými lidmi šel vysoký kněz.

„Pánbůh rač dát dobré odpoledne!“ pozdravil pantáta a vzav klobouček nad ušima, hezky hluboce smekl.

Kněz maličko pohnul kloboukem a volně, vzpřímen šel dál.

„To je nějaký velký, ne?“ nahnul se k paní šeptal, „ale jak vidím, nikdo si ho ani nevšimne.“

„Mami, pojďme tamhle,“ žádala Míci, ukazujíc ku protějšímu chodníku.

„I to je jedno, kudy jdeme,“ usmál se dědeček, a zabočili v levo; ale když přišli do středu náměstí, a z obou stran zněl koňský dupot, zvonce tramwayových koní, hukot kočárů, pantáta starostlivě, všecek poplašen se ohlížel, na kolik kroků přede všemi utíkal, pořád pozoruje, dobře-li se vyhýbá. Když zase všichni šťastně byli na chodníku, odplivnul si a povídal prudce: „Pfuj-cetackra, to se člověk namotá! Říkejte si, co chcete, tohle by pro mne nebylo, zajeli by mne hned!“

„To, starý pane, jenom než si člověk zvykne,“ dobrácky odpověděla Fána.

„Je to platno, když jezdí jako všichni čerti. Buďte tak dobrá, Františko, a dávejte vždycky pozor na ty děti, aby se jim nic nestalo — a jen je, Márinko, nepouštějte samotny ven! Pane, tady by naši klazani nemohli být, co by si chudásové počali, tady by byla špatná litanice, ani pohrát by si nemohli!“

„Teď se stavíme u františkánů, aby dědoušek viděl ještě jiný kostel,“ a paní doktorová ukázala k průchodu.

Když se v památném chrámě Matky Boží Sněžné pomodlili, paní dědečkovi šeptala: „To je nejvyšší pražský chrám — klenba vzácná —“

Pantáta jen přikývnul, ale na náměstí se ještě jednou ohlížel. „Divný chrám, jako hrad, ani pořádné věže nemá — ale nevím, nevím, není-li packý vyšší! Toho světla tam taky není nazbyt!“

Krámy, jež na Ferdinandově třídě budily dětský obdiv, pantáty kale nezajímaly.

Když Míci ukazovala a vysvětlovala, říkal: „Krásné, krásné — ale, milá holka, pro mne to už není, co pak já takovým věcem rozumím, a konečně jsem na takové trety starý. Co je pravda, všeho, všeho tady mají a umějí lákat — ale bude ono to masné!“

Jedině u kožešníka zastavil se s větším zájmem; vyhlížel čepičku, jež by se hodila Vášovi. „Věřte mi,“ vykládal paní doktorové, „mají toho tu na kopy, ale když se v neděli u nás vyloží peckovský Chmelík,

může si člověk spíše vybrat; takovou, jakou bych chtěl, ani tady nevidím!“

„Jen buďte bez starosti, všechno se najde, takové mají zas jinde,“ těšila jej paní.

Při další cestě bylo pantátovi nevolno; ulicí pořád to hrčelo a na chodníku přes tu chvíli do někoho vrazil.

„To je lidstva, kde se to jen nabere; divím se, že je tak těší tady jen tak brousit; že by žádný neměl co dělat, skoro bych ani nevěřil!“ bručel.

„Že je pěkně, každý se rád projde,“ vysvětlovala paní.

Vojanští pani nejvíce ho zajímali a za každým se pořádně podíval.

„To bude taky něco vysokého, ne?“ ptával se, nebo prohodil: „Pane, ten si může vyšlapovat, to jsou porty!“

Ale v duchu bylo mu úzko, vzdychal, že je tu jako prodán.

„Bože, když si člověk u nás vyjde, to se jinak proběhne,“ povídal a byl by nejraději utekl; takhle kdyby se mohl vznést do povětří a všechny ty tmavé stěny přeletět a pustit se daleko a daleko!

„Národní divadlo — koukej, dědoušku!“ zajásala Mícinka a v očích měla očekávání, jak se dědouš bude divit.

„Nájodní dývadjo!“ a Fíninka zahleděla se na zlatý hřeben, nad nímž čepýřil se bílý, lesklý mráček.

„Tak to je to divadlo — inu, sakulentský baráček!“ dívaje se vzhůru, pokyvoval. „Ale stálo peněz! Povídal mi někdo kolik, ale už se mi to vytrousilo. Taky u nás chodívali sbírat a dal jsem vždycky nějaký ten šestáček, už k vůli Józovi, protože když študoval, tolik o tom vypravoval.“

„Ale uvnitř — tam je ti krása, dědečku!“ nadšeně vyprávěla Míci. „Kdybys viděl ty baletky!“

„Naše Mícinka stále říká, že by nejraději byla baletkou,“ smála se paní.

„To tak, co by ti to napadlo!“ huboval, až zčervenal. ačkoliv nevěděl, co jsou baletky.

„Také se sem podíváme,“ na odchodu slibovala paní.

„Vltava, dědečku!“ nade břehem zvolala Míci. „Tamhle jsem se v létě s maminkou koupávala!“ a ukazovala ku plovárně.

Pantáta, jako když ho bodne, div si neposkočil.

„Lidičky, lidičky, máte-li pak rozum — do takové vody!“ a všecky vrásky se mu v tváři rozvlnily.

„I nic se nebojte, tatínku, na plovárně nic se jí nestane — musí se učit plovat!“ vysvětlovala paní.

„I dejte pokoj, to jsou všechno takové zbytečnosti a zrovna se mi to zdá troufalost proti Bohu; co pak bude vojákem? Jen si hrajte s vodou, to dopadnete!“

„Ach, já se zas těším!“ toužilo děvče. ale dědeček nepokojně přešlapoval a jen jen utíkat.

„A nyní se podívejte, tatínku, na to nejkrásnější, co v Praze máme; na Malou Stranu, na Hradčany, Petřín, Strahov, Belveder!“ ukazovala paní, a čisté, velké oči jí zářily.

Celý obraz, s temným svatým Vítem uprostřed, klidně zdvihal se až po samou pomněnkovou modř nebeskou, a na bělejším pozadí byly všecky záhyby věží, hřebeny, štíty, vikýře a střechy ostře narýsovány. Porostlé, hnědé stráně petřínské oblévala modravá pára, holými, vypjatými kostrami stromů na Střeleckém ostrově prohlédaly střechy i jemná modř oblohy, a Vltava drobně se vlníc a šplounajíc byla plna rozteklého, sršícího křišťálu.

„Inu, hezké to je, ale všechno nějak smutné, ani nerozumím, čím to je. A nemýlím-li se, tohleto právě viděl jsem ze železnice. No, je to spoušť, člověk se dívá omámen — to je kamene, to je kamene, a trvalo ono to léta, než to všechno bylo vystavěno. Co je to tam nahoře?“

„Královský hrad se svatým Vítem.“

„V tom kostele je ten stříbrný oltář, ne?“

„Ano — jednou si tam vyjedeme!“

„I čermáka, to já si doběhnu, jsem odjakživa zvyklý jezdit na apoštolském koni!“

„Tu je železný, tam starý kamenný most,“ ukazovala paní.

„Tak to je ten kamenný most! Co je pravda, ten je náramný! To jsem si pomyslit neuměl! No, tam se

taky ještě musím podívat — vždyť se kraj světa říká: veselo, jako na Pražském mostě! Musím říci, že z toho, co jsem viděl, ten most líbí se mi nejvíc, člověk se jen diví, jak to tak nad tou vodou vystavěli," pomalu, ale radostně hovořil pantáta dívaje se k mostu.

Děti byly cestou v mrazivém vzduchu unaveny, takže zpáteční cesta byla bez velkých výkladů jejich. Dědeček vykračuje vedle paní, také mnoho nemluvil, ale mrkal na všechny strany.

„Tyhle kavárny! To je taky pražská věc!“ smál se špičatě. „Když náš Józa o vagacích povídal o kavárnách, moje nebožka říkala: ‚Jsou ti Pražáci blázni, chodí oni jíst kafe jinam!‘ A je to pravda — no, hospoda je hospoda, ale kavárna —“ a rozvrtěl hlavíčkou.

Na Václavském náměstí pozoroval zástup metařů v potu tváře pracujících a povídal: „Ti se taky dřou, až se jim jazyk potí!“ Čím více blížili se domovu, tím více oživoval a byl samá vyptávka: „Kam pak chodíte pro maso? Kam pro mouku? U kterého kupce kupujete?“

Paní sotva stačila odpovídati a ukazovati.

„Kdybyste teď potřebovali, vždycky vám doběhnu,“ sliboval.

„Dědečku, dědečku!“ vyčítavě odpírala paní.

Děvčátka procházkou znamenitě zčervenala, a očka jim z tmavě rudých líček pod bílými čapkami svítila jako koťatům.

„To jsme se pěkně krásně prošli,“ ještě na schodech pochvaloval pantáta, ale byl rád, že je doma. Taková pomaloučká cesta pro něj nebyla, byl zvyklý čiperněji se proběhnout.

Když Fána dvěře do předsíně odemkla, děti jaře klusaly do kuchyně.

„Zahrajeme divadlo!“ povídala Míci, sotva že vstoupily.

„Divadjó, divadjó!“ zpívajíc odpovídala Fíninka a bílou čapku svou majíc za gumu pověšenu na prstíku, točila jí ve vzduchu.

V tom z pokoje pronikl otcův hlas, a děti honem hnaly se do dveří.

„Tati je doma!“ jásala Míci.

Ale sotva vběhly, zastavily se, jako když střelí.

„Ruku líbám, dědoušku!“ ulekána patříc ke stolu, zajímavě pozdravovala Míci a Fíninka po ní.

„Servus, servus!“ zazněla tam ostrá, suchá odpověď, jež pronikla až do kuchyně k pantátovu sluchu.

„Ale — náš tati tu je!“ upozornila paní doktorová.

„I sakulente, to musím honem svléknout ten burnus!“ rychle povídal dědeček a hnál se do svého pokojíka. Když po chvilence již jen v kazajce a v bačkorách vrátil se do kuchyně, Fána děti odstrojovala.

„Dědo, je tu dědoušek!“ tváříc se velmi vážně, šeptala mu Mícinka.

Usmál se, přisvědčivě zamrkal a cupal do pokoje.

Vstoupiv, za stolem viděl syna a proti němu drobného, suchého starého pána. Hlava seděla mu na krku, jakoby se otáčeti nemohla; z tenkého hrdla, skleslých ramen, vzpřímeného, slabého trupu jevila se ztrnulost. Měl hladce přičesané, skoro bílé vlasy, hubené, červeně prokvetalé tváře, nízké, rozrýhované čelo, dlouhé, šedé obočí, malé, ostré oči, dlouhý nos, úzkou bradu, a kolem oholeného líce široký věnec krátce přistřižených bílých vousů.

Vida, že dědeček Bezoušek vchází, povstal a několika kroky šel mu naproti; byl tenounký jako panáček.

„I pěkně vítám, pěkně vítám, pozdrav vás Pánbůh, pantáto, to jsem rád, že se vidíme!“ pozdravoval dědeček Bezoušek a pražskému potřásal svadlou rukou.

Ten při tom dvakráte zakašlal a pravil pak suchým, úsečným hlasem: „Má úcta, služebník — pěkně vítám do Prahy — už jsme se přenarámně načekali!“ a plaše zamrkav zase capal na své místo v čele stolu.

Pantáta byl překvapen, chlad projel mu celým tělem a slůvko „přenarámně“ jej bodlo, ačkoliv dobře nevěděl, proč. Stál mlčky, pozoruje pražského, dokud neusedl.

Pane, tohle je pán! napadlo mu, když se pražský zase ztrnule opřel o židli.

„Pojďte si sednout, tatínku, pojdte,“ odšupuje židli, pobízel syn.

Pantáta šouravě přistoupil a usedl. Chvilku bylo ticho, jen z kuchyně pronikal sem dětský, tlumený cupot.

Otec paní doktorové, finanční rada Burdych, byl již kolik roků na odpočinku, vdovec, a žil ve vlastním domě na Spálené ulici.

„Tak kde pak chodili, pane Bezoušek, kde?“ spustil a dlouhými, suchými prsty počal klepati na stůl.

Pane Bezoušek? A oniká? proletělo pantátovi hlavou. Podívejme se!

„I půl Prahy jsme zvroubili, až mě nohy bolí od toho dláždění,“ odpovídal zvolna, zdvořile, a plaše se naň podíval.

Rada zase suše odkašlal.

„A líbila se jim — to věřím!“

„Líbila, nelíbila!“ tváře se kysele a krče rameny odvětil pantáta.

„Na, proti Nové Vsi —“ a rada se krátce suše zasmál.

Pantáta neodpověděl; poposedl, rty sevřel úže, a jak se přivřenýma očima zahleděl do okna, brvy se mu třásly. Zdálo se mu, že z poslední radovy poznámky zněl výsměšek.

„Byli na nábřeží?“ trochu živěji pokračoval rada. „To je přece panorama, že ho na světě nenajde — herrlich! Člověk by tam stál od rána do večera!“

Pantáta podíval se zase na radu a kolem úst rozvíjel se mu přitrpklý úsměv.

„Inu, ledaco krásného, ale Němců všude — až až!“ promluvil mírně, tenkým hlasem.

Rada zamrkal a drobounké rty se mu zachvěly.

„Mna, je to pořád lepší a lepší — přenarámně se to změnilo, jen co já pamatuju. Za mé mladosti sem měli přijít, to by byli hubovali!“

Dědeček opět jen rameny pokrčil.

„Prosím — žádnou mrzutost — jen jsem to tak povídal,“ začal zase mírně a zdvořile. Pomyslí si, že s panem radou byla by marná hádka, a že je to přece jenom pantáta, rada a vážený člověk.

V tom paní doktorová přestrojivši se vracela se k dětem.

„Co pak že Melanka s tebou, tati, nepřišla?“ ptala se. „Vždyť se tolik na dědečka těšila!“

Rada prudce pohnul rameny a mávl rukou.

„Na mou tě milou, bodejť, bodejť!“ přisvědčoval dědeček. „Hned prve mi napadlo, že ji pantáta nevzal s sebou — ani se ještě neznáme!“

„Nelitujou, nelitujou!“ rychle zvolal rada a na žádného nehledě zase prudce bubnoval. Pantáta udiven podíval se s jednoho na druhého.

„Co pak, co pak se stalo?“ povídal usmívaje se srdečně, ale dále se do řeči nepustil; slyše, že rada pořád oniká, vykati nechtěl a to onikání mezi přátelstvem se mu přece jenom nezdálo.

„Mám s ní teď málo radostí, dědečku!“ rada důrazně odpověděl.

„Ale, ale, to snad ne,“ divil se pantáta.

„Odpusť, tati, ale věř, že se zbytečně tolik hněváš,“ dobrácky řekl doktor.

Rada se nepokojně pohnul, jazykem rychle několikráte ovlažil si rty a spustil ostře: „Jsi moudrý člověk, doktore, ale stářím jsme přece daleko od sebe, a teprve život naučí znát lidi. Nevím, nevím, co by říkal tuhle dědeček, kdyby byl na mém místě!“

„Dívám se jak omámen,“ hlavičkou zakroutil pantáta a tázavě pohleděl na paní doktorovou. Ale ta mlčela.

„Dítě má dbát na radu rodičů — ti jsou mu první na světě a žádný jiný tak neporadí! Nemám pravdu?“ kázal rada a přísně podíval se na pantátu.

„Svatou pravdu, svatou!“ mírně přisvědčil dědeček.

„Ale vždyť Melanka je dobrá duše,“ mrzutým tónem odpíral doktor.

„Dobrá duše, dobrá, ale jako dítě nezkušená, věřící! Proto se musím já starat —“

Doktor povzdychl a lehce mávl rukou. Rada se nepokojně zachrul.

„Doktore, víš, mám tě rád, ale do toho mi nemluv! Kdyby ten Králiš byl člověk jako ty, ani bych nešpetl. Mári nemůže říci, že bych ji kdy byl pro tebe huboval. Ale tuhle vidím, kam to všechno míří. Chytře narařičeno je to! Panáček se mezi nás vloudí, dítě

omámí, tátu odstrčí a vás okrade — mám to udělat, dědečku? Udělali oni by to?“ a zase tak přísně pohleděl na pantátu.

„Tak se mi zdá, že začínám vyrozumívat,“ dobrácky odpovídal pantáta, „že by se jako ta dceruška chtěla vdávat, ne?“

„Hned, hned, je celá poblázněná, jako divá se žene, a nikdo ji nezakřikne, jen já, sedmdesátiletý stařec!“ rada prudce i lítostně odvětil a znova začal bubnovat.

„Pantátovi se to nelíbí —“

„Může se mi to líbit? Řeknou! Človíček, který nás dobře zná, nechá studií, za pár grošů sedí v kanceláři a jen spekuluje, jak by se lacino měl dobře. Holku nešťastnou poblázní až hrozno, a tak by k nám hladce vklouzl, že by se nikdo nenadál. Ale ještě jsem tu já! — No, dědečku, co tomu říkají?“

„Inu, tu nic platno, musím říct, že ráčíte mít pravdu!“ důrazně odpověděl pantáta. „Jistá věc je, že ani za mé mladosti u nás doma, ani potom, když sám jsem hospodařil, takovýchto starostí nebylo, všechno šlo hezky, ale znám divné pády, a je potřeba opatrnosti, není to na rok, na dvě, ale na celý život!“ a vážně přikyvoval.

„Tady to slyšíš, doktore.“ pomalu, s nádechem štiplavosti zase rada švitořil, „tvůj vlastní moudrý, zkušený otec ti to praví. Vždyť já nejsem žádný kruťák a tomu hoškovi jsem ledaco dobrého udělal. Ale aby mi dítě omámil a jen se i s mámou přišel posadit do tepla — to ne, to ne!“

„Prosím tě, tati, všechno si barvíš na černo,“ usmál se doktor.

„Povídám ti, že nevidíš jako já; jsi dobrý, moudrý muž, výborný právník, ale tolik lidí jsi ještě neprozkoumal jako já!“ a zase se díval, co že pantáta tomu říká.

Ten seděl skloněn a poslouchal pozorně; v duchu si pravil, že pražský pantáta bude snad trochu ostrý, ale rozumný a zkušený že je také.

„Nehněvej se, tati, ale měj s Melankou trpělivost,“ vroucně vmísila se paní doktorová.

„Za nějaký čas mi bude děkovat, a vy s ní, vzpomenete na mne! Mám jen vaše štěstí na mysli, ale oči mám dobré a rozum taky, Gott sei Dank! Rodiče musejí mít rozum, když ho děti nemají, a tady jste slyšeli zkušeného otce, kterému musím vzdát chválu, že uměl děti vychovat!“

Dědeček podíval se na doktora, rty se mu zachvěly a v očích se mu zalesklo.

„Vždyť, pantáto, raďte být tak laskav, taky to je hned vidět. S nebožkou matkou žehnali jsme Bohu, že se Józka tuhle s Márinkou dostali. Ale to musím taky říct, že rada rodičů dětem nikdy neškodí, i když se jim zdá, že samy rozumějí všemu. No, pravda, jsou taky rodiče, že mají sebe radší než děti, poznal jsem sám takové pády, ale je to zřídka, častěji děti neposlouchají, a teprve potom, když je zle, spínají ruce k tátovi o mámě!“

Paní doktorová odešla, protože z kuchyně počal pronikati hlahol ryčných hlásků, a v pokoji bylo chvíli ticho. Rada jen lehounce pohrával prsty na stole a špulil rty, jakoby si chtěl zahvívdat.

„Jak se vám líbilo v kostelích?“ zabočil doktor do jiného hovoru.

„Ve dvou jsme byli, ale viděli jsme jich kolik — to je pravda, krásné chrámy — tisíce lidí by se do nich vešlo.“

Zase bylo ticho.

„Jaké pak mají u nich počasí?“ opět rada spustil a snažil se usmívati.

„Zaplať Pánbůh — no, zimy byly notné a ještě pořád mrzne; myslím, že se nám mlynáři ještě kolikráte sperou, dokud on april nepřejde, není tomu co věřit,“ klidně odpovídal pantáta.

„Mohli bychom si někdy spolu vyjít na procházku, stavil bych se pro nich,“ rada sladce zašvitořil a úlisně se díval.

„Proč pak ne, když ráčíte být tak laskav, půjdu rád,“ přisvědčoval pantáta.

„Jednou do parku, jindy zas na Karlovo náměstí a jinam — teď už to tam začne pukat, a to já mám rád!“ a drobné radovy rty zavlnily se jemným úsměvem.

„I to jsme, pantáto, stejné myslí — já taky!“

„Jak pak takhle na chvilku na pivo — nechodějí?“

„To ne, to mne Józsa zná!“

„Inu, já taky jen tak na chvíli, a vždycky pěkně brzy domů; máme s přítelem už svou hospůdku, držíme se jí kolik let a posedíme, jen co se cigárko vykouří. Ale nutit nechci — to ne. A jak pak filky — taky nemají rád?“ a pan rada pohyboval rukama, jako když rychle karty míchá, a měkce se při tom usmíval.

„To teprva ne,“ usmál se dědouš, „za onoho času umíval jsem dudáka a černého Petra, ale teď bych snad ani to nesvedl.“

„Mmno, jaká pomoc, aspoň viděli, že jsem měl dobrou vůli, aby jim někdy nebyla dlouhá chvíle,“ a již zas seděl ztrnule.

„Uctivě děkuju,“ srdečně dodal pantáta.

Pootevřenými dveřmi všinula se Fíninka a tiše loudala se k stehlíkovi.

„Dedouštu, máme štehjíta — a žobe!“ přitlumeně upozorňovala. Strčila prstík do klece, a když do něho ptáček klovnul, utrhla, zatřásla se, ale hned zase dala se do smíchu.

„Já mám konopku,“ pantátovi vypravoval rada.

„Zpívá?“ mžouraje stranou, ptal se dědeček.

„Krásně — přenarámně!“ a pan rada vážně vznesl dlouhý ukazovák.

„A tanáji má dedoušet!“

„Mám dva — na jaře měli mladé, všecku známost jsem podělil,“ přisvědčil rada.

„I sakulente — tak je radosti dost!“ pochvaloval dědeček.

„Starý člověk — musí se těšit, jak může —“

„Ba, ba! Ale pořád se tak na pantátu dívám, a je mi nějak povědom!“

„To z fotografie!“ rada suše odvětil.

„I ba ne, ba ne, ale je podoben našemu bývalému derektoru, ten je taky tady někde v Praze, teď to vím! Ale že si tak vzpomínám,“ a dědeček obrátil se k synovi, „neznáš tady toho komisaře, nebo co je, Zurana?“

„Vím, že tady je, také jsem s ním před časem mluvil, ale kde bydlí, nevím,“ odpověděl doktor.

„Tuze bych tě prosil, abys se mi po něm poptal — víš, k vůli Bubačce, jeho sestře, srdečně mne žádala, abych se k němu podíval.“

„Vyptám se, vyptám.“

„A já zas půjdu do Spálené ulice,“ povstáváje pravil rada.

„Proč od nás tak pospícháš, tati?“ vyčítavě ptal se doktor.

„To mne znáš — všecko jako hodiny — starý člověk se jináče neudrží. Přišel jsem se jen podívat tuhle na dědečka — a z domu na dlouho nemohu, pořád abych hlídal!“

Při té bručivé řeči oblékal se do plavého zimníku; s věšáku vzav cylindr, posadil si ho do týla, hůl

se stříbrným držadlem strčil pod paždí a dvakráte drobnými, ostrými krůčky přešel pokojem. Pantáta pozoruje ho, nejdéle utkvěl na cylindru a v koutcích úst mu zahrálo.

Tu již rada k němu přistoupil a podáváje mu ruku, pravil úsečně: „Přenarámne mne těšilo, že jsme se poznali. Čekám, že k nám taky přijdou —“

Pantáta usmívaje se, kýval: „Už proto, abych poznal Márinčinu sestřičku.“

„Mají se dobře, a tu procházku si někdy uděláme. Přeju dobrou noc! Servus, Fíno!“

„Tak dej Pánbůh dobrou noc a račte být hezky zdráv!“ loučil se dědeček. Pan rada tluče podpatky i holí, odcházel. Všichni vyprovodili jej až ke schodům.

Když se pantáta s doktorem vrátili do jídelny, zvenčí pronikl jásot věžního zvonku, a v malé chvíli rozhlaholil se celý akord pražských kovových slavíků.

„To je krása klekání,“ chválil si pantáta.

„Což teprve před svátky, když ti obři zahučí,“ odpovídal doktor, „u nás i v Týně jsou takoví starci s hlubokými hlasy.“

Pantáta stojí před oknem, ruce měl sepjaty a modlil se Anděl Páně. Potom vzpomínal na domácí podvečerní kraj; bylo mu, jakoby stál v polích na mezi a zíral šírem, halícím se v šero. Všude ticho, svato, jen jemný větérek šepotá, jakoby země oddychovala. Teď zazněl zvon v bílé věži kostelní a klidně, vážně

hlaholí tmavým krajem. K němu přidávají se i menší zvonky vesnických vížek — lánský vysokým hláskem pláče, brtevský jednotvárně jako dvě kladiva do kovadliny úsečně klinká, chotečské zvony jen chvílemi v tichém vánku trochu se ozvou. A pantáta stojí na mezi, poslouchá a tiše se modlí . . .

Pokřičovav se přistoupil k doktorovi a usmívaje se pravil polohlasně: „Mně se zdá, že se pantáta mnoho nenasměje?“

„Bručívá, bručívá,“ svědčil doktor. „Prosím vás — starý úředník, jenž celý život, pokud za něco stál, proseděl v kancelářích — ti bývají všichni takoví.“

„Nevrlí — jako staré schody, to jsem pozoroval. Tak se mi na začátku zdálo, jako bych mu byl málo!“

„Ó, to ne! Kdyby si vás nevážil, nebyl by přiběhl.“

„Má s tou Melankou starosti —“ a při posledních slovech se pantáta zamyslí.

„Zbytečně si jich přidělává,“ odvětil doktor.

„I prosím tě, rodiče nemohou být dost starostlivi, to mu jen chválím. O tobě mluvil docela jináč — inu, proč by nemluvil, jsi tuhle pražský advokát!“ A pantáta zálibně se usmívaje, ruce složil na kříž a skloněn volnince chodil po koberci. V prsou rozlila se mu spokojenost, jak vysoko syna přivedl, jak se mu všecko vydařilo, takže i takový bohatý rada velebí, že ho dcera dostala. „A jak pak — nadrží taky trošku na tu němčinu?“ ptal se znova.

Doktor povznesl hlavu od novin a pravil určitě: „On? Ne! Dcery dal čistě po česku vzdělat; o něm samém musíme si pomyslit, že vyšel z jiných škol, sestaral v jiných časech a k tomu v dusnu kancelářském!“

Paní doktorová přinášejíc lampu, ptala se: „Mluvíte o tatim, ne?“

„Klepáme, klepáme, Márinko,“ čtverácky pantáta přisvědčil.

„Ó, náš tati bývá komandant — žádný generál nemůže být ostřejší; jak nemá hned všecko, jak si pomyslí, už hubuje!“

„Ale vás má rád, ne?“

„Má, ale když jsem bývala doma, hubovával na mne také; teď rád příběhne požalovat na Melanku.“

„Musíte ji taky napomenout, aby se umoudřila, jde tu o neštěstí. Tamhle u nás nějaká Březinová, holka ze statku, taky se pobláznila do takového panáka — přišel až někde z Vídně a zlatem jen svítil — a teď to má starý na vejměnku i s dětmi na krku. Proto se pantátovi pranic nedivím a tu starost mu chválím!“

„Ale Melanka je tak sama —“

Pantáta přikývnul, pokrčil rameny a již o tom nehovořil. V duchu si pomyslí, že mladí nejsou ještě dosti opatrní.

„Už jsem se vás prve chtěl zeptat,“ po chvílce zašvitořil, „co pak je ta vaše domácí paní — nějaká vznešenost, že?“

Pán i paní se usmáli, takže dědeček překvapen plaše pohleděl s jednoho na druhého.

„On byl ženský krejčí, a první jeho žena hokynářila,“ vypravoval doktor.

„Tak tohle je druhá?“

„Tu si vzal, když už měl dům a nechal řemesla; nebožka byla stará jako on a jen ty peníze sušila; když umřela, našel si mladoučkou — byla na Starém Městě trafikantkou.“

„I prasa fra, jak se tak člověk mylí!“

„Mají jedinou dceru, ale ta je pořád v německých ústavech. Takové panstvo zasluhuje!“

„Pane, šla jako Perchta! Tak jsem ji zdvořile pozdravil, ale ona jen že tou hlavou pohnula!“ bručel pantáta.

Děti zatím v kuchyni dováděly s Fánou; teprve s večerí přiklusaly do jídelny. Zase byly samý švítor, samá otázka, pantáta sotva stačil odpovídati. V duchu se smál, jak byly za přítomnosti pražského dědečka krotky. Žeť on trochu břitva bude, pomyslí si; ani jsem nepozoroval, že by se byl s nimi pomazlil. Ale sám měl radost, že je tu tak krátce a děti jej mají již tak rády.

Sotva že však Fíninka položila vidličku, chytla se jí zlá nevrlost a ospalost; byl to snad následek odpolední procházky v zimavém vzduchu. Pantáta nadarmo všecek svůj um sebral na pomoc, nepomohli ani husaři ani matlafousek.

„Já či špát — já či špát!“ zlobila, nedávajíc matce pokojně povečeřeti.

„I podívejme se na bedruňku, kdo by si byl pomyslíl, že je jako zimnice!“ pravil jí děd, ale děvče tím více nabíralo.

„Pojď tedy do postýlky, pojď, maličká,“ těšila ji paní.

„Já neči — já či š dedou do jeho poštyjty!“

„Ale to nejde, dědoušek by si nic neodpočinul a Mícinka by plakala,“ vykládala matka.

„Ne — ne — ne — já či š dedou!“ ječela Fíninka a dupala oběma nožkami.

„Že tatínek dojde pro pana Březovce,“ pohrozil otec.

Ale Fína vedla svoji dál.

„Je ospalá — a to je zle, to jsou všechny děti takové,“ vykládal pantáta a vrátiv se k děvčátku, povídal mu měkce: „Poslouchej, bedruňko, já si sednu k tvé postýlce a budeme si povídat, dokavad neusneš — chceš?“

„Mami, mami, do poštyjty!“ honem křičela Fína.

Paní doktorová chytla ji do náručí a uháněla do ložnice; dědeček přištrachal se za nimi. Když u postýlky usedl, Fína zaškemrala: „Tat povídej, dedo!“

„A co pak modlit — nic?“ ptal se děda.

Děvčátko se pokřižovalo a sepjalo ruce.

„Tak ne, děvečko, tak ne; kdo modlitbu říká leže, toho Pánbůh slyší dřímaje.“

Fína tedy klekla a žvatlala „Andělíčku, můj strážníčku.“

„A teď povídej,“ začala opět, učinivši poslední křížek.

„Už nic, bedruňko, povídat neumím, ale zazpívám ti, chceš?“

„Tat žpívej!“ a zachruvši se do peřin, dlaňkou zakryla si tvář.

Dědoušek počal zpívat; jen slabě, temně zněl jeho vyšeptalý hlas, ale každé slovo bylo srozumitelné:

Když milý Pán Ježíš na nebe vstupoval,
svou milou matičku nám tady zanechal.

Prosím Tě, synáčku, nenech mne na zemi,
já si volím raděj s Tebou být na nebi.

Mícinka v pokoji slyšíc dědův zpěv, honem se také odstrojila a ujížděla do postele. Vlezla do peřin a skrčila se jako kotě. Dědeček na ni jen potměšile zamrkal, sepjal ruce naznačuje modlitbu, a přitlumeně zpíval dál:

Má zlatá matičko, to nemůže býti,
Ty musíš, Maria, na zemi umřít.

Prosím Tě, synáčku, až budu umírat,
pošli své anděly mou duši odebrat.

Neboj se, matičko, v tu chvíli nic zlého,
já pošlu anděla s trůnu otce svého.

Anděla svatého, dvanáct apoštolů,
s nimiž já v tu chvíli sám přítomen budu — —

Starcův hlas zněl slaběji a slaběji, slova plynula stále volněji, až zmlkla. Obě děvčátka spala jako zabita. Pantáta tichounce šoural se zpátky do pokoje.

„Už chrůpou,“ vesele zvěstoval.

„To jste si, tatínku, nepomyslí, že budete v Praze dělat chůvu a konejšit, vidíte?“ vítala jej paní.

„I Bože, Márinko, já se doma něco nakonejšil! Aspoň když je starý člověk k něčemu dobrý. Ale teď půjdu taky do svého — musím si aspoň párkrát bafnout, dřevěnce by se stýskalo,“ pravil, podáváje synovi ruku.

„Zakuřte si tady!“ pobízel ho doktor.

„I ne, ne, nač pak tu čudit!“ a již utíkal.

Když paní doktorová za ním přinesla světlo, natahoval hodiny.

„Ráno jsem se, tatínku, nasmála, a zapoměla jsem vám to povědět. Fána vám byla všecka ustrašena, že jste povídal: Spal jsem na děravé plachtě — ona myslila do opravdy,“ vesele vyprávěla paní.

„I holka dětiňská — kdyby to řekla ta baba, ale tahle venkovská holka!“ a nacpávaje dýmčičku vrtěl hlavou.

„A nyní vám přeju šťastnou, dobrou noc!“

„Dobrou noc, Máriňko, dobrou noc!“

Dědeček osaměv sedl si na pohovku a klidně bafčil. Chutnalo mu, všecek svítil. Co pak oni dělají doma! vzpomínal. Co by dělali — chystají se na kutě a snad si taky vzpomínají. No, když jsem vylezl z nejhoršího stesku, teď už, dá Pánbůh, nějak bude. Ale že mne ta Praha neomýlila, to omýlila! Zlatě u nás — tam se člověk nemusí bát, že ho zajedou, a neslyší pořád tu němčinu. Takový starosvětský člověk jako já se tu musí zlobit! — Tenhle pan rada si taky začal trochu s vysoká, ale, co je pravda, přestal. No, na mne by si nepřišel, třeba že komu čest, tomu čest! Člověk by si ani nepomyslel, jaké má taky starosti s dcerou! Je to bída, když se má taková hlavička rovnat, ale nic platno. Nedej Pánbůh, aby se jim do rodiny dostal někdo nekalý! Sám to nepustím z hlavy

Doktor s chotí také ještě seděli; on četl noviny, ona knihu.

„Jestli pak si všimla, jak sebou tati škubl, když mu tatínek řekl pantáto?“ ptal se doktor.

„Nevšimla, ale to věřím! Dneska se tatimu povedlo, takovou posilu v dědečkovi našel — Melanka to pocítí!“

„Těžké výklady!“ pravil doktor.

„Také já jsem už dnes dostala několik výčitek: nadhodil mi tatínek, že ráno lenošíme, že spálíme mnoho petroleje, a něco, jako bychom málo šetřili —“

„Jak si to všechno pamatuje! Snad by se proto nemrzela?“ usmál se choť.

„Nemrzím, ale trápilo by mne, kdyby se mnou nebyl spokojen!“

„Dětino! Počkala, až my budeme staří!“ a nahnul se k ní, přitáhl ji k sobě a políbil.

V.

Pantáta Bezoušek v pátek ráno vyčistiv v kuchyni celou armádu domácích bot, vzpomněl si, že dojde pro housky. Fána nad tou žádostí spráskla ruce.

„A prosím vás, co byste nade mnou ruce spínala, nemám tady čistočistě co dělat, tříštěk máte ještě hromadu, a jen tak sedět se mi přece nezdá,“ durdivě jí vykládal.

„Starý pane, tohle nejde, měla bych velkou mrzutost; nehněvají se, ale košík jim nedám,“ odpírala určitě.

„I kakrahnáte, podívejme na májový kvítek z aprilové zahrádky, říkají mu kopřiva!“ zachechtal se ostře a cupal kuchyní.

Ale Fána stojíc u kamen, jakoby neslyšela, měřila kávu do mlýnku.

„Tak co?“ zkoušel znova.

„Není to možná, starý pane, mají se mnou uznání,“ odpovídala skoro plačky.

„Ukažte teda ten mlejnek, umelu to aspoň,“ žádal.

„Zas mlejnek,“ vzdychla služka utrápeně, ale to-
muto menšímu zlu povolila.

Pantáta usadil se na stoličku pod oknem, mlýnek
stiskl mezi koleny a točil vesele.

„Vždyť já doma obyčejně sám melu,“ švitořil, „a
dělám to tuze rád; to kafičko pěkně chrupe, voní —
a to je radost, ne?“

V tom hlásila se Kocourková.

„Pánbůh rač pozdravit, šťastné dobrýtro přeju,“
vcházejíc huhňala. a pantáta odpověděl. „I Bože, i Bože,
Faninko, vy máte časy,“ žejbrujíc se ke kamnům bre-
ptala babka, „ten starý pán vás má nějak v lásce.
vždyť i to kafe vám umele!“

„Kdybyste vy, tetka, nezvonila a chytila se svého,“
odbyl ji krátce pantáta.

„A proč pak se ráčejí na mne hned kohoutit?“
zpívala úlisně.

„Protože nemám rád, když někdo na prázdno
mlátí.“

„Inu, inu — jakáž pomoc!“ skuhrajíc stěhovala se
pro vodu.

„Tak vidějí, starý pane, takhle se pak lidé otřou,“
upozorňovala Fána.

„I nechme babu kdákat; tuhle máte umleto, teď
mi dejte košík a půjdu pro housky,“ žádal, nesa jí
mlýnek.

„Já myslila, že to tím mletím bude spraveno — to ne, to ne, starý pane! Sběhnu pro ně sama, jsem tady hned, a když chtějí být tak dobrý, zůstanou tuhle u kamen, kdyby mléko běželo.“

„Tak už běžte.“

Fána chytla košík a již pádila.

„Holka jako vítr,“ povídal si sednuv na kraj lavičky. V kamnech jim to kale nehoří, pokračoval v myšlénkách, mně se zdá, že bude trouba zacpaná a že bude potřeba, abych se do toho jednou dal. — To je hrůza, jak ti naši lidé dospávají — mně se zdá, že do kostela přijdu odstrojovat pana pátera. Musím poprosit Márinku, abych si mohl dřív než oni trochu té bryndy udělat, abych přišel v čas. Kolik pak máme hodin? Tři čtvrti na sedm. A hleďme, tyhle hodiny nejdou kale, už si zas o pět minut pospíšily.

V těch myšlénkách vstal, díval se po všech koutech hledaje nějakou hůl, kterou by postrčil ručičku, ale žádné nevida, vystoupil na židli a natáhnul paži k ručkám. Ale v tom — ccššššš — —

Pantáta div nespádl — honem, honem všecek skrčen utíkal ke kamnům, ale bylo pozdě, vršek mléka byl již na plotně, a marně je hadrem smétal, čmoudu byla již plná kuchyň.

„Pfujcetcakra!“ odlehčil si praštiv hadrem na podlahu a stál jako po smrti.

Fána, právě vstupujíc, vzdychla si jenom: „Panenko Maria!“

„To jsem tomu dal, vidíte? Ale čerti vědí, jaké je to mléko, pořád nic, a jen poodejdu urovnat hodiny, už to běží. No, jinak se nic nestalo — otevřte okno, a je to. Vidíte, vidíte, kdybyste mne byla nechala pro ty rohlíky, mohlo být beze všeho!“ tuze sladce švitořil pantáta a kolem Fány div neposkakoval, ale vida, že holčina mlčí, zamyšlen zadíval se na kamna.

Na chodbě zašustily bačkory Kocourkové, a pantáta honem klusal do svého pokoje. Vzal modlitby, sedl si blíže okna a pokřižovav se začal se modlit; ale byla to špatná modlitba, stále naslouchal, co se děje vedle.

V tom poznal, že také paní doktorová vešla do kuchyně. Nechal modlení, povstal a brejle maje na špičce nosu, rty, jakoby se chystal hvízdát, uklonil hlavu čekaje, co se dále bude dít.

Fána v rozpacích vypravovala, jak se celé neštěstí přihodilo.

„Jste vy dva kuchaři!“ vesele povídala paní, a pantátovi spadl kámen se srdce.

Při snídání slovíčkem o nešťastné mléko nezahlasil a byl rád, že také nevěsta mlčela; honem si s kávou pospíšiv, cupal pro kožíšek i klobouček a chvátal do kostela.

„Jen se nám, tatínku, neztraťte,“ napomínala ho paní.

„Buďte bez starosti, Márinko, kdo by mne našel. honem by vracel,“ smál se již z chodby.

Setkav se v prvním patře s paní domácí, jen kloboučkem pohnul, a paní hezky uklonila hlavu. Div se nedal do hlasitého smíchu. Vida, myslil si, že jsem pozdravil jen jako ti Pražáci, přece tou hlavou hnula — krejčová!

Do kostela přikolébal se již před pozdvihováním.

Chvilku pozoroval kněze, přehlížel přítomné, potom nasadil si brejle a rozevřel knížky; ale v ranním šeru chrámovém řádky se mu míhaly. Strčiv tedy modlitby do kapsy, poslouchal, kterou zpívají, a poznav píseň „Ach, můj nejsladší Ježíši“ i verše právě zpívané, spustil také. Chtěl notovati druhý hlas, ale marně se chytal; i když spustil první, varhaník velmi mu utíkal. Hubený, bělovlasý staroch, sedící o dvě lavice před ním, několikrát se obrátil a rty maje sešpuleny, za brejlemi ostře naň mžoural, ale pantáta nevšímaje si ho broukal dál. Vida, myslil si mezi slohou, ani jsem si nepomyslel, že si tu zazpívám, a zatím mají písničky jako u nás.

Z té myšlenky probuzen byl chrchlavým, tahavým hlasem: „Co pak neposloucháte varhany — tuze to natahujete!“ a dlouhý hubený stařec, brejle maje na špičce nosu, vracel se na své místo.

Pantáta zůstal jako opářen; do konce mše už ani nehlesl, a modlitby se mu pletly. Jaktěživa se mu taková hanba nestala! Kmotři Kabelák a Syrovátka byli přece důkladní zpěváci, a nikdy mu nedomlouvali.

Když kněz odešel do sakristie, pantáta zůstal na místě, chtěje se ještě v pokoji pomodlit. Odcházejícího

hubeného starce ani si nevšimnul, ačkoliv se mu zdálo, že jda mimo škodolibě se uškliboval . . .

Pantátovi se povedlo — za nějakou chvíli byly ještě dvě mše svaté, jedna u hlavního, druhá u postranního oltáře. Opět vzpomínal si na Kabeláka a Syrovátku, jak by mu tolik mší záviděli; jim povede se to leda o vánocích, kdy má každý kněz tři mše.

Svíčkové bábě dal dva krejcary za v Pánu zesnulou, dva krejcary na dobrý oumysl; ty prvé byly na svíčku za nebožku ženu, druhé, aby se zase do Nové Vsi šťastně navrátil a všecko ve zdraví našel.

Když konečně po mších s babkou osaměl, vyptav se podrobně na všechny kněze, které tu poznal, povídal: „Toho pantátu, co seděl tuhle přede mnou v lavici, neznáte?“

„I to je nějaký kloboučník vedle z ulice — jaktěživ nedá na světlo,“ horlivě odpovídala.

„Kloboučník? A člověk by myslil, že má kolik domů! Tak děkuju hezky — opatruj Pánbůh!“ a pokloniv se před oltářem, u dveří se pokropil a vyšel z chrámu.

Nevídáno, kloboučník! A přijde si na člověka, jakoby byl v Praze představeným; chudáček, možná, že se jaktěživ tolik nenazpíval jako já! Podruhé si sednu jinam! myslil si kolébaje se již Jindřišskou ulicí. Před synovým obydlím rozvažoval, kam by se ještě vydal, a rozběhl se k františkánům.

Ale přišel po všem; vzduch silně voněl kadidlem, v lavicích seděli všeho všude dva lidé, a svíčková bába

dřímajíc krčila se na stoličce. V tom pantátovu pozornost upoutal muž, vycházející ze sakristie, oděný ve fialovou kleriku.

„Tafrabanta, tohle bude něco většího,“ myslil si, upřeně patře na neznámého, jenž před oltářem se pokloniv šel kostelem, takže dědeček spatřil zarostlý jeho obličej. Toť jsem blázen, co by tohle bylo! rozvažoval. Vousatý kněz a přece žádný františkán! Jediný František Petera, bývalý farář, když k nám z Prahy přijel na faru, míval vousy, ale to byl penista a sbíral staré kameny. Neodolal a šel babce poklepat na rameno.

Škubla sebou a honem ze šátku tahala svíčku.

„Prosím vás, řekněte mi, co je tohle za kněze — kanovník? Slýchám, že mají takové kleriky,“ šeptal.

„I nedělej si blázny a daj člověku pokoj, co pak neznají kostelníka?“ hodně nahlas odbyla ho babka, takže i nešťastný kostelník, urovnávaje oltář, se ohlédl.

Pantáta honem se pokřižoval a hnal se z kostela; i pokropiti se zapomněl. To je pravda, zdvořilosti člověk v té Praze mnoho nepochytí, každý se hned utrhne jako od řetězu! huboval v duchu, kolébaje se na Ferdinandovu třídu. Lákal ho ten černý, strašný most se svatým Janem. Jenom trefí-li tam? — —

Bylo už k jedenácté hodině, když přicupal domů.

„Pro Pána, tatínku, kde jste bloudil, my tu trneme strachem, že jste se nám ztratil!“ vítala jej paní, a děti se naň radostí pověsily, tak že trvalo chvíli, než se dostal z kožíšku.

„Kde jsem chodil?“ ptal se usměvavě, „nejdříve v těch chrámech jako včera, potom jsem si došel až na ten most, a zas do jiných chrámů, ale zpátky jsem brousil po horoucích peklech. Stálo to za to, to musím říci, přišel jsem až k těm hodinám se svatými apoštoly, a to jsem si tuze poliboval. Vždycky jsem slýchal, že jsou ty hodiny od samého slepého mládence zhotoveny a tak náhodně jsem je našel a všecko krásně viděl. To je dílo, lidé, to je dílo!“ a potřásl prosivélou hlavíčkou.

„Kohoutka jsi taky viděl?“ — „A smut taty?“ ptaly se děti.

„Všecko, všecko, a ti apoštolové zrovna mašírovali. To je něco! Už nebožka babička o tom vypravovávala, jak slepý mládenec ty hodiny sám udělal a prorokoval: Dokavad půjdou, bude v České zemi blaze, až přestanou, zle bude, a jenom lidé pod Kamennou Hůrou budou zachráněni. Pod Kamennou Hůrou to jsme my u nás! No, buď Bohu chvála, že hodiny jdou.“

„Naše babička zas říkávala,“ spustila Fána, „že když slepý mládenec umíral, dal se k těm hodinám ještě jednou dovést, sáhl do nich a milé hodiny zkazil. Povídal prý, že nepůjdou, až nastanou zas v Čechách lepší časy. Opravdu — po vojně v šestašedesátém hodiny začaly jít a po celých Čechách byla prý z toho veliká radost.“

„No možná, možná; kdo pak dneska slepého mládence pamatuje, a v knihách o tom sotva co bude,

páni neradi takové věci zapisují, jen že se taková zpráva mezi chudým lidem drží z kolena do kolena," kýval pantáta a usedl si ke stolu.

Fíninka honem byla mu na klíně.

„Jak se vám, tatínku, líbilo v kostelích?“ ptala se paní.

„No, všecko by se mi tak dost líbilo, důstojně to vedou, ale zpívají, že člověk stačit nemůže, a přece se ve zpěvu chrámovém vyznám," velmi rozvážně, kývaje hlavou a špule rty vykládal. „Kněží slouží skoro jako u nás — inu, své zvyky má každý, totě jisté. Jenom jedna věc mne nepotěšila: to ‚Chléb s nebe dal jsi nám, ó Pane!‘ a potom ‚Modleme se‘ tady všude neříkají — zpívají taky, ale myslím, že po latinsky. To mi je přece podivno — takový starý závod!“

„Snad je to nařízeno," podotkla paní.

„Toť bezpečně! A co se lidu týče, tu musím říci, že je ho v kostelích pomalu; přece Praha, takové město, a věřte mi, že proti u nás není velký rozdíl!“

„Jde to všecko po práci," vysvětlovala Fána.

„I čermáka, po práci, totě nějakých darmošlapů!“

Toho dne po obědě ještě při stole padla na pantátu taková dřímota, že ho paní doktorová nutila, aby si šel trochu odpočinout.

„I čermáka, to by tak scházelo," bručel, „jsem tu dva dni, a již by se mne chytaly ty pražské nemoci?“

„Jste unaven, uběhal jste se po dláždění," pravila paní.

„Taky trochu, ale myslím, že hlavně ten zdejší čmoud, vaše silná jídla a pivo mě zmáhají. Pánbůh rač chránit, aby se mne taky to ležáctví chytlo!“

Doktor s paní se na sebe usmáli, ale nepromluvili.

Pantáta bránil se spánku, co mohl, ale očka se zavírala, hlava klonila se mu hloub a hloub. a když po chvílce nenadále sebou škubl a oči otevřel, díval se kolem všecek ulekán.

„Nic platno, darmo se bránit, musím si trochu zdřimnout,“ povídal si vstávaje.

„Jen si pohovte, tatínku, taky si na chvílku lehnu,“ přisvědčoval mu doktor.

Ale pantáta již neodpověděl; oči maje tuze maličké, ložnicí utíkal do svého. Natáhnuv se na pohovce usnul hned. Spal tvrdým, zdravým spánkem, a když se probudil, mdle podíval se pokojíkem a znova přivřel oči. Byl v libém polosnu; znova po kamenném mostě chodil od jednoho ohromného sousoší k druhému a stál před orlojem, pozoruje klonící se apoštoly. Smrt pohybovala rukou, zvonek jednotvárně zvučel, apoštolové šli jeden za druhým; šli dlouho, bylo jich tuze mnoho, pantáta počítal, počítal a ve snu si povídal, že v tom musí být nějaká mýlka.

V tom ozval se dětský jásot. Dědeček honem se posadil, promnul si oči a dívaje se pokojem, bručel si: „Sakulente, sakulente, spal bych do večera jako nic!“

„Melanka — tetička Melanka!“

„Meja — Meja — Mejanta!“ jávalo to z kuchyně, a drobné nožky cupitaly do podlahy.

„A kde máte dědouška?“ radostně tázal se měkký hlas.

Pantáta nachýlil hlavu a poslouchal.

„Náš dedoušet špí!“ polohlasně oznamovala Fíninka.

„Spí — to je škoda — tolik jsem se těšila!“ smutně pravil ten měkký hlas.

Pantáta honem povstal, urovňal kazajku, přihladil si vlasy a chvátal do kuchyně.

Děti s hostem již byly ve dveřích jídelny.

„Tetičko — dědoušek!“ hlučně zajásala Míci, a hnaly se zpátky.

„Dedo, Mejanta!“ prostě představovala Fína.

Pantáta stál uprostřed kuchyně; vážným, zkoumavým pohledem pozoroval roztomilé ženské stvoření v nejpěknějším rozpuku panenském.

Dívka vidouc ten zkoumavý pohled, stála, jakoby nevěděla, co honem počít, a víc a více se zardívala.

„No — to je dědoušek!“ smějíc se opakovala Míci.

„Tak to je dědoušek!“ z hluboka vydechla dívka a podávajíc pantátovi ruku vroucně mluvila: „Pěkně vítám, dědoušku, do Prahy — tuze jsem se na vás těšila, ba dočkat jsem se nemohla!“ A jak si pantátu držela za ruku, z kulatých, zdravých tváří, z jasných světlemodrých očí, z veselých úst, z důlků v lících i v bradě zářila jí radost.

Paní doktorová stojíc mezi dveřmi s úsměvem je pozorovala.

Pantáta byl pořád ještě v náramných rozpacích; v hlavě bzučely mu včerejší radovy žaloby, a teď tu dívku viděl! Hned jak ji poprvé přeletěl pohledem od lesklých botek až na vrch hojných, světlých vlasů, jak podíval se jí do líce — zalíbila se mu. Slyše měkký, srdečný její švehol, myslil si: Tak to je ona — to je ona! A jak se jí teď znova zadíval do tváří, do očí, rty se mu zatřásly, všecky vrásky se zjasnily, očka ve-sele zamrkala, a div že nahlas neprobleptl: „Škoda by jí bylo!“ Sevřev dívčinu ruku, srdečně jí potřásal.

„I pozdrav nás Pánbůh, paní slečinko, pozdrav nás Pánbůh! Na mou milou, jak živý kvítek na jaře!“ a znova přehlédli štíhlou, pružnou postavu, oděnou v šedo-žluté šaty s tmavomodrými ozdobami.

Děti je upřeně pozorovaly; Fíninka teprve teď se ozvala: „To je hežtá Mejanta, vid?“

„Je, dítě, je!“ srdečně přisvědčil děd a tklivě na dívčinu zíral.

„Ta taky umí pohádky,“ oznamovala Míci. „Ale, tetičko, dědoušek umí!“ a zamlaskla.

„O Chončovi — páne!“

„Prosím vás, již pojdte dál, vždyť vás je plná kuchyň!“ pobízela paní.

Děti cupaly napřed, ale Melanka se uhnula chtíc, aby dědeček vstoupil před ní.

„Jen račte, paní slečinko, to by bylo pěkné!“ bránil se horlivě.

Jda za ní do jídelny, myslil si: Vida, kdo by si byl pomyslíl! a paní doktorové povídal nahlas: „Prach-sakulentnaj, Márinko, sestřičku máte — no, růžičku!“

„Dědoušek mě jen chválí,“ pousmála se Melanka a podívala se na sestru.

Pantátovi to neušlo. Mně se zdá, že pantáta něco doma povídal, napadalo mu, naposledy pověděl, jak jsem včera přidával. Ale jaká pomoc, to je jirá záležitost!

„Tati šel s panem kontrolorem na nábřeží,“ vypravovala dívka, „a pustil mne na chvíli sem, abych viděla dědouška. Povídal mi, jak je dědoušek moudrý!“

Aha, aha! projelo pantátovi hlavou, čeká, že mu pomůžu.

„Běžela jsem hned. Vždycky když Márinka nebo doktor vypravovali o Nové Vsi, o dědečkovi a babičce, přála jsem si s nimi popovídat. Viděla jsem vás kolikrát na fotografii, ale přec bych vás, dědoušku, sotva byla poznala.“

„Taky jsem se na paní slečinku těšil, taky,“ zdvořile odpovídal, „a hned včera jsme se ptali, kde ji pantáta nechal.“

Po dívčině tváři přeletěl stín; hleděla do prázdna a mlčela. V tom ji děti chytily za ruku a přitlumeně škemraly: „Pojď s námi, tetičko, pojď!“

„Už zas pokoušíte?“ kárala je paní.

Ale Míci nedbajíc, něco Melance pošeptala, a ta již s nimi chvátala do kuchyně.

„Vedou ji do vašeho pokoje,“ usmála se paní.

Dědeček vesele zamrkal a počal přecházeti pokojem.

„Jak hadí panenka — mrštná, veselá,“ pochvaloval.

Paní usmívajíc se přisvědčila.

„Škoda, věčná škoda by byla, aby se měla dostat někomu nehodnému.“

„Ta se o vás namluvila, milý tatínku!“

Pantáta neodpověděv, skloněn, ruce maje vzadu složeny, zvolna přecházel.

„Má nás všecky ráda a děti se na ni jen třesou.“ pokračovala paní.

Dědeček byl pořád v myšlénkách. Náhle přistoupil k paní doktorové a tázal se spěšně: „A co ten ženíšek? Snad ho taky znáte — musíte tedy vědět, jaký je.“

„Známe, tatínku; byl vždycky velmi hodný, pilný je a vzdělaný.“

„Podívejme se, podívejme, tolik chvály najednou, ale pantáta to pozoruje jináč!“ zasmál se kysele, ale tu již se děti hlučně vracely.

„Ještě stehlíka, tetičko!“ volala Míci a první vtlačila se do dveří.

„Toutej, toutej — on še toupá!“

„To ony toho ty sejkory paní slečince napovídaly!“ směje se kýval stařec.

„Všecko mi vypověděly. ukázaly kožíšek. fajfčíčku, i kus buchty jsem si musela vzít!“

„Ty toho naštěbetají! Ale paní slečince to konečně taky na škodu nebude!“

Dívka plaše naň pohlédla a zčervenala.

„Ejeje — paní slečinka hned jako pivoňka — mně se zdá, mně se zdá!“ a potměšile hrozil.

Melanka rozpačita sklonila se ke kleci.

„Ale proto žádnou mrzutost — žert je žert, proč bysme se nezasmáli, a na takové starosti je beztoho u paní slečinky ještě dlouho času dost; člověk je mladý jen jednou!“

Zahleděla se do okna a plaše tékala po protějších domech.

„A račte si s námi tuhle sednout, vždyť když se na paní slečinku podívám, zrovna okřávám!“

„Pojď — Melanko — pojď!“ pobízely děti, a všichni usadili se kolem stolu.

„Tak co ráčíte pořád dělat?“ po chvílce ticha opět spustil dědeček.

Dívka naň pohleděla, usmála se a pravila vřele: „Dědoušku, proč mi netykáte? Prosím vás, tykejte mi a říkejte mi Melanko!“

Pantáta díval se jí do očí a minutku byl v rozpacích; zdáloť se mu, že zírá z nich lítost, smutek i výčitka.

„I co by tohle paní slečince napadlo — to nejde, to nejde!“ odporoval rozhodně, ale měkce.

„Milá Melanko,“ vmísila se paní doktorová, „já jsem se dávno a mnohokrát dědečka o to naprosila, ale bylo to marné!“

„Marné, marné,“ potměšile se zasmál, „každému, co se patří! To je jako když děti rodičům tykají! Kde pak u nás na Bukovině o něčem takovém bývalo slyšet — pohlavek byl by dostal kluk, který by byl tátovi nebo mámě řekl ty! Za hřích by to byli měli. Ale tady jsem spozoroval ještě jiné věci, celý obrácený svět, ale konečně, ať si to už rodiče v Praze dělají, jak se jim líbí!“

„Ale rád mne snad máte, dědoušku, ne?“ srdečně ptala se Melanka.

Pantáta se na ni zadíval, a tváře i brada se mu rozechvěly.

„I Bože, paní slečinko, štěstí nebeského vám přeju! On teď ten svět tuze dává na řeči a na lichotky, ale za mých časů si leckde i muž se ženou vykávali, to bylo jen: pantáto, panímámo, poslouvejte! U nás to nebylo. my si s nebožkou vždycky tykávali, ale tak po vsi se to ještě ledakde uslyší. Tenkrát nebylo tolik pánů a paní, nadtoť milostpánů a milostpaní jako dnes, ale jen pantátové, panímámy, strejci, kmotři, tetky a kmotřičky. Říci teď tak některé tetka! — ta by se na člověka podívala!“ a hned napodobil, jak by se podívala.

Všichni se smáli, děti, ač plně nerozuměly, nejvíc.

„Teď sedláci, jak jsou trošku v kraji, jsou už jen samý rolník, statkář, selky jsou paní, strojí se jako kněžny, mají hodinky a zlaté řetězy, ba i klobouky nosí. I k nám se to už dere! My staří jsme si leda popřáli na tu fajfčičku tabáku, ale teď je to samý doutník, a jaké doutníky, ani jmenovat to neumím. Když jsem já si o svatbě koupil jeden za půldruho, žmolil jsem ho celé půldne.“

Pantáta dostav se tak do milé rozprávky, vypravoval horlivě, důkladně, a rozkládal jako kazatel.

„Jak dlouho jste se, dědoušku, měli s babičkou?“ dotazovala se Melanka

„Pětačtyřcet let, paní slečinko, a nikdy jsme se nerozhněvali. No pravda, přeháňky byly taky, jednou jsem brumlal já, jindy si nebožka zabručela, ale bylo to, jak praví písmo: Slunce nezapadej nad hněvem vaším! A račte věřit, za toho manželství jsme si nikdy neříkali, že se máme rádi, nadtoť, jak to v knihách stává, že se milujeme. To je mi zvlášť tuze protivné slovo, a když jsem večer čítával nahlas, nechtělo mi nikdy ze zubů, a kdo poslouchával, jen se ušklíbl.“

„I vždyť oni si to lidé ani zde neříkají,“ smála se paní.

„No, však proto“ — pantáta při těch slovech pohleděl na Melanku, jež seděla zamyšlena — „ale v knihách se to, myslím, vede dál. Ale to jsou bezpečně fortele těch, co knihy píšou.“

„Dědoušku, prosím vás, vypravujte nám, jak jste se s babičkou dostali,“ prosila Melanka.

Pantáta se mírně usmál, ale z očí mu zasvítilo.

„S radostí, paní slečinko, s radostí! Moje nebožka nebyla od nás z Bukoviny, ale z Hoření Nové Vsi. Jak to tak mezi mladou chasou bývalo, chodil jsem taky do okolí k muzice a tak jsem ji seznal. Hned při první muzice tuze se mi zalíbila, protože jsem viděl, že není marná a vetřelá, ale jednoduchá, tichá osoba. Její otec byl už hromadu let na pravdě boží a žili s matkou na vejměnku. Chalupu mívali za tři tisíce šajnů, šest dcer mělo po pěti stech, a všecky, až na moji nebožku, byly už provdány.“

„Všecky jinam? Nikdo se nepřiženil?“ ptala se paní.

„Nikdo — byl by musel mnoho přinést, pět stojek je na takovou chalupu malá pretence. Já byl ze živnosti, ale mladší syn. Nebožtík otec mě z vojny vyplatil, bratr to ujal doma, a mně tatínek koupil nynější naši chalupu. Ještě jsem se měl oženit.“

„Kolik let vám bylo, dědoušku?“ rychle vmísila se Melanka.

„Dvacet, paní slečinko, teprva dvacet, ale tenkrát se lidé ženili mladí. No, není to žádná chloubka, když řeknu, že jsem byl tenkrát chlapík, a nevěst že se hlásilo dost a dost.“

Míci podepřela si hlavu o stůl a zkoumavě si dědečka prohlížela, Fíninka měla ručky v klíně, bradu u prsou a patrně myslela na něco zcela jiného.

„Pravda, tenkrát jsme se nosili jináč,“ pokračoval dědeček; „já míval krátké manžestrovky do blýsknavých holínek, pod koleny bylo viděti bílé punčochy, a s manžestrovek visely tam třapce. Kabát nosil jsem dlouhý, šosatý, tmavě zelený, s krátkým životem, čepici míval jsem lehkou se štítkem, ale v zimě vysokou, s mašlemi po straně. Cylindr huňatý, ale při tom jako zrcadlo, koupil jsem si až k svatbě, ale kale jsem ho neužil; kolik roků byl na půdě v truhle, ale potom jsem ho dal starému Juklíčkovi — to byl švec, vlastně jenom správkář, — a ten si v něm po mnoho let pěkně krásně liboval. Taky plášť jsem měl, velký, modrý, s pěti náramnými límci; když jsem ho hodně užil, měl z něho Józa ještě dvoje šaty.“

„Náš tati, dědoušku?“ zvolala Míci a široce rozevřela očka.

Pantáta přikývnul: „Toť — a nějakého pána dělal! Dřív míval všecko jen štruksové a satinglové, nebožka máti sama mu to šívala, potom najednou dostal šatstvo soukenné a k tomu od krejčího — jen se zeptej, jak si v tom vyšlapoval. Ale abych nezapomněl na tu ženitbu! Třeba že družbové všelijaké nevěsty nabízeli, já myslil jenom na jednu a říkal jsem si, že s ní už musím moudře porozprávět. Byl jsem v Nové Vsi několikrát u muziky, potancovali jsme spolu, napít jsem jí podal, ale abych byl o svatbu zavadil, to ne, tak daleko jsem se nepustil. Domácí hoši dělali mi tak dost zle, že jsem byl přesporní, a teprve později jsme se blíže seznámili a měli mě rádi. Také do jejich kostela jsem

v neděli chodil, třeba že mě to stálo pomalu půldruhé hodiny cesty, ale brousil jsem do cizí kolatury, abych jen mohl s Kátlí z kostela. Co je, milá paní slečinko, platno, když Kátle byla, jakých je málo! Hodná byla, a také jí to všecko slušelo.“

„To věřím, dědoušku, když po tolika letech tak pěkně o ní vypravujete,“ odvětila mu dívka. Jemu se vrásky v lících rozechvěly a několikrát potřásl hlavou.

„Zrovna ji vidím! Měla tenkrát na neděli melirové šaty hezky dlouhé, rukávy hodně sbírané, u života napřed špičky, černé sametové střevíce, bílé punčochy a na hlavě bílý tuhý čepec s velikými mašlemi nebo také pěknou loktušku angorovou. Že měla v městečku kamarádky, šatila se napolovic po městsku. Náš tatínek mi v adventě několikrát povídal, abych se v masopustě hleděl oženit, aby darmo nebyly starosti s chalupou, ale já to odkládal s neděle na neděli. Až poslední neděli adventní jsem si povídal, že o těch svátcích musím říci rozhodné slovo. Ptal jsem se Kátle, půjde-li na půlnoční, a řekla, že půjde. I řku, jestli bych na ni nemohl čekat, abysme šli spolu. Podívala se na mne a povídá, že by to byla obtíž pro mne, abych v noci vážil cestu do cizí kolatury na půlnoční. Ale když jsem povídal, že bych přišel tuze rád, zasvítilo jí v očích a na rozchodnou mi řekla, že se na tu cestu na půlnoční těší.“

Po těch slovech se dědeček usmál a chvilenu jasnýma očima stranou hleděl do prázdna.

„A byla šťastná ta cesta, vidíte, tatínku!“ vesele pravila paní doktorová.

„Dříve než k ní došlo, vyčíhal jsem si našeho tatínka; když byl sám v stodole, šel jsem za ním a pověděl jsem mu, co a jak se mnou je. Nechtěl jsem bez jeho vůle spustiti poslední slovo, protože jsem ho měl rád!“

Poslední větu pantáta pronesl vážně a skloniv hlavu, trochu se zamyslíl.

„Všecko vyslechl, několikráte jen hlavou zakýval a potom povídal moudře: ‚Myslil jsem si, hochu, že si vybereš něco podstatnějšího — rozumíš sám, že pět stojek je na tvou chalupu málo. Dostáváš ji sice čistou, ale kdyby nevěsta byla měla řádnou pretenci, mohli jste si přikoupit polí a žít po vůli boží. Ale bránit ti nechci, Bůh mne račiž chránit. Slyšel jsem už, kam chodíš, vyptával jsem se a slyšel všecku chválu. Tak nechybí nic, jen ty peníze, ale ty taky nejsou všecko. Byl jsi vždycky hodný syn. Pánbůh ti požehnej a dej ti všecko štěstí!‘ Políbil jsem mu ruku a chvíli jsem nemohl s místa, tak se mi nohy třásly.“

Pantáta musel ustat, protože se mu brada klepala a na tvářích se mu zalesklo. Melanka seděla skloněna, šáteček měla na očích a ruka se jí na něm chvěla. Paní doktorové také se lesklo v očích, jenom děti seděly jako zařezány. Nechápal, co druzí v té chvíli cítili.

„Potom jsem běžel k mamince a všecko jí opakoval; dopadlo to stejně dobře. Co pak náš tatínek a maminka, to byly dvě hlavy!“

„Umřeli, dědoušku?“ ozvala se Míci.

„Ba už dávno; děvečko, tatínek dřív, maminka za dva roky po něm.“

„A jak to dopadlo potom o půlnoční, dědoušku?“ ptala se Melanka.

Pantáta podíval se na ni po očku a znánko se usmál.

„Že jsem běžel radostně, ani snad nemusím povídat. Kátle už čekala na záhrobni, a tak jsme šli. Byla tenkrát čistá, měsíčná noc a sněhu dost. Na střechách baráčků a chalup, na návsi i dál do polí to jenjen modře jiskřilo. Silnice byla jako zrcadlo a na starých, širokých topolech pohupovaly se celé provázky jinovatky. Sem tam od stavení vycházeli zakublaní lidé a také na polních cestách temněly se jich celé hloučky. Chvíli jsme šli mlčky, ale potom jsem si dodal kuráže a zeptal jsem se Kátle, chtěla-li by se mnou hospodařit. Nejdřív byla celá pomatená a mlčela, za to notně pospíchala. Když jsem se jí zeptal podruhé, povídala, že je jen chudá osoba, a že by to mým rodičům bylo málo. Až když jsem vypovídal, jak jsem s tatínkem a maminkou pojednal, povídala, že si nic víc nepřála, než abysme vždycky byli spolu. Potom jsme zase šli zticha, ale v kostele zůstali jsme vedle sebe a domů

jsme se vedli za ruce. Ani nevím, jak jsem tenkrát došel domů — v samých myšlénkách sám a sám prošel jsem dlouhým lesem, a než jsem si pomyslí, byl jsem doma na záspi. Hned bych zas byl běžel zpátky!“

„A o masopustě byla svatba!“ vesele dodala paní.

„Byla — a veselá! Po svatbě jsem si Kátli přestěhoval do své chalupy a šťastně jsme hospodařili.“

„A nikdy jste nenaříkal, že byla Kátka chudá!“ pravila Melanka.

„To ne — to ne, jaktěživo mi to nenapadlo. Já hleděl jednat jí k vůli, ona zas mně, a všecko to potom směřovalo k jednomu: abysme dětem připravili šťastný život. První tři nám umřely; měli jsme je tuze rádi, a srdce nám pukalo, když jsme jim víčka zatlačovali. ale říkali jsme si: Pánbůh dal, Pánbůh vzal!“

Pantáta zamlčev se, hřbetem dlaně přejel si oči.

„Teprve potom dostali jsme Josefa a Báru.“

„To čáp, vid', dědo?“

„U nás liška — tam v Hůře jich je kolik. Někde je taky nosily vrány,“ a usmáv se pokračoval: „Starali jsme se o ty dvě. Chvála Bohu, dobře se nám všecko vyvedlo, oba jsou dobře usazení, a co člověka zvláště těší, je, že žijí ve spokojenosti a mají se všichni dohromady rádi. Pozorovali jsme, jak se zas ty naše děti starají, a měli jsme radost z vás maličkých. Přebud' Bohu žel, že nám babička tak odešla, ještě kolik roků mohla pobýt. A přál bych vám oběma

abyste byly taky tak dlouho v lásce a spokojenosti, jako my jsme byli.“

Melanka podívala se na pantátu, ale setkavši se s jeho pohledem, sklopila oči do klína. Pantáta tesklivě se usmívaje kýval hlavou.

„Ale ještě něco vám musím dopovědět. Náš Józa, když jsme za ním do Jičina ty uzle s bochníkem chleba, nějakým tím omastkem a prádlem nosívali, kolikrát nás prosil, abysme se taky dali fotografovat. Říkával: Tady to máte při ruce, a budeme mít památku. Tak jsme se dali, jednou já, po druhé maminka, každý třikrát. Jednu fotografii dostal Józa, jednu Bára a po jedné nám zůstalo. Moje nebožka ty obrázky uložila, ale jednou jsem v Pace na jarmarce uhlídal laciný, ale pěkný rámeček, koupil jsem ho, babičku jsem si doň zasadil, a visí dosud nad postelí v mé sedničce. Kam si nebožka uložila mne, jsem nevěděl a taky jsem se po tom nesháněl. Když jí letos bylo už tak zle, povídala mi jednou, co jí mám dát do hrobu — všechno to měla v truhle přichystáno. Když umřela, vyndal jsem taky její knížky, které měla ještě po nebožce matce, a chci jí je dát do truhly. Ale přišlo mi kouknout mezi listy a tu vidím něco v papíře zabaleného a červenou pentlí svázaného. Rozvážu — a vidím všecky obrázky, které jsem jí kdy z pouti přinesl, a tu fotografii.“

Teď se pantáta rozklepal pláčem: „Vidíte, paní slečinko, že mě má tak ráda, přece jsem si nikdy nepomyslel!“ a bolestně vzlykal.

Melanka vstala, přistoupila až k němu a sivou hlavu mu objala. Dědeček rychle utíral si oči a dlaní osoušel tváře.

„I to tak někdy člověka chytne stesk.“

„Krásně jste nám, dědečku, vypravoval,“ chválila ho Melanka. „Ale teď již musím běžet,“ dodala smutně.

„Snad ne, paní slečinko, nevidáno pro hodinku!“ zdržoval ji.

„Kdyby se tati vrátil, hněval by se, že jsem byla dlouho — a já bych sem zas ráda přišla, abychom si popovídali,“ zašeptala mu nad hlavou.

Potom rychle posadila si klobouk na hlavu, oblékla kabát a přistoupivši k pantátovi pravila: „Pěkně děkuji, dědoušku, za vypravování — ale ještě se podívám na babičku!“ a kuchyní chvátala do pokojíka.

Pantáta sehnut klusal za ní. Chvilku upřeně zírala na obraz a potom povzdechla: „Byla pořád taková hezká! Naše mami bývala taky hezká a dobrá, dědečku! Dokud bývala živa a Márinka doma, bývaly jiné časy. Teď tuze poustevničím — a často si zapláču!“ a velké, blankytné oči smutně se zahleděly do okna.

„I čermáka, paní slečinko — však ona ještě veselost přijde!“ srdečně jí pantáta ten stesk vymlouval.

Stála mlčky — potom se ještě podívala na obraz a pravila si zticha: „Bože, Bože, v takové chaloupce —“ náhle obrátivši se k pantátovi dodala vroucně: „Jen se

na mne, dědečku, nehněvejte!“ a prstíkem hrozíce upřímně pohleděla mu do očí.

„Co by tohle paní slečinku napadlo!“ zvolal rychle, ale oči mu při tom plaše zamžikaly.

„A teď pojďme!“ Vzala jej za ruku a šli do kuchyně. Paní doktorová s dětmi tam již čekaly.

„Melanko, nezapomeň. že v neděli jdeme do divadla, aby tatínek viděl Strakonického dudáka,“ pravila paní.

„Jenom jestli tati dovolí,“ pousmála se dívka.

„Dovolí — k vůli dědouškovi musí!“ tvrdila paní.

„Přijdu. Ale teď už běžím!“ Zlíbala děti, sestru a šla i k dědečkovi. „Nic naplat, dědoušku — pusu!“ a již ji měl na ústech.

„Na mou milou, paní slečinko, věčná škoda, že já si už o vaší svatbě neskočím!“ švitořil.

„Ó já — kde pak je má svatba —“ usmála se trpce a mávla rukou.

„I čermáka, však ono to přijde! Račte vzpomenout na mne, takovým lidičkám Pánbůh přeje. Ale člověk musí mít svatou trpělivost,“ dodal zvolna a vážně pohleděl jí do očí.

Oplatila mu dětinným pohledem, pokrčila rameny a již chvátila.

Když ji vyprovodili, pantáta povídal: „To je květina, to je květina! Bůh ví. že mi tak hned napoprvé

člověk nebyl milý, jako ona!“ a chodě po pokoji myslil si: „Jak se mi podle všeho zdá, bude pantáta břitva — nevím, nevím, jestli jsem hloupě nepřisoloval!“ —

Večer pořádala dvojice Míci et Fína představení, k němuž byl i doktor pozván. Děvčátka postavila se na konce dlouhého koberce a vážně vykračovala proti sobě. Fína dělala kroky, až se jí buclaté tílko houpalo. Když se potkaly, provedly rozprávku:

„Kam pak, kmotře Brázdo, k Plesu?“

„Tjočana na tuf nešu.“

„Co pak dělají vaše děti?“

„Je švážanej, neujetý!“

„Vy mluvíte jako blázen!“

„Dejž to Pánbůh, š Pánem Bohem!“

Pán i paní tleskali pochvalu. Pořadatel představení, dědoušek, dostal čestný dar: několik balíčků lepšího tabáku.

„Ale, ale, takovou škodu si děláš — pro můj jazyk je to škoda,“ švítořil. Cupaje do pokojíka, v kuchyni ukazoval Fáně, co si nese koření.

„Jaktěživ jsem něco takového nekouřil, vždyť je to jako čaj,“ chválil.

„Však je to dobře, aspoň nebude paní domácí běhat po chodbě, číchat a křičet: ‚Fi — Fi — to tu nějaký zedník načudil!‘“ tlumeně vypravovala Fána, a na její tváři bylo patrné, jak má domácí paní ráda.

Pantátovi zatřásl to celým tělem; zastavil se a celý pokleslý pohleděl na služku.

„To dělala, že já jsem kouřil?“ ptal se tráslavě a skoro šeptem.

„Včera i dnes — snad se drobínek kouře dostalo na chodbu.“

Dědeček již nepromluviv pomalinku vešel do pokojíka, tabák položil do koutka na okno a zahleděl se do noci. Před očima dělala se mu kola. „Proto — proto on Józa koupil tabák!“ napadlo mu. „Ale už ho kouřit nebudu!“

Vzav dřevěнку, zadíval se na ni a šeptal bručavě: „Tak vidíš — jsme sem sprostí!“ Zůstal tak chvíli a bylo mu tuze teskno.

Když se opět přišoural do rodiny, nemohl a nemohl nabyti dřívějšího rozmaru; seděl zamlklý, ačkoliv Míci s Fíninkou dávaly představení za představením.

„Dáte-li pak už pokoj, toť abychom byli hluší jako ten váš kmotr Brázda!“ konečně zahuboval otec.

Ta slova pantátovi dodala

Děvčátka přiloudala se mu k nohám, šeptala, šeptala, ale pantáta jen hlavou kýval anebo vrtěl.

„Děde. proč nic nemluvíš?“ hlasitě zeptala se Míci.

„Dedoušet je šmutnej!“ posteskla Fína.

„I nejsem, bedruňko. nejsem, jen si zas vzpomínám domů; zvláště večer to na člověka dolehne,“ odpověděl mírně.

Po chvíli seděl opět u dětských postýlek a zpíval „Když milý Pán Ježíš“, až obě dívky klidně chrupaly.

Přišel do svého pokojíka, dvakráte přešel ode dveří k oknu, vzal dřevěnku, otevřel víčko, jakoby chtěl nacpávati, ale zase ji postavil — ani těch pár bafů neučinil. Nasadiv si brejle, sedl ke stolu a počal říkati z babiččinyh knížek, ale roje jiných myšlének mu zaháněly modlitbu, pořád se pletl. Shasiv světlo klekl si u postele, lokte opřel o pelest a líce položil do dlaní

Když rána ráno vstávala, byl opět dávno ustrojen a čekal jen, až bude moci do kuchyně. Vzpomínka na hrdou paní domácí ho přes noc neopustila, jen si myslil, věděl-li o tom Józsa a zdali proto tabák koupil. Byl málomluvnější, ale proto přece vyleštiv boty a nadělav tříštěk spustil rozhodně, že půjde pro housky.

Služka hned poznala, že marno bylo by odpírati a proto jen starostlivě varovala: „Vždyť tam starý pán ani netrefí!“

„Jako nic!“ odvětil krátce a obléknuv se do kožíška a nasadiv klobouček žádal: „Jen mi povězte, co mám přinést!“ Zvědév to, již utíkal.

V pekařském krámě byl vytáhlý pan mistr bezbarvých; lesklých tváří, umoučených tmavých vlasů a knírů, oděn jen prádlem, přepásán bílou zástěrou, pod níž byly patrný tenké, prohnuté nohy, obuté jen v trepky; z celého pohledu jeho zírala mrzutá ospalost. Za to paní mistrová byla hodně široká, kulatých tváří, pohledu měkkého, unylého.

Když pantáta pověděl, že je otec advokáta Bezouška, který tady bere, pan mistr podal mu vyhrnutou paži,

potřásl rukou a řekl: „Má úcta, těší mě, těší!“ Paní mistrová také podala svoji buclatou ruku a pravila sladce: „Podívejme se, jakého má ještě pan doktor tatínka!“ a hned pomáhala mu vybírat.

Maje všecko v pořádku, zaplatil, ale neodešel; rozhlédnuv se po celém krámě vyptával se na mouky, pověděl, co která u nich v Nové Vsi platí, potěžkával bochníky chleba, vyzvěděl ceny a vypravoval, že oni doma kupují ‚pekařský‘, jenom když dojde domácí a nemůže se hned péci. Povídal, to že je jeho radost, jezdit do mlýna a sám si semlít, třeba že to kolikrát trvá do rána — ale dlouhá chvíle není, protože je tam taková podšitá šelma stárek, dědek že sotva leze, ale všemi mastmi mazaný.

Kuchty, jež přicházely s drátěnými košíčky v rukách, s úsměvem na rtech poslouchaly pantátovy výklady. Povídal, co se s nebožkou napekli toho božího daru, a dostal se do takového proudu, že začal i o podplamenicích. Paní mistrová ani kale nevěděla, co to je, ale pán znal je z mladých let, když na venkově tovaryšil.

„To já, jak se pekl chlebiček, podplamenici jsem musel mít, a naše děti se na ně taky jen třesou. A to je chuť, když se tak teplá namázne máslem!“ a pantáta přimhouřil oči, sešpulil rty, mlaskl si, tak že dostali chuť všichni posluchači s ním.

„Anebo takhle na podzim, když se podplamenice nadívají slivami nebo i jablky — á. to je dobrota!“ pokračoval pantáta.

„Starý, to si je musíme upéci!“ povídala paní mistrová. „Až k nám zas pan Bezoušek přijde, bude podplamenice uchystaná!“

„I děkuju hezky, děkuju, ale to ne, to ne,“ bránil se dědeček.

Když odcházel, pán i paní ho zvali. aby přišel zas, a vyprovázeli ho až ze dveří.

„No, to jsou přec jednou zdvořilí lidé,“ kluše přes ulici povídal si v duchu. Byl všecek rozechřát a rozveselen. že si popovídal s hodnými lidmi.

Fána i paní doktorová přivítaly ho potměšilým úsměvem.

„Už jsem tu mohl být kolikrát, vidte,“ švitořil, „ale to máte starého, povídavého člověka. jak se dostane k řeči, nemůže se odtrhnout. No, zejtra si zas, Františko, můžete skočit sama!“ To pravil proto, že nechtěl, aby se paní pekařka domnívala, že je nějaký dotěra a jde si pro tu podplamenici.

Po snídání vyběhl si zase po Praze; zvroubiv asi tři kostely nelenoval si a při každém rohu vyptával se, kudy k těm hodinám od slepého mládence zhotoveným. Tak se mu včera zalíbily

Zpáteční cestou, kolébaje se za jinými lidmi průjezdem, dostal se na ovocný trh. Zůstal jako omámen — chvíli ani nevydechl. Konečně dal se tomu pluku krámků, nad nimiž rozpínaly se obrovské, pruhované, umazané. místy jíním obělené deštníky. do tichého

chechtotu. Bylo to pro něj něco tak nového, pěkného, vábivého, že si povídal: „Odtud se hned nehnu! No, tuhle podívánku přál bych našim halantům a kmotrům. Syrovátkovi i Kabelákovi — ti by se dívali!“

Z hromádek scvrklých jablek a velkých zelených nebo žlutých skvrnitých zimních hrušek, z pyramid zlatých pomerančů, z ošatek suchého ovoce plynulo hojně svěží, zimou nevymořené vůně. Pomaličku brouse kolem, pantáta smál se v duchu babkám, jež sedíce jako kvočny lákaly jedna přes druhou: „Starý pane, dají počinek!“ — „Tak ty pomeranče, pantatínku!“ — „Dva za pět, dva za pět!“

U jednoho krámku, na němž byly bohaté hromady krásného ovoce sušeného, se zastavil, prohlížel, a ptal se babky, jež se nad hrncem uhlí nahřívala: „Odkud pak je to ovoce?“

„Vyberou si, vyberou,“ pobízela, ale tuze líně, oči otvírajíc jako dřímající slepice.

„I jen se tak ptám —“

„Tak co vám je do toho, jděte o dům dál,“ odsekla bystřeji a oči nadobro zamkla.

„Vy máte divné moresy,“ bručel odcházeje a dívaje se kolem, zda toho někdo neslyšel. Ale hned o kousek dále křičela jedna na druhou: „Ten tu taky chodí, jakoby si na hvězdy svítil!“ Už toho měl dost; ani se neohlédnuv cupal do Rytířské ulice. Baby — nic na nich není než huba — škoda zavadit!

Vraceje se Václavským náměstím k domovu, u jedněch vrat spatřil skrčené děvče a před ním na zemi ošatku, naplněnou kytičkami sněhobílých kvítků. Zastavil se, v očkách mu zajiskřilo a hlavou projela myšlénka: „Pane, tohle by bylo pro Márinku! — Zač je ta kytička, zač?“ ptal se honem.

Děvče rychle povzneslo ošatku a zaskuhralo: „Po dvou — po dvou — vyberou si —“

Pantátovi zaškublo to ve vráskách, ale vyndav peněženku vysázel dva krejcary a vzal si kytičku, jež se mu zdála největší i nejhezčí, a klusal veseleji. „Přece abych taky udělal radost!“ povídal si cestou.

Když doma vešel do dveří a Míci s Fínou běžely mu naproti, pantáta líce maje plna jasu krácel přímo k nevěstě a podávaje jí kytičku švitořil: „Tuhle jsem vám něco přinesl, Márinko —“

„Sněženky —“ udivena vydechla paní doktorová — „to jste hodný, tatínku, že jste si tak na mne vzpomněl!“ a srdečně stiskla mu ruku.

Děti hrnuly se k matce, chtěly přivoněti, a rozplývaly se chválou, jaká je to krásná kytička. Fána přinesla vázu a postavily ji s kytičkou do jídelny na stůl.

„Hned je tu kousek jara!“ libovala si paní doktorová. A dědeček jen se usmíval.

Sotva že doktor v poledne přišel z kanceláře, děti táhly jej do pokoje volajíce: „Jen se pojd', tati, podívat, co dědoušek mamí přinesl!“

„Ale naděláte vy s kytičkou, jakoby ze zlata byla,“ na oko huboval pantáta, ale byl rád, že i Józu to těšilo. Proto se také o domácí paní ani o tabáku nezmínil.

Když doktor po obědě sebral noviny a šel si trochu schrupnout, pantáta také povstal a povídal: „Nono, je sobota, musím se oškrábat, beztoho to strniště Fíninku píchá!“

Jé — co bude dědoušek dělat!“ zvolala Míci, a obě plny nedočkavosti, co se bude dít, cupaly za ním do pokojíka.

Pantáta nasadiv si brejle, v truhličce vyhledal si dřevěnou nádobku na mydliny a sbalený starý šátek hedvábný, v němž uložena byla břitva; zrcádko sundal se zdi a podloživ klobouček na stole si je opřel. Když si z kuchyně přinesl horké vody a do soudečku naléval, když míchaje štětičkou tvořil mydliny, děti stály před ním, ruce majíce vzadu složeny, a široce rozevřenýma, pozorujícíma očima ani nemrkaly.

Potom se pantáta usadil před zrcadlo a štětičkou natíral si tváře. Děti klekly proti němu na pohovce a lokte majíce opřeny o stůl, dlaněmi podpíraly si bradky. Ale to trvalo jen chvilenu.

„Jéjéjé, co náš dedoušet dejá!“ rozkvičela se Fína; honem, honem batolila se pro matku, a paní doktorová musela k divadlu, u nich nevídanému.

Pantáta jsa již namydlen nedbal dětských úsměvů, ale tváře se i v té bílé pěně velmi vážně, rozbalil šátek, vyndal břitvu a zkoušel ji na nehtu.

„Ty máš tjášnou tudjičtu. dedo!“ spínajíc ručky obdivovala se Fína.

Ale teď zůstaly jako zaklety. Pantáta počal se oškrabovati a stíratí mydliny. Pozorovaly, jak si jazykem nadýmá zapadlé tváře, jak zdvihá bradu, svírá i špulí rty. Obě děti nevědouce dělaly to po něm. Ale když se dědeček vzal za nos, děvčátka skrčila se do rohů pohovky a tlumeně se chechtala. Pantáta pořád ani muk! Chvilkami mu to sice škublo rty, ale nepromluvil, neusmál se. Když potom zdvihl bradu, aby se i pod krkem oholil, paní napomínala: „Ani se nehněte. ať se dědoušek neřízne!“ A děti zůstaly jako vyjeveny, ani nedýchaly, i mrknouti se bály; teprve když pantáta otřel břitvu, vydechly si z hluboka.

„No, zas budu jako hošek hladký.“ liboval si hladě se po tvářích. „A na týden je pokoj!“

„A proč se náš tati taky neškrábe?“ ptala se Míci.

„Inu, když nosí vousy,“ odvětil.

„A proč ty nenosíš?“

„Proč — protože nejsem žádný pán, jenom chalupník a teď vejměnkář,“ odpovídal holičské náčiní ukládaje do truhličky. „To by se mi u nás pěkně vysmáli! Kde pak tam vousy — zvláště za mých časů! Pravda, teď si už leckterý furiant a takový půlpán ty pejzy nechává; jindy by byl nesměl mezi lidí, co by byl měl smíchu. Vousy mít pod nosem a péro nosit přes ramena!“

Holením pantáta udělal dětem radost i podívánku vzácnou; večer vypravovaly jen o tom.

„Ale, tatínku, mně se zdá, že jste si včera večer ani dnes celý den nezakouřil,“ mezi hovorem povídala paní pozorujíc, že pantáta není ve své míře.

Mávl rukou a jen něco zabručel.

„Nechutná vám — či se vám něco stalo?“ ptal se doktor.

„I ta krejčová v prvním patře prý plila, který zedník tu načudil.“

„Domácí paní?“ tázal se doktor.

„Snad — Františka povídala.“

Doktor s chotí pohlédli si do očí.

„Co vám ta holka takové věci povídá! Jen vy si pěkně kuřte a na žádného se neohlížejte! To by bylo krásné, aby si tatínek u mne zakouřit nesměl!“

Pantátovi trásly se rty a oči měl přivřeny. Když však paní doktorová chtěla do kuchyně, chytil ji za ramě a pravil přitlumeně: „Prosím vás, Márinko, jenom žádné mrzutosti, sic mě vyženete. Františka dobře udělala, že mi to řekla.“

„Zrovna vám dojdou pro dřevěnku a musíte si zapálit, abych viděl, že na takové řeči nedbáte.“

A třeba že pantáta bránil, doktor sám přinesl dřevěnku, nový tabák a nACPával.

„Ale poslouchej, Józó, poslouchej — tys to věděl, vid', proto jsi koupil lepší tabák,“ vzav syna za ruku, měkce ptal se dědouš.

Doktor udiven naň pohleděl.

„Nevěděl, tatínku! A kdybych byl věděl, nedbal bych!“ rozhodně odvětil.

„Já myslil — já myslil —“ zažvatlal pantáta a všecek radostí zazářil. Myšlénka, že syn z pouhého studu koupil lepší tabák, rychle se mu rozplynula a blaho plnilo mu prsa.

„Nate a kuřte!“ Doktor podav dýmčici otci, škrtl a sám mu zapaloval.

Pantáta bafaje pomrkával a velebil: „Pane — pane — ten jde!“

VI.

Paní mistrová pekařka na pantátu svatě pamatovala; Fána mu ráno přinesla na talíři podplamenici krásně zahnědlou a lesklou.

„Podívejme se, ani bych si byl nepomyslíl!“ usmíval se, a vypravuje synovi i nevěstě o včerejším svém hovoru v pekařském krámě, rozdílil podplamenici, aby každý dostal po kousku. Ani na Fánu nezapomněl, a děvče mu radostně děkovalo.

Když po snídání chvátal do kostela, u pekaře zastavil se na skok v otevřených dveřích a paní srdečně děkoval: „Pánbůh rač pozdravit, paní mistrová, saku-lentsky se vám povedla!“

„Trefila jsem ji, starý pane?“ volala vesele.

„Delekácky!“ pomalu odpovídal pantáta, prst maje vztyčený, vrásky plny vážnosti. „A vám nechutnala?“

„Ba chutnala, starý do nebes ji velebil.“

„No, to jsem rád — ještě jednou pěkně děkuju, a neračte mít za zlé. Opatruj Pánbůh!“ A již opět

trošinku skloněn, kožíšek maje rozepjatý, kolébal se do chrámu. Přišel domů už k jedenácté; byl zčervenálý a již ve dveřích povídal mrzutě: „Pane, dneska jsem se tuze nepotěšil!“

„Co pak se vám stalo, tatínku?“ honem tázala se paní.

„I co se mi stalo! Do dvou kostelů jsem přišel, a v jednom se německy modlil, ve druhém dokonce kázal.“

Paní se mírně usmála a pravila: „To se tu děje! Jsou tu taky Němci — sám jste povídal, že je slyšet jen němčinu.“

„Povídal, povídal — ale to jsem nemyslel, že by tu byli opravdovští Němci. Myslel jsem, že to jen taková hloupá nafoukanost! Vždyť se v tom kostele skoro nikdo po německu nemodlil, odpovídalo jich knězi pár, sotva slyšet je bylo. A na tom kázání? Věřte mi, Márinko, že v těch lavicích nebylo dvacet lidí! Tolik jsem se celý týden těšil, jaké bude v Praze kázání — přece v takovém městě a pro ty ohromné chrámy musejí být kazatelé slavení — a tu máš, měl jsem kázání jako nemastné zelí. Podruhé budu opatrnější, už jsem se na to vyptal!“

„V Praze byste se, tatínku, častěji podívil,“ pravila paní. „Loňského roku byla jsem známému děvčátku při biřmování kmotrou. Chrám byl plný dětí z českých i německých škol, a proto se pan biskup pomodlil vždycky otčenáš česky a hned potom německy.“

„Ale jděte!“

„Opravdu; ale při české modlitbě odpovídal mu celý kostel, krásno bylo poslouchat ten tisícový sbor dětských hlásek, při německé však jen ti páni páteři kolem něho.“

„Co pak se ty děti v německých školách nemodlí?“

„Modlí — ale to je právě to, že v německých školách jsou většinou samé české děti, a ty se modlily s námi; židovské do našich kostelů nejdou, německých je maličko. Se zpěvem bývá to právě tak!“

„A Hospodinu se to má líbit!“ trpce přisvědčoval.

„Ale náš dědoušek je dnes pán!“ obdivovala se Míci.

„Pán? Vždyť jsem jako jindy — kožich, kalhoty, boty — všecko!“ divil se.

„Ale ten šáteček na krku!“

„No, ten je nedělní — jak ty hned všecko vidíš!“

„A jat se dedoušet ucesaj — trásně!“

„I jděte mi, vy sejkory, ještě aby se mne pejcha chytla!“ a utíkal do pokojíka.

V pokojíku shodiv kožíšek a uloživ klobouk, zasmál se na nebožčin obraz a vrátil se do kuchyně.

„Taky jsem se dnes trefil k pražskému pohřbu,“ usadiv se opět vypravoval, „ale nic se mi nelíbil. Tak to po ulici táhlo, jakoby to ani pohřeb nebyl — ani muzika nezahrála, ani zpěváček nezazpíval. Napřed šli chlapci s křížkem jako u nás, jenom že tady mají ty

řialové kleriky, potom hned tři páni páteři, vůz s truhlou, vzadu řada lidí a potom kočáry. Ale to řeknu: když vyprovázejí nebožtíka k hrobu, má se přece jenom jít jináč. Ti vzadu šli, klobouky na hlavách, a povídali si, jakoby táhli na jarmark. Lidé chodili kolem, sem tam někdo posmekl, ale málokdo. Kroky dupaly, kočáry hrčely, ale to bylo všecko. žádná modlitbička ani písnička.“

„Je to tak,“ přisvědčovala paní.

„To byste u nás měli vidět funusy: muzika pěkně hraje marš, nebo se zpívá to miserere, vzadu za truhlou přece někdo zapláče, ponaríká, brateráci říkají otčenáš nebo zpívají ‚Odpočiňte v pokoji, věrné dušičky‘, v kostele je mše svatá, když je to slavnější, tedy requiem a jiné a jiné obřady, ofěrou se jde, takže se sousedé s nebožtíkem přece pořádně rozloučí. Ale tohle! Co pak by se nenašlo tolik přátel, aby ho aspoň po smrti nesli? U nás jsou pohřby až z Přibyslavska, to je dobré půldruhé hodiny cesty, a nebožtíka nevezou, přátelé a sousedé ho nesou, střídají se!“

„Velké město, tatínku,“ prohodila paní, ale pantáta mávl rukou.

„Šel jsem po straně kousek s nimi. U toho musea se zastavili, kněží vykropovali, ale nikdo nezpíval. Páni páteři se potom svlekli z kostelních šatů, sedli do kočáru a jeli zpátky, lidé se také vraceli, ale co se mi nejmní líbilo: kočí na tom umrlčím voze práskl do koní, a ujížděli s tím nebožtíkem, že jen to břínčelo, a ty

kočáry za nimi. Totě zrovna, jakoby se nemohli dočkat, aby už byl pryč. A lidí pořád chodilo kolem, každý uháněl po svém, jakoby to ani pohřeb nebyl. Kdyby se zastavili a pomyslili si: „Tak už tě, chudáku, vezou!“, — ale to se žádný ani neohlédne!“

„Jsou tomu zvyklí, v Praze je za den pohřbů mnoho, odpoledne po Václavském náměstí chodívá jeden za druhým. Také hudba někdy hraje; ale jsou lidé, kteří praví, že pohřeb má býti tichý, bez rámusu,“ mírně hovořila paní.

„Je to poslední nebožtíkova cesta, má se tedy oslavit!“ kázal dědeček. „U nás i ta žebračka dá poslední krejcar, i kdyby peřinu měla prodat, aby aspoň několik inštrumentů zahrálo a pan učitel zazpíval. No, až já budu kmotrům Kabelákovi a Syrovátkovi vypravovat, jaké jsem v Praze viděl funusy, ani věřit nebudou!“ A pantáta zamysliv se umlknul.

„Starý pane, kdyby u nás viděli pohřby, to by se teprve divili,“ začala Františka. „V létě to ještě jde, ale v zimě! To napadne kolikrát tolik sněhu, že nebožtík musí ve stavení zůstat hodně dní. Kněz ani muzikanti nepříjdou, protože to není v takových závějích a činěnicích možno; když je kapku líp, naloží se truhla na sáně a jede se. Koně někdy ani nevezmou, protože by závějemí neprošel; zapřáhne se někdo ze stavení, a pár lidí jde vzadu. To je pravda. celou cestu konají se modlitby.“

„Nač myslíš, dědoušku?“ ozvala se Fína, když pantáta dlouho mlčel.

„I jen tak, dítě, napadlo mi, že už taky brzy umřu,“ odpověděl volně, měkce.

„Že ne, mami?“

„Ba že ne, vždyť je dědeček jako hříbeček,“ usmála se paní a pohladila mu hlavu.

„Se zaschlou dušičkou — ale je to platno! Proti Mořeně není kořene! Jaká pomoc, člověk světa nepředělá; a když mi už babička odešla, je mi to, můžu říci, jedno. smrti se pranic nebojím — proč bych se bál, vždyť se zas uvidím s babičkou.“ —

Odpoledne po druhé hodině přiběhla Melanka, aby šla s dědečkem, s dětmi a se sestrou do divadla. Pantáta pomáhal právě Fáně strojit děti; kleče za Fíninkou, oblékal jí, rovnal a zapínal kusy oděvu. Všecek při tom zčervenal a horko mu bylo. K Melančině pozdravu se usmál, zakýval a řekl: „Pěkně vítám, paní slečinko, pěkně vítám!“ ale hned hleděl si zase svého.

„To ona je Fíninka pyšná, když ji dědoušek strojí.“ lichotila Melanka.

Ale v tom dala se Míci do jásavého smíchu: „Jé — koukej, Melanko, jak to má Fína na křivo — vždyť je to špatně, dědoušku!“

Pantáta vyskočil, jako když ho bodne. Polo mrzutě, polo čtverácky podíval se na Fíninku a zahuboval: „I čerchmant aby taky té vaší parádě rozuměl!“ a běžel do svého pokojíka.

Melanka usmívajíc se přiklekla k Fíně, aby napravila, co pantáta popletl. Po chvíli se vrátil na cestu

připraven. Pohleděv na Fínu, potměšile se usmál a poškrabal se za uchem. Děti ustrojeny hnaly se do pokoje pohlednout, zda paní doktorová je uchystána.

„Co pak pantáta dělá, paní slečinko?“ když osaměli, ptal se dědeček.

„Děkuji, je doma. Huboval, že zas jdu na toulky. ale když jsem mu řekla, že jdeme s dědouškem, povídal: „No, aspoň s vámi bude někdo rozumný!“

Pantáta z pod víček pohleděv na dívku, rychle zamrkal, ale dále se neptal. Šli za dětmi. Paní, již úplně přistrojena také vycházela ze salonu, doktor seděl u stolu nad lejstry novin.

„A ty s námi nepůjdeš?“ obrátil se k němu dědeček.

„Zůstanu doma, tatínku!“

„Jen mi, hochu, řekni, co pořád v těch novinách máš. Tuhle jsem je vzal do ruky, ale hned se mi oči zavíraly; člověk zvidá leda o samé krádeži a vraždě.“

„To já nečtu,“ usmál se doktor.

„Ne! A co čteš?“

„Politiku, dědoušku!“ zasmála se paní.

„Že by tě to, hochu, nemrzelo! Vždyť je to, co já pamatuju, pořád jedno — Němci jsou navrchu a — i darmo se zlobit. Netrap si hlavu a jdi se radši proběhnout, sedíš beztoho celý den!“

„Za chvíli si vyjdu a přijdu vám naproti,“ přisvědčil doktor.

Praha smála se pod paprsky slunečnými — náměstí, domy, lidé tonuli v jejich jasnu.

„Pane, dnes to hřeje,“ pochvaloval pantáta, sotva že vyšli na ulici, „inu, půjde-li to takhle nějaký den. začnou u nás ruchat!“ a sevřev rty, vážně zakýval.

„To je krása, dědoušku,“ zašveholila Melanka, chvátajíc za ním. „podívejte se na to nebe, nikde poskvrny nemá, a ty domy jakoby se byly na tu neděli oblekly do svátečního!“

„Však vylézá, kde kdo je živ a zdráv, jen se račte podívat na ty hrozné proudy,“ a pantáta ukázal vzhůru po Václavském náměstí, „jako myši z děr to leze!“

Po celé Ferdinandově třídě Míci s Fínou dědouškovi vyprávěly o tom, co všechno uvidí: Tolik světél — a to elektrická! Lampičky kolem dokola a jaký lustr! Malování, že jaktěživ takového neviděl! A ten nábytek — a ty šaty! Pantáta přikyvoval, říkal: „Ale, ale,“ pousmál se, ale to bylo vše. Když vcházeli do vestibulu, vážně smekl klobouček a rozhlížel se mravenišťem odpoledního obecnstva.

„Dědoušku, dej si na hlavu,“ šeptala mu Míci.

Honem podíval se po ostatních hlavách — a již byl klobouček posazen. Zdálo se mu, že učinil hloupost, a byl by se radši honem vrátil; v duchu se zlobil, že ho sem mezi tolik vystrojených lidí táhnou.

„Tak pojďme, dědoušku, pojďme,“ přilichotila se Melanka a vzala si ho za ruku jako hošíčka.

U šaten se svlékati nechtěl a paní doktorové přitlumeně pravil: „I jděte, Márinko, vždyť ta chvíle za to ani nestojí, abych se svlékal — ještě mi tam bude zima.“

Pošeptala mu, že je vytopeno, a svrchní oděv že se odložití musí; potom tedy svlékl kožich, ale klobouček že nedá. „Jsem už tak zvyklý mít něco v ruce,“ povídal.

Paní s dětmi šla napřed, za ní dědoušek, Melanka poslední. Když vcházel do hlediště, světla pantátu na okamžik zarazila.

„Co pak se tu všude i ve dne svítí?“ obrátil se k Melance, ale vida, že děti nečekají, opatrně, nedívaje se v pravo v levo, aby neklopýtnul, cupal za nimi. Dával si náramný pozor, aby těm dětem před tolika lidmi neudělal hanby.

Měli sedadla skoro uprostřed hlediště; vedle paní doktorové usedla Fíninka, dále Míci, dědeček, Melanka. Fíninka sice škemrala, aby byla vedle dědouška, ale paní nedovolila, bojíc se, aby uprostřed hry něco spolu neprovedli.

Když už pantáta seděl jako zaryt, liboval si v duchu, že to tak šťastně dopadlo, že se na své místo dobře dostal. Umiňoval si, že se nehne; klobouček drže si na kolenou, upjatě patřil na oponu. Míciny oči pořád zkoumaly, jak to naň všecko působí.

„To je krása, vid', děde?“ zašeptala.

Pantáta jen zamrkal.

„Podívej se taky na strop!“

Povznesl oči, ale hlavy neodchýlil; připadalo mu, že mu půda pod nohama ujíždí, a pevně k ní tiskl nohy.

Na všech stranách zněl tlumený dupot, šum hlasů válel se nad hlavami a sedadla buchala.

„Tepličko tu je,“ zašeptal k Melance. A pomalu počal se rozhlížeti v pravo, v levo; přibývalo mu smělosti, pozoroval, že se známí baví mezi sebou a cizích si nevšímají; povznesl líce a podíval se vzhůru.

„To je to vysoko, vid', děde?“ tulíc se k němu povídala Mícinka.

„Tam nahoru bych já nemohl.“ obrátiv se k Melance, ukazoval na galerie, „to bych se jistě skulil dolů, třeba že jsem se u nás s věže kolikrát díval, ale tady i člověka, který sedí dole, pojímá závrať.“

Zadívav se potom na oponu bloudil očima od postavy k postavě a konečně zeptal se Melanky: „Co pak to má představovat?“

„Národ buduje si divadlo,“ odpověděla.

„Tak, tak — inu, je to krásná práce, ale musím říci, že u nás v městečku mají ochotníci taky tuze krásnou oponu, je na ní Libušino proroctví — čistá malba!“

„Ale je tu krásně, ne?“

„Je, je, paní slečinko!“ s důrazem dotvrzoval. „Víme, co pak je mně konečně po divadle, ale račte

mi věřit nebo ne, když tenkrát ty noviny přinesly, že vyhořelo, samotnému mi oči zaslzely. Tak mě to od hlavy do paty projelo a pomysll jsem si: „Co pak ten český národ nesmí mít žádnou radost?“

Melanka místo odpovědi pohládila mu scvrklou, promodralou ruku.

„Chodíváte sem, paní slečinko, často?“ zeptal se po chvíli.

„Ach ne, já zřídka, jen když se sestrou se dostanu; tati mne nerad pouští, on by nejraději, abych byla pořád doma,“ vypravovala.

„I prosím, ono po tom velkém běhání do divadla a do jiných všelijakých zábav mnoho není — stojí to peníze. Zač pak asi je takový náš lístek?“

„Za zlatý dvacet,“ odpověděla dívka lhostejně, ale pantáta prudce se k ní zatočiv zvolal:

„To snad přece není pravda!“ ale vida, že přisvědčuje, pokračoval: „Račte mi věřit, kdybych to byl věděl, byl bych nešel, to bych přec jen litoval!“

Potom nepromluvil, až hudba spustila.

„Hrajou — teď už to, dědoušku, bude,“ šeptala Míci, a Fíninka naň pitvorně zamrkala.

„No, muziku mají kloudnou,“ vážně obrátil se k Melance.

„Což, kdybyste, dědoušku, přišel na operu, to je teprv hudba!“ povzdechla.

„Vícekrát nepůjdu, Pánbůh rač chránit, tyhle radovánky už pro mne nejsou!“

Opona se povznášela.

„Dede, toutej,“ nahnuvši se řekla Fíninka a zamýdlila ručkama.

Dav vesničanů vhrnul se na jeviště; pestrota selských krojů pantátu na chvíli očarovala. Seděl zase jako zaryt, oči upíral do veselého davu, a pomaličku počal mu kolem koutků rozkvétati prostomilý úsměv.

Když vybatolil se Kalafuna s houslemi na knoflíce šosáku, pantáta se krátce, polohlasně zasmál, zamrkal a nakloniv se k Melance, šeptal: „Pane, tenhle to umí, to bude nějaký chlapík — je zrovna jako nebožtík náš strejc Mikula, to byl taky šumař povedená.“

Melanka pozorujíc jeviště jen se usmála a přikyvovala.

„A tamhle to bude ten dudák, ne?“ Když dívka přisvědčila, zašeptal: „To jsem si hned pomyslíl.“

Opět seděl nehnutě a skoro se mračil; to udělaly Švandovy nářky a touha do světa za tisíci.

„Kdyby ten hoch neblázní,“ povídal děd spíše jen sobě.

Až když se vykolébala kmotra Kalafunka s celým chumáčem Kalafuňat, roztrásl se tichým chechtotem.

„Pane, ta má taky dobrou vyřidilku,“ obrátil se k Melance, „je to povedený párek.“ Kalafuňata hrabala se v tatíkových šosech, hledající koláče, žena láterila, šumař se chechtal, a divadlo hučelo veselým hlaholem nedělního obecenstva; dětské hlásky nejvíce vynikaly.

„Je to ostrá žena, ale má pravdu,“ povídal dědeček, když opona sletěla a divadlem duněl tleskot, dupot a jásot.

„Dede, ony ho tahají za tabát,“ jásala Fíninka.

„Líbí se ti to?“ ptala se ho Míci.

„I jak by se mi to nelíbilo,“ rychle odpověděl.

„Ten Švanda, vid' ? Ten je hezký, a jak to umí.“

Po výstupu Švandově s Dorotkou pantáta vážně obrátil se k Melance: „Nějaká hodná holka, měl by se jí držet!“

Najednou tu ze všech setmělých koutů a šerých hlubin jeviště vyletěly celé chumle jemných postaviček, v krátkých, načechráných, sněhových šatečkách. Míci šťouchala pantátu šeptajíc: „Děde, to je balet — ach — ach, ty jsou krásné!“

Ale pantáta seděl jako přimrazen; díval se, díval, a tváře se mu víc a více chmuřily. Konečně sklopil hlavu, chvíli poslouchal bědující Rosavu, dudákovu matku, a nahnuv se k Melance, bručel: „Na tohle se člověk nemůže dívat!“ I obrátil zraky k ložím a na galerie.

Když kučeravé, ověncené hlavy, nadzvihnuté suknice a bílé štíhlé nohy ztratily se zase v temnotách, Kalafuna opět pantátu přivábil, ale nerozesmál.

V meziaktí huboval: „Takovéhle věci se představovat nemají, zvláště kde jsou děti!“

„Proč, dědoušku, vždyť provedly krásné zpěvy a tance.“ vymlouvala mu to Melanka.

„Inu tance, tance, ale komu se to má líbit? Mně ne! Vždyť jednoho polévá horko!“ bručel nahlas, a Melanka raději neodpověděla. Viděla, že pán s paní před nimi sedící na se pohledli a zasmáli se.

„Děde, to byla krása, viď?“ velebila Míci.

„Dedouštu, tjáša tjášná!“ tázavě chválila Fíninka.

„Ach, já bych ráda tak tančila!“ pokračovala Mícincka.

Ale pantáta zamračiv se ještě víc neodpověděl; myslil si, kdyby raději už byl doma.

Teprv při výstupu Vocílkově se uklidňoval a povídal si: „No, ty jsi pěkný!“ Při Kalafunově písničce pokyvoval se dokonce na sedadle, a div že se taky nedal do zpěvu. „No, tenhle Kalafuna, jen co je pravda, je jako živý,“ pravil Melance; „ale jen kdyby dudák tomu Vocílkovi nevěřil, je to nějaký prohnaneček, a nedá-li si ten mladý pozor, zavede ho, vzpomenete na mou řeč, že špatně neprorokuju!“

Ten kousek nálady zkazil mu zase nový balet před princeznou Zulikou.

„Teď tomu dali korunu!“ povídal, a všecko se v něm třáslo.

Když to potom se Švandou, Dorotkou i Kalafunou špatně dopadlo, přísně obrátil se k Melance a tlumeně kázal: „Vidíme — neříkal jsem to? Teď to má, že věřil cizímu člověku víc než vlastním hodným lidem. Ba, tak to chodí!“

Spuštěná opona, jednotvárný ševel, ruch a hovor zavedly mu myšlenky jinam — od Dorotky k Melance. Toužil v té její záležitosti nabyti jasna.

„Přec mi taky, paní slečinko, račte říci, máte toho — no, vždyť víte — taky tak ráda, jako ta holka měla dudáka?“ potměšile šeptal.

Melanka se zapálila, v rozpacích rovnala si modrou stužku na rusých vlasech a obrátivši se k pantátovi smutně se usmála.

„Někdo vám, dědoušku, o tom povídal?“

„Jen tak jsem něco zaslechl — že má jako malou službu.“

„To je pravda, ale on za to nemůže; študoval práva, ale když mu zemřel otec, musel nechat škol a starat se, jak by s matkou byli živi,“ tiše vypravovala dívka.

„Pane, to je arci zlá věc! A k jaké pak branži se dal?“

„Je u magistrátu, pořád jen praktikant.“

„To je skoro málo,“ vážně kývnul a zadíval se jí do očí, tak že chvilku v rozpacích hledala slov.

„Ale, on Králiš studuje sám, dědoušku, a doktorem chce být, ale na zkoušky taky nemá!“ horlivě vykládala.

„Tedy Králiš se jmenuje — hezké jméno! No, je-li hodný, ta pomoc by byla to poslední,“ a dobrácky zadíval se do dívčina líce, jež svítilo láskou.

„Jenom že on je takový člověk, že si nikomu nepostěžuje.“

„Je pro sebe — to bývá taky dobře. A jak pak to, s dovolením, začalo?“

„Zůstávali u nás v domě,“ polo šeptem rychle vypravovala, „otec byl úředníček u banky, ale když umřel, museli hledat byt lacinější.“

„Může se teda vědět, jsou-li on i jeho matka hodni!“

„To jsou — všichni v domě je měli rádi! Dokud Králiš měl otce, býval veselý i náš tati ho měl rád a často s ním mluvíval. Milý dědoušku — on je básník!“ Při posledních slovech byly Melančiny modré oči plny čisté záře.

„I prasakulenta, tak to je nějaká povedená kopa!“ zasmál se pantáta.

„Již mnoho básní natiskl — o mně taky — a v novinách ho chválili —“

„Podívejme se — náš Józka býval chlapík, ale že byl dělal deklamánky, to ani nevím!“

„A náš tati je na mne takový divný. Chci všechno udělat pěkně, ale se vším špatně dopadnu. Pořád se zlobí; hubuje, že ani v pokoji zatopit neumím, a ráno. ještě za tmy, sám dělá oheň — kanáry také neumím prý krmit, ani květiny nesmím zalévat. Když nemluví, říká: Aha, už zas trucuje! a když mluvím, hubuje, že nemám rozum!“

„K stáru to tak bývá, paní slečinko!“

„Nejhůř je od té doby, co ví, že myslím na —“
ale posledního slova neřekla.

„Je to starost otcovská — má jiné oči, paní slečinko, a to taky nebývá na škodu. Lidé jsou zlí, těžko — těžko věřit,“ pantáta výstražně zdvihl prst.

„Ale vždyť ho taky míval rád a tuze ho chválíval! Víte, dědoušku, tati býval rada, má dům, a Králiš je mu málo —“

Pantáta pokrčil rameny a tvářil se vážně.

„Musí ten pán taky hledět, aby to někam přivedl! Svatba není na čas, ale na vždycky — to je potřeba opatrnosti! Znam sám dost všelijakých divných pádů!“

„Tuhle mě tati na ulici zahledl s Králišem — pár slovíček jsme jen promluvili — a tolik huboval! Po- vídal mi, jestli nepřestanu, že se sám ožení!“

„I čermáka!“ a pantáta dal se do srdečného smíchu.

Poněvadž opona šla nahoru, byl jich hovor přerušen.

„Nic platno, paní slečinko,“ zase po aktě švitořil, „raďte mít svatou trpělivost, pantátovi raďte doma vyhovět, a tím se snad všemu pomůže!“

„Dělám, co mohu, dědečku! Vždyť pořád praktikantem nebude, a živi bysme byli — ne?“

„Bodejť, bodejť!“ kýval dědeček a v duchu se smál, jak je srdce té panenky rozehráto.

Inu, inu, myslil si, tady je opravdu zle, to pantáta dobře vidí; jenom jak to s tím chlapíčkem dopadá! Že by tahle dívčinka špatnost neviděla, že by i Márinka a Józka jen tak chválili, skoro se mi nezdá. Bude on pantáta, myslím, paličáček!

Za posledního jednání se pro ty lesní panny ještě několikrát na hru rozmrzel, ale za to scéna u Kalafunů, když se starý šumař s Dorotkou vrátil z toulek, pohnula ho až k slzám.

„Tohle je čistě provedeno, to musím říci,“ chválil, a ke konci si liboval, že to všechno dobře dopadlo. „Tak vidíme, paní slečinko, jenom nezoufat!“ šeptal Melance, jež se jen teskně usmála.

„Ach, to byla krása!“ povstávajíc, rozplývala se Mici.

„Ty víji, dede, ty víji —“ vzdychala Fíninka.

„Jak jste byl, tatínku, spokojen?“ při odchodu ptala se paní.

„Svatá pravda, hezky hrajou!“

Ve vestibulu Melanka zůstávala pozadu a stále se ohlížela.

„Ať se neztratíme, paní slečinko!“ napomínal ji, ale dobře si všiml, že dívka nepokojně bloudí očima mezi davem.

Sotva že vyšli na ulici, pantáta si na licho hvizdnul a tlumeně se zasmál. Melanka stála před mladým, štíhlým mužem, jemuž skřípec, rusé knírky i světlé kučery na

skrání hezky slušely, a ukazovala mu na dědečka. Mladík smekl, uklonil se a usmál.

„Dej Pánbůh dobrý večer!“ kývaje volal pantáta a také klobouček posmekl.

Paní doktorová spozorovavši, co se děje, šla pomaličku a vybízela děti, aby pátraly, nejde-li tati.

Dědeček šoulal se po kraji chodníku, až ho Melanka opět chopila pod paží. Usmál se a srdečně pohleděl jí do tváří. Byla pobledlá, dýchala rychle a ve smutných očích měla vláhu. Kousek šli mlčky.

„Tak to je on?“ konečně ptal se pantáta přitlumeně.

„Je, dědečku!“ odpověděla smutně.

„No, musím říci, že paní slečinka vybírat umí — čistý chlapíček!“ řekl slovo za slovem, a když neodpovídala, tázal se: „V divadle nebyl?“

Zavrtěla hlavou a zamyšleně patřila k zemi.

„Tak tu schválně čekal — ale že to věděl?“

Povznesla hlavu, jemně se usmála a řekla zticha: „Napsala jsem mu lístek — ale to žádný neví, dědoušku! My se nikdy nevidíme — do trhu již nesmím, všude chodí naše Ápa — těch pár slov je vždycky za dlouhou dobu —“

Pantáta poslouchaje, mlčky přisvědčoval.

„Šetrný, myslím, bude,“ povídal z myšlenek, „no, jen ať je, to je dobře!“

Tu byli vyrušeni jadrným, veselým hlasem doktorovým.

„Chvála Bohu, že jdete, už jsem myslil, že vás tam zavřeli!“ vítal je.

„I čekali jsme, až se ty hlavní proudy vyhrnou, aby nám ty sejkory neumačkaly,“ švitořil pantáta.

„Teď mi, tatínku, povězte, jak se vám to líbilo,“ vyzýval doktor, a Melanka pospíšila za sestrou.

„Inu, krásně, krásně, jen co je pravda! Ale musím říci, že u nás taky hezky hrajou!“ a vážně podíval se na syna. „Maternu znáš! Ten když se rozkřikne, to to sakulency člověkem trhne. A ti ostatní taky to krásně provádějí. Já sic tuze často nej-lu, lituju toho šestáčku, ale jednou za čas přec. Lonského nebo předlonského roku jsem byl právě na tom Slepém mládenci, ale všecka chvála, v každém velkém městě by s tím mohli vyrukovat, všecko to v divadle plakalo. Co pak je o to, tady je to možná provest; ti lidé beztoho slouží jen tomu, ne?“

Doktor přisvědčil.

„Však proto. No, ten Kalafuna, Švanda, Vocílka, to jsou kabrňáci! Abych řekl pravdu, ta Dorotka, Kalafunka a dudákova matka taky, třeba že holky u nás taky mnoho dokážou. Jen těch hloupostí by mohli nechat!“ Poslední větu řekl zamračen, mrzutě a hledě na chodník.

„Ale — co pak se stalo?“

„No, darmo povídat! Ty holky skákavé ať jdou na horoucí horu a ne před lidi!“

„To je na všech velkých divadlech,“ mírně podotkl syn.

„I to já věřím, proto říkám: Ať mi dají pokoj s velkými pány!“

„Pozor — v pravo!“ na choť, Melanku a děti zvolal doktor. „Máte dojista žízeň — stavíme se na sklenici piva.“

Pantáta nepokojně pohnul rameny, pohladil si bradu a pravil kysele: „Prosím tě, prosím tě — to inne znáš, jaký jsem sekáč na hospody!“

„Já musím rovnou domů — tati by huboval,“ oznamovala Melanka a na rozloučenou líbala děti. „Na shledanou, dědečku — a je to všecko mezi námi!“ Podívala se naň významně a potřásla mu rukou.

„Přiď k nám, Melanko, přiď,“ prosila Míci.

„Přijdu, přijdu! S Bohem — dobrou noc!“ a již jako proutek pružná cupala ke Spálené ulici.

Ačkoliv paní doktorová s dětmi byla již v průjezdě a doktor ve vratech, pantáta ještě stál zamyšlen. V hlavě mu všecko bublalo. Melančina záležitost mísila se tam s mrzutostí nad těmi tanečnicemi, a teď ještě přibyla hospoda. Jakoby té útraty bylo bývalo málo!

„Pojďte, tatínku, pojdte,“ konečně pobídl ho doktor a vzav jej pod paží, vedl si ho dovnitř.

„Inu — dělej, jak rozumíš!“ odvětil mu krátce.

Vešedše do prostranné, jasně ozářené síně, obsedli kulatý stůl. Pantáta již jen v nedělním kabátě počínal si při tom velmi vážně, opatrně, aby se nezdálo, že jakživ mezi pořádnými lidmi nebyl. Šosy kabátu shrnul si na nohy, aby jich nepomačkal, a ruce vážně složiv v klíně rozhlížel se místností.

Děti s matkou i s otcem byly samý hovor a švehol, ale pantáta seděl nehnutě, jen hlava se zvolna odchylovala a oči přecházely od lustru k lustru, od obrazu k obrazu.

„Tatínek nám najednou nějak sesmutněl,“ paní upozorňovala.

Pantáta dobře porozuměl, že je to vlastně otázka, co se mu stalo; pokrčil rameny a řekl: „I tak mne v tom divadle rozmrzeli — a —“ ale nedopověděl.

Paní doktorová nahnula se k němu a ptala se zticha: „Melanka si nestýskala?“

Dědeček zvolna rozkýval hlavu a pravil stísněn: „Pořád to mám na mysli!“

„Také já, tatínku, ale zmíniti se nesmím, tati je umíněný!“

„Ten človíček se mi tak na pohled líbil, — nemyslí bych, že by nějakou špatnost obmýšlel.“

„My ho také dobře známe, ale tati si vzal do hlavy, že je to jen chytrost.“

„Inu, opatrnosti je taky třeba —“

„Ale vždyť se tak dlouho stýkali!“ vmísil se doktor. „Tati ho zná od malička, ale právě proto, že ho viděl vyrůstat, že zná všechny poměry, vidí v něm teď jen

floutka, chytráka a kdo ví, koho ještě. I matku, stařenku, má v podezření, že se chce pohodlně usadit. Také se bojí, že by už nemohl tak komandovat.“ Z každého slova mluvilo pevné přesvědčení.

„Bývá tuze dětinský, tatínku,“ pokračovala paní doktorová. „Teď má doma plné skříně jablek, ale Melanka si sama jediné nesmí vzít, jen co jí dá sám. Není jí o to jablko, ale tati přes tu chvíli chodí od skříně ke skříně a počítá je; za to Ápě a cizím lidem v domě a v sousedstvu rozdává po kolika — rád slyší cizí díky a chválu.“

Pantáta poslouchaje pozorně, jen vrtěl hlavičkou.

„S jídlem také týrá — nejdřív si něco sám poručí, a potom mu to nechutná, nebo je mu toho málo, nebo je to neslané, solí, solí — až to nemůže jíst. Hubuje, že se mnoho protopí, ale hned je mu zima — pořád by kupoval dříví a boty — už jich má dvanáct párů!“ A paní doktorová se usmála.

„Zkrátka: domnívá se, že Melanka myslí jenom na Králiše a na něj že nadobro zapomíná. Proto podezřívá a zlobí se!“ doložil doktor.

„No, to by pravda neměl,“ vážně tvrdil dědeček a znova pohroužil se do myšlenek.

„Tatínku, zapalte si doutník — bez kouře se špatně povídá!“ aby ty otcovy starosti rozptýlil, spustil doktor.

Pantáta jen rukou mávnul — ani pochoutky neměl na kouření, leda doma, doma! Ale doktor nepovolil; vybrav doutník, uřízl špičku a podal jej otci.

„Ty jsi, hochu, ty jsi — do čeho mě ještě vnutí! Mezi takovou společnost mě vede, a teď ještě mám kouřit cigáro,“ vyčítal pantáta.

„Je neděle, tatínku,“ odvětil syn a škrtnuv připaloval otcí.

„Safiko — safiko!“ tahaje a bafaje povídal si dědeček. Mžouraje držel doutník mezi nataženým ukazovákem a prstem prostředním, rty špulil do kulata a chvilkami si bafnul.

„Pijte, tatínku,“ pobídl doktor.

„Že mi to dáváš nalejt, vždyť víš, že to nevypiju!“

„Snad byste, tatínku, v neděli v Praze nevypil kapku plzeňského,“ domlouvala paní.

Pantáta honem zadíval se na sklenici, z níž vynikaly kopečky kypré, zahnědlé pěny, a hlavou mu proletělo: „Tak to je to plzeňské!“ ale při té myšlence nepokojně se zachrul, zpod víček podíval se na syna a již již chtěl říci: Ale bude ono drahé! Syn však, jakoby tušil otcovy myšlenky, pravil: „Dnes jsem se vám vyptal na toho Zurana.“

„To je dobře, pěkně ti děkuju, musím se tam někdy podívat!“

„Není to od nás daleko.“

„A vy si, tatínku, doma nikdy nezajdete do hospody?“ tázala se paní.

„I čermáka, takové choutky jsem nikdy neměl, ačkoli mi nebožka v neděli kolikrát povídala: Jdi si

přec taky mezi lidi! — Co tam? Tomu jsem nikdy nerozuměl, že to lidé jen tak pijou. No, když je žízeň, rád se taky napiju; příkladně ve žních, když jsem jel pro mandele, jednou dvakrát za léto jsem si tak letem v síni hospody také ten štuček vypil, ale víc ne!“

„Potom když jsme chodívali spolu, vidíte, tatínku,“ doktor prohodil.

„I podívejme se, teď to přijde,“ zasmála se paní.

„Nic zlého. Márinko! To když jsem za Józou chodíval s těmi uzly do Jičína, na zpáteční cestě mě potom vyprovázel třeba až k pirámu u Oulibic, a tu jsme se stavovali v Robousích u silnice. vypili jsme spolu dvě holby a snědli každý kousek chleba.“

„Je libo něco k večeři?“ do hovoru vpletl se jim tenkonohý, pružný sklepník, předkládaje doktorovi jídelní lístek. Doktor přisvědčil a podáváje lístek choti pravil: „Márinka nám něco vybere.“

Paní přijala lístek, a děvčátka honem také nahlížela, ačkoli žádné neznalo písmenky.

Pantáta rychle nahnul se k synovi a ptal se přítlumeně: „Snad tady nechcete jíst?“

„Když už jsme tu, povečeříme,“ přisvědčil doktor.

Dědeček rozechvřen těkal očima od stolu k stolu; v nohách jako když má mravence.

„Co dostaneme, mami?“ nedočkavě vyzvídala Míci.

„Já či dobjí, mami,“ škemrala Fíninka.

„Tolik peněz za den!“ náhle dušeně vyjekl pantáta. „Toť aby ti tekly! Jen si považ — divadlo, pivo, večere —“

Doktor usmívaje se, vzal otce za ruku.

„Podívejte se na ty děti,“ pravil srdečně, „jakoby doma nic lepšího nesnědly, v hostinci se na jídlo jen třesou!“

„Ale škoda peněz, doma se to pořídí jináč, a hospoda pro děti není!“

Když potom doktor večeri objednával, otec skákal mu do řeči: „Mně ne — mně ne — nic nenoste — nemám ani pomyšlení —“

Ale nebylo mu pomoci, musel také povečeřeti. Za to když syn platil, pantáta seděl skrčen a napínal sluch, aby mu velikost útraty neušla; a když vstávali, šeptal: „To jsou peníze!“

Doktor se jen usmíval. Dědeček odcházel tuze mrzut.

Na ulici už planula světla, nebe bylo tmavé, málinko hvězdnaté, a po chodnících pohybovaly se hučící a bzučící proudy lidu. Pantáta vystoupiv na chladný vzduch, v ten šum, hrkot a hřmot, chvíli byl jako omlámen. Skloněn kolébal se vedle syna a bručel na tu motanici. Teprve na Václavském náměstí, když se cesta uvolnila, a hukot chumelících se zvuků se zmírnil, pantáta dívaje se náměstím vzhůru, zálibně pozoroval ty krásné řady světél, jejichž zlatě žlutá zář rozlévala

se do vzduchu trochu mlžnatého a tvořila v něm ohnivé koule.

„Tohle je krása, jen co je pravda,“ velebil, když přicházeli k Jindřišské ulici, „je přece jen dobře vidět tu Prahu taky večer — stojí to za to, kmotr Kabelák i Syrovátka by se, pane, dívali!“

A vystupuje doma na schody, již si bručel:

Na tom našem dvoře
všecko to krákoře
i ten kohout;
nemohu na tebe,
potěšení moje,
zapomenout!

„Ty jato Tajafúna, dede!“ smála se Fíninka.

Ale potom v noci si pantáta na to plzeňské notně pohuboval. Bylo ještě před dvanáctou, když se probudil a ne a ne usnout. Kolik hodin nespál, horko mu bylo, a myšlenky jen se mu v hlavě chumelily. Převaloval se s boku na bok, peřiny ho pálily, všechny kosti ho bolely. Vinu toho všeho přikládal jen tomu plzeňákovi a Józovu cigáru; bylo podle všeho kapitálně silné. V nohách mu zase projížděli mravenci, a celá nálada jeho byla taková, že býti den, jistě by se byl s někým povadil.

Jak mu to hlavou jezdilo, mrzel se a huboval chvíli na toho suchého, pyšného, ano opovážlivého kloboučníka, jenž jemu, starému zpěvákovi, opovážil se domlouvati. Po kloboučníkovi přišla na řadu hrdá paní domácí, po

ní Mária málo šetrná a Józsa tuze neopatrný; pantáta svatě si umiňoval, že o tom se synem ještě jednou musí pořádně porozprávět a všecko mu vyložit, aby pamatoval na zadní kolečka a že má děti.

Načesané, ověncené tanečnice byly příčinou, že se počal modlit, ačkoli se prve všechny své modlitby přemodlil; ale i těmi zbožnými myšlenkami proplétaly se mu celé chumáče tenkých, dlouhých noh, jež kroutily se jako gumové.

I na Melanku vzpomněl, ale po všem, co slyšel včera od ní, potom od nevěsty a od syna, teď, v těchto mrzutých chvílích zdálo se mu, že přec jen nejlepší pravdu má pantáta. Že je rozvážný a opatrný, ne hr hr jako ta paní slečinka a jako Józsa, který tu záležitost bere na tuze lehkou váhu. Kdož pak může člověku do srdce pohlednout? Zdá se, zdá být hodný, ale věrme teď lidem! Až by byl v rodě, bylo by pozdě. Že pražský pantáta je podivín, dědeček sám poznal, ale je přec jen zkušený muž, bývalý rada, ve světě vážený a — otec! A rodičů poslouchati sluší! Ale co pak dají mladí na starého člověka!

Když však opět po chvíli o Melance rozjímal, přestával se na ni mrzet a se zálibou vzpomínal, jak poslouchala, když o své ženitbě vypravoval, jak hezky dívala se na nebožku babičku, jak upřímně mu v divadle všecko vypovídala a jak po rozchodu s tím ženíškem byla všecka rozteskněna. Viděl ty její oči, jež dívaly se k němu tak srdečně jako k vlastnímu otci — jako by Melanka byla jeho.

Pantáta rozehřát, s hlavou hučící, chrul se a převaloval v horkých peřinách a v duchu huboval, nač mu teď, na stará kolena, je všech těch starostí a mrzutostí potřeba, nač se má tím vším trápit, proč do té Prahy jezdil a nezůstal radši doma u kamen! —

VII.

V pondělí pršelo, takže pantáta Bezoušek nemohl konati své ranní chrámové pochůzky a jenom k sv. Jindřichu se dokolébal.

Vraceje se pod deštníkem, jejž mu paní doktorová vnutila, pozoroval ulici. Zamračené, pošplíchané domy dívaly se kysele, pruh oblohy byl jako pytel a v jednom kuse se z něho cedilo; pleskalo to na dláždění, až se rybníčky rozstříkovaly, bubnovalo to ve žlabech a trubách, špinavé proudy hrčely do stok. Lidé dívali se kysele, paničky zdvihaly šaty a každé kalužince tuze se vyhýbaly, služebné brouzdaly se urousané, vozkové nehnutě seděli na kozlících a voda blýštíc se stékala jim po zádech.

Pantáta zastavil se v průjezdě a všecko to pozoroval. Chvilkami škublo mu v lících, očka zahrála, a hlava vyhlédla ze vrat, aby se ještě lépe podívala.

Ze dvora vbatolil se do průjezdu nevelký, nízkonohý, ale kulatý stařeček, krátkého šedivého plnovousu; byl pěkně oděn, na nohou měl teplé botky, na vrchu hlavy seděla mu drobná čepička z červené vlny.

„Má úcta, pane Bezoušek, pěkně nám prší,“ povídal pomaličku, jakoby byl udýchán, a zkoumavě vyhlédl na oblohu.

Pantáta přejel jej očima, pohnul kloboučkem, ale neodpověděl.

„Nebe je jako kalmuk, myslím, že to potrvá. Já věděl hned, že něco přijde, moje nohy se ještě nezmýlily. Ale deštiček je teplý — to se to hne!“ kulatý stařeček zálibně hovořil, a každé to slůvko mu v hrdle zarachotilo.

Pantáta znova prohledl jej od botek až na čepičku a promluvil: „Prosím — s kým pak vlastně —“

Stařeček prohrábl si vousy, zachrchlal a ptal se: „Jako já? Já myslil, že mne už znáte, když já vás znám — já jsem přece domácí!“ a semknuv rty velebně pohleděl na pantátu.

„Fííí! Pan domácí, to jo, to jo, pan domácí,“ dědeček zdvořile švitořil a posmekl.

„Pan domácí,“ důstojně přisvědčil bývalý krejčí, a rachavě vypravoval: „Pan z Bezoušků je u mne v domě na pátý rok a loni si přibral kancelář.“

Pantáta se usmíval: „A jde mu to, jde?“ ptal se dobrácky.

„Ó — slavně!“ zahoroval domácí a přimil se, jakoby se chtěl trochu natáhnout. „Ale to dělá také dobré místo! Mám tady samé pořádné, slušné partaje, oni přec jen do takového domu jdou jen lepší páni, každý si toho nemůže dopřát!“

Pantáta pořád jen přikyvoval.

„To by žádný nevěřil, jaké má člověk s takovým majetkem starosti,“ pokračoval domácí, „pořád nějaká reparatura chybí a všecko hrne se na domácího, třeba že každý pták stará se sám o své hnízdo —“

Pantáta naslouchav jenom na půl ucha, skočil mu do řeči: „Tak syn se tu drží?“

„Ó, slavně! No, je to nóbl pán, a paní dáma ze vznešeného rodu, všecka čest! Ale dům je taky v pořádku, ne?“

„To je, hned jsem to povídal,“ pantáta rád pochválil.

„Jsem živ jen ze svého,“ pokračoval stařeček, „pomalu jen tomu domu sloužím a chystám ho pro naši slečnu — máme jen tu jedinou.“

„Pane, to bude teplá nevěsta,“ lichotivě smál se pantáta.

„Ó — to bude! Mají v divadle lóži, chodí do promenádkoncertů — ale já už ne, já spíš takhle do vinárničky —“ a rozchechtal se čtveráckým, měkkým smíchem.

V tom shora po schodech sletěl vysoký, ženský hlas: „Anton!“

Pan domácí sebou škubl, pohnul čepičkou a rychle batolil se ke schodům.

„Pánbůh rač opatrovat!“ pozdravil ho pantáta a vesele zíral za ním. V duchu srovnával si bujnou

hrdou paní domácí s tímto drobným, červeným, batolivým starcem. Ještě chvilku usmévavě patřil do ulice, potom jaře cupal na schody. Vešed do kuchyně vysmíval se: „No, ta vaše Praha vypadá, když prší! A ti Pražáci chodí jako urousané slepice, kapky se to bojí. To jsou naši lidé jinačí, nenosí pořád tu bouřku, ale pomyslí si: No, promoknu-li, promoknu, však ono to uschne. Pánbůh rač chránit, aby na Prahu měly přijít nějaké rány; co by ti lidé dělali, když čistý deštíček je takhle sebere!“

Nemoha ven, batolil se jen s dětmi a dal sebou dělati, co chtěly. Po podlaze s nimi lezl, hrál si na hastrmana, dělal bochánky,*) zpíval i vypravoval. Maje představovati paní kupcovou, k níž dvě paničky Míci i Fína chodily na koupi, musel si vzít Fáninu zástěru, aby aspoň trochu vypadal jako ženština. Říkánek a písniček naučily se celý mandel, v knížkách prohledly mu všecky obrázky a o každém jim musel říci, odkud jej má; vypravoval o kravách, jak měl kterou dlouho, jak dojila, která byla naruc, která podseb, která byla dobračka, která střečkovala, kde a zač kterou koupil a prodal.

Paní doktorová se divila, jakou má paměť, ale on se jen smál: „To bych byl pěkný hospodář, abych takových věcí nepamatoval!“

Dobře věděl, zač kdy bylo maso, zač mouka, co kdy které obilí platilo, jak se mu s prodejem kdy po-

*) dětská hra.

vedlo, nebo jak se napálil, co na kterém trhu koupil pro panímámu, co pro děti. Spustil o holubech, o stro-mech na zahradě, o tom, jak na jaře dělával píšťalky. na mrskaný*) pondělek pomlázku, že Józovou pomlázkou vždycky taky svou nebožku několikráte přetáhl přes sukně, jak chodil do polí hlídat, do Paky a do Hořic na jarmarky, na pouti na Tábor i do Vamberžic.

Děti při těch zkazkách seděly nedutajíce, paní doktorová kuchtíc radostně se usmívala. Fána chodila po špičkách, oči se jí leskly a každou chvilku upřeně zadívala se na pantátu a ta slova jeho jen jen lapala.

Za to po obědě byl dědeček ospalý a musel si zase jít schrůpnout. Spal až do svačiny...

Venku se pořád cedilo; v pantátově pokojíku bylo slyšeti jen crkot a bubnování v dešťových trubách. Ve výši nad střechou a dvorem rozpjata byla popelavá obloha, s níž visely celé šedivé, houpavé plachty, z kterých vítr kus po kuse trhal.

Pantáta vida to mrzutě jezdil si dlaní po bradě a v duchu si bručel: „Pane, dnes už nepoběhnu nikam!“ A patře chvilku oknem zatesknul si: „Když ono nikam, čistě nikam vidět není!“ — a vzpomínal si, jak by teď doma na výměnku seděl u okna, pobafoval a díval se zahradou, přes náves až k Hůře, ba až nahoru k Zvičině. Viděl by přece kus širé boží oblohy, pozoroval by, jak se z lesů kouří, jak se mlhy plouží nad brázdami, a zda se ty mračné pytle přece trhají, nebo jsou-li

*) velikonoční.

pořád stejny. Nebo by si zašel ke kmotru Syrovátkovi či Kabelákovi, sedli by si na záhrobeň a povídali by si trochu o tom světě.

Paní doktorová se chystala, že přestane-li pršet, půjde s dědečkem a s dětmi k Melance, ale protože rozpjaté, deštěm vyleštěné deštníky z ulice nemizely, po svačině s dědečkem zůstali u stolu a jen si povídali.

Pantáta přes tu chvíli vzpomínal: „Jestli pak ona paní slečinka přiběhne?“

Ale nepřicházela. Nesmí! povídal si, dozajista že jí pantáta zakázal! A bylo mu jí líto, že musí tak opuštěna, samotinká sedět doma a dívat se jen na uplakaná okna. Umiňoval si, že ať už je to všechno jak chce, při první schůzce musí se pantátovi o tom zmínit, neboť všeho mnoho škodí. Jak pak kdyby se mu roznemohla?

Paní doktorová přinesla album, aby dědečka se svým rodem trochu obeznámila. Hned na první straně byly pobledlé podobizny pána a dámy v bývalých městských krojích. Dědeček, brejle maje na špičce nosu držel si album hezky daleko od očí a usmívaje se pravil:

„No, pantátu poznávám dobře — a to snad bude paní maminka?“ a přes brejle šourem pohleděl na Márinku.

„To je naše maminka,“ přisvědčila.

Díval se na obrázky, usmíval se a přikyvoval. Rada na podobizně nebyl ještě tak seschlý, ale ostrý

pohled, tenký krk, úzká, skleslá ramena měl již zde; vlasů měl mocnou chocholku, věneček tmavých vousů se ještě kudrnatěl a neskládal se jen ze stejných, bílých, přímých jehlic. Paní měla nakroucené vlasy sčesány hluboko do skrání, nad čelem stezku, pod hrdlem bílou, načechranou náprsenku, baňaté rukávy tmavých šatů jenom maličko pod lokte, dále holé, tenké ruce, a v životě byla tuze útlá.

„Pamatuju tuhle módu, pamatuju,“ povídal dědeček. očí s obrázku nespouštěje, „životy byly samý rákos a šaty jako zvony, nosily se tenkrát obruče. Ale co musím říci, panímáma, jak je mnohem starší, je vám, Márinko, tuze podobna.“

Paní tklivě se usmívajíc přisvědčovala.

„Inu, je na ní vidět, že dobračka byla,“ dále pan-táta rozprávěl, „a z jakého pak rodu?“

„Byla měšťanská dcera z Chocně, tati tam byl tenkrát ještě v knížecí službě, a tak se seznámili. Tati sloužil tuze přísně, i doma pracoval pro úřad a mnoho řečí nenadělal, ale mamí žila jenom nám. Ta byla, milý tatínku, dobrá! Střehla nás jako kvočna kuřata, a také jsme na ni byly tak zvyklé. Tati býval mrzut, protože si všechny úřední starosti velmi připouštěl, ale mamí svou láskou, obětavostí a trpělivostí uměla ztišit každou bouři. Snahou otcovou bylo, aby to v úřadě přivedl co nejvýše a rodině aby připravil tak co nejlepší život; ale také dobře rozuměl, čím byla matčina rozumná a pečlivá hlava. Srdce má tati dobré a rád nás měl všechny, ale

čím byl starší, tím byl dráždivější a mrzutější. Míval dni, kdy jsme všichni chodili po špičkách a ani jsme nedutali; pro maličkost sršel hněvem, ale za nedlouho byl zas měkký jako dítě. Těžké, smutné časy u nás nastaly, když mamí začala stonat.“

Paní doktorová se zamlčela a zamyšleně hleděla ku protější stěně. Pantáta jí nerušil.

„Zprvu léčila se jen po domácku, plnila rady známých paní, protože netušila, co ji čeká; když jsme později viděly, jak se přemáhá, nutily jsme ji, aby hledala rady u lékaře. Tati sháněl pomoc, jak mohl, a ničeho nelitoval. Nic však nebylo platno — vláčela se, vláčela. až ulehla nadobro. Když v těžké té nemoci na několik hodin usnula, sedávaly jsme s Melankou vedle v pokoji, držely jsme se kolem krku a tuze jsme plakávaly. Tati také chodil jako ve snách a vůčihledě se ztrácel. Bolestno na ty doby vzpomínat! Mamí nás měla obě stejně ráda, ale že Melanka byla o hodně mladší, ještě dívka, měla o ni větší starost. Pořád ji chtěla mít u sebe, pokládala si hlavu její vedle své na polštář, hladívala jí vlasy a říkala mi, kde co má pro nás uloženo. a dávala nám rady, dle nichž měly jsme se řídit, až odejde.“

Paní doktorová opět zmlkla, a dědeček upřeně zadíval se na podobiznu.

„Už je na Olšanech osm roků,“ vydechla.

„Mohla si tu ještě dlouho pobýt — kolik pak jí bylo?“ ptal se zasmušeným, slabým hlasem.

„Teprve padesát — zkusila mnoho! Bože, kdyby teď byla živa, jakou radost měla by z těch mých dětí!“ A paní doktorová se tiše rozplakala.

Pantáta položil album a počal znova přecházeti.

Z kuchyně pronikl sem Fánin hlas: „Kovej, kovej, kovářičku, okovej mně mou nožičku, dám ti za ni groš!“

„Žaš mne, Fáno, žaš mne!“ volala tam Fíninka.

„Matka je matka!“ usedaje povzdychl pantáta. „Ale na světě to jináč nechodí. Poručeno Bohu!“ a znova zadívav se do alba, obrátil a s radostí díval se na rozličné podobizny obou vnuček. Měli je tu od malička, když byly ještě v peřince i jak potom vyrůstaly. Pantáta hledě s obrázku na obrázek, činil poznámky a paní tak odvrátil od bolestných myšlenek na mrtvou matku k radostnějším o živých, drahých dětech.

Na dalších listech byly podobizny Melančiny, a paní doktorová ukázala, jak sestra vypadala, když maminka zemřela.

„Chudas!“ lítostivě řekl dědeček a dlouho díval se na dívčí tvář. —

Když se večer odebral do svého pokojíka, oknem podíval se k obloze a vida hvězdy, povídal si: „No, chvála Bohu, zejtra bude snad hezky!“ —

A bylo; nejen že svítilo sluníčko, ale také značně se oteplilo. Když ráno vyběhl do ulice, plnými chřípění nabíral lahodného vzduchu. Pěkně se proběhnuv a navštíviv několik chrámů, vrátil se zčervenálý a svěží.

„Nic platno, lidičky, jaro je tu!“ vběhnuv do kuchyně radostně oznamoval a chtěl se o tom rozpovídati, ale děvčátka honem chytla jej za ruce a že musí do divadla, jež Fíninka provede a na něž je s Mícinkou pozván.

Cupal za nimi do svého pokojíku, shodil kožíšek, nacpal dřevěnku a zapáliv si zabořil se do pohovky.

Paprsky dopoledního slunce přestřelující hřebeny střech a dvůr, šlehaly i do okna a rozveselovaly celý pokojík. Každému kusu nábytku přidávaly lesku, tvořily zrcadélka, ojasňovaly obrazy a babiččině podobizně zrovna úsměvu přidaly.

Pantáta pomaličku bafal a šelmovskýmá očima díval se na jeviště, na stole postavené, na němž Fíninka přednášela krásnou hru „Tat Mojunejo“. Míci krčila se k němu a každou chvíli jej pošťuchovala, chechtajíc se, co všecko Fíninka vyžvatlávala.

Jak se maličké myšlenky v hlavičce rodily, tak a hned převáděla je na jeviště. Byla básníkem, režisérem i hercem, třeba že po jevišti cupaly jen pitvorné figurky, roztomile vystrojené. Výstupy tuze rychle se střídaly; kmotr Škrhola kašlal a mával břinkovicí, syn jeho Chonča říkal pouze: „To če ví, táto!“ loupežníci hulákali, čert dupal kopyty a strašil bjum! bjum! Pašpájet říkal „Uštjadjenštá pečta,“ a kat Morinelio odváděl jednoho po druhém do šatlavy.

„Prosím tě, kdo ji to všecko naučil?“ dědoušek šeptal Mícince.

„Mami a Fána,“ odpověděla.

„To jsou ale dvě čtveračky!“ pochvaloval.

Když na jevišti královská dcerka Alceska srdcelomně deklamovala: „Já šem tjášná pjincežna ojůžená!“ pantáta naklonil hlavu a naslouchal; slyšel blížiti se tlumené kroky. V tom vrzly dveře, a v nich ukázala se bílá, podlouhlá hlava pana rady Burdycha.

Fíninka rázem nechala hry a zaražena smutně zadívala se ke dveřím. Pan rada vida, co se v pokoji děje, suše se zasmál a vklouznul.

„Prosím za odpuštění, slečno Fíno, že vytrhuju,“ povídal vesele, hluboce se kloně, „ale jdu si pro dědečka, aby šel trochu na procházku.“

„Jo, deda nešmí, je v divadje!“ vyjekla zkomoucena.

„Nic platno. bedruňko, když si pantáta nelenoval přijít, musíš mě dovolit a budeš tak dobrá a dohraješ mi to, až se vrátím,“ rychle povstav žadonil dědoušek.

Fíninka se trošku zamyslíla, ale potom pravila vážně: „Tat ano, ale pšit buzy!“

„To tu zas bude smutno,“ vzdychla si Míci.

Pantáta uložil dýmčici, oblekl kožíšek, vzal klobouk a povídal: „Tak, prosím, půjdeme?“

„Ano, ano,“ přisvědčil rada, „vy se tu dobře bavte. Na zdar, děti!“ a chvátal napřed.

„Pěkně se projděte, ruku líbám, tati,“ loučila se paní, a Fána také volala: „Ruce líbám!“

Sotva vyšli na chodbu, pantáta počal si ohmatávati kapsy.

„Mám-li pak všecko?“ povídal si přitlumeně a vzpomínal.

„I vždyť na tu chvíli nic nepotřebujou,“ ostře smál se rada a fukal holí.

„A prosím, že si dovoluju, co pak paní slečinka dělá?“ náhle úlisně zeptal se dědeček.

Rada se vzpřímil a řekl přísně: „Po druhé jim ji zas svěřím jako v neděli! Myslil jsem, že je pod mou-drou ochranou, a zatím ji pustili samotnou domů — a ten floutek byl hned u ní!“

Pantáta zůstal jako po ráně; byl by rád něco řekl, ale slovíčka mu nenapadlo. Rada ještě několikráte přísně zakýval hlavou a šel dál; pantáta zticha šoulal se za ním.

V prvním patře opět šustil turecký župan paní domácí.

„Ruku líbám, služebník!“ jaře i sladce volal rada a ku podivu pružně stoupal se schodu na schod; ale pantáta jedva se kloboučku dotknul.

Paní domácí uklonila načesanou hlavu, usmála se a pravila: „Ach, pan rada — ráčíte na procházku?“

„Ano, ano, milostivá!“ šveholil starý pán.

Pantátu výčitka radova velmi rozechvěla; vida, jak se teď klaní, byl podrážděn. Že ho to, člověka starého, nemrzí, takhle se takové hrdopyšce dvořit — myslil si — ale mně se zdá, že jím ještě všichni čerti šijou!

Rada pozoruje, že pantáta zůstává pozadu, zastavil se, podíval se mu do tváří a pravil mírně: „Tak jdou, jdou — co se budeme zlobit, už se stalo!“

„A nebe se, pantáto, nezbořilo!“ důrazně odvětil dědeček.

Rada se opět zastavil, udiven podíval se pantátovi do očí, zamrkal, rty se mu zatřásly, ale pokrčiv jen rameny, sešel do průjezdu.

U vrat čekal vyčouhlý pán; ruce, v nichž svíral zahnutou hůl, měl vzadu složený na tmavém, velmi dlouhém svrchníku. Na tebe taky Pánbůh ztratil míru! vida jej pomyslí si pantáta. Bylo mu opět veseleji, že to tak přímo radovi hodil a že, jak pozoroval, dobře trefil.

„Tady je pan berní Karbulka,“ křičel rada, a když dlouhý pán učinil dva kroky naproti, pokračoval: „To je pan Bezoušek, zefův otec!“ a ukázal na pantátu.

Berní Karbulka vážně smekl a ukázal tak, že se mu [témě hlavy notně blýští, ačkoliv dlouhé, ale prořídle tmavé proudy vlasů měl sčesány vzhůru. Neřekl slova, jen se nahlas krátce zasmál a pantátovi podal ruku.

„Pánbůh rač dát dobrý předpoledním, pozdrav nás Pánbůh!“ přijav podanou ruku a uctivě se kloně kázavě řekl pantáta a s úsměvem podíval se mu do tváří.

Berní měl krátký, prošedivělý plnovous, černé, klidné oči a nad nimi celou houštinu řas.

„Tak vorwärts, vorwärts!“ pobídl rada, a již vykročili na chodník; rada šel uprostřed, berní v levo, dědeček v pravo.

Berní byl stále jako šňůra a dělal volné, dlouhé kroky, rada sekal nožkama a tloukl holí, pantáta šel skloněn, rychle se kolébaje. Vzpomínal právě, že Melanka ondy mluvila o panu kontrolorovi a rada že dnes říká berní; či snad kamarádí s celým berním úřadem?

Stranou a pozadu oba pozoruje, o berním usuzoval: Jsi ty, myslím, taky nějaký špagát kancelářský! A napadlo mu: Kdyby tak kmotři Kabelák a Syrovátka viděli, s kým si tu vykračuju, ti by koukali!

Zahnuli do Bredovské ulice.

„No, jsme my tři pensisté!“ prvý začal rada a zasmál se.

„Pan berní už taky není ve službě?“ zeptal se pantáta.

„Jsme samí pensisté — oni taky!“ odvětil rada. Berní se zas jen krátce zasmál.

„Pane, taky, taky!“ dědeček směje se přikyvoval.

Teď se zastavili; těžký, široký vůz s párem velkých, silných koní zatáčel z ulice do průjezdu.

„Sakulentský pár koní,“ prohodil pantáta a obdivem nadmul rty.

„Štajeráci!“ zahučel berní a sáhnuv do kapsy, nemluvě oběma podával stříbrnou, rozevřenou tabatěrku.

Rada vzal si šňupec mlčky, ale dědeček zvolal: „I sáňky v zeli — šňupat?“ ale vzal si také do špičky prstů, šňupl a rozkýchal se, až se ohýbal.

„Nějaký — silný — tabák,“ povídal a ještě jednou kýchnul.

Vůz zatím přešel a zas táhli dále.

„Co pořád dělali, dědečku?“ zase rada spustil.

„I to ráčíte vědět, pantáto, batolím se tak s těmi dětmi, to je pořád co dělat!“

„Mají dobrou náuru, já na to nejsem; chvílku, chvílku, neřeknu nic, ale pak toho mám dost,“ suchým hlasem úsečně, jako když řeže, hovořil rada.

„Ó to já zas rád, to je má radost, člověk zrovna při těch dětech okřeje!“ dědeček nadšeně velebil. „A vždycky si při tom vzpomínám, jak se náš dědeček, dej mu Bůh nebe, s námi nadováděl! Zlobili jsme ho zle, ale nerozzlobili; jen málokdy si trochu zabručel.“

Rada poslouchal mlčky, ale berní se několikráte nahlas zasmál.

„A prasakulente, tady jsou už čisté trávníky,“ náhle zvolal děd.

„Aha, aha — tady jsme v městském parku,“ rozjařen volal rada, „ale počkejme dál!“

Městský park tonul v plném jasu předpoledního slunce, jež polévalo zelenající trávník, pronikalo řídká křoviska a leštilo vlhké sněť stromů, na jejichž kmelech usedlé kapky barevně svítily; i stíny po zemi prostříkány byly duhovými šlehy.

„Na Karlově náměstí nebyli?“ ptal se rada.

„Myslím, že ne — aspoň nevím —“

„I jak pak by nebyli, když tak po těch kostelích běhají —“

„Inu, možná, možná, že jsem tam byl,“ klidně usmíval se pantáta.

„Mně se zdá, že oni chodějí Prahou, jakoby šli odtud do Kutné Hory přes Mladou Boleslav!“ chechtal se rada.

„I to je věc možná, ale mně je to konečně jedno,“ pantáta chladně odvětil.

Křoviny sem tam byly již posety drobnými zlatými motýly rozvíjejících se lístků, nadité pupeny na kaštanech leskly se jako skleněné, a bělošedé, sloupané plátanky stály tu v plném světle, jakoby se byly svlékly do naha a vyhrřívaly se.

„Vidějí ho — vidějí ho —“ náhle přitlumeně zvolal rada a skrčiv se ukazoval na trávník.

„Co pak, co pak?“ rychle ptal se dědouš; zacupal zmateně a taky se tak skrčil.

„No — neznají ho? Kos!“

Dědoušek mrsknul jazykem.

„I čermáka — tady? U nás jsou jenom v lese,“ povídal přitlumeně.

„Tady jich je všude dost — a po zahradách.“

„Ale u nás jsou celí černí a mají žluté zobáky,“ divil se pantáta.

„Jaká pomoc, snad mu sežloutne, ale kos to je. Nicht wahr, pane berní?“

„Je,“ prohodil berní a maličko kývnul.

„Sakulente, sakulente!“ zálibně povídal si pantáta a vesele podrboval se v prosivělých vlasech.

„Líbí se jim tu, vědí?“

„Že tu člověk zas jednou vidí svět!“ a pantáta vesele rozhlídl se parkem.

Zas kráčeli mlčky, krok co krok, jenom že jim tváře hrály veselou.

Po střední široké cestě, jejíž šedavá písečná plocha hřála se v plné záři sluneční, procházelo se několik chův, šustila kola dětských vozíků, a dva kloučkové, na první pohled semitského rodu, honili se za obručemi.

„Tak ony tu děti přec taky mají kousek země,“ chválil pantáta, „no, tady se jim to proskakuje.“

„Vidějí, pane berní, javor už taky proráží,“ ukazoval rada.

Berní se tlumeně zasmál a zakýval.

„No, bude-li takhle, za nedlouho bude samá zlatá slzička — a jasan také začíná,“ běhaje od stromu k stromu pořád rada švitořil.

Pantáta volně se kolébaje, rozhlížel se na všechny strany a pořád se usmíval. Pozoruje mladou zeleň trávníků duchem zalétal domů a myslil si: Jak pak ono je u nás? Tam to bude, myslím, trochu pozadu.

Při tom plném, jiskřivém slunečnu se zrovna zdálo, že mladé lístky víc a více roztahují zlatá křidélka a derou se z kukel.

„A sakulente, taky voda,“ náhle zasmál se dědeček a poskočil.

„Vodopád — podívají! Později tu bude plno zvěře,“ hlásil rada, a vážně, široce rozevřenýma očima pohleděl na pantátu.

„Jen kdyby tamhle ty vlaky pořád nehvízdaly a nebouchaly,“ hledě k nádraží povídal pantáta.

„I co pak na tom, to my neslyšíme, člověk jen pozoruje tu přírodu krásnou a diví se, co vyvádí,“ všecek se rozplýval rada.

Pantátu jako když bodne.

„Ano, ano, všechno to Pánbůh krásně řídí,“ vzdechl nahlas, aby tu radovu přírodu odbyl. Vzpomněl si, jak doma pan farář horlival proti falešným mudrcům, kteří by rádi Boha odstrčili a místo něho posadili přírodu.

„Pojďme zase dál,“ neporozuměv pobízel rada a cestou pokračoval: „Vidějí, velké město má mnoho krásného a pěkného, čeho venku nemají, ale tam zas je, čeho my nemáme: člověk tam může pěkně pozorovat, jak se ta celá širá příroda rozvíjí, jak to sluníčko všechno vytahuje ze země, jak se to zelená, rozkvétá —“

Pantáta se třaslavě zasmál a rychle popoběhl.

„Proč se smějou?“ překvapen ostře tázal se rada.

„Milý pantáto, kdyby u nás člověk měl na takové věci kdy!“ vážně, volně začal dědeček. „Inu, taky pozorujeme, taky máme radost, ale při tom se hlavně díváme, jak Pánbůh tu zemi vysouší, kdy už budeme moci dělat, a potom jak to vzchází.“

„Ja, ja, vím — tam jen se pořád myslí, aby ta příroda hodně dala, ale ta krása její se nevidí!“

„A prosím — co příroda — jestli Pánbůh hodně nepožehná, tak co?“ štiplavě, rozloživ ruce odvětil pantáta.

„No, o tom žádný nemluví! Každý jim přeje, aby sklídili co nejvíc a namlátili ještě víc, ale člověk má mít oči taky pro něco jiného než pro ten žvanec!“ a rada sekal holí, až se písek rozstříkoval.

„Milý pantáto, račte být laskav, ale my už jsme tak starosvětští, že tomu ani kale nerozumíme — a dření je moc! Ano, páni z města si mohou přiběhnout ven, chodit po procházkách a koukat, jak se říká, Pánu-bohu do oken, točit se v pravo v levo po polích a těšit se — jim na polích nic nezáleží, vidí na tom jen tu krásu, ale my v tom máme živobytí.“

Dědeček mluvil teď zvolna, dobrácky, tak že rada se zase usazoval.

„To mají pravdu,“ ochotně přisvědčoval.

„Náš Józa taky kolikrát za mnou přišel na pole, a když jsme jeli s jetelem domů, lehl si na vůz proti západu a to potom pořád bylo: „Tatínku, koukejte, to jsou barvy, krev, zlato, růže!“ ale já si při tom myslel, že to zas ukazuje jenom na čas, a že už je potřeba deštička.“

Rada přikývnuv již neodpověděl, a pantáta vyšlapoval si spokojeně, že to dobře vyložil a radu v bezna-božství usadil.

„Podívají se, dědečku, tohle je čisté místečko!“ po chvilce rada ukazoval na lesík mladistvých vytáhlých

bříz. „Každá jako panna, jen skákat!“ pokračoval, a berní radostně přisvědčoval.

„Ty stromy mám taky rád,“ doložil pantáta.

„Podívají se na ně, jak to s nich visí, každá je jako pod závojem! A nad tím mladým trávníkem jak se to bělá — na mou pravdu, jako hromada dětí, jen aby už začaly skotačit!“ a rada se sípavě rozesmál.

„Tak vida — najednou myslí na děti,“ proletělo dědečkovi hlavou.

„A jestli pak to cítějí, jak jim jaro z těch proutků zrovna voní?“ štěbetal rada a rychle čmuchal. „Co pak je jim — tam u nich je toho všeho plno, ale my tu máme jen ty parky. Tuhle s panem berním potom chodíme od stromu k stromu a jen pozorujeme, co na něm za den přibylo.“

Dědeček přikyvoval, ale v duchu si myslil: Je on to pudivous, na všem je to vidět. Ta Melanka s ním musí mít radost.

„I podívejme se, olšinky — olšinky — zrovna jako u nás u Zhoří — i tohle tu je zatrachtile pěkně uděláno,“ teď sám radostně se rozkřikl.

„Jen když jsme jim udělali radost, vědí, pane berní — a teď to vezmeme pěkně tamhle kolem,“ holí ukazoval rada a vesele šel napřed.

Šli zase mlčky, ale pantáta pořád ohlížel se po olšinkách. Po chvilce zase širý trávník se mu zalíbil a pchledem ploužil se po něm s jednoho konce ke dru-

hému; kapky v něm ještě visely na lupíncích zlatě zelených, a rozmočená země známě mu zadýchala.

„No, u nás ona se žita brzy budou zelenat, tenhle déšť to asi popohnal,“ povídal nahlas.

„Ach, ach, milý dědečku, mnoho je případností, kde jsme i proti tomu poslednímu venkovskému dělníku k politování. Pořád jsme byli jen v těch kancelářích, potili jsme se nad registry — člověk v tom splesnivěl, shrbatil — a. darmo mluvit!“ Rada seknuv holí suše odplivoval.

„A zlosti bývalo,“ přidal berní.

Bodejt! — proletělo pantátovi hlavou — když ti lidé nosili peníze!

„I pantáto zlatý, račte být tak laskav, ono se z daleka všecko zdá hezčí.“ potměšile začal nahlas, „my si zas o takových pánech ouřednících říkáváme: Bože, ti mají věk — jen rok před smrtí ho mít!“

„To se zdá, — dření je to, hanebné dření!“ rada posledními zuby ostře vypouštěl slovo za slůvkem.

Pantáta se tiše zachechtal, ale radovi to neušlo.

„Když oni jsou proti všemu, co povídám,“ nevrle zahuboval.

„To Pánbůh rač chránit, ale když je to hrozná řeč!“

„Nesměj si, dědečku, myslet, že jsme jakživi venku nebyli — já jsem tam zrozen a pan berní taky,“ rada prudce pokračoval.

„Ale z hospodářství, myslím, že pantáta není —“ usmíval se dědeček.

„Ba je, nebožtík otec byl justiciár v Zlonicích, všecko jsem viděl!“

„Ó je, pantáto drahý, račte být tak laskav, to je jiné živobytí!“

„Já jsem z chalupy — a z malé — znám to všecko —“ hledě do dáli, volně, trhaně vypravoval berní.

Pantáta rychle se naň zadíval a rázem cítil, že tento málomluvný muž není, jak se zdá; spatřilť jeho měkký, toužný pohled.

„Já zase všecko pamatuju, jakoby to dnes bylo — a jak rád si vzpomenu!“ prudčeji vpadl rada. „Jenom tu rozkoš vezměte, když se tak s prázdnem jelo na pole; vůz rachotil po silnici, z luk táhla vůně, na topolech cvrčeli a hvízdali špačkové, a lidé oháněli se roubíky, smáli se, a snopy koulely se jako hnilice. Nemám pravdu?“

„Ano, ano —“ chladně kýval pantáta.

„A potom, když jsme se dali do práce, nahrabané hrsti kladli na povřísla, vázali, a sluníčko plnou silou pražilo nám do zad, až se z nás cedilo — ale darmo povídat!“

„Ba darmo!“ klidně vmísil se dědouš. „Pánům to byl svátek, u nás to šlo od jara do zimy, a v zimě to na mlatě pokračovalo od rána do noci dál. Člověk časně z jitra s tím koněm nebo s kravami vyjížděl a plahočil se po těch brázdách do tmy; někdy i ten kůň zůstal doma, ale člověk pořád kopal, hrabal, sekal, a jen

volal k Bohu, aby tu práci chránil, protože jinak — je zle!“

„Všecko pravda!“ kýval rada.

„Když potom večer přišel domů, nemohl se kolikrát už ohnout, a ještě ledaco čekalo: pařezy, řezanka, krmení. Potom se napil trochu toho mléka, snědl kus chleba nebo pár bandorů a někde se natáhl, aby zas ráno se slepicemi vstával.“

„Ale při tom byl každý jako řimbuch,“ zasmál se rada a nadýmal tváře.

„No, jak kdo; leckoho taky chytla suška, oustřele, nohy přestaly sloužit, ale jiný byl, pravda, jako rys. A z čeho? Z toho dření a z toho jídla dobrého: z hrachu, z bandorů se zelím, z placek, krupičných kaší, dumlíků, z kysela.“

„Tím si na mne, dědečku, nepřijdou, to jsou samá zdravá jídla,“ pochvaloval rada.

„Ó jsou. jsou, já všecka rád, ale ani mezi doktory medicíny tuze, myslím, nepanujou, a ti zdraví rozumějí!“ volně, v koutcích máje úsměv, klidně se kolébaje pokračoval dědeček. „Jak se hodně vaří mezi pány od ouřadu, to, abych se přiznal, nevím. Ale Pánbůh mne chraň, abych snad na to na všecko huboval! Jen povídám, jaký byl celý ten život od malička do stara: člověk pracoval, najedl se, co měl, uchránil dětem, a kdo měl štěstí, snad ještě něco přikoupil!“

„Tak vidějí. A toho zdravého vzduchu co tam bylo! Podívají se kolem, jak je tu všecko jako pod šedavým

čmoudem, kouknou na ty domy a nahoru k nebi, aby viděli, co dýcháme!“

„Ano, zdravý vzduch jsme měli, to jen co je pravda! Co bylo choler, které já pamatuju, v roce dvaatřicátém, v padesátém, ta byla zvláště silná, i v šestašedesátém, v městě dělaly mnohem hůř než u nás — tamhle o naši Bukovinu dokonce ani nezavadily.“

„Tak to vidějí, sám museli doznat! Ale trochu se omýlili, ta v dvaatřicátém byla nejsilnější!“ a rada se špičatě usmíval.

„Ani za mák jsem se neomýlil — nejhorší cholera za mých časů byla v roce padesátém!“ rozhodně opřel se dědeček.

„Když oni jsou pořád proti mně — kdo má pravdu, pane berní?“ a rada zastaviv se přísně zahleděl se na berního.

„V roce padesátém,“ volně odpověděl berní a trochu se usmál.

„Bodejť by oni byli dnes při mně, když mají takovou posilu!“ odsekl rada a ubíhal.

„No, co bysme se hádali, v padesátém byla nejsilnější, to je konec. Ale abych se ještě o tom vzduchu zmínil: toť my dobře víme, že páni v kancelářích a měšťáci chválí jen, jaký máme vzduch a tu — Bůh mne netrestej — přírodu, ale co našim lidem chybí, po tom se nikdo neptá!“

„I jsou oni sedláci od jakživa podšívky podšité. naříkají přenarámně a syny přivedou až na advokáty a dcerám dávají tisíce,“ na pantátu nehledě píchl rada.

„Jako na příklad já. že?“ dobrácky pousmál se dědeček.

„Když chtějí, třeba!“

Pantáta vážně zakýval hlavou, několik kroků šel mlčky, pak pokračoval volně, měkce: „To je pravda, pro děti jsme dovedli udělat všecko! Děti u nás byly vždycky první, ode všeho dostaly napřed, nejdřív se myslilo na ně. Táta by byl do huby nevzal, kdyby se byly děti neměly s dostatek najíst. Jiného pomyšlení jsme neměli, než jak bysme jim připravili lepší život. Ale to nikdo neví, co to stálo, nežli se měsíčně uskládalo, kolik hoch platil za byt a stravu. A jak jsme sami při tom žili! Bůh nebeský račiž mne chránit, abych se snad chlubil, ale bývaly to často všelijaké časy, a ne jednu noc jsme s mámou starostmi oka nezamhouřili. Hoch taky nebe neměl, o tom by mohl sám vypravovat; takový městský študent o tom živobytí ani potuchy nemá!“

Rada šel volně, mlčky.

„Je to tak, je, svatá pravda,“ ku podivu měkce řekl berní a dlouhou rukou pohladel pantátu po lopatce.

„Takový študentík má chudobný stůl a pořád jen chlebem dojídá. Pomysleme si k tomu to strašné učení a porozumíme, proč ti hoši chodí na svátky a na vagace jako střízlíci, a proč jich tolik v nejlepším věku umírá,“ pokračoval dědeček.

„Moje nebožka maminka vždycky spráskla ruce, když jsem přišel a stranou mě pořád pozorovala.“ se-

vřeným, nejistým hlasem rada přisvědčoval. ale na žádného nepohleděl.

„A naše!“ vzdechl i berní.

„Ale co je pravda, študovat umějí! Viděli pracovat tatíky a někam to přivedou!“ důkladně, kazatelsky hlásal dědeček a zastaviv se při tom vztýčil ukazovák.

Berní se srdečně, radostně rozesmál, a pan rada třásl hlavičkou.

„Dobře. dědečku, povídají, dobře! Však také na celém světě každý shání českého pracovníka — nicht wahr, pane berní?“

„Ba, ba,“ zněla odpověď.

„Jen že — jen že v tom bývá chyba!“ zase dědeček pokračoval. „Když se ty děti k něčemu dostanou, často, často zapomínají, z čeho vyšly. Kolikrát když uteče trochu let, vlastní tatík by se s dítětem nepoznal!“ a pantáta teskně hleděl do dálky.

Rada a berní upřeně se naň dívali, ale nepromluvíli; na obou bylo patrné, že zapadli hluboko do myšlenek. Ani jich nezajalo, když pantáta náhle radostně zvolal: „I namoutě milou, podívejme se!“ a honem sklonil se ke skupině bledě zlatých, rozkvetlých petrklíčů. V koutě záhonku mezi křovisky do nevelkého hloučku sběhli se ti milí, vítaní hlasatelé jara, jakoby si vespolek povídali, že je čas otevřít tvrdou zemi.

Před pantátovým duchem objevil se známý palouk tam daleko doma pod Slívkovým hájem. Struha vedle

ného žblunká a holé olšiny sviští. Krátká, rozzelenalá travička celý jej pokrývá, a na jednom místě rok co rok v prvním podjaří vyrojí se tam zástup takovýchto zlatých petrklíčů. Kolikrát je už dědeček spatřil? Kolikrát se radostně pousmál, když po zimě poprvé jda do polí viděl je tam zas, ještě s přikloněnými třaslavými hlavičkami? Vždycky z daleka to místočko zasvítilo — právě jako tady, jenom že sem zanesla je patrně ruka zahradníková, a tam vyskočily si samy. Jsou tam už letos taky? Pantáta byl by se nejraději rozběhl podívat se.

„Pojďme, pojďme, pantáto,“ pobídl rada. „Tak jsem si při té dědečkově řeči vzpomněl na studentský kvartýr na venku,“ povídal zvolna, dívaje se k zemi. „Zrovna to vidím, jak nás pět sedělo kolem stolu, stará paní s punčochou v ruce mezi námi, a biflovali jsme, až jsme si dlaněmi kalhoty na kolenou rozdírali. V tom některý něco prohodil, druzí se zašklebili, a zas to šlo dál,“ a rozesmál se tlumeným, sípavým smíchem.

„M-no — já těch škol mnoho neměl, ale taky vzpomínám! Bude to asi zrovna tak, jenom že teď mají všecko po česku a ne jako my samou němčinu. Když ty naše kluky poslouchám, zrovna bych si zpíval!“ pomaličku vypravoval berní.

Pantáta mu po té řeči udiven pohleděl do tváře a vida ji všecku blaženu, rozjímal, jaký je to zvláštní člověk.

„A teď jsme takoví staří kocouři — pane berní,

pane berní —“ a rada chvěje se sevřel dlouhému druhovi ruku.

„Ba, ba —“ berní z hluboka vydechl — „a kde to všecko je — kde jsou ty hlavy, které se starávaly —“ a skloniv hrud i hlavu, rychle vytáhl modrý šátek a přešel si obličej.

Pantáta poslouchal a drobné rty se mu tetelily: těch pár slov nemluvného berního zase se mu velmi líbilo, jaktěživ by jich v něm byl nehledal.

„Jináč to na světě nejde,“ promluvil volně a vřele. „buď Bohu chvála, že se můžeme s radostí dívatí zase na ty děti a přát jim všeho štěstí. Ty jsou teď zas naše sluníčko — jiného tu nemáme!“

Berní zas pohladil pantátu po lopatce, ale rada nemluvě, tuze spěchal a pokašlával, jakoby se dusil. Teprve na konci parku se zastavil, vytáhl hodinky a ptal se prudce: „Kolik mají hodin?“

Pantáta honem vyhrabal své cibulky a povídal: „No, bude hnedle dvanáct.“

„Ještě za pět minut,“ hodinky vytáhnuv z koženého sáčku, přidal i berní.

„I nepovídají, za dvě minuty musejí na hradbách bouchnout,“ odporoval rada.

„Ba nebouchnou —“

„Nehádejme se napřed!“ sekl rada.

Domy Václavského náměstí stály v ospalém klidu. Obloha byla popelavě modrá, slunce chvělo se jako velký,

čepýřnatý květ, a vzduchem plížily se vleklé vlny kouře; Týnské věže, vystíněné krabatiny střech i Letenské pozadí byly již opět za šedomodrou oponou. V tom z které si věže rozhlaholil se zvonek, a z dále zaduněla temná rána. —

„No tak — mám pravdu?“ chechtal se rada ukazuje svoje malé, sploštělé zlaté hodinky s perleťovým šedým ciferníkem. „Po druhé se nepřou!“

Štáli v kroužku, každý hodinky v prstech; berní a pantáta zřizovali si ručičky na poledne. Ze všech stran přilétaly vysoké hlaholy.

Pantáta zastrčiv hodinky smekl klobouček, pokřižoval se a cupaje vedle druhých tiše se modlil.

Rada po něm mžoural, tloukl hůlkou, ale neřekl nic.

Kolem starochů chváтали dělní lidé; nevšíмали si ničeho kolem, oči upínali v před, jakoby právě tam naproti stál dům, v kterém čekají žena, děti . . .

Pantáta pomodliv se dal na hlavu.

„Taky to u nás v poledne tak běhává domů,“ povídal, „ženské i mužští. Taková žena, která jde na panskou práci, má se nejhůř. Tuhle ten vrabčák —“ a pantáta ukázal na buclatého, rozčechraného vrabce, jenž sedě na větvi křídla měl schlíplá a vyhříval si záda, — „se může o své děti více starat, než taková máma.“

Berní přikyvoval; rada šel mlčky, jenom několikráte do dálky na pozdrav kýval cylindrem. Proti Jindřišské ulici se zastavili.

„Tak dobré chutnání, dědečku, a zas brzy se sejdem,“ teprve teď zašveholil a podával suchou ruku.

„Nápodobně přeju, račte být hezky zdráv!“

„Pozdrav vás Pánbůh!“ loučil se i berní a potřásal pantátovi rukou.

„Pánbůh rač opatrovat,“ děkoval dědeček a obrátiv se ještě k radovi dodal vřele: „Tu paní slečinku že pěkně pozdravuju!“

Rada přisvědčuje rychle mrkal.

„Na mou pravdu, že na ni myslím jako na vlastní. a kdybych mohl, nejkrásnější sen bych jí vyplnil —“ teplým. jasným pohledem patře na radu šveholil pantáta.

Rada pohleděl mu do očí, ale nepromluviv již odcházel; ale znova vrátil se k dědečkovi a řekl sladce: „Do poroty by se někdy nešli podívat?“ a lahodně naň zamžoural. „My tuhle s panem berním rádi, člověk slyší, jak to mezi lidmi chodí; zeť taky někdy obhazuje,“ a znova dědečka chytil za ruku.

„Smí se? Já sice na lidské hádky a soudy tuze nedržím, ale když ráčíte být tak laskavi —“

„Zas pro ně přijdem!“

A nadobro se rozcházel. Pantáta klusal do Jindřišské ulice, berní s radou táhli náměstím dolů. Ale ještě se zastavili a dívali se za dědečkem, dokud nezašel.

„Dobrý člověk — nicht wahr, pane berní?“

„Tuze dobrý, poctivý, srdečný!“ berní horlivě přikývnul. Tu se tiše rozesmál a zahovořil: „Takovíhle

naši lidé jsou — můj otec byl právě takový — a pane rado, jistá pravda, to ten národ udrželo!“

Rada jen krátce pokašlával.

„Zrovna se ve mně všecko roztráslo!“ berní ještě radostně dodal a polohlasně, zhluboka oddychoval.

Rada již neodpověděl. —

„Deda, deda!“ zajásala Fíninka, sotva že pantáta dvéře otevřel.

„To jsme se pěkně prošli,“ čiperně chválil, „v tom parku jsme byli, tam je hezky. — A prosím vás, Márinko, nepřišlo mi psaníčko?“

Paní usmívajíc se zavrtěla hlavou.

„Sakulente, sakulente,“ povídal si starostlivě a poškraboval se na spáncích, „už by tu mělo být, jsem jako na trní.“

„I nemějte starosti, tatínku, co by vám psali?“

„Tat pot, dedo, bude dývadjo, Tat Mojunejo,“ Fína nedočkavě pantátu táhla k pokoji.

„Byl s námi taky ten druhý pán,“ náhle si vzpomněl dědeček.

„Kontrolor?“

„Pantáta mu říká berní.“

„I náš tati rád přidá — to je takový starý zvyk,“ usmála se paní.

„Tady, jak se mi zdá, lichota vůbec hodně panuje, je to samé ‚ruku líbám‘, ‚služebník‘, ‚milostivá paní‘, a

říká se to každému; dobré jitro nebo dobrý večer přeje málokdo.“

„Je to tak, je,“ přisvědčovala paní, a dědeček cupal na Fínino představení.

Když při obědě vypravoval synovi o dnešní procházce, doktor se smál: „To je párek kocourů, že?“

„No, ten pan berní mnoho řečí nenadělá — trvalo dlouho, než zabublal.“

„Starý mládenec,“ vysvětloval doktor.

„A to snad ne! Povídal, že má studenty,“ divil se dědeček.

„Má — je to vzácný člověk! Má u sebe sestru, vdovu, a její dva synky; stará se o ně, nakládá na ně, jakoby byli jeho.“

„I čermáka!“

„A náš člověk je to, ačkoliv dlouhá léta byl v cizině a potom v úřadě.“

„No, na začátku mi připadal divný pavouk, ale začal se mi líbit —“

„Pro našeho tatínka je svou dobrotou jako stvořen,“ vmísila se paní; „tati by se sotva s někým jiným snesl, rád se hádá a vždycky chce mít na vrchu. Brousí každodenně spolu, tati na všecko hubuje, a pan kontrolor jen pomalu bručí.“

Pantáta vesele přisvědčoval a při vzpomínce, jak ti dva jako děti poskakovali kolem stromů, hlasitě se rozesmál. —

Odpoledne šla paní doktorová s dědečkem, s dětmi a Fánou do Spálené ulice k Melance.

Radovi bydlili v prvním patře hned proti schodům.

V kuchyni u stolu svačila kulatá ženština asi čtyřicetipětiletá; dle oděvu, účesu a buclatých, červených, zářících tváří bylo na ní patrné, že je tu víc než obyčejnou služkou.

„Ruku líbám, jemnostpaní,“ šveholně pozdravila a honem hnala se paní doktorové po ruce. Úzké podlouhlé černé oči sklouzaly pohledem s jednoho příchozího na druhého a úlisně se leskly.

„To je naše Ápa —“ pravila paní, „její sestra Rézi byla u nás deset let, ale vloni se vdala.“

Ápa hnala se i pantátovi po ruku, ale ty honem byly v kapse a on sám na dva kroky od ní.

„Jsou doma?“ ptala se paní.

„Jsou, jemnostpaní, jsou —“

Než to Ápa dořekla, Melanka již stála ve dveřích a radostně je vítala. Jednou ručkou chytila pantátovu dlaň, na druhou pověsila se Fína, a tak smějíce se vklouzli do pokoje.

Rada sedě u stolu dopíjel kávu.

„Pěkně vítám — pěkně vítám —“ pozdravoval, hrneček tiskna k ústům.

„Děkujeme hezky, Pánbůh rač požehnat,“ klaněl se pantáta.

„Dědeček běhá jako rys,“ povstav a podáváje ruku vesele pravil rada, „celé půldne prochodil. a nic ho nohy nebolí.“

„Chvála Bohu, na ty si nenaříkám,“ usměvavě přisvědčoval pantáta, „ačkoliv se jaktěživy notně naběhaly. Ale to taky dělá cvik! Už jako hošek dělával jsem s nebožtíkem otcem cesty na hora do bělidel s plátnem, že by jich velký měl dost.“

„Sedněte si, dědoušku,“ pobídla ho Melanka.

Pantáta se na ni usmál a sedl si.

„Víte co, lidičky,“ vstávaje zašveholil rada, „když jste byli tak hodni a přišli jste, Melance smutno nebude. a já si pěkně vyběhnu — má hodina je tu!“

Potom honem oblékl kabát, vzal hůl, nasadil cylindr a jda od jednoho k druhému podával ruku. Poklepávaje pantátovi po zádech sladce hovořil: „Jak je má hodina, už mi to nohama škube a musím běžet!“ Melanku vzal za bradu, stiskl jí tvář a mazlil se: „Teď bude Mélince veselo, když tu má dědečka!“ Ještě jednou na všechny pokývnuv vycupal z pokoje.

Pantátova ústa rozvila se v radostný úsměv a z oček mu zářilo; byl šťasten, že rada tak mile s Melankou jednal. Ale pohleděv dívce do tváří, do očí, zvláštní radosti tam neviděl

„Ten náš tati je, vidíte, tatínku,“ začala paní doktorová, „přijdete sem poprvé, a on běží na procházku!“

Dědeček se usmál, mávl rukou a pravil: „Inu, ať se projde!“

„Ale nesmíte se hněvat, každému by to udělal, kdyby kdokoliv přišel.“

„I vždyť já se nehněvám,“ klidně odvětil, ale v duchu si pomyslí: Je to pravda, že pantáta myslí hlavně na sebe!

„Za to je dnes ku podivu vesel, vid', Melanko?“

„Je,“ přisvědčila dívka, „to jistě proto, že byl ráno s dědouškem na procházce, přišel celý jiný,“ a vroucně se na pantátu podívala.

„I čermáka, jaké pak já už, paní slečinko, přidám veselosti.“

Pustili se do hovoru o domácích pracích, o nedělním divadle, paní doktorová vypravovala, jaké si dědeček bere komise, a prováděly pantátu bytem.

Radovi měli tři pokoje, v nich úpravno a čisto, ale nebylo tu vše tak moderní jako u doktorů; za to se zde pantátovi zdálo domácněji. Líbily se mu lesklé dubové židle, těžké šatníky, rytiny ve zlatých rámcích, zlacené hodiny pod skleněnou bání, skleník plný broušeného jiskřícího nádobí a titěrných drobnůstek.

„Žatáhny hodiny, žatáhny. Mejanto.“ prosebně kývající hlavičkou, do ramen skrčenou, tuze žebroňla Fíninka.

Když jí Melanka vyhověla, a hodiny cinkavě spustily Benátský karneval, Fína spráskla ruce do klínku, a s úžasem, jakoby to poprvé slyšela, dívala se na dědouška.

„To je krása, vid' dědoušku?“ velebila Míci.

„Krása — radost poslouchat,“ přisvědčoval. „Inu, na všem je vidět, že je tu starostlivá hospodyně!“

„Bývala, dědoušku,“ odpověděla Melanka; „při tomto okně naše mamí sedávala a šila, já na této židličce proti ní. Celá půldne jsme si povídaly, zpívaly a já s ní skoro očí nespouštěla.“

Pantáta jen zvolnička přisvědčoval.

„Teď když mi bývá smutno, sednu si zde jako tenkrát a vzpomínám; nebo jdu tuhle ke skříni a přebírám její šaty, klobouky, rukavičky.“

„Ukaž nám je, Melanko,“ prosila Mícinka, a Melance nezbývalo než vyhověti.

„Jaká pak je ta — kdo by si zas to jméno pamatoval — v kuchyni?“ ptal se pantáta.

„Jmenuje se Apolena, ale říkáme jí Ápa. Snad je hodná, ale Rézi to není.“

Když se vrátili do prvního pokoje, paní doktorová pravila: „Musím se také podívat na vaše kuchyňské hospodářství,“ a šla do kuchyně. Děti chodily od klece ke kleci, pozorovaly kanáry i konopku, povídaly si o nich a pantátu upozorňovaly.

„Tak jak, paní slečinko, jak?“ rychle, přitlumeně Melanky ptal se dědeček.

„Dnes byl tati tuze hodný, přes tu chvíli mě hladil, chodil za mnou, sliboval, kam si z jara vyjedeme a říkal: Mlč, Méli, mlč, všecko bude zase dobře!“

„No tak vidíme!“ vydechl radostně.

Ale Melanka smutně zavrtěla hlavou.

„To tak není, dědoušku, tati jen chce říci: Všecko bude zase dobře, ale ty — zapomeň!“

„To snad ne!“

„Věřte mi. Změkl, lituje mne, ale dál nic!“

„Ale prosím, kdo pak viděl, že paní slečinka v neděli nešla sama?“

„Vy o tom, dědoušku, víte?“ ptala se zdlouha.

„Pantáta mrzel se na mne, že jsem paní slečinku špatně opatroval.“

„Tak vidíte. On Králiš šel za námi, a když jsem potom šla sama, přiběhl — ale jenom na pár slovíček!“

„Ví, že pantáta hubuje?“

„Všecko ne,“ odpovídala dívka, zvolna vrtíc hlavou, „má tak dost svých starostí! Všecko neví žádný, jen vy, dědoušku, jinému si tak nepostěžuju,“ a teskně se usmála.

Při té smutné řeči pantáta ucítil slano na jazyku a zamlasknuv honem se obrátil.

„Ápa nás v neděli viděla a žalovala.“

„To je ale pěkná!“ zahučel.

„Dřív na ni tati často huboval, všecko dělala nemotorně, ale teď ji chválí, všude jde sama na koupi — já nesmím nikam! Proto se Ápa tak lichotí!“

Pantáta schýlil hlavu k prsům a stál zamyšlen. Napadla mu radova hrozba Melance, že se ožení.

„Pantáta se o paní slečinku bojí,“ pravil nahlas, „ale podle dneška je přec jen vidět, že polevuje!“

Když potom šli navštívit domácnost pana berního, pantáta si Ápu pořádně prohlédl. Načesaná její hlava, kulaté tělo, úzké ale protáhlé černé oči a tleskavý smích nic se mu nelíbily a byl by jí s radostí řekl: Žalobnice! —

VIII.

Ačkoliv prvá návštěva ovocného trhu způsobila pantátovi jenom mrzutost, přece ty prostory mezi starými šedými domy, v jejichž přízemcích je krámek na krámku a před nimiž jenjen se to rojí a hlučí, byly lákadlem, jemuž každodenně po ranní pobožnosti podlehl. — Až k ovocnářkám sice nebrousil, ale za to rád postál si u těch, kdo prodávali psy, u ptáček zpěváčků, u králíků, u cibulářů i kuřátníků. Pozoroval opodál, naslouchal a konečně vyptával se, odkud jsou, jak daleko mají domů, na kterou stranu je ta jejich vesnice, a když se loučil, podával ruku.

Zašed až k máslařkám a drůbežnicím smál se v duchu, co ta Praha za den sní, a zdvořile a opatrně vyzvídal ceny másla, tvarohu, drůbeže, rozličné zeleniny.

Vrátiv se domů nejprve zeptal se, nepřišlo-li psaní, a dostav zápornou odpověď kysele stáhl obličej a přitlumeně si naříkal: „To jsou lidé, to jsou lidé, tak na člověka zapomínat!“ Když se přestrojen v kazajce a v bačkorách opět přibatolil do kuchyně, oznamoval.

co nového na tržích vyzkoumal, s kým porozprávěl a co a jak platí.

Také stehlíkovi se těmi návštěvami tržích povedlo. Stalo se, že pantáta šťastnou náhodou našel tam prodavače čerstvého, mladičkého žabince a suchých klásků jitrocelových. Vesele zaluskl si prsty a povídal: „Pane, tohle bude něco pro našeho stehlíka!“ S radostí ten krejcárek za čerstvou zeleň obětoval, a když se potom ptáče v kleci vesele třepotalo, blaženě se usmíval a švitořil: „To jsi si nepomyslel, čeho už teď v Praze užiješ!“

Kuchyňských komisí pantátových denně přibývalo; nechodil již jenom k pekaři, ale také k řezníkovi, hokynáři, uzenáři, i k uhlíři si zašel. Marně paní bránila říkajíc, že lidé v domě budou pomlouvati, jak vlastní syn a nevěsta pantátu, ubožáka starého, honí z práce do práce.

„Víte co, Márinko,“ odpovídal, „nechme je pomlouvat, však oni přestanou!“ Všecko Fáně obstaral v nejlepším pořádku, ale trvalo to pokaždé dlouho, protože všude pobyl a popovídal. Vráť se domů říkal: „Jsem já nevejprava, že? Dobrý bych byl, aby mne pro smrt poslal!“ Ale po druhé učinil to zrovna tak.

O každém z těch obchodníků zvěděl, kolik má dětí, co platí nájmu, odkud je pár, odkud pochází paní, jsou-li rodiče ještě živi, a jiné a jiné záležitosti; když o tom doma vypravoval, doktorovi jen se divili, že za pár dní zvěděl, čeho oni za časy neznali.

„Takové věci věděti je vždycky dobře,“ říkal, „aspoň člověk ví, komu nosí peníze.“ Tím vším zároveň více a více poznával potřeby doktorovy domácnosti; v pokojné chvílce rozvažoval, počítal a měl s Józou starosti. —

Stalo se, že přišed Fáně do trafiky pro sirky našel tam lákadlo, které jej potom každodenně nutilo k zastávce. Tenkrát rozhlížeje se krámkem a všecko bystře pozoruje, na stěně spatřil osmerkový bílý lístek, na němž stály následující řádky, psané modrou tupou tužkou: „Ve středu 29 března. Dost krásné počasí. Započne poledny vítr. Čeká se teplý deštíček. A. Fiala p. p. p.“

Pantáta četl jednou, četl podruhé a potom spustil otázky. Mladá, černooká, veselá prodavačka vypověděla mu, co o Pražském proroku povětrnosti věděla, a pantátu tak to zaujalo, že se tu potom každodenně, cupaje z kostela, stavěl pohledět, co říká pan Fiala.

Podával o tom zprávy doma, a když s radou a berním konal druhou procházku, tentokrát přes řetězový most a na Smíchov, také se o tom zmínil. Ale rada jen mručel, že to jsou hlouposti pro staré baby.

Když ze Smíchova Újezdem táhli na Malou Stranu, aby se po kamenném mostě vrátili, dědečka chytla touha rozběhnout se na Hradčany.

„Co by jim to napadlo, totě lán cesty, máme co jít, abysme došli k obědu,“ odporoval mu rada.

„Ale, pantáto, račte být tak laskav — vždyť paní slečinka s obědem počká — ta neudělá mrzutost —“ úlisně žebroňil dědeček.

Rada dvakráte šlehl jazykem, tváře se mu zachvěly, a obrátiv se k bernímu, zastavil se a pravil: „Pane berní, prosím jich, promluvějí taky!“

Berní se krátce, dušeně zasmál a vrtě na pantátu hlavou povídal: „Je to daleko, dědečku!“

„No tak vidějí, teď budou věřit!“ breptal rada, dav se opět do kroku. „Ale vědí co, zejtra k nám kolem deváté přiběhnou a půjdeme!“

Pantáta se zastavil, poškrábal se za uchem a zadívav se vzhůru měl přec jen tisíc chutí; ten šedý zámek a tmavý chrám tolik lákaly a zdály se býti zcela blizounko, zrovna za protějšími střechami.

„Ale, pantáto, na zejtra je proroctví, že bude vítr a déšť!“ náhle na radu rychle zvolal.

„Přece nedají pokoj s takovou hloupostí? Co pak nevidíme, jak je?“ zlobil se rada. „Ať si to ten Fiala zapíše černou křídou do komína, zejtra bude zrovna krásně!“

Pantáta se poddal, ale následujícího dne byly dešťové přeháňky, tak že na delší vycházku nebylo po-
myšlení.

„Vida, vida,“ několikráte liboval si dědeček, „pantáta pořád nevěřící jako Tomáš, a tadyhle to vidí. Však až se sejdeme —“

Po svačině vyšel si pouze s paní, Fánou a dětmi na malou každodenní procházku. Paní doktorová se na

těch cestách nejednou podivila, jakou má pantáta hromadu známostí, přes tu chvíli na někoho kýval nebo pozdravoval. Když se ptávala, kdo to jest, dědeček říkal: „Tohle? To je kostelník od svatého Štěpána,“ nebo: „S tím jsem u františkánů podvakeráte seděl v lavici.“ „A to je kožešník z Uhelného trhu, ptal jsem se ho na tu čepičku. ale neshodli jsme se.“ Jindy zase: „S tím jsem se tak náhodou potkal na ulici a potom jsme spolu trochu chodili; je to člověk od Českého Brodu, vejměnkář jako já, ale jak mu říkají, nevím.“

Dnes zastavil se právě proti Jungmannovu pomníku s drobnou, přihublou stařenou a hned se s ní dal do řeči.

„Tak už jste ho našla?“ ptal se.

„Našla, našla, zaplať vám to Pánbůh — to mi vás zrovna nebe poslalo, byla bych snad do večera bloudila!“ vroucně mu děkovala.

„A teď zas domů?“

„Domů, domů, dnesky budu nocovat, ale zejtra snad dojdu. Tak s Pánembohem! a ještě jednou vás Pánbůh pozdrav!“

Podali si staré ruce a stařena kejkla se na chodník mezi zástupy, v nichž bílá vyšívaná loktuška i krátké zvoncovité duhové sukně její brzy zapadly.

Paní doktorová i děti zasypaly jej otázkami po nové známosti. Vypravoval, že stařenu včera potkal plačící a proto dal se s ní do rozprávky. Povídala, že už

dobu hledá Vladislavská kasárna, že tam má syna, ale, třebaže se pořád lidí vyptává, nemůže to najít.

„No, já jí čermáka mohl poradit,“ vypravoval, „ale doptával jsem se, až jsme tam došli.“ —

Následujícího rána pomodlil se u sv. Jindřicha. odkud za hodnou chvíli po mši svaté — aby toho kloboučníka pyšného ani neviděl! — kolébal se k františkánům, odtud pak rovnou do Spálené ulice pro pražského pantátu. Těšil se, že s Melankou zas pár slov promluví a pozná tak, jak pantáta měkne.

Rada již čekal. Oděn jsa v krátký šosáček procházel se prvým pokojem a byl tuze tenounký.

„Pěkně vítám,“ volal na pantátu, „to je dobře, že nezapomněli.“

„I jak pak bych zapomněl — pozdrav nás Pánbůh! — tuze jsem se na to těšil. A co pak paní slečinka dělá?“ štěbotal dědeček.

„To vědí — pořád nějakou parádu sešívá.“

„Musím se na ni podívat,“ a všecek splašen hnál se dále do dveří. Ale rada cupal za ním. Melanka, zahlédnuvši dědečka, nechala šití a chvátala mu naproti.

„Pěkně vítám, dědečku!“ vítala jej a již mu ruku svírala.

„Děkuju hezky — no, paní slečinka pořád jako makovička! Ale musím říci, že se nám všem po paní slečince stýská, takovou dobu u nás nebyla,“ a při tom zkoumavě prohlížel si dívčinu tvář.

Melanka plaše pohleděla na otce.

„Prosím jich, není kdy na toulky — Méli je přec jen hospodyně, všecku domácnost má na starosti,“ rychle odpovídal rada a Melanku pohladel po vlasech.

„No, taky je to dobře, aspoň paní slečinka zvykne!“ zasmál se pantáta a potměšile přimhouřil oko.

„Pojďme, pojďme, pan berní už taky čeká, je to kus cesty!“ a rada chytil pantátu pod paží.

„I vždyť máme zdravé nohy,“ bručivě odvětil dědeček a zase podával Melance ruku.

Sevřela mu ji, ale nepromluvila. Dědeček dobře viděl, jak je sklíčena a co smutku hledí jí z očí. Šla zvolna za nimi až do předního pokoje.

Rada honem oblekl zimník, nasadil si cylindr, vzal hůl a cupal k Melance.

„Tak pa, pa. Mělinko, pa,“ loučil se sladce a popleskal ji na červené tváři.

„Opatruj Pánbůh, paní slečinko, a račte se nám brzy ukázat!“ a pantáta sevřel dívčinu ruku.

„Buďte zdrav, dědoušku,“ odpověděla měkce a již ubíhala zpět. Ale dědeček viděl, že jí při tom loučení z koutku očního vyvírala slza.

„Paní slečinka je nějak smutná, jakoby měla stonat,“ starostlivě obrátil se k radovi.

„I to se jim zdá, je jako srna!“ rada mrzutě odvětil.

„No nevím, nevím; mně se zdá, že jí tohle domovnictví neslouží!“

„Eh, to jsou řeči, jaká pak je u nás práce!“ a rada chvátal ke dveřím.

Ale pantáta ještě váhal.

„Zrovna se mi zdá, jakoby se trápila,“ hledě k zemi pravil starostlivě.

„Vždyť jsem otec, dědoušku, ne?“ a rada drže již za kliku vážně podíval se na pantátu.

Dědeček pohledu tomu porozuměl — věděl, že mu rada připomíná slova, která tenkrát u doktorů sám promluvil.

„No však proto — vždyť já vím, že má pantáta už ji jedinou a chová si ji jako kvítek. Ale povídám to, protože člověk sám kolikrát nevidí, až mu to řeknou jiní!“ zvolna, dobrácky odpověděl.

Rada se zastavil, zdálo se, že chce ještě něco říci, ale nepromluviv otevřel.

Ápa umývající u kamen nádobí, jen stranou mžikla po nich očima a pozdravila: „Ruce líbám!“

„Servus! Dobře hospodařte!“ odvětil jí rada, ale pantáta jen zakýval.

„Počkají, skočím pro pana berního,“ na chodbě zvolal rada a nechav pantáty, rychle vystupoval do druhého patra. Dědeček zvolnička došel ke schodům a loudavě sestupuje do přízemku, rozvažoval: Nic platno, tady to v pořádku není! Ale co dělat — člověk s ní

ani promluvit nemůže, ač by ráda mluvila, je to na ní vidět. Tak ten všecken stesk nosí v srdci a mučí jen sebe. Že bych rád pomohl — ale jsem jen hloupý člověk z vesnice a nerad bych tu zamodrchal nějaké zlé mrzutosti.

Tu již rada s berním přicházeli. Pantáta podal si s dlouhým pensistou ruce, ale potom šli mlčky.

„To máme hezky!“ až na Ferdinandově třídě zálibně začal rada, ale pantáta neodpověděl, a berní jen přikývnul.

Rada byl pořád napřed, a když přišli na nábreží a ukázal se nádherně osvětlený levý břeh Vltavský, radostně cupital a švitořil: „To se nám to vyvedlo, dobře, že jsme to odložili!“

Dědeček se mrzel, že ho rada prve tak prudce odvedl; srozumíval, že pozoruje, jak s Melankou smýšlí, že se mu dívka svěruje, a že otec tomu nepřeje. V té mrzutosti jej nyní šlehl: „No tak, pantáto, račte být tak laskav, měl ten prorok pravdu?“

Rada sebou škubnul.

„Že na takové hlouposti dávají,“ mrzutě odvětil, „kdyby se radši dívali tamhle na Petřín, jak to zeleno prokukuje!“

„Povídala mi ta holčina v trařice, že to ten Fiala má všecko ze zkušenosti, a zkušenost je zlatá věc. Nevěřím hned, ale zkoumám, má-li pravdu; včera ji měl, třeba že pantáta jináč prorokoval!“ mírně, ale s rozhodností odpovídal dědeček.

Rada při těch slovech zachvátil, tváře se mu nadouvaly a červenaly.

„I mlčejí, mlčejí,“ začal štiplavě, „jsou oni, myslím, pálený kostelník, řeknou, že tam jdou k vůli tomu proroku, a zatím je tam táhne ta mladá prorokyně!“ a stranou zamžoural na pantátu.

Ten se zastavil. dlaní sáhl si na skráň, rty se mu roztráslly a zčervenal: bylo patrné, že chce honem něco říci. ale že nemůže zachytiti slova. Chvilku napjatě hleděl na svítící hladinu řeky, potom učinil tři rychlé kroky k radovi, v očích měl bolestný výraz, ale slova říci nemohl, jen ramene se mu dotknul a zase couvnul.

Ale tu již rada pochopil, co učinil; honem pantátu chytil pod paží a sladce breptal: „Ale, dědoušku, dědoušku, snad by se nehněvali, žert je žert!“

Pantáta smutně zakýval a řekl měkce: „Pantáto, račte být tak laskav, taková slova mi ještě nikdo neřekl — jsem už na ně starý!“

„No, no, už se, dědečku, nemrzejí, vždyť se známe — nicht wahr, pane berní?“

Berní se usmál a pantátovi klepaje na rameno, pravil: „Snad by nás nenapadlo!“

„No však proto — v Praze ať si vyvádějí, co chtějí, ale já už dětem pro hanbu bych ani takové myšlenky nenosil! Sám před sebou bych se studem propadl!“

Ta slova řekl přísně a chtěl, aby jim rada rozuměl.

Vida, že rychle seká nožkama a holí tluče do dláždění, pomyslel si, že mířil dobře; ale hned se mu nakmitla myšlenka na Melanku, aby neměla zle, že o tatínkovi vypravovala.

Berní chtěje patrně řeč zavésti jinam, dělal volné kroky a zastavuje se, pozoroval akáty.

„Kouknou, tyhle pořád nic!“ promluvil a ukazoval do větví.

Ale žádný mu neodpověděl. Teprve blízko mlýnů se rada zastavil, podíval se vzhůru, potom na dědečka a zabreptal měkce: „Tak jdou, jdou, oni pichlavý, jakoby ještě nevěděli, že jich máme rádi!“

„I když to člověka zamrzí,“ již dobráckým hlasem odpověděl dědeček.

Zase šli mlčky až na most, ale tam si rada pantátu vzal pod paží a sladce šveholil: „Podívají se v pravo, v levo! Celý svět kdyby schodili, tolik krásy by pohromadě nenašli! Řeka jako zrcadlo, mosty, domy, věže, brány, kopce plné stromů — a co pak teprve v máji, když se to zelená a kvete!“

„To věřím,“ klidně přisvědčil dědeček. „To je ovocné stromoví či jen tak ledajaké?“

„Ovocné taky — v máji tuhle na straně Petřína je to jako kopečky smetanové pěny. A podívejme se do vody — v prostředku je modro nebeské a po stranách se ty domy, věže, stromy jen jen zavrtávají do hloubky.“

Pantáta přikyvuje zadíval se proti vodě na tmavé, ohromné mosty, na dlouhý proud rozteklého stříbra, dál a dál až k černé, příkré skále a pravil: „Ale toho čmoudu nad řekou! Tamhle zdola se to valí jako mračna ve žních.“

Když šli Ostruhovou ulicí, rada ukazoval a jmenoval paláce. Ty si pantáta představoval jinačí — kdykoliv se doma řeklo: palác, v duchu viděl, jak to mramorem svítí, a tady zatím spatřil učouzené, černé stěny a smutná okna.

Cestou ke královskému hradu hleděl na houšť příkrých, spletených střech nevelkých starých domů, na divné koutky mezi stěnami přístavků, na pavláčky s temnými okénky a vzdychl si: „Tady by mi obzvláště bylo ouzko!“

V královském zámku rozhledl se dvory i po širých stěnách a posteskl: „Bože, Bože, taková památná stavba, takový hrad a tak se ty kroky po dláždění rozléhají jako někde na poušti!“ Zíraje k stavbě nových věží svatovítských, chvíli jen mlčky vrtěl hlavičkou a potom zvolal: „Tohle jsou divy! Totě velikost, a každý kámen je umělá práce. Co to jen stojí, než se takové lešení sdrátuje, a vedou to výš a výš jako babylonskou věž!“

Ale vnitřek chrámu se pantátovi tak nelíbil, všechno mu to bylo holé, nedodělané, uprášené — jako by to byl chrám bývalý. I ty kroky v něm duněly, a lidé si zde povídali jako venku.

„Okna — to je krása, jen co je pravda, ale jináč samá nehotovost!“ jda od kaple ke kapli vážně vykládal a znalecky se tvářil. „Na těch oltářích sakulentsky šetří zlatem, v každém venkovském kostelíčku ho bude víc. Malby jsou taky nějak podivné, nic se to nevznáší.“

Také svatojanský oltář ho nepřekvapil; klečel před ním sice dlouhou chvíli, hlavičkou nad tím množstvím stříbra pokyvoval, ale myslíval si to jináč, všecko volné, zářící, sršící, až ke klenbám.

Rada s berním stáli opodál čekajíce.

„Dobrý člověk, ale už přenaránně dětinský — nicht wahr, pane berní?“ šeptal rada.

„Dobrý!“ přisvědčoval berní.

„Ale dětinský taky — kdo by se s ním o těch věcech tady hádal, vidí jen, jak to u nich mají — 's ist a alter Mann —“

Berní se zasmál.

„Proč se smějou?“

„I nic, nic — jen tak —“

Za to ve svatováclavské kapli se dědečkovi velice líbilo, a to proto, že je vykládána drahými kameny, že je v ní špalíček, na němž si svatý Václav peka hostie dříví štípal, a přilbice i drátěná košile svatého vojvody české země.

„No, tohle jsou vzácné památky,“ kýval obcházeje oltář a přitlumeně pozpěvoval si: „Ty jsi dědic České země, rozpomeň se na své plémě — —“

„Nahoře je uložena naše česká koruna,“ vážně, hledě ke tmavým klenbám, zahučel rada.

„Ale, ale,“ překvapen zašeptal dědeček a povznesl oči. „Tak tady — tady — jestli pak my ji ještě uhlídáme?“

Rada pokrčil rameny.

„Kdyby to nebeský Pánbůh dal!“ ku podivu vroucně a hlasitě řekl berní, až to ve stěnách zadunělo a všichni tři znova zahleděli se ke tmavé klenbě.

„Vzácné památky má ten chrám, vzácné,“ když z kaple vycházeli, dědeček přitlumeně hovořil, „ale to mi račte věřit, že kdyby byly v našem chrámě, jináč bysme si jich vážili; ten špalíček by jen tak na římse nestál, a přílbice s košilí jsou taky nějak uprášeny.“

„A ty hroby knížat a králů!“ zvolna pravil berní a ještě jednou rozhlížel se chrámem. „Sem vodívám naše kluky —“

Pantáta srdečně mu pohleděl do očí. Vraceli se mlčíce.

Když pantáta prošel poslední chodbou a sklusal na prostor nad Hradčanskými schody, pohleděv na Prahu, zajekl, a brada se mu zaklepala.

Mlčky patřili na to zkamenělé moře, rozvlněné v hrbolce, hřebeny, štíty, bání, lesklé vížky, nad nimiž jako velké hvězdy jiskřily zlaté makovice a hroty.

Od Petřína, jehož trávníky i křoviny byly skropeny zelení, vál vlahý větřík, tak že bělavé i šedé kusy

mračen měly dobrou plavbu po krásné, stejnomodré hladině nebeské.

Jak se ke žhoucímu majáku nebes, k sršícímu slunci blížily a zase od něho odjížděly, vrhaly na Prahu stíny tu tmavší, tam světlejší. Celou světelnou hru prováděly na tom kamenném, rozvlněném, zasmušilém moři. Hned Vyšehrad zasvítit plným jasem a okolí jeho bylo v temnu. Hned zas ta černá skála zapadla v šero a karlínské tmavé věže pjaly se v jasno před pozadím, jež tvořila osvětlená hora Žižkova, zase pás Vltavy pokryl stín, tak že byla jako bezlesklá ocel, za to však bělavá stavba vinohradského chrámu vesele zasvítila v plném slunečnu. Při tom všecky ty věže, arkýře, lomenice, stěny byly ostře, určitě narýsovány, každá hrana patrna, barvy vystupovaly jasně, neměly toho modrého šláře, v němž je Praha při bezvětrí stále zahalena.

„Hrůza — hrůza!“ vzdychal dědeček.

„Vidějí, vidějí, to je krása!“ blaženě smál se rada.

Pantáta zamířil pohledem až na Karlín a potom pomaličku obzíral kamenný dol.

„Říkají, že má sto věží,“ povídal po chvíli, „ale bude jich spíš víc, jenom že se to člověku plete.“

„Je to rozloha, co?“

„Hrůza — a krása! Musím říci, že bych tuhle podivánku každému přál. To by kmotři Kabelák a Syrovátka koukali! Tady vlastně člověk teprva vidí, co je Praha. Budu na to pamatovat — —“

Když na zpáteční cestě kráčeli Ferdinandovou třídou, ačkoliv bylo ještě dlouho do večera, rada tuze pospíchal: poblíž Spálené ulice jako když jej bodne, a že musí domů.

„Já ještě doprovodím,“ hučel berní a kývl hlavou, že půjde s pantátou.

Rada jen potřásl hlavičkou, podal ruku a honem odcházel.

„To jsou zbytečné strachy,“ když poodešel, bernímu povídal pantáta a tázavě se naň usmál.

„Zbytečné,“ přikývnul berní a mávnul rukou.

„A prosím, račte být tak laskav, že se tak ptám — jaký pak je ten Králiš?“ a pantáta pořád tak s důvěrným úsměvem hleděl k bernímu.

„I hodný — všecka čest — ale to jsou starosti matka, služba, zkoušky, a peněz málo!“ volně, zamyšlen dívaje se v před, odpovídal berní.

„Přece pantáta toho člověka zná — proč teda tak hraje!“

„Nevěří — nevěří — myslí, že to všecko od začátku byly kličky — tak ho to posedlo najednou a že to nechce. Říká: Nic by nedělal, jen pána, a já abych šel!“ a berní se trpce zasmál.

„Ale, ale to jsou řeči!“ zahuboval dědeček.

„Jsou! Ten hoch vidí jen Mélinku —“

„Měl by hledět, aby přece něčím byl!“

Berní vážně přisvědčoval.

„Ale to nejde sfouknout,“ povídal z myšlenek, „a s tím je těžká řeč — ale oni to umějí!“ Berní teprve teď pohléděl na pantátu a srdečně se zasmál.

„I čermáka — je to platno!“

„Ba je! Kdyby změkl, čekal, zkoumal — snad by, snad by mluvil jináč. Já musím mlčet — huboval by — zle!“

Potom bez řečí doloudali se až na Václavské náměstí. Šli mezi řadami stromků, jež nehnutě zdvihaly holé sněť do chvějícího se vzduchu. Berní dělal volné, dlouhé kroky, pantáta se vedle něho rychle kolébal. Lidé usmívající se hleděli za zajímavou dvojicí.

„Pane, tuhle jsem viděl ty študenty pana berního — chlapíci!“ zase spustil pantáta a hledě bernímu do tváře radostně zamžoural.

Ten porozuměv také se tiše rozesmál.

„Jak pak ve škole prospívají?“

Berní se zastavil, přestal se dívat před sebe do prázdna, ale sklonil hlavu, aby pantátovi viděl do očí.

„Ti umějí všecko!“ povídal rychle a celý se při tom klepal, „kluci mají hlavy, že jsem to jakživ neviděl. Vezme to —“ a berní před sebou rozestřel dlaň — „podívá se na to —“ berní chmuře čelo, ostře patřil do dlaně — „zadrmolí to a má to v hlavě. Všecko umějí, a hned — ptal jsem se ve škole,“ dodal rychle.

„No, to srdečně přeju, že je z nich taková radost,“ dojat šeptal dědeček; z celé té roztrhané, nenalíčené

řeči berního cítil hloubku lásky toho velikého, málo-mluvného člověka.

„I co pak já — ale švagr měl zůstat, aby to viděl — dýchal jenom pro ně —“ Šel opět vzpřímen, ruce v zadu na svrchníku, hlavu vzhůru. Když se naň pan-táta v té chvíli podíval, viděl, že se mu pravý knír chvěje.

Sakulentský člověk, myslil si, jak se tak jeden v li-dech mylí! Naponejprv jsem myslil, že neuměl nic než brát peníze a bručet na lidi.

„Jaká pomoc, jen když mají takového strejčka,“ pravil nahlas.

„Inu, inu — jen kdybych, vědí, vydržel, ale jsem už taky stará rachota. Už za mlada dření dost — a pořád! Jsem taky jen z malé chalupy, až tamhle u Budějovic; už jsem byl na tesařině, ale tu mě ne-božtík otec dal do škol — habána velikého. Ale byl jsem v třetí škole, otec zemřel — co bylo dělat, šel jsem na vojnu. Tam jsem si pobyl, pane! Hlava byla vždycky v pořádku a chtěla něco dokázat. Byl jsem už ohňostrůjce, víte, z kolika bitev jsem vylezl se zdravou kůží, důstojníci měli mě už jako svého, užuž měl jsem udělat zkoušku — ale — no, jaká pomoc, kdo ví, bylo-li to neštěstí — přejeli mi nohu. Bylo po vojančině.“

V tom pohleděv kolem sebe, honem se obrátil a pravil: „Přešli jsme, tuhle už je Štěpánská.“

„I čermáka, vždyť není spěch — a na moutě milou, že bych si teď mohl skočit ke komisaři Zuranovi, je

to od nás člověk a k polednímu nejspíš bude doma!“ A pantáta z kapsy u vesty vytáhnul složený lístek, rozbalil jej a četl: Vojtěch Zuran, komisař, Štěpánská ulice č. 826.“

„Najdeme to — pojďme — osm set dvacet šest —“ zamyšlen odpovídal berní. Když přešli do ulice, poklepal si po pravé noze a povídal: „Má, pane, pořádné šrámy a někdy dělá zle! Poležel jsem si tenkrát a potom jsem v starosti táhl domů. Ale brzy jsem dostal místečko při úřadě, a tak to šlo, až švagr umřel. Chudšas — vedlo se mu zle — nadřel se, vyhořel — na dobytku mnoho ztratil — achach — proto jsem šel do pense, abych mohl se sestrou a s kluky sem, jináč bych už byl berním. Jen se tak třeseme, máme tu kuchyňku a pokojíček, ale najedí se, a jde to — jde —“

Pantáta se v duchu bernímu obdivoval. To je člověk, to je člověk! Nenaštěbetá toho, nechlubí se a takové má srdce. Celý život dal jiným. No, tomu se směle může přidávat hodnosti, ten zasluhuje víc!

„Tady v Praze jsem rád — vědí, je to Praha —“ a tvářemi berního rozlil se radostný jas, jenž mu z očí zasvítíl — „býval jsem pořád v horách, kolem moravské strany. Ale teď jen kdyby Bůh dal, abych ty kluky dovedl až nahoru!“

„A prosím, račte být tak laskav, ve dne v noci aby se modlili!“ pomalu, rukou tomu dodáváje důrazu, pravil pantáta.

„Osm set dvacet šest — ještě musíme výš!“ prohlížeje čísla domu bručel berní.

Šli zvolna, mlčky.

„Tu je!“ konečně vzkřikl berní. „Jsou hezky zdráv!“ a podával pantátovi ruku.

„Pánbůh rač opatrovat, pane berní, zůstanu dlužníkem,“ vřele loučil se pantáta. „Neračte mít za zlé. jsem jen hloupý venkovský člověk, ale musím říci, že takových lidí, jako je pan berní, bude, myslím, na světě málo!“ a pantáta rozechvřen klepal hlavičkou.

Berní neodpověděl, ale potřásaje pantátovou rukou třaslavě se smál.

„Mnoho zdraví přeju!“ řekl ještě dědeček a vklusal do domu.

Berní se volně vracel — ale dvakráte se ještě zastavil a hleděl k domu, v němž pantáta zmizel.

Ten procházeje síní, ohlížel se na vše strany a hučel si: „Kde pak já ty Zuranovy najdu?“

„Koho hledajííí?“ někdo neviditelný ve dvoře po Pražsku to natáhl, až sebou pantáta škubl a div neposkočil.

„Pana Zurana —“ odpověděl.

„V druhém patře,“ oznamoval neznámý, neviditelný pěvec.

Došed druhého patra hned proti schodům viděl dveře a na nich lístek s nápisem: Albert Zuran. k. k. Finanzkomissär.

„To čerti vědí!“ zabručel si a dále jen v myšlenkách pokračoval: Člověk z Nové Vsi a takovou si dá na dveře cedulku! — a při tom zazvonil.

Uvnitř to zarachotilo, klaply dveře, a v zamřížené plechové vyhlídce zasvítily oči.

„Co hledáte?“ tázal se ostrý ženský hlas.

„Pana Zurana,“ klidně odpověděl pantáta.

„Není doma!“

„Tak — prasakulente — a nepřijde?“

„Co mu chcete?“

„I jsem člověk z Nové Vsi, on tam má sestru, tuze mě prosila, abych se tu přeptal —“

Dveře se otevřely, a pantáta v začmoudlé kuchyni, plné páry, spatřil krátkou, sraženou paničku, prošedivělých, nedbale stočených vlasů, nepříjemného, mrzutého pohledu. Díval se na ni, na protější odřené dveře, na necky s hromadou prádla, jakoby rozvažoval, co má dělat.

„Tak jen dál — co nám nesete?“ pobídla panička vlídněji. Špinavou jupku měla u krku rozepjatou a zástěru na pruhované, vlněné sukni rozmočenou a skleslou.

„Dej Pánbůh šťastný dobrý poledne!“ vstupuje pozdravoval. „Dává nastokrát pozdravovat, ještě kus za mnou vyběhla,“ oznamoval, a klobouček drže v levici, pravou hladil si vlasy a díval se kolem.

Blíže okna stála asi šestiletá holčička, oblečená v pomazanou kartonku na tkanicích, na zemi sedělo děcko v červené sukničce a hrálo si rozházeným, otlučeným harampátím. Na plotně byl velký plechák, z něhož valil se nad kamna proud bílé páry.

„Co pak že se tak najednou hlásí? Kolik let o nás nevěděli!“ odvětila panička jízlivě.

Z pokoje pronikl sem dětský křik; paní pootevřevši dvěře zaječela: „Že na vás půjdu, klazani!“

„A prosím, to oni si netroufali,“ mírně odpovídal pantáta.

„Mají tam přece hezkou usedlost, ne?“ začala horlivě.

„I čermáka, hezkou -- zač pak to stojí —“

„Když mohli dát syna na študie, nemůže to být tak chatrné!“

„Ó prosím, to žádný neví. co se nebožtík Zuran s ní nahlomozili, aby to vydrželi; a dcera to teď cítí, kolik set jim vázne na chalupě.“

„Snad naposledy nechtějí, abysme my platili?“ spustila paní rychle a ostře, až jí hlas přeskakoval. „Můj, pravda, je komisar, ale tady v Praze lidé tuze utahují — je šest dětí, se službou máme se co ohánět a na svůj kapitál si sáhnout nedám —“

Pantáta při té řeči přešlápnul, pokašlával a rty se mu třásly.

„I to oni nechtějí nic,“ spustil důrazněji, „jen z čistočisté lásky by rádi věděli, je-li živ a jak se mu vede. Vyrostli spolu, býval mazlíčkem, snášeli mu všichni, jak mohli, aby teda byl tím — pánem!“ Poslední slova vzplynula z dědečkových úst, jakoby se byl octa napil.

„Přece by si mohli vzpomenout — mají ledaco v tom hospodářství —“

„I kde pak to — jsou rádi, že mají co jíst. Tak co mám vyřídit?“ a pantáta obrátil se bokem ke dveřím.

„No, můj není doma, a já se s nimi neznám se žádným. Žádný z nich kouska cti pro mne neměl, a jsem přece pražská dcera, můj tatínek byl čtyrycet let v státní službě a měl verdienstkreuz.“

„Tak mají se hezky — s Pánembohem!“ krátce řekl pantáta a již byl ze dveří.

Spěchaje po schodech slyšel, jak dveře za ním bouchly a zámek zaskřípěl.

„Cuchna!“ zabručel si zatáčeje s prvního patra, „ještě se dnes nečesala, a v té kuchyni je hůř než v ratejně.“

Když sešel do síně, viděl, že právě malý hubený pán s cylindrem na hlavě, s holí v ruce, s brejlemi uprostřed ostrého nosu, vchází dovnitř. I že je to on — na mou pravdu! proletělo pantátovou hlavou.

„Dej Pánbůh dobrý poledne — a s dovolením, že se ptám, neráčíte být pan Zuran?“ Ale při té otázce byl pantáta pevně přesvědčen, že je to Zuran, a již si ho také od hlavy až k patě prohledl. Měl na sobě všecko nějak obstarožní, ač odřen nebyl.

„Co si přejete?“ pyšně a úsečně ptal se komisař a přimil se, jak jen mohl.

„Jsem z Nové Vsi a přišel jsem od sestry — s pozdravením,“ měkce odpověděl dědeček.

„Pojďte — pojdte — se mnou!“ ku podivu rychle pravil komisař a vzav pantátu za ruku vedl jej ze síně na ulici.

Když po chodníku kousek přešli, podíval se vzhůru do oken a zase spěchal. Dědeček kolíbal se za ním.

„Vy jste pan Bezoušek, že?“ u nároží s úsměvem zeptal se Zuran.

„Tak mě přece poznáváte?“ radostně kýval pantáta.

„I kdo pak by vás nepoznal, jste pořád stejný. Byl jste u nás?“

Pantáta přisvědčil a zamžikal očima. Všiml si právě vysedlé lopatky komisarovy i hnědožluté, lesklé pleti jeho.

„Čo tam u vás dělají?“ zašvitořil mužík a očka mu zasvítila.

„I tak po vůli boží jde to den za dnem —“

„Sestra je zdravá — děti taky?“

„Chvála Bohu! Vyběhla za mnou a tuze prosila, abych se tu přeptal, že ani psaníčko nepřijde,“ a pantáta měl vlaho v očích.

Pan komisař mávl kloubnatou rukou.

„I člověk ani nemá chuti do psaní — tak ten den za dnem běží —“ a nepokojně těkal ulicí.

„Ba, ba,“ povzdychl dědeček.

„U nás se vám nelíbilo, že ne? No, u pana doktora je to asi jinačí — paničku má jako anděla, a peněz prý měla! Co je platno — nic, nic, už docela nic — u nás je hromada dětí, paní je z toho celá nevrlá —“

Vytáhl peněženku, prohlížel příhrádky a vyndav dvě zlatky podával je pantátovi.

„Sestře!“ vydechl a ruka se mu chvěla.

„Pánbůh chraň, to si nedělejte škody, ona na nic nečeká, bude ráda, že jsme se sešli —“ odmítal pantáta.

„Abych přece něco poslal —“ pravil Zuran a malé, žlutohnědé oči jeho lítostně dívaly se na pantátu.

„Nevezmu — řeknu jí to, ale nevezmu, myslila by si, kdo ví co jsem povídal —“

Komisař volně uložil peníze, pokrčil rameny a pravil srdečně: „Tak je všecky hezky pozdravujte — tuze často si na ně vzpomínám —“

„A jak pak — nepodíváte se tam k nám? Rádi by vás viděli!“ měkce zašvitořil dědeček.

Komisař upjatě se naň zahleděl — z koutka očí zvolna vydírala se mu slza.

„Pozdravujte!“ dutě vykřikl a stisknuv pantátovu ruku ubíhal domů.

Dědeček rozkolébal se rychle, ale umirňoval, až se opět zastavil. Ohlednuv se ještě pátral po Zuranovi, ale již ho nespatrił.

Bože, Bože, chudáku, kdyby tě sestra viděla, ta by se rozplakala! A myslila, že za ženiny peníze prodal všecko! A což teprva kdyby tatík s mámou vstali a viděli, jakého mají pána! Ani by jeden neřekl, že je to taky člověk z Nové Vsi, že je to Vojta Zuranů, který chodil na vakace jako panáček. Kde kdo říkal o něm, ten že jednou bude velkým pánem. „Co je platno — nic, nic, už docela nic —“ dědeček znova připomínal si ta ostrá, sípavá, až do srdce ryjící slova . .

Bylo již po poledni; odzvonili, když pantáta byl u komisařů. Po ulicích bylo velmi placho; na několika prazích seděli dělníci a ženy jim podávali oběd. Saku-lente, napadlo dědečkovi, že přijdu po poledni? a po-dívav se na hodinky, div se nedal do klusu . . ,

„Tatínku, tatínku, vy na nás zapomínáte,“ vítala jej doma paní doktorová.

„I čermáka, to by bylo pěkné!“ zasmál se. „Ale to máte, Márinko, tak: byli jsme nahoře na zámku a po-tom mi napadlo, abych se stavil u toho Zurana, komi-saře, že ho v tu chvíli nejspíš najdu. A jak pak —

psaníčko nepřišlo?“ a měkkým, toužebným pohledem zadíval se jí do lící.

„Nic nepřišlo,“ odpověděla zvolna a zavrtěla hlavou.

Pantáta div si neposkočil, jak mu to ostře projelo celým tělem.

„To jsou lidé, to jsou lidé!“ naříkal. „Kouska rozumu nemají, slovíčka nenapíší, jako bych na světě nebyl. Jim je hej, jsou doma, všecko vědí, ale já tuhle bloudím jako v zajetí babylonském!“ a rozechvřen pobíhal kuchyní.

„Netrapte se, tatínku, zbytečně — nepíší, protože nemají co psát,“ vymlouvala mu to paní.

Mrzutě mávnul rukou.

„Kdyby člověku napsali, jak je tam, ale toto! Tak ani nevím, jak je se setím! Jeden rok nebyl, abych neosíval, a letos abych to propásl? Do zimy bych chodil jako na trní a na pole bych se bál podívat!“

Paní již mlčela.

„Nebo se to psaní někde ztratilo — starají oni se na poštách o takového vejminkáře, jako já jsem! Ani mi to nejde na rozum, že by kmotr Kabelák tak na-dobro zapomněl!“

Opět nedostav odpovědi mrzut běžel do pokojíka a svlékaje se v duchu huboval na všechny: na Kabeláka, na Vášu, na poštu i na Márinku, že pořád jen říká: Nic nepřišlo! Nejraději by byl tím oknem vyletěl nad střechy a dál a dál až domů. Aspoň by měl po starosti!

Také syn se při obědě marně namáhal, aby mu ty starosti vypudil z hlavy.

„I hochu, to mi ani nepovídej,“ odpovídal rozhodně, „myslím na ně na všecky vstávaje lehaje, starostí mám, jestli se něco nestalo, jak to tam všecko dopadá — a oni si ani nevzpomenou!“

„Vždyť tu jste sotva deset dní —“

„Však, však, kde bych si byl pomyslíl, že teď na stará kolena budu tak dlouho z domů.“

„Jak se vám líbilo u Zuranů?“ po chvílce ticha opět doktor začal.

Pantáta stranou podíval se na syna, jakoby chtěl říci: I nezačínej nadarmo o jiném! ale potom přece krátce pověděl, co viděl a slyšel.

„Prosím tě, co je ona zač?“ ptal se za řeči.

„Její otec byl úřední sluha — Zuran tam bydlel!“

Pantáta povyplázl jazyk, vážně si kývl hlavou a povídal: „A ta chudšas myslí, že za ženiny peníze prodal všecko! Tahle Praha!“ a zahrozil do prázdna — —

Celé odpoledne si umiňoval, že zítra musí z Prahy ven, aby viděl, jak to dopadá v polích.

A nepřijde-li psaní ještě zítra, musí jim Józa napsat kartičku — ale pořádnou!

IX.

Ale teď kudy?“ po osmé hodině ranní, stoje před museem a hledě v pravo, v levo, rozvažoval pantáta.

Chtěl do polí a všechno hrálo v něm radostnou touhou, aby již tam byl. Přemýšlel, kde by se nejlépe poradil, a zabočil k domku výběrčích potravní daně.

„Kam pak se tadyhle přijde?“ ptal se malého, bělovlasého starce, jenž ruce máje v kapsách přestupoval sem tam.

„Tady? I to se přijde všelikam: do Kanálky, na Olšany a ještě dál,“ zněla chladná, nevrlá odpověď.

„A prosím — pole tam nejsou?“ a pantáta se lahodně usmál.

„Pole? Ó, taky tam jsou — polí dost!“

„Tak pěkně děkuju, pozdrav vás Pánbůh!“ A pantáta již se kolébal dále.

No tak, polí dost! a při té myšlence sáhl si na kapsu. Nahmátнув dřevěnku, spokojeně se usmál.

Vždyť jsem si myslel, že tu přece jsou také nějací hospodáři a nedají si všechno přivezt, pokračoval v myšlenkách a vzpomínal, zda za dobu svého pražského pobytu spatřil také vůz s naloženým ruchadlem a branami. vůz se zapřaženými kravkami nebo voly, ale nepamatoval se. Jda vinohradskou Jungmannovou třídou spatřil stromnaté pozadí a šeptal si: „Vždyť jsem já věděl, že se někudy ven dostanu!“ a cupal vesele.

Vyběhnuv si do vinohradského parku, rozhledl se po širých, zlatově zelených trávnicích a křovinách, radostně zakýval, ale šel dále.

Loudaje se ořechovou alejí obzíral měkkoty i čerstvé zelené ozimy olšanské pláně. Byla zalita plnou září slunečnou; vzduch se nad ní zachvíval, jakoby se země pod tím milým teplem slunečným radostí klepala. Z brázd i po mezích svítily již zlaté květy devětsilu a prvých panpelišek.

Opodál na výšině krácel bílý kůň a za ruchadlem oráč, předělávající měkkotu.

Pantáta sáhnul do kapsy, vytáhnul dřevěnku, zapálil, kožich nechal rozepjatý a volně kolébal se směrem ke hřbitovům. Prošel poslední družinou vysokých činžáků, jež vyběhly si z Vinohradů až sem do polí, ocitl se v javorové a kaštanové aleji, z níž otevřel se mu daleký výhled.

Zůstal překvapen, jak se mu ten svět krásně ukázal.

Patřil na širé planiny, na široké, daleké lány polí, na bílé dědiny, jež se po nich sem tam kupily. Nebe

nade vším bylo vysoko, velmi světlé a vzduch čistý. V dáli pod samým sklonem oblohy šedaly a modrally se věnce lesův.

Na kterou pak stranu je vlastně u nás? zkoumal. Obrátiv se k slunci určoval si strany světa a patře na sever, na několik chlumů, jež v náramné dálce modrally se za blízkou krabatinou, pokyvoval si: Tam to někde bude, tam!

A zase otočil se k východu, kde rozkládalo se nejvíce polí, a v levo od Bohdalce pozoroval zástup pracujících. Co by to mohli dělat? myslil si. Toť na mou pravdu jakoby už sázeli bandory? Nebýt to takový lán cesty, žeť bych se k nim podíval!

V tom se z brázdy rychle vznesl skřivánek a ve výši se třepetaje tejnořil, jako když zlatý pramének teče.

„I na moutě kuši, ten to sbírá!“ zasmál se pantáta a nespustil s ptáčka očí, dokud náhle jako hruda nezapadl do pole.

Sešed s břehu na silnici zdáli slyšel hrkot: ohlednuv se v mracích prachu spatřil řadu kočárů. Už zas s někým uhánějí, letělo mu hlavou, no, když jsem už tady, na ty Olšany si taky doběhnu. Když pohřební vůz přijížděl. fajfcičku strčil do kapsy, smekl, pokřižoval se a dav povozům předjeti klusal za nimi.

Obzíraje hřbitovní zeď stanul. Hrůza. hrůza, celé mrtvé město!

Vešed branou, procházel se hlavními cestami a prohlížel pomníky; ale došel k rozhraní nového oddělení, honem se vracel.

Kam pak bych se tam pustil, zabloudit bych musel! A po tom pohřbu nikde ani památky — ani pláče neslyšeti, ani nezpívají, jen ten zvoneček plačtivě klinká. Tady bych nechtěl ležet, třeba že tu stromů a křovisek jako v zahradě — ale člověk by tu byl ztracen! A hned mu napadlo, bude-li zde jednou odpočívát Józsa, Márinka a ty děti! Při té myšlence bylo mu tuze bolestno. My tam, oni tady v tom hřbitovním lese širém a hustém!

Smeknuv přeříkal si několik otčenášů, modlitbu za zemřelé, a šel ze hřbitova.

Celá ta polnatá pláň, nad níž chvělo se žhoucí slunce a klenula se bledá obloha, byla mu teď tuze smutná. Ticho bylo, ani sněť nezašustila, nezapraskala, jen ten vysoký, tenký zvonkový pláč chvěl se nad dálavou.

Pantáta loudal se zpět a zamířil k oráči.

U měkkoty opřel se o strom, znova si zapálil a čekal. —

„Pozdrav Pánbůh — šťastný dobrýtro vám přeju!“ pozdravil, když oráč dojížděl.

Ten přikývnuv dodělal brázdu až k příkopu a obracel. Pantáta vida, že se k řeči nemá, šel až k němu a pravil: „Pěkně se to ruchá, ne?“

Teprve teď oráč zastavil, podíval se na pantátu a přikývnul.

„Vždyť se to musí rozsejpat jako marcipán.“ švitořil dědeček.

„I když toho k sakru konce není!“ zahučel oráč a rukávem přejel si čelo.

Pane, ten to žehná! v duchu povzdychl si pantáta.

„To je vaše?“ ptal se nahlas.

„I kde pak — já to jen odedřu,“ odvětil čeledín a sedl si mezi kleče.

„Pot první vláha chlebu! Co pak sem přijde?“

„Ani nevím — zdá se mi, že pšenice.“

Pantáta přikyvuje zkoumavě rozhlížel se polem.

„No, země tu musí býti dobrá, u nás takovou mít nebudeme.“

Oráč neodpověděl.

„Já jsem tady v Praze jenom na pobyt, ale už mne to žene domů. Schválně jsem si vyběhl, abych viděl, jak je v polích, a pane. tuze se to zelená.“

„Že si v Praze vzpomenete na pole!“ kysele zasmál se oráč.

„I čermáka, člověk je nevidí, ale cítí, že se to tam hýbe. Jak pak — nenechal byste mne zarůchat?“ a pantáta úlisně se zasmál.

„S Pánembohem — takovou radost dopřeju každému!“ a čeledín povstav učinil pantátovi místo.

Ten vesele přikročil, vzal oprať, řekl: No tak šimla! zamlaskl a již tiskna ruchadlo do sypké země vesele klusal brázdou.

Oráč se protahoval, zíval a sedl si na břeh. Pantáta dojel ke konci obrátil a vraceje se přitlumeně se smál.

„Tak!“ povídal zastaviv, „to je radost dělat. jde to jako po másle; a s koníčkem jsem dávno nedělal, my máme jen kravky. Tak ještě jednou?“

„I pro mne a za mne!“ a oráč mávnul rukou.

Když se pantáta po druhé vrátil, jen se rozplýval radostí, jak to jelo.

„Co pak chvilku! Ale když to jde od rána do večera a den za dnem!“ a oráč si odplivnul.

„Vy nejste z hospodářství?“ ptal se pantáta.

„I jsem taky, ale to už jsou léta, co jsem nechodil za ruchadlem, až letos. Přišel jsem z vojny a zrovna nebylo se čeho jiného chytit.“

„Vy jste řemeslník?“

„Ba ne, ale byl jsem u koní ve fabrice, po městě se jináč jezdí,“ nevrle odpovídal oráč a přistoupiv zase ke klečím pobídl koně a ujížděl.

„Tak vám pěkně děkuju,“ loučil se pantáta.

„Není zač!“ a čeledín se již ani neohlédl.

Ten se taky na tu práci třese, myslil si dědeček, radší by jezdil v tom prachu, rachotu, hrkotu a v jednom kuse se vyhýbal. Inu, chuť je chuť!

Veselejší, opět pobafuje, zčervenálý, čiperně klusal zpět.

Pohleděv opět ke vzdáleným, modrým vrchům, poškrabal se za uchem a vzdychl: „Už abych tam byl! — To se budou u nás divit, až jim budu povídat, že jsem v Praze ruchal!“ liboval si a musel se tomu zasmát. „Co pak on Váša dělá? Na Pasekách a na Kamenci bude snad už mít předěláno — snad už naposledy má taky něco zaseto. Že sakulenti nepíšou! Nic platno, musím domů, co pak by si o mně pomyslili, abych tu všecku práci prozahálel. S dětmi jsem se pobatolil, potěšil — inu, žeť na ně vzpomínat budu! Hůř je s tou paní slečinkou, že nevím, jak jí pomoci! I hle! jakou mám podivánku na Prahu — z té strany jsem jí ještě neviděl!“ A s vršku nad Kravínem díval se v dol, vroubený Letnou, Hradčany, Petřínem, Malvazinkou, Děvínem. Praha byla v něm jako zapadlá, ploužily se nad ní dlouhé, vleklé chumle modravého dýmu, do něhož vrývaly se trpytné věže a bání, kříže a hroty, a pod nímž hrbily a krabatily se tisícové střechy. Hradčany stály nehnutě, šedivé, v plném světle. A vysoko nad tím vším klenula se čistá jarní obloha.

„Inu, co je platno — hezké město je to!“ povídal si a bystřeji pustil se dál.

Přišel na vinohradské náměstí Purkyňovo s chutí rozhlížel se po řadách domů, jež se mu líbily, a pomyslil si: „Tady jsem taky ještě nebyl. Člověk chodí, den za dnem chodí a přece všeho nevidí!“

Šel Palackého třídou a dále Žitnou ulicí. Všímal si všeho: skotačících psů. pekařských i pivovarských

vozů, s úsměvem zadíval se za kominičkem a pomyslí si: Vida, jako u nás! Pozoroval dvě staré hokyně, jež hezký kus od sebe seděly skrčeny nad svými nevelkými krámky, jakoby spaly, ale při tom nepěkně jedna druhou velebily. Chvilku stoje sledoval vůz, do vrchu cihlami naložený; pár statných koní dřel se jím, až bédno bylo pohleděti. Hustá pěna padala jim s tlam, kopyta třískala do dláždění, až jiskry sršely, a půda se rozstříkovala.

„Ten člověk je trochu nelida!“ povídal dědeček pánovi, jenž se také zastavil a pozoroval zápasící koně a ukazoval mu na vozku. Ale pán se ho ani nevšiml.

Pantáta již chtěl zabočiti do Štěpánské ulice, ale v tom upoutal ho vjezd protějšího domu. Na chodník vyjížděl odtamtud trojkolový pohodlný vozík, tlačенý sluhou slušně oděným. Ve vozíku spíše ležel nežli seděl stařec. Huňatou čepici staženu měl až na uši a do půl čela, jenom na skráních vylézaly pod ní chumáče žluto-bílých vlasů: oči měl zavřeny, sivé tváře zapadlé, ostrou bradu vyčouhlou z velké tmavé šály pod krkem. Ruce úplně zakrývala kožešinová příkrývka, a z noh jenom boty vyčnívaly nad předním kolečkem vozíku.

Po levé ruce, vozíku se přidržujíc, loudala se malá, tlustá, černě oděná paní v staromodním čepci a širokém vikléru.

„Co pak se tomu chudákovi stalo?“ povídal si pantáta. „Podle všeho nemůže na nohy a celý je nějak zle zveden.“

Rovnoběžně s malým tím povozem chorého pána loudal se na Karlovo náměstí. Chůďas to není, pokračoval v myšlenkách, sic by se takhle voziti nedával — ale přece jenom chůďas!

V tom sebou pantáta škubl překvapením a několik kroků popoběhl do ulice.

Když vozík měl zabočiti na dláždění do náměstí, starý pán povytáhl ruku, opřel se stranou, snad aby lépe seděl, a při tom pozdvihnuv hlavu rozhlédl se kolem.

„Opravdu — opravdu — žádná mýlka není možná — je to on, náš delektor!“ zvonilo to pod pantátovou lebkou.

Posluha zvolnička, opatrně přejížděl dláždění, stará paní stále šla vedle, a pantáta stranou je pozoruje následoval jich do parku.

Co to jen Pánbůh na toho člověka dopustil! Co by říkali kmotři Kabelák a Syrovátka, kdyby ho také tak viděli, a co by si pomyslila všecka dvorská chasa? Takový kořínek to býval!

Kolečka chrastila již po cestě do středu parku, jehož svěže zelené křoviny a čerstvé trávníky vyhřívaly se v jarním slunečnu.

Pantáta rozhlížel se, kudy by nadběhnul, aby se nemocnému mohl zpříma podívat do tváře a přesvědčiti se, že to je on. bývalý jejich delektor, že se mu to jen tak nezdálo. Zabočiv na levo, nespoustěl jich s očí.

Jako čertík běhával ten delektor v polích, a teď snad s místa nemůže, vypadá spíše mrtvý nežli živý. Jak se uměl rozkřiknout, až mráz člověka přejel. A pan hrabě neměl nad něj, všecku moc mu dal, a delektor uměl lidmi točit. Pantáta si vzpomněl, jak chodil na kancelář k delektorovi pro dříví.

„Co chceš? Ty seš Pesoušek, ne?“ vždycky naň spustil, až se v pantátovi žluč rozlévala. Nic mu tak protivno nebylo, jako když mu ten delektor tykal jako chlapci — jemu, hospodáři! A robotoval pod ním přece jen krátce, ani ne rok. a nechtěl dříví zadarmo. nýbrž perně je platil.

Tu již se vozík blížil proti němu; dědeček čelo maje sraštěno upřeně pohlížel pod huňatou čepici na opěradle. Je to on, dozajista on!

Pantáta byl by se s chutí dal do řeči, ale obstarožní panička dívala se na něj tak, že se maně postavil na špičky a tichounce přešel. Ale opět se zastavil a a hleděl za nimi.

Bože, Bože, takový pán a co teď z něho je! V kostele vždycky sedal jenom na oratoři nebo na červeném sukňě první lavice, žádnému, ani z úřednictva, nebyl přítelem, všecko honil, jakoby to panství bylo jeho a jakoby neměl co jíst! Zle naň Pánbůh dopustil!

Batole se k Vodičkově ulici nespouštěl ho s mysli. Ta panička, jež ho doprovázela, bude snad z přátelstva; povídali, že se odstěhoval k přátelům. Tak je s ním bídně, a nikoho svého nemá, jen nějaké přátelstvo!

Pantáta při té myšlence vzpomněl na sebe a srovnával: „Co jsem já byl proti němu, a jak pěkně teď sedím! Všickni mne mají rádi, syn je tuhle pánem, těším se s dětmi — —“

Tu na hokynářském krámku mezi jinými lahodnostmi viděl talíř s pocukrovanými, zlatě červenými kobližkami, až se mu i to staré srdce nad nimi zasmálo. „Tyhle koupím, abych taky těm dětem jednou něco přinesl z toulky,“ umiňoval si.

Zvěděl, že jsou po třech krejcarech, pomyslně si „No, z laciného kraje nejste!“ ale dvě koupil. Nesl je v papíře zabalené na dlaně, aby se ani dost málo nepomačkaly, a těšil se, jakou dětem připraví radost a pochoutku.

Když doma vešel do dveří, a Míci s Fínou běžely mu naproti, měl v očích plno záře a v lících radostný smích. Věděl, že děti leccjakému mlsku zvykly, ale tento bude od dědečka!

„Tuhle vám něco nesu,“ povídal podávaje jim papír a chvil se blahem.

„Dědeček nám něco koupil!“ zajásala Míci.

„Utaž — utaž — já či — mamí —“ ječela Fína.

„Jé — koblihy, mamí, dědoušek nám koupil koblihy!“

Paní doktorová přikročila a vidouc, co dědeček přinesl, pravila s úsměvem: „Že to, tatínku, kupujete, škoda za to krejcaru!“

„Snad byste nemluvila, Márinko, nevidáno pro pár krejcarů, beztoho těm dětem nikdy nic nepřinesu!“ radostně brebentil.

„Ta je má!“

„A ta má!“

„Ukaž, Míci,“ žádala paní a rozlomivši koblihu, přivoněla. „To jíst nesmíte — koupil jste je, tatínku, od hokyně. vidíte?“

Pantáta nechápaje stál, jakoby jej ledovou vodou polil.

„Je to děláno na loji, a k tomu na jakém!“ a podala mu ji.

Přivoněl, zavrtěl hlavičkou a neříkal nic.

Děti si také přivoněly a hned podaly pečivo matce. Pantáta pořád stál nehnutě a v očích měl plno lítosti.

„Tak jsem myslel dětem udělat radost a — tu máš!“ povídal těžce a styděl se, že tak nerozumně koupil.

„Schováme to Kocourkové,“ pravila paní.

„I to bych taky byl babě kupoval!“ mrzutě, skoro zlostně zavrčel a šel do svého pokoje. V nohách jakoby zas měl sta mravenců. Nepokojně přebíhal od okna ke dveřím a všecko v něm hrálo.

Zatrapená Praha — nic se mi tu nepovede! zlobil se v duchu. Tak se mi líbily, radost byla ně podívat a taková je v nich šalba. Tolik je tu ouřadů a žádný to nevidí! — Inu, jeť ona taky pravda, že Márinka

má zatrachtily jazejček, a ty děti ho budou mít po ní! Náš Váša, Nána nebo Mančina by měli mls a několik neděl by si o té dobrotě povídali. Bože, když nám nebožtík dědeček přinesl z kostela za krejcar preclík nebo perníkového panáka, jaká to byla sláva!

Mícinka vklouzla do pokojíka a tulila se k němu; pantáta hladil ji po vlasech, ale nemluvil, bylo mu hořko. Maně pohleděv na hodiny přistavil si židli a vystoupil na ni, aby je natáhl.

„Dědoušku, děláš díry do seslí,“ jemně zavyčítala mu Míci.

Pantáta na ni dolů pohleděl, začervenál se a volně sestoupil. Prohlížeje sedadlo, spatřil na něm hodné otisky svých vycvokovaných podrážek.

„Na mou tě milou, jsem já člověk, takovou škodu udělám — maminka hubovala, ne?“ ptal se pln rozpaků.

„Nehubovala, jeden to tak povídala a smála se; v jídelně je to taky a v saloně byla tlápota na pohovce,“ klidně vypravovala Míci.

Pantáta usedl, ruce sepjal v klíně a byl jako zpražen.

„Zkrátka a dobře, sem nepatřím!“ uvažoval. „Ať dělám, co dělám, nic nedopadne dobře. Všecko tady je nalíčeno, aby se jen bál zavadit. Zlatě v mé sedničce! Jako bych ty hodiny dával do pořádku jen pro sebe! Nic, nic se jim nelíbí! Ta chodí po domě a plije, že tu načadím, tady tisknu cvoky, a přinesu-li mls, je strach,

že se tím děti otráví! A Bůh sám ví, co se o mně stranou povídá, tohle se člověk jen tak náhodou doví.“

V tomto rozmaru zavolali jej k obědu

Když se prve vracel z toulky, myslel si, jak bude synovi vypravovat, s kým se náhodou potkal, ale teď si na to sotva vzpomněl a na vypravování neměl troška chuti.

Doktor několikrát o ledačems začal, ale pantáta jedva že několika slovy odpověděl.

„Něco se vám přihodilo, tatínku?“ konečně se doktor zeptal.

„I nic — nic, hochu,“ zapíral.

„Nechcete mi říci pravdu, ačkoli vidím, že vás něco trápí.“

„Prosím tě byl jsem trochu v polích. viděl jsem, co to obilí již dělá, spokojené mysli nemám, a nikdo ani slovíčka nenapíše,“ zasmušen vypravoval.

„Napíšu jim lístek, aby se přece ozvali —“

„I čermáka, nic už nepiš, než by psaní dostali a než by odepsali, načekal bych se a vidím, že je čas, abych jel. Znáš mě, že jsem jen selský člověk, a ten aby se jen tloukl po těch brázdách.“

Doktor dobře porozuměl, že otec posledních trpkých slov bez příčiny neřekl, ale zatím nechtěl na něm vyzvídati.

Pantáta to poznal a nechtěje syna zarmoutiti honem zas hleděl řeč svou v jiný smysl obrátiti: „Toť víš, že

zasívat je má radost, a letos by mi uteklo všechno — do zimy bych měl starost. Člověk z hospodářství je už s tím polem srostlý a všechno ho to na jaře do práce žene!“

Sotva že dědeček skromně poobědval, vstávaje povídal: „Dneska jsem se, lidičky, nějak uhonil, nohy mě bolí a oči se mi zavírají. Proto povídám, že bude čas táhnout zase k nám, dělá se ze mne hrozný ospalka a to jsem jaktěživ nebyl!“ a běžel do pokojíka.

Když doktor po obědě s paní osaměl, ptal se jí, nevíli, proč se pantáta mrzí. Byla hned doma. Vypověděvši mu historii o koblihách, dodala: „Poznala jsem hned, že jsem provedla nešikovnost, ale bylo pozdě. Měla jsem je schovat, říci, že je dostanou odpoledne, aby mohly obědovat — snad by se na ně bylo zapomnělo.“

Doktor se té celé historii usmíval.

„Vždyť se snad smíříte!“ pravil vstávaje.

Pantáta se chvíli převaloval, ale usnouti nemohl. Povstav, tichounce vzal nebožčin Nebeklíč a pohroužil se do modliteb.

Před třetí hodinou děti jako obyčejně přiběhly, aby šel na procházku, ale dědeček prosil: „Dnes mne, děťátka, nechte doma, nějak jsem se ráno uběhal!“

Holčičky chvátaly do jídelny, a Fíninka sehnuta, ruce sprásknuvši do klína ohlašovala: „Jé, náš dedoušet nepůjde na plochážtu!“

„Povídá, že se ráno tuze uběhal.“ dodávala Míci.

„Snad nám naposledy nestůně!“ a paní doktorová spěchala k dědečkovi.

„Neschází vám něco, tatínku?“ ptala se starostlivě a přiblíživši se až k němu pohladila ho po sivých vlasech.

„Žádnou starost, Márinko, žádnou starost, jen jsem se trochu upachtil; je to bída, když člověk chce v Praze do polí — mílové boty aby na to měl.

„Stavíme se u Melanky,“ pravila vybízivě.

„Stavte, stavte, a že paní slečinku i pantátu pěkně pozdravuju; však mě dost mrzí, že nikdy spolu nepřijdou, jako by se inne báli!“ odpovídal.

„Vždyť vy, tatínku, víte, proč. Ale vyřídím jim to, zvláště otci.“

„Tak, tak, dobře uděláte! Můžete jít bez starosti, budu dobře hlídat.“

„Ale nemrzíte se snad na mne?“

„Pánbůh rač chránit, toto, toto,“ odvětil, ale ta vřelost jako jindy z těch slov nedýchala.

„Pojďte se nasvačit a potom si pěkně odpočiňte!“

Když paní s dětmi a Fánou odešly, pantáta zamknuv za nimi vrátil se do svého pokojíka. Otevřev truhličku přiklekl k ní a počal dělati pořádek.

Po chvíli ustal, podíval se na hodiny, na židli s vytisknutými cvoky a několikrát přešel po kuchyni.

Opět zastavil se před hodinami, vytáhl šátek, položil jej na židli, vystoupil a natahoval. Nedalo mu to. Také v ostatních pokojích vykonal přehlídku, ale s opatrností, aby po botách nezůstaly památky.

Potom mu napadlo, že by vlastně dnes byla dobrá chvíle, aby si s Józou o ledačems porozprávěl — budou sami a zde doma to ani tak nejde.

Uzamykav všecko skolébal se se schodů; s pavlače díval se trošku na dvůr i na nebe a potom tiše pootevřev vklouzl do čekárny před synovou kanceláří.

Na pohovce z ohýbaného dřeva, propleteného sedadla i lenochu, seděl tam venkovský člověk asi padesátiletý. Když pantátu spatřil, zakýval a sedl o kus dále. Dědeček šouravě přecházel, ale při tom úkradkem prohlížel si neznámého. Byl to důkladný ramenáč, úplně bezvousý, ostrých rysů, a vlasů měl notnou paruku.

„Taky sháníte soudy, taky?“ zastaviv se před ním ptal se přátelsky pantáta.

„I ba, taky!“ zabručel venkovan a černé vlasy přihladil si od temene k uším.

„Odkud pak, že se tak ptám?“

„Až někde od Mladé Boleslavě.“

„A co pak tam nejsou advokáti?“

„I jsou, a kolik, ale všecko mi to zapletl, útrat nadělal a prohrál všecko —“

„No tak — co ještě?“ divil se dědeček.

Venkovan přesedl a mrzutě zadíval se na pantátu.

„Povídal mi náš představený, že tenhle je chlapík. všecko vyseká,“ bručivě vysvětloval.

„Inu, šikovný je, ale zázraky dělat nemůže. jenom co je právo,“ mírně vykládal dědeček.

„Však proto — takového potřebuju.“

Pantáta pokrčil rameny.

„A snad ne? Ten příkop mezi mým a Záviškovým polem na Dubenci byl můj, celá vesnice mi to může dosvědčit, starý Crha pamatuje čtyry majitele mého pole, a vždycky to tak bylo. No pravda, Záviška, to je jako soused, každý rok si to prohloubil, potřeboval trochu hlíny na pole, má to hroznou mokřinu — ale já nic neříkal. Až v loni na jaře jsem naší panímámě chtěl z komory udělat vejměnek a prorazil jsem k Záviškovým do dvora okno. Kmotr vzkázal, to že tak nejde, že si do dvora takle koukat nedá; ale já se jen smál, že nebude snad tak zle. Ale kmotr huboval víc a víc. I povídám žertem, snad u vás nekradete, že byste se toho okna tak báli. Ale víte, co mi udělal? Takovou rachotu hroznou jako věž postavil mi před okno — pro nic za nic ji postavil, nic v ní nemá, leda starou kadečku, truhlík na hlínu a žebřík. Ale jen když je u nás tma!“

Pantáta se zasmál.

„Zrovna, zrovna takhle se dva sousedé u nás pohádali!“

Venkovan zase mrzutě přisedl a mračivýma očima stranou naň pohleděl.

„Jaktěživ jsem se s nikým nehádal,“ ostřeji pokračoval, „ale tohle mě přece na kmotra tuze domrzelo, zvláště když se ještě mezi lidmi pošklebovali. No, řeknu, kmotr by snad ani takový nebyl, ale ona — učiněná satoryje! Nemůže nám odpustit, že máme jen dvě děti, oni šest. a chalupy že jsou na ně stejné. Tak jsem si pomyslíl: Počkej! A když na podzim zase přišel na příkop, povídám: Ouha, kmotře. co bývalo, není, příkop je můj. Ale toto, kmotr se jen štířil, že co mi to napadá. když už tolik roků si tu hlínu bere —“

„A žalovali jste se.“ dědeček vskočil mu do řeči.

„Žalovali.“

„A jak to teda dopadlo?“

„Vždyť jsem vám povídal! Úpisy nemám, a kmotr si vedl svědky — no. Bůh jim to odpusť! Ale on se zmejlí. ona se přestane smát teď to půjde znova —“ a pěstí do prázdna zahrozil.

„I čermáka — zač pak ta hlína stála?“

„No, bratru za dvě jednušky!“

Pantáta se ostře rozchychtal a vzav venkovana za ramena povídal kázavě: „Pantáto, jděte domů, nevyhazujte peníze, radší je s tím kmotrem propijte, když je mermomocí chcete vyhodit —“

Venkovan se uhnul, povstal, odstoupil o krok a pravil zhurta: „A co vy mne budete vyslejšchat a kázat, ani vás neznám!“

Pantáta se jen zasmál.

„Snad se nebudete zlobit? Já jsem Bezoušek. advokát je syn!“ a mírně díval se mu do tváří.

Venkovan opět o krok couvnul, hlavu skrčil do ramen a spustil zkroušeně: „Prosím jich, se nehněvají, člověk je těmi nepravostmi už celý pitomý!“ A přistoupiv až k dědečkovi pohladil ho po rameni a úlisně lichotil: „Je to prý chlapík advokát, tuze jsem ho slyšel chválit!“

„No je, ale pro dvě zlatky takové soudy! Zaplatíte dvacetkrát, ne-li víckrát tolik. Povídám vám, poslechněte mne, já syna znám, ten to ani nevezme.“

Teď se venkovan rozkřikl: „A já zase povídám, že vyhraje. Poženeme Závišku na přísahu, ať se kroutí, jak chce!“

Pantáta pokrčil ramenoma.

„No, dej vám Pánbůh štěstí!“ pravil klidně a podav ruku cupal dovnitř.

Procházeje prvou síní, v níž pracovali písaři a koncipient, klonil se jim, srdečně pozdravoval a po špičkách vklouzl do pokoje k doktorovi.

„I vítám vás, tatínku, sedněte si,“ syn vesele ho uvítal.

Pantáta usedaje spustil rozvázně: „Slyšíš, teď jsem v té čekárně mluvil s člověkem, který se soudí o hlínu v příkopě, to snad přece nevezmeš?“

„Ještě o tom, tatínku, nevím.“

„No, povídal jsem mu krátce a dobře, aby zbytečně nevyhazoval peníze a šel domů.“

Doktor dal se do srdečného smíchu.

„Co se směješ?“ vážně divil se dědeček.

„Jak mi sháníte lidi,“ pořád smál se doktor a chytil otce za ruku.

„Vždyť mám přece rozum — pro trošek hlíny soudy! Toť já vím, že vy advokáti to umíte vyšroubovat, jen abyste si nadělali útrat — ale nic po tom!“

Doktor velmi překvapen zadíval se otci do očí. Pantáta trochu pomlčel, pohladil si bradu a začal mírněji: „Víš, žádnou mrzutost, ale jsem otec, tak o tom promluvit musím. Všecka čest Márince, ale tak se mi kolikrát zdá — jak bych to honem řekl — že to snad vede trochu vysoko —“

Doktor volně vrtěl hlavou, ale pohled mu zase trochu zjasněl.

„Všeho si všímám, počítám a musím říci, že mi hlava kolikrát šla kolem. Víím, že Márinka má peníze, ale snad je také ledajaké marnosti z domu zvyklá, a ty to necháváš. Nesmíš zapomenout, že máte děti!“

Pantáta mluvil sice mírně, dobrácky, ale přece s patřičným důrazem. Doktor mlčky poslouchal, a když pantáta domluvil, tváře se vážně, přikyvoval:

„To byste tomu dal, tatínku!“ promluvil až po několika vteřinách. „Měl byste jinde nahlédnout do domácnosti, jako je naše. Vždyť se naše domácí, ba

i jiní známí proto na nás dívají s kopce, hrdopyšně, že Márinka všecko vede skromně, že má jen jednu služku, pomáhá prát, vaří, uklízí —“

„I na to nehleď,“ rychle přerušil jej otec a vrtěl ukazovákem, „nech lidí a jen své kapsy poslouchej!“

„Vždyť poslouchám, ale znova pravím. že byste Márince ubližoval, kdybyste tak soudil.“

Pantáta dvakráte rychle pokrčil rameny a řekl ostře: „No, když myslíš, že jí ubližuju —“

„Ale, tatínku, snad se přece nebudete hněvat.“ jemně vyčítal doktor. „vždyť jsem vás snad vždycky poslechl, a vašich rad vážím si já i Márinka jako žádných jiných. Ale věřte mi, že jsem s domácností docela spokojen, protože vidím, že Márinka nevyhledává zbytečností, neshání marnou parádu, nechce všude být, a co mne nejvíc blaží, že žije hlavně jen pro ty děti!“

„No, to je pravda, — ale výlohy máš přece náramné!“

„Jsem v Praze, advokátem, a tím také mám povinnosti, kterým se nelze vyhnout. Jiná jsou zde vydání, ale příjmy také!“

„Inu, to jsem povídal kolikrát, že té vaší Praze nerozumím,“ ještě s jemným ostnem ve hlase pronesl pantáta.

„Až zde budete déle, víc a víc budete mi dávat za pravdu.“

„Pánbůh mne rač chránit, abych se tu ještě ochomítal, jsem už beztoho jako na jehlách. Ale byl bych si pokládal za hřích, abych se ti byl o tom nezmínil. Toť víš, že jsme s nebožkou maminkou měli jen vás na srdci.“

Doktor mlčel; otcova slova dotkla se ho velmi bolestně.

Pantátovi to neušlo; povstav, zvolna procházel se kanceláří. Čím déle doktor seděl v myšlenkách, tím více pantáta poznával, že zajel dále, než chtěl.

„A co mi platí nade vše,“ náhle vřele doktor promluvil, „jest, že Márinka je jako z nás, že nás má všecky ráda!“

Pantáta rychle přiklusal k synovi, ruku položil mu na rameno a zašvitořil: „Prosím tě, jenom si nemysli, že jsem chtěl něco zlého, ale jsem otec —“

„A vy nám zas, tatínku, důvěřujte a věřte mi, že kdyby mne něco tížilo, kdyby toho nikdo nezvěděl, vám řekl bych všecko.“

Při těch upřímných synových slovech se pantátovy rty zachvěly.

„Ale ne abys to na mne pověděl —“ lehce zahrozil.

„Nepovím — ale i kdybych pověděl, Márinka by se nemrzela. Mluví o vás jako o vlastním, tolik se stará, abyste u nás byl rád, a když jste trošku zamyšlen, už myslí, že se na ni hněváte.“

„Ale toto — toto — co by jí to dětině napadlo,“ pantáta rozpačitě odporoval.

„Je mezi námi šťastna — vždyť víte, jaký je rada podivín.“

„Ještě jednu starost mám, hochu. Ta paní slečinka se mi tuze líbí a mrzí mne, že se trápí. Kolikrát jsem si už vyčítal, že jsem tenkrát na toho človíčka i proti tobě u pantáty přidával. Báł jsem se, aby to nebylo tak, jak povídal — aby se mezi vás nedostal špatný člověk; znám sám kolik takových pádů, že jediný dareba mezi všecko přátelstvo přinesl neštěstí a všecko od základů zvrátil. Ale jak jsem všude slyšel, Králiš je prý hodný, a vidím, že jen pantáta si tak urputně staví hlavu. Co pak by se tomu nedalo pomoci?

„Rádi bychom pomohli, ale viděl jste sám, jaká je s tchánem řeč; durdí se hned a potom je to tím horší. S Králišem, dokud sám se nezmíní, jednat nemůžeme.“

„Ale kdyby na ty zkoušky potřeboval —“

Doktor mávnul rukou: „O tom již Márinka říkala Melance.“

„Tak, tak — to jsem chtěl slyšet — dá Pánbůh, že to přece dobře dopadne. Ale nač bych byl zapomněl: to bys neuhádnul, s kým jsem se dnes náhodou setkal —“

Doktor naň zvědavě pohleděl.

„Se starým naším delektorem!“

„To je náhoda! A mluvil jste s ním?“

„Ba nemluvil — netroufal jsem si.“ A pantáta zevrubně vypravoval o ranní setkané s chorým.

„Motá se ten svět divně — předivně,“ dodal ke konci.

„Jak mu asi teď je, když se rozpomíná na bývalé časy,“ prohodil doktor.

„No, když si vzpomene na paní, na děti — a jak teď je tady mezi cizími lidmi.“

„Bídný a sám!“

„Ba, ba. hochu! Za to, že mu Pánbůh ty starší vzal, arcíť nemůže, třeba že se jich jaktěživ tuze natrápil, ale Hermínka tu mohla být dosud, a mohli dohromady být pěkně krásně živi.“

„Tuze často si na tu rodinu vzpomínám a vždycky mne to velmi rozechvěje. Když jste nám tenkrát psali, že se ta Hermínka utopila, dlouho a dlouho jsme o ní mluvili a nešla nám z mysli,“ vypravoval doktor.

„Chudšas!“ vroucně pantáta povzdychl. „Musela v té opuštěnosti zkusit mnoho, když se k takové smrti odhodlala. Já vím, že by ji teď delektor prstem vyhrabával!“

Zamyslili se oba. Náhle pantáta rychle povstal, chytil klobouček a švitořil: „Ale já tě tu, hochu, dlouho marně trápím a vím přec, že máš plno práce. Musím honěm nahoru, aby tam nikdo nevlezl!“

Když pantáta od syna odcházel, venkovan seděl již před koncipientem, a ten psal.

„Tak jste se přeci do toho pustil?“ nahnul se mu k hlavě zabručel dědeček.

„Pane, tady to jde jináč!“ radostně pochvaloval venkovan, ale pantáta odcházeje jen rameny pokrčil.

Nahoře v kuchyni ještě chvíli přecházel — mělť toho plnou hlavu.

Trochu si vyčítal, že se synem o hospodářství začal, že i proti nevěstě promluvil, ale pak si zase povídal, že taková věc nikdy nemůže škodit, a že je dobře, když starý mladé napomene.

Když zarachotil zámek, radostně chvátal otevřít — už se mu stýskalo.

„Né, náš dedoušet je dneš jato Fána!“ smála se Fíninka a chytla si jej za ruku.

„Tetička Melanka tě, dědoušku, pozdravuje!“ hlásila Míci.

„Děkuju pěkně, děkuju! A co pantáta dělá?“

„On jen, dědoušku, sedí,“ Míci mu vážně odpověděla.

Když vešli do kuchyně, pantáta zadíval se na nevěstu.

„Na moutě milou, Márinko, na vás je rozkoš se podívat,“ měkce švitořil a klusal za ní do pokoje.

Paní se usmála.

„A už se na mne, tatínku, nehněváte?“ ptala se upřímně.

„Ale, ale, proč bych se hněval, Márinko, proč!“ bránil se.

„I trochu jste se přece pro ty koblihy hněval,“ odvětila čtverácky.

„Na vás ne, Márinko, na vás ne, ale na ty, co to prodávají; huba se na to jednomu směje, člověk to koupí pro děti a potom to ta Kocourková smlsne.“

„Ó, to Kocourková sama nesní; co dostane k snědku, všecko odnese mamince.“

„Tahle babka má ještě maminku?“

Paní přisvědčila. „Starou, bídnu, už kolik roků nemůže s postele. Tahle naše běhá, shání, dělá na všech stranách, a tak jsou spolu živý. Má maminku tuze ráda.“

Pantáta rychle zadýchal — měl náhle plná ňadra tepla, jež rozlévalo se mu do všech žil. Sklopil hlavičku a mlčel. Bylo mu hořko, že pro dvě kobližky bublal, a umiňoval si, že nějakým krejcarem té babě přilepší.

„Dědo, dědo, dědoušku!“ z kuchyně volaly děti, a pantáta rád poslechl a chvátal k nim.

„Dědoušku, koukej!“ Míci držela v ruce nový kabátek, Fíninka kulatý šedý klobouček s pestrým perím po straně.

„I sakulente, co pak jste to koupili?“ a spráskl rukama.

„Kabátek Mančince!“

„A tjobounet Vášovi! Ten je tjášnej, dedo, ten je tjášnej!“

„Márinko, Marinko, co vám tohle nenapadlo — tolik peněz —“ volal děd na vcházející paní.

„Mlčte, mlčte, tatínku, jen jestli se vám to líbí!“

„Jak pak by se mi to nelíbilo! No, počkej, Vášo, počkej, ty kluku, jakého ty budeš dělat pána! A Mančinka — ne, celá vesnice se bude divit!“ a dědeček radostně se třesa prohlížel hned klobouček, hned kabátek.

„Vždyť jsem já měl přinést jenom čepici a šátek, Mária zatím koupí klobouk a kabát. No, Pánbůh vám naděl — i na to peří jste pamatovala!“

„Knížky Anině koupím zas jindy!“

„Nenene, Mária, nenene, ty už nechte mně, aby přece něco bylo ode mne!“

„Něco jí taky musím poslat, aby se na tetičku nemrzela!“ —

Když se pantáta večer vrátil od dětí, jež písničkou ukonejšil, do pokoje k synovi a k nevěstě, pravila mu tato: „Tati vzkazuje, že si zítra ráno jde do poroty poslechnout tohoto advokáta!“ a s úsměvem ukázala na doktora.

„Tak, tak,“ usmíval se dědeček.

„Máte být tak dobrý a stavit se.“

„Stavím, stavím — rád se tam podívám. A co paní slečinka?“

„Právě jsme o tom mluvili,“ paní vážně odpověděla. „Je chudák smutná, tati zas je zlý. Melanka již ani Králiše nevidí, ale poslal psaníčko, a Ápa žalovala.“

„Table ženská se mi, lidičky, pranic nelíbí,“ a dědeček zahrozil.

„Už se opravdu tatimu divím!“ zahuboval doktor.

Paní přisvědčovala. „Je pořád divnější; jindy musil být na procházce, ale dnes se od nás nehnul. Snad se bojí, že by si Melanka stěžovala.“

„To jistě!“ přisvědčil pantáta. „Na mou pravdu, že je jako ten náš delektor!“

Ale jak ta slova řekl, mráz projel mu celým tělem. Vzpomněl si na delektorovu dceru Hermínku. Aby tak paní slečinka také — — — —

„Už nebudu dbát a pořádně s tatim promluvím. Nevídáno pár slov nebo psaníčko! Ať aspoň počká, až se přesvědčí, že Králiš doktorát dělat nebude!“ velmi rozhodně hlásil doktor.

Pantáta hrozné myšlenky svojí o Melance doktorovi a Márince nezjevil, bál se to zrovna z úst vypustit. ale celou noc ho pronásledovala.

Kdo pak může vědět, co se v takovém mladém srdci děje! rozvažoval a pevně si umínil, že Pražskému pantátovi řekne zítra slovíčko rovnou cestou. Když tenkrát poprvé na Melanku přikládal, rada měl radost, že našel pomocníka — ať teď slyší jinou pravdu! Dědeček cítil, že to již musí udělat, aby si potom nedělal svědomí.

Ráno byl i v tom božím kostele roztržit, a sotva bylo po mši svaté, chvátal do Spálené ulice.

X.

Ze soudní budovy na Karlově náměstí vykročila známá trojice: pan rada, berní a pantáta Bezoušek.

Lahodný, předpolední mírně prohřátý vzduch zavál jim do tváří, a mladá zeleň stromů, keřů i trávníků potěšila oči, tak že se pohled všech tří starců rázem rozjasnil a ústa si rychle zadýchala.

Ale v tom již se rada obrátil jako na obrtlíku a rychle dědečkovi povídal: „Vidějí to? Co jsem říkal?“ a hřbetem dlaně klepal mu do ramene. Malá očka mu při tom jiskřila, tváře měl plny života a radosti.

Pantáta se zle zamračil, mávnul rukou a zabručel: „Stará věc — kdo maže, ten jede!“

„Nepovídal jsem jim hned, že ten Drnec odsouzen nebude? Tady to mají — prohráli, dědečku, prohráli!“ a rada tluče holí utíkal a třaslavě se smál.

Pantáta šel schýlen, stále zakaboněn.

Rada se na hlavní cestě, spojující Spálenou a Žitnou ulici, zastavil a dívaje se po čistém, čekankově modrém

nebi čekal, až berní s dědečkem došli. Vida, že se pantáta ještě mračí, ušklíbl se a zašveholil lahodně: „Projdeme se trošku parkem? Je tu hezky — podívají se — všecky zelené barvy tu člověk vidí — od nejsvětlejší do nejtmavší!“

Pantáta honem povznesl hlavu, rozhledl se a přisvědčil: „Projdeme, projdeme!“

Přešedše jízdní dráhu loudali se na cestu mezi keři. Pantátovy oči stále tékaly po všech cestách a koutech.

„Ale máme dni, ne? A oni pořád v kožichu!“ štiplavě zasmál se rada.

„A račte být tak laskav, co mám dělat, pantáto, když tu jiného nemám — na kabátek je přec jen trochu brzo!“

„I když oni si na nic taky nepamatujou! Přece když ke konci března jedu do Prahy, napadne mi, že začne lepší počas, a že bude potřeba lehčího kabátu, ne?“ a pantátovi rozkládal před samýma očima.

„Napadne, nenapadne, pantáto! Vrátím se domů. Nač bych se tu ještě vlácel — mám už tak dost hlavu plnou!“

„Prosím jich, prosím jich — jaké pak oni mají starosti!“

„I starosti a lítosti — člověk není z kamene!“

Rada se zastavil a upřeně pohleděl na dědečka. Setkali se pohledem, ale rada brzy sklopil oči a šel

dál. Ale tu pantátovi napadlo, že si radu poplašit nesmí, a začal zas jakoby nic:

„A potom jsem si myslel, že loňský rok v těchhle dobách byly ještě zimy kapitální.“

„Vloni — předloním zas bylo jináč! To podle jednoho roku nejde — vloni taky byla sucha a parna, že takových nepamatuju!“ rada ostřeji odpovídal.

„Račte být tnk laskav — vždyť to není pravda — největší parna za mé paměti byla roku dvaadvacátého!“ klidně odpíral pantáta.

Rada běžel, běžel, ale opět se na dva, tři kroky vrátil.

„I jdou, oni by se pořád jen hádali.“

Pantáta se sykovavě zasmál.

„Tak ho vidějí, pane berní, směje se! Naposledy řekne, že já se hádám!“

Pantáta pokrčil rameny a bystře pátraje parkem rychle se kolébal.

„No tak neutíkají, když mají slyšet pravdu! Kdo pak se příkladně o tom Drncovi nahádal víc než oni? Kdo pak říkal, že musí být odsouzen, že musí dostat kolik let, že to žádný jiný nezapálil — já nebo oni?“ stoje, ukazovákem míře k zemi a ryje jím do vzduchu bodal rada. „Já jim to řekl hned, že odsouzen nebude, proto že se mu to nedokázalo, a porota mi dala za pravdu!“

„I kde pak já znám lidské fortele — já jsem jen tak starosvětský, venkovský člověk! Z toho, co jsem dnes uslyšel, jsem srozuměl, že to zapálil. A z očí mu to kouká — račte říci, že nekouká! Jeden ho viděl v tu stranu jít, druhý ho slýchal nadávat a slibovat, že tu pomstu vykoná, třetí ho pozoroval už při ohni —“ Pantáta mluvil zvolna a mrzutě.

„Ale žádný ho neviděl zapalovat,“ důrazně vmísil se rada a vztýčil dlouhý ukazovák.

Pantáta se suše zasmál.

„Inu, inu, kdyby ho zrovna při tom byli chytli za krk, nemuselo být tolik soudů. Proto tu jsou, aby když se něco nemůže na určito postavit, ony to rozsoudily.“

„A rozsoudily to, jak jsem já prorokoval,“ sekl rada.

„Prorokovali proroci, že bude tma v noci a po dešti bláto!“

Rada se zastavil a s úsměvem zahleděl se na dědouška.

„Vždyť přece syna poslouchali, ne? Vyložil všecko přenarámně krásně, radost poslouchat; musím říci, že je málo takových obhájců, všecko profuká, zobrací a k srdci mluví!“ a rada poklepal se při tom na prsou.

„No, hubu má,“ ušklíbnul se pantáta, „ani sám jsem si nepomyslel! Ale proto je advokát, proto tolik roků študoval, aby ty paragrafy dovedl otáčet na všechny strany.“

„Ale státní zástupce dělal taky, co mohl, a přece porotci neřekli, jak on to chtěl!“

Tu se pantáta dal do srdečného smíchu.

„Toť já nepopírám, že Józka to vzal sakulentsky mazaně!“

„No tak viděj! Žádná faleš v tom není! Státní zástupce řekne, co nejvíc může, aby člověka odsoudili; zrovna to všecko před porotu postaví, aby musila říci: ten to udělal! Potom přijde advokát, foukne do toho, a sesype se to všecko. Pravda, nedovedou to všickni stejně; ten Drnec se zeťovi může poděkovat!“

„To může, ráčíte mít pravdu, jen aby si to taky vzal k srdci a dal už pokoj!“

Berní celou tu řeč jen poslouchal; dívaje se s jednoho na druhého chvilkami se úryvkovitě zasmál a ke konci pantátovi poklepal na lopatku.

Vcházeli právě do hořejší půle parku. Uprostřed trávníku dva dělníci kropili hadicí čerstvou travičku, a v rohu na okrouhlém hrabátku klečel zahradník a vysazoval rozvíjející se aurikule. Trojice starců se u něho zastavila a pozorovala, jak sazenice vkládá do kypré hlíny. Pantáty dílo to na dlouho nepoutalo — jeho oči honem pátraly kolem.

V tom — div neposkočil! Z pozadí velkého, černého smrku, jehož sněti sahaly až k zemi, směrem k ústavu hluchoněmých pomalinku vyjížděl trojkolový vozíček . . .

„Pojďme, pojďme!“ pobídl radu a již cupal.

Lidí nepotkávali; na židlích kolem křovin seděl jen stařec čtoucí noviny, o kousek dále pletoucí stará paní, a dvě služky dováděly s několika dětmi.

„Pane berní, poupata!“ náhle radostně vykřikl rada a ukazoval rozvíjející se meruzalku zlatou.

„Nic platno, je to tady,“ zasmál se berní a ohnul se k samým keřům. „Už to voní,“ vzdychl radostně.

„Dědečku, tady bude v několika dnech krása — rybíz, hloh, dříšťál, všecko samý květ — a co pak až začnou kaštany a bez!“ rozplýval se rada a poskakoval jako kozlík.

Pantáta jen zakýval. Scházeloť již jenom několik kroků k bočné cestě, na níž měli vozík potkati. Rada vykročiv napřed, spatřil jej první a obrátiv se pravil přitlumeně: „Hledte, to je chudšas!“

„Ten tu jezdí často,“ odpověděl berní.

Loudali se proti trojkolce, jejíž kolečka zarývala se do písku; tentokráte šel při ní pouze sluha a udržoval ji v stejnoměrném pohybu.

Nemocný měl hlavu na opěradle a huňáčku zase přetaženu až přes uši; sivá jeho tvář byla bez vousů, jen po stranách brady bělel se jich proužek. Oči měl rozevřeny, hubené ruce složeny na pokryvce, z nohou vyčnívaly jen boty.

Pantáta jda skloněn, zvolnička a skoro po špičkách, upřeně díval se na nemocného. V tom trochu popoběhl a zastaviv se u samého vozíku zvolal: „I dej Pánbůh šťastný dobrý poledne, pěkně vítám, pane delectore!“

Nemocný dotkl se sluhovy ruky, aby zastavil, a přimhouřiv oči ostře pohleděl na pantátu. „Vony sou Pesoušek, ne?“ zeptal se sípavě, a jak hlavou pohnul stranou, na skráních ukázaly se chumáče zažloutlých šedin.

„Bezoušek, Bezoušek, jemnostpane, z Nové Vsi,“ klonil se pantáta a kolem úst měl pokorný i rozpačitý úsměv.

„Co tu dělaj?“

„Přijel jsem k synovi, je tu advokátem,“ pantáta radostně odpověděl.

„Ach so, no, to mají hezky! Koukaj, jak je se mnou —“ a nemocný znova opřev hlavu položil hubené ruce na přikrývku.

Pantáta tklivě zadíval se mu do tváře, jež se pod velkou huňáčkou ztrácela.

„Nějaká zlá nemoc?“ ptal se vřele.

Jedna hubená ruka se pohnula a trochu mávla.

„Šecko — tak mne viděj — co se všeho mám!“

Pantáta jen lítostně kýval.

„Postravujou pane farář a tak tu snámost“ a nemocný podal pantátovi ruku.

„Vorwärts!“ zahučel na sluhu.

Vozík opět zaskřipěl a dále po písku šustěl.

Pantáta a nedaleko něho berní i rada hleděli za odjíždějícím.

Teprve když byl hezky opodál, rada přichvátal k dědečkovi a ptál se rychle: „Oni ho znají?“

„Jak pak bych ho neznal — vždyť je to bývalý náš delektor,“ odpovídal dědeček, očí s vozíku nespouštěje, „jaktěživ se u nás dost lidí napronásledoval; ale hrůzou nad ním se zrovna třesu!“

„Je Němec,“ prohodil berní.

„To je — tolik roků byl pořád mezi našimi lidmi a česky se nenaučil. To čerti vědí, jaké to mají tvrdé jazyky —“

„Tak jdou, jdou,“ spěšně pobízel ho rada. „A co se mu stalo, nevědí?“

„To nevím; když se stěhoval od nás, dost ještě vykračoval.“

„Bude ona to mrtvička,“ zabručel berní.

„Ale nějaká zlá — leží tam jako dítě, nohy mu je sotva znát, viděli?“ děláje drobné krůčky, měkce a třaslavě švitořil rada. „A žádného nemá?“

„Přátelstvo on tady bude mít, ale myslím, že jen vzdálenější. I je to, je, Bože, na tom světě! Kdyby tak člověk napřed věděl, co a jak bude, to by mnohý chodil zticha a nestavěl se na paty!“ jda sehnut, bradu drže si dlaní přitlumeně povídal pantáta.

„Má peníze?“

Pantáta mávl rukou. „I Bože — a moc! Čtyřicet. roků měl všecko v rukou a všecko se před ním klepalo!“

Pánbůh mu odpusť, ale byl to sekant. Byl delektor, ale na lidi horší než šafář nebo poklasný! Když jel na pole a zdálo se mu, že dělníci na panském nedělají v jednom kuse. nelenoval si, slezl a běžel na ně. Sotva uhlídali jeho kočárek, žádný se ani neohledl. A nemi-losrdný, inu ne-mi-lo-srdný! Žádnému neodpustil ani nejmenšího. Kat na sebe a na všecky — dlouho by se dalo povídat!“

„Možná, že teď lituje,“ polohlasně pravil berní a zadíval se zpět.

„Bůh suď! Když si to tak rozvažuju, zrovna ouzkost mne projímá. Ten se uměl vztekat, jako křeček prskal: Satrcény lap — já budu tě učit! a nebál on se hůl pozdvihnout. Ale o tom bych o všem nemluvil, kdyby to byl doma taky nehonil. Syna měl a dvě dcery, ale všecky ty děti zkusily i s matkou! Ty také poznaly otcovskou lásku!“

Tu se pantáta zamlčel a v myšlenkách patřil na radu, jenž před ním kráčel, holí ryje do písku.

„No tak povídají, proč nepovídají?“ prudce obrátil se rada.

Pantáta honem se zahleděl jinam a hovořil: „I tak o něm rozvažuju, jak uměl pronásledovat a co z toho má. Moje druhá sestřenice bývala ve dvoře šafářkou a s paní delektorkou často mluvívala — ta uměla povídat! S jídlem je honil, se šatstvem, nic mu dobře a v pravý čas neudělali — a jen se před ním třásli. A to již od malička; ty děti byly jako uzaklínane.

A dobré děti, milé, hodné po matce! radost byla s nimi porozprávět, od něho vlásku neměly. K vůli paní a dětem mu lidé mnoho odpouštěli. Když to na něj sedlo, jako sršánek běhal z pokoje do pokoje a pořád se sotil. Aby takhle byly vyšly také k nějaké zábavě, to se snad jaktěživo nestalo.“

„No, no, tak zlé ono to třeba nebylo, ale lidé mnoho nadělají.“

„Když ten jediný syn byl už taky v kanceláři nějakým tím adjunktem, najednou jako když to na něj hodí, začal chřadnout, chřadnout a za rok byl pryč. Suchá nemoc!“

„A co delektor?“ chvatně ptal se rada.

„Delektor? No, skřísl ho to kapitálně, šel za truhlou hodně skrčen, lidé pozorovali, že snad taky nějakou slzičku uronil, ale stará nátura brzy se v něm ozvala zase. Kopřivu mráz nespálí!“

„No, to syna neměl rád!“

„I račte být tak laskav, těžko někomu vlézt do svědomí! Utekl sotva rok, ležela paní.“

Rada se poobrátil, podíval se na pantátu, zamrkal, tváře se mu roztráslly, ale neřekl nic. Pantáta všimnuv si toho pohledu mlčel.

„No tak — co dál?“

„Lehla, a šlo to s ní oupadem. Povídali lidé, že to dostala od syna, ale já soudím, že to bylo v rodě; jsou takové pády. Delektor býval vždycky nevrlý, ale teď byl teprva jako štírek — ani ne tak doma jako

mezi lidmi. Paní se ledacos dověděla a říkala šafářce: Věřte mi, že se zrovna třesu, aby se mu něco nestalo! Taková byla, za všechno měla ještě starost. No, Češka! Šafářka jí to vymlouvala, ale paní stále měla strach, že ho někdo zabije, do vody hodí, nebo mu aspoň namlátí.“

„A nic se mu nestalo?“ honem ptal se rada.

„Ba ne, u nás nejsou takoví lidé! Ale abych to dopověděl — umřela taky. Každý jí litoval, kdo ji znal, pro to, co zkusila. Delektora to sebralo notně — zbyla ho polovička, kůže mu na tvářích visela jako křečkovi na jaře, ale vztekal se ještě, ba snad víc. Na Pánaboha se vztekat nemohl, proto si tu zlost vyléval na lidech. Čertil se, že ho neštěstí tak pronásleduje, cítil den ze dne víc, co ztratil, protože mu přibylo starostí. Snad teprva poznával, čím nebožka byla celé domácnosti.“

Rada jda rychle byl pořád o několik kroků napřed, ale že pantáta vypravoval jen mírně, měl hlavu poobrácenou, aby mu slůvka neušlo; berní šel vedle vážně a tiše poslouchal.

„Přál bych pánům vidět, jak po těch polích běhával — jako ten ptáček konipásek capal po brázdách. A pokoje si nedal, časně ráno již byl ve dvoře a spát chodil snad poslední. Tomu rozumím — chtěl na ta neštěstí zapomenout. Zůstal sám s dcerami, Olgou a Hermou, ale mnoho řečí s nimi nenadělal. Za to lidé je měli tuze rádi, a sám si rád vzpomínám, jak v ne-

děli odpoledne chodívaly spolu na požehnání; bývaly stejně oděny a tuze jim to slušelo. Dívávali jsme se na ně, jak se spolu modlily u hrobu nebožky matky. A prosím, trvalo to snad rok, půldruha, a začala postonávat ta starší, Olga.“

V tom se čistým, slunným vzduchem rozletěl hlahol zvonů. Pantáta smekl, pokřižoval se a rty se mu němě pohybovaly. Rada s berním šli vedle něho mlčky. Vzduch se nad parkem chvěl drobnými vlnami, stromy němě vzpínaly se k nebi, modré, drobné hyacinty na hrabátku stály schlíplé a dýchaly omamnou vůní.

„Teď už každý viděl, že se smrt u delektorů usadila,“ domodliv se pokračoval pantáta, „a říkali: Pánbůh starého trestá za chudý lid, že mu ani klásku, trochu roští a stlaní nepřál, i za to, co doma dělal. — Kdež pak já vím, co se potom u delektorů dělo. Starý byl jak vejř; doma se nadržel, protož se na nemocnou nemohl dívat. Myslím, že se mu protivil její kašel, nářky, suchá tvář. Cupával sic taky k její posteli, pohladil ji, zeptal se, jak se má, ale to bylo dost. Za to ty dvě chudinky byly celý den jen spolu a nějakou chvíli s naším starým doktorem. Ten přiběhl, kdy mohl; zajedno je litoval, zadruhé se jakožto panský doktor delektora trochu bál, a ten ho pořád k návštěvám pobízel. Což o to: šafáře, poklasné i nádvorníci říkal, aby k slečnám chodily, ale sám nic.“

Pantáta se zamlčel, spatřilť na protější cestě trojkolový vozíček, v něm opřenou bledou hlavu a na stupátku konce drobných; hubených noh.

Rada obrátil se, proč nemluví, ale vida, kam se dívá, neříkal nic. Když vozíček zajel za křoviny, pantáta vypravoval dále:

„Olgu jsme taky pochovali, a delektor zůstal s Hermou sám a sám. No, byl by musel být z kamene, aby jím to bylo nehnulo. Dřív kolem sebe míval čtyry, teď jednu chudinku, to je přece rozdíl. Byl prý k ní jako milius, Herminko sem, Herminko tam, držel se víc doma a pořád ji obskakoval, těšil, rozesmával. Ale to trvalo nějakého půl roku, potom to s něho pomalu padalo, zvláště když viděl, že Herminka je jako růže. Dřív jí tam sám známé holčiny zval: ‚Pšídou, pšídou k Herminka,‘ ale teď se na návštěvy začal čertit; když některá přece přišla, hleděla utéci dříve, než se vrátil. Lidé Herminku měli tuze rádi, protože byla taková srdečná, nic ze sebe nedělala, s každým porozprávěla. Kolikrát, když jsem navečer s kravami jel s pole, křičela na mne: ‚Dobrou noc, pane Bezoušku — to ono se vám to jede za chládku!‘ — Ale delektor i ji začal pronásledovat: špatně mu vařila, vyčítal jí, že vyhazuje oběma rukama, chodil jí prohlížet almary, v kuchyni i hrnečky prosmýčil, každé vejce měl spočítané, ale nejhůř dělal, když mu nějaký dobrák pošeptal — a takových dobrodinečků je všude dost — že u zahrádky stává s naším mladým podučitelem. Na krok z domu potom nesměla, číhal všelijak, ani na hřbitov ji samotnou nepustil.“

„A rozstonala se taky?“ volně, dutě zeptal se berní.

„Je mrtva,“ zakýval pantáta.

„Mně se zdá, že nás dědeček mermomocí chce rozplakat,“ ostře prohodil rada a mrskl pohledem do zadu.

„Proč bych rozplakával, kdy bysme ho byli nepotkali, nepovídal bych nic, náhoda je náhoda, a co povídám, je božská pravda,“ klidně odpověděl mu pantáta.

„Tak co se stalo?“ zvídal berní.

„Teď se delektor držel víc doma — rozumíme, proč. Co se mezi nimi dělo, člověk neví, nikomu si nepostěžovala, a lhát nechci. Ale jednou večer už hezky pozdě milá Herminka utekla z domů. Čekal hodinu, čekal dvě; snad si myslel, že se někde venku vypláče a přijde. Ale když nešla, sám běžel pro šafáře, pro nádvorníka a hledali. Ve dvoře po ní nebylo památky — na hřbitově jí nenašli; běželi do polí, a kde nic tu nic. Ptali se lidí, ale žádný, ani ten mladý podučitel slovíčka o ní nevěděli. Celou noc, na všech stranách po ní volali, ale nadarmo.“

Rada i berní maně se zastavili a upřeně dívali se na pantátu.

„My jsme o tom arci zvěděli teprve ráno, protože je to odlehlé a chodíme brzo spat. Ale když jsem ráno vyšel do kostela, už jsem slyšel, že ji před chvílí vytáhli ze Zhořského rybníka, zrovna od stavidel; je tam po silnici čtvrt hodinka cesty. Musím říci, že u nás nebylo oka, které by bylo nad chuděrou nezaplakalo!“

a pantátovy oči i teď se zalily. „Taková dobračka a ani kouska štěstí nesměla užít . . .“

Rada i berní dívali se po vozičku, ale již po něm nebylo památky

„Tak to je ten celý příběh. Delektor se honem hlásil o pensi; šafář s ním musel spát v jednom pokoji, hnout se od něho nesměl, tak se delektor bál. Nevím, strašilo-li ho více svědomí nebo smrt; doktor ho každý den musel prohlížet. Aby všecko měl s ucí, odstěhoval se sem, ale že ho takhle uvidím, nikdy jsem si nepomyslí.“

„Tak pojďme, pojďme — máme přenarámně pozdě!“ rychle pobídl rada.

Obrátivše se šli rychleji.

„Já vím, že se to delektorovo přátelstvo nemůže dočkat, kdy už starý zhasne, a že si mne ruce,“ zase pravil pantáta.

„Baže.“ přisvědčil berní, ale rada mlčel.

„Jistě že teď mezi cizími zkrotl a že vzpomíná, jaké mohl mít nebe!“

Teprve na jízdní dráze pravil rada: „Oni mají líp jít Vodičkovou.“

„Já ještě kousek vyprovodím,“ usmál se berní.

„Tak jdou, jdou, pane berní,“ s úsměvem rada pochvaloval, „ale já musím běžet, Melanka mi jinakazovala, abych v čas přišel k obědu, a to vědí, kuchařka e kuchařka! Mají se hezky, dobrý apetit, a doma

všecky pozdravujou!“ A rada líbezně se usmívaje sevřel dědečkovu ruku.

„Tak opatruj Pánbůh, dobré chutnání přeju!“ loučil se pantáta, a rada cylindr maje v týle uháněl do Spálené ulice.

Dědeček s berním dívali se za ním, a berní se při tom několikráte krátce zasmál.

„Tak pojďme, když ráčíte být tak laskav,“ pobídl ho pantáta.

„I co pak to,“ a berní mávl rukou, „ale dnes dobře vypravovali!“ a srdečně zahleděl se na dědečka.

„Nic než božskou pravdu!“

„Ale dobře — tuze dobře —“

„Nic zlého jsem říci nechtěl, to Pánbůh rač chránit.“

„Nic — ale tak k srdci — už kolikrát, a rada jich má tuze rád — tuze, povídám, a stydí se!“ a berní zastaviv se vážně hleděl dolů na dědečka.

„Rád bych, než odjedu, měl aspoň trochu upokojenou mysl,“ tento vřele odpověděl.

mlčky, zamyšlení vešli do Vodičkovy ulice . . .

Vzpomínky pantáty Bezouška trefovaly přímo k radovu srdci, a Melanka to pokaždé ucítla. I dnes pantátovým vypravováním změkkl. Na začátku si sice v duchu říkal: „Dobírá si mne, dobírá!“ ale neštěstí delektorovy rodiny víc a více jej skličovalo. A vzpomněl si, že mu pantáta hned při první schůzce řekl, jak je delektorovi podoben. Pantáta myslil to tehdy jen co do těla, ale

rada nyní sám poznával, že si i jinak jsou trochu podobní. Chvátal domů rozechvřen, toužil hladinu domácího života, již hněvem svým v posledních dnech zle rozbouřil, opět ztišiti, uhladiti. Ani mu nenapadlo, že se to nepovede, vždyť Melanku znal, věděl, jaká je dobráčka, a jak jej má ráda. Ačkoliv byl hezky spocen, běžel na schody jako mladík. Suchá, úzká ústa maje usměvava, v očích zář, rychle vcupal do kuchyně.

Ápa, v buclatých tvářích všecka rozpálena, vítala jej veselým pohledem.

„Však jsem si už myslila, že se milostpán ztratil,“ pravila měkkým, jásavým hlasem a kloktavě se rozesmála.

Ale rada jen zakýval a tluče holí do podlahy vešel do pokoje. Melanky nevida klidně postavil hůl do kouta, pověsil cylindr i svrchník a jen tak v krátkém šosáčku běžel dál hledaje dceru. V malé však chvílce byl zpět a v tvářích zčervenalý vběhl do kuchyně.

„Kde je Mélinka?“ spustil rychle a oči měl plny nedočkavosti.

Ápa se dala do hlasitého, špičatého smíchu.

„Zas přišlo psaníčko, milostpane,“ pravila mazlivě, „ale dnes ho přinesl posluha. Dát mně ho žádným pádem nechtěl, teprve když jsem zavolala slečinku, šel, odkud přišel.“

„Ale kde je, kde je?“ s netrpělivostí hartusil.

„Neráčejí se, milostpane, zlobit na mne, vždycky jsem všecko spravedlivě pověděla a slečinku si nadobro

rozhněvala,“ bránila se Ápa hlasem stále lahodným a úlisným. „Uplynula pak snad čtvrt hodinka, a slečinka byla tu sakumpak ustrojená, plášť na těle, klobouk na hlavě a rukavice již navlékala. Ale celá se při tom klepala. Povídám jí: ‚Kam pak teď ráčíte běžet, slečno, poledne je v minutce, milostpán tu bude hned, a zas bude rámus!‘ Ale ani mi neodpověděla, a již byla ta tam. Nechci lhát, ale — měla červené oči.“

„V poledne šla a ještě nepřišla?“

„Nepřišla —“ a Ápa pokrčila ramenoma.

Z očí radových na ni završelo; rozběhl se ke dveřím, otevřel je, pohleděl na chodbu, poslouchal, ale hned zase zavřel a chvátal zpátky.

„Vždyť se milostpán nemusí tolik zlobit, kdo pak ví, od koho psaníčko bylo, možná, že od milostpaní,“ s úsměvem povídala Ápa.

„Proč jste ji pouštěla, osobo!“ rozkřikl se místo odpovědi.

„Já, milostpane?“ a Ápa se vypjala a plné rty ještě více nadula, „kde pak bych já se mohla opovážit! dodala ostře.

„Jste tím vinna — kdo pak pořád našeptával a těmi psaníčky zlobil!“ hněval se přebíhaje.

„Vždyť po druhé budu mlčet, jak je libo. Snad mi o to milostpán neříkal? A ostatně nač takový křik, vždyť snad slečinka do vody neskočila!“ a pohodivši hlavou obrátila se ku plotně.

Rada vběhl do pokoje a práskl za sebou dveřmi. Přešel koberec až ku protějším dveřím, vrátil se, zíral kolem a rychle zase cupal do druhých místností.

„Psaníčko — zas jí nějakého čerta napískal!“ bručel si zlostně. Otevřel Melančin šatník, prohlížel, zavřel, skočil k oknu, rozhledl se na obě strany ulice a již zase běžel na služku. Ale v tom na šicím stroji mezi rozstříhanou látkou spatřil papíry. Honem jeden chytil, obrátil a četl podpis.

„Králiš — Králiš —“ a při těch slovech již s největší rychlostí přebíhal řádky:

„Drahá slečno! Odpustte, píši v největším rozechvění. Asi před hodinou obdržel jsem dopis váženého pana otce Vašeho; příkládám jej, abyste pochopila mou bolest. Chvilé, jež prožívám, jsou zoufalé. Takové kruté výčitky a pohany znova a znova z těch řádků vyčítám! Vy, drahá duše, víte, že hleděl jsem na Vás jako na světici, že Vaše milé oči byly mi jedinými hvězdami, a že po celou dobu, kterou Vás v srdci nosím — a je to již dlouhá doba — nejvíce mučovalo mě pomyšlení, že jste bohata, a největším přáním mým bylo, abyste byla chuda jako já, abych Vás tak spíše mohl nazývati svou. Vždyť jen Vaše bohatství bylo příčincou, že jsem tak dlouho všecku lásku v sobě ukrýval, a jen drahé oči Vaše dodaly mi odvahy, abych Vám řekl, že jste mou luznou pohádkou, že nad Vás nemám pod nebem. Ale tím se útrap mých neumenšilo, naopak, den ze dne přibývalo pochybností, že bych líbezné vidiny své

kdy dosáhl. Ale opět měl jsem chvíle, kdy věřil jsem v sebe, ve svou práci, a že ve Vaši lásku doufaje tím štěstí svého dobudu. Řekla jste mi, že pan rada nelibě na lásku moji patří, ale že tak ji zamítá, jsem netušil. Všude trpím za to, že jsem chud; nemohu ku předu, poněvadž zápas o denní chléb drsně vláčí mne zpět. Ale přemáhal jsem vše, vzpomínka na Vás bývala mi posilou. Teď však stojím zničen. Nejen pro ty hrozné nespravedlnosti páně radovy, ale poněvadž píše: „Neznejpokojte mé dobré dcery, jež otci nikdy zármutku nezpůsobila; nebude-li obtěžována, zapomene, sama mě o tom ujistila.“ Drahá Melanko, zoufám si z těch slov. Není možno, abyste je byla vyřkla! Jen slůvko chci ještě od Vás. Budu v poledne čekati na nábreží před Národním divadlem. Vím, že mnoho žádám, ale aspoň Vy mne neopouštějte. Nepřijdete-li, bude to také odpovědí. Ostatní je mi již lhostejno, neboť určitě poznávám, že bláhovostí bylo všecko moje toužení, všecka naděje. Přijďte, Melanko! Váš Králiš.“

Rada přeletěv dopis stál chvíli jako v mrákotách. Hněv i úzkost v něm zápasily. Položiv dopis vzal druhý, v ostřížcích zakrytý list; nahlédl do něho a vida své vlastní řádky prudce jej smačkal a vstrčil do kapsy. Chvátaje zpět maně se v druhém pokoji zahleděl na na velkou podobiznu zvěčnělé ženy a již hodil na sebe kabát, klobouk a letěl do kuchyně.

„I pro pána, já chci dávat oběd, a milostpán taky utíká,“ smála se Ápa, ale rada neodpověděv již byl za dveřmi a uháněl se schodů. Na ulici rozhledl se v pravo,

v levo, přes ulici zakýval na fiakristu a klusal mu naproti.

„K Národnímu divadlu!“ vzkřikl, „ale honem!“ A již byl ve voze.

Vozka vyšvihl se na kozlík, a uháněli na Ferdinandovu třídu. Rada pořád vyhlížel, ale marně pátral. Když vozka zastavil, hodil mu do široké dlaně něco stříbra a klusal na nábreží. Na chodníku se zastavil, několikrát vdechl chlad plynoucí z hladiny vodní a hleděl na všechny strany. Doběhl až na Tylovo náměstí, ale nespatriv koho hledal, vracel se ke kamennému mostu. Horko mu bylo, nohy se pod ním klepaly, srdce mu hlasitě bušilo, ale nedbal. Nedošel však ani polovice nábreží; vida, že ani zde hledaných osob není, spěchal zpátky k Žofínu.

Jsou-li tam, jsou-li tam! hučelo mu v hlavě, ale hned naskytovala se mu odpověď, že nejsou. Co z toho bude, co z toho bude! Dítě nešťastné!

Hlavou prolítla mu vzpomínka na pantátovo vyprávění a jeho slova: „Taková dobráčka a kouska štěstí neměla užít!“ Při pomyšlení na delektorovu dceru stále viděl Melanku. Jen kdyby tu aspoň byla, ale tak nevím, co počít!

Celý Žofín obešel, ale nespatrił človíčka. Klidno tam bylo, jen voda hučela a šplounala. Staré stromy i keře klidně vyběřovaly se v teplém slunci a rozestíraly šedé stíny. Rada byl již unaven a s chutí byl by padl na drn, ale prchal z ostrova.

Kam ještě? myslil si vleka se zpátky nábřežím. Pohleděv na Střelecký ostrov, pustil se tam. Ale zdálo se mu, že vše již je marno, že Melanky nenalezne.

Snad bude doma — mohli jít uličkami. Ale není-li, není-li! a děsná úzkost div ho neshroutila. „Co bych si počal!“ zaúpěl maně se zastaviv.

Anebo šla k němu — poslechla ho! a při tom pomyšlení sevřela se mu ramena a v hrdle jej dusilo. Postavil se k zábradlí a nevida, neslyše, vzdychal. Hlasitější pleskot vlny opět jej vzpružil, tak že hnal se dál.

Proti němu vlekla se stará drožka a hubený, srstnatý koník belhal na jednu nohu. Most se houpal, až radu závrať pojímala. Potkával lidi, ale ani o tom nevěděl.

Přibližuje se k budově uprostřed mostu, upřeně pohlížel v pravo, kde se mezi vytáhlými kmeny šedala široká cesta. A tam je spatřil oba

Letěl dovnitř, ale na schodech se zastavil a slzy mu vhrkly do očí. Opřel se o zeď a dýchal znaven. Po chvilce umdlen, ztýrán, šátkem utíraje si tváře loudavě vkročil mezi zeleň. Sotva že po písku učinil dva kroky, Melanka i Králiš jej spatřili.

„Tati!“ vydechla dívka a dala se do usedavého pláče. Králiš pevně vzal ji za ruku a několik kroků šli radovi vstříc.

Rada byl v tváři rozpálen, chvěl se, svrchník měl rozepjatý, klobouk v týle a zemdlenýma vlašnýma očima

pohleděl na dceru a potom na Králiše. Brada se mu klepala, ale promluvit nemohl.

„Pane rado, račte se upokojit,“ vroucně promluvil Králiš a sahal mu po ruce. Ale rada couvl.

„Jak to se mnou, mladý pane, jednáte!“ náhle přísně zasípěl.

„Tati, pro Boha!“ zaúpěla Melanka.

„Pane rado, odpusťte — znal jste mého otce, mě jste míval rád — nejednali jsme nikdy špatně —“ přerývavě, patře s rady na Melanku prosebně mluvil Králiš. Byl pobledlý, vlasy lepily se mu na spoceně čelo a z očí mu hleděla bolest.

Rada volně napříč přešel cestu, narovnal si klobouk, utíral si tváře a hleděl nabrati dechu. Přistoupiv ke Králišovi znova zahleděl se mu do očí.

„Takovou jste měl ke mně pozornost!“ zvolal přísně.

„Vždyť jsem se ještě nemohl osmělit — chtěl jsem dřív něčím být!“ již klidněji, vroucně odpověděl mu mladík.

Rada obrátil se k Melance chtěje zavyčítat, ale vida ji ustrašenu, skleslou jako vadnoucí květinu, jen trpce zakýval a mlčel.

„Račte odpustit, ale ty výčitky v dopise nebyly pravdivé!“ opět Králiš promluvil.

Rada chvilku hleděl do písku a z nenadání řekl: „Pojďme domů!“ a již napřed se vracel. Ale sotva

že učinili několik kroků, opět se k nim obrátil a pravil rychle: „Jsem otec, a tu přestává všechno! Říkáte, že ji máte tolik rád — ale dokažme to, mladý pane!“

„Činím co mohu — do zimy chci být hotov s doktorátem.“

Rada rychle zamrkal.

„Ty bys taky měla být moudřejší — ať ukáže, že v těch básních nelže!“

Melanka se hlasitě, jásavě zasmála, skočila k otci, chytila ho kolem krku a tiskla jej k nádrům udýchána volajíc: „Tatínku, tatínku, vždyť já jsem věděla, že mě máš rád!“

„Ty — ty —“ pohrozil jí trpce, a jak se jí podíval do očí, vzpomněl na oči nebožky choti a již měl rosu na brvách. Utřel ji rukou a řekl: „Pojďme, ať nás nikdo nevidí!“

Po mostě šli volně vedle sebe, rada uprostřed, ale nemluvili.

Na Ferdinandově třídě z nenadání podíval se na Králiše a řekl: „Taková psaníčka jako dnes Mélince víckrát nepište, zaslouží si lepších!“ a sevřel dceři ruku.

Když došli k domu, Králiš němě smekl.

Rada podal mu ruku, přísně podíval se mu do očí a beze slova vešel. Melanka také sevřela Králišovu dlaň, potřásla, usmála se a běžela za otcem.

Ápa spatřivši je společně vcházeti, stáhla rty a vztýčila hlavu do týla.

Když rada v pokoji odložil kabát, klobouk a hůl, postavil se před dceru a řekl důrazně: „Aspoň nebudeš moci naříkat na mne! Po svačině si zajedeme k mamince!“ a rychle se obrátil. Ale Melanka znova ho chytla okolo krku.

XI.

Pantáta vkročiv doma do kuchyně, klobouček měl v týle, čelo spoceno, tváře zardělé a kožich rozepjatý.

„Józa je doma?“ ptal se rychle.

„Ba není, nějak dlouho jste soudili,“ usmála se paní.

Tu z pokoje chvákala Mícinka jásavě volajíc: „Dědoušku, máš tu psaní!“

„Dedo, — pšaný — pšaný —“ obě paže majíc vztýčeny i Fína slavnostně hlásila.

„I sakulente, tak si přece vzpomněli!“ rozesmál se a utíkal do pokojíka svleknout kožich a natáhnout bačkory.

Když se vrátil v kazajce, brejle maje na špičce nosu, paní doktorová s listem již čekala.

Vzav dopis, usednul a drže jej daleko od očí pozoroval obálku. Děti z obou stran přitiskly se k němu.

„Mhm — ruka je Vášova,“ bručel.

„Čo tu je — čo tu je, dedo?“ ukazujíc na obálku, ptala se Fíninka.

„Na pána pána Jozefa Bezouška. vejměnkáře v Praze —“ tu se zasmál: „To oni se na poště chechtali, že jsou v Praze taky vejměnkáři“ — a zase četl: „u pana doktora Josefa Bezouška v Jindřišské ulici. Co pak to — co pak to bude?“ a vytáhnuv zavíráček rozřízl obálku. Narovnal si brejle, a nahlédnuv do psaní, usmál se: „Aha, Kabelák!“ Odkášlav, začal přitlumeně čísti: „Milý Josef!“

„To jší ty — Ožef?“

Pantáta přes brejle podíval se na Fíninku, usmál se a kývl.

„Tat čty!“

„Já Tě nastokrát pozdravuju a líbám a doufám, že Tě těchto pár řádků při dobrém a stálém zdraví vynatrefí; co se nás týká, my jsme chvála Pánubohu zdrávi!“

„No tak vidíte, pořád takovou starost!“ usmála se paní.

„No tat!“ sepjavši ručky spokojeně přidala Fína.

„Už si všichni myslíme, kdy zas přijedeš, a těšíme se na Tě staří mladí. To Ty budeš o té Praze vypravovat a my poslouchat“ — dědeček se usmál, zakýval a povídal si: „To taky že budu!“ Srovnav brejle četl dál: „Švec Přetrhdílo se mezi nás dva tuze dral, ale my ho ke zpěvu nepustili, to je Tvoje místo. Tak můžeš být spokojen.“

Pantáta zas povznesl oči a vykládal: „No, musíme říci, že jsou věrni! To máme svou literáckou lavičku,

a ten švec se tam tuze tlačil — ale kdo ho má poslouchat, pořádné noty nemá a mečí do uší. Tak mi přece místa uchránili!“

Chvilku brousil po řádkách hledaje kde přestal, a spustil zase: „Taky jsi mne prosil, abych ti vypsál všecky noviny, a tak poslouchej. Starý Hejhal, víš, fabrický hlídač, je v Pánu —“

„To jsem přece blázen,“ pomaličku povídal si pan-táta a překvapen zíral do listu.

„Pamatuješ se na tu lavičku u fabrických kancelářů, na které vždycky už za soumraku seděl v kožichu a ruce v klíně? Na té ho předevečírem ráno zrovna tak našli, ale byl už studený. Doslýchám, že doktor řekl, že ta smrt byla od srdce. Snad jsi doslechl, že Hejhal míval poslední čas doma nějaké mrzutosti; mladí prý na něj tlačili, aby jim barák už postoupil, ale nechtěl. Stará držela s mladými proti němu, a byly z toho hádky a různice. Hejhal býval vždycky nemluva, ale poslední čas už chodil jako beran. Tuhle na večer, než odešel na hlídku, se zas něco mezi nimi šustlo, a stará, jak povídá, řekla mu jen: Ty jsi naše neštěstí! Nic víc — ale to si tak vzal. Víš, že byl dobrý a spravedlivý člověk!“

Dědeček sklonil ruku s dopisem na kolena a chvilku mlčel.

„To je, lidičky, novina,“ začal, „vždyť se vám ten člověk na večer, než jsem odejel, u mne stavoval a se mnou se loučil! Vy jste ho snad, Márinko, nepoznala,

ale byl vám to dobrák člověk, kuřeti neublížil. Doma tkalcoval, a když se smrklo, šel hlídat; byl jako hodiny. Kde bych si byl pomyslíl, že ho víckrát neuvidím! Kdykoliv jsem k večeru jezdíval s pole, vždycky jsem ho potkával. On jeho zeť, nějaký Juklíček, je žíhavka, která ani jiným lidem pokoje nedá; nejednou jsem ho na poli slýchal nadávat. Sám a sám byl třeba v bramborách, ale mezi kopáním křičel: Ó ty děláš pána, jen si dělej pána, můžeš dělat pána — já neměl chalupu jako ty, ale počkej, až na tebe dojde! To tak o sousedech říkával a když se rozvzteklil, tloukl pěstni do hrud nebo se mlátil do prsou. Ale myslíval jsem si: Jsi hloupý nadýmač! Ale na mou tě milou — teď starého přivedli se světa!“

„Čti, děde,“ prosila Míci.

Dědeček si zase urovnal brejle, vzal dopis, ale stále povrtíval hlavou.

„Potom mi Váš Váša tuze nakazoval, abych Ti napsal, že páni tu zas měli inženýry a přeměřovali pole; u Zhoří vám zasadili nový mezník asi o tři brázdy do pole dál, než jak pole doposud bývalo.“

„I kakramente!“ prudce zvolal dědeček, ale hned rychle četl:

„Když to Váša slyšel a viděl, běžel hned na kancelář, ale tam mu povídali, že je to spravedlivé, že to tak je v mapách. Tak ti to píšu, abys o tom věděl, protože vím, že máš paměť dobrou a pamatuješ, jak to bylo od jakživa. Naším ještě nehnuli, ale kdyby to zkusili, já bych s nimi prachmilionsky zatočil.“

Pantáta položil dopis, brejle vzal s nosu a počal choditi po kuchyni.

„No, tohle slyším pěkné věci. Zasadí oni si mezník, kam je napadne — to zas vymýšlejí nějakou faleš! Ale v tomhle se zmatou — to jestli si troufají na Vášu. na mne si nepřijdou. Ale musím domů — nic platno!“ huboval.

„Snad ne k vůli mezníku?“ zasmála se paní.

Dědeček překvapen, že se tak může ptát, vážně se na ni podíval.

„Toť že k vůli mezníku! Snad bych jim to ne-nechal? To bych pěkně ubránil, co bylo naše! Holenkové, to jste se přepočetli!“ a při tom natáhnuv paži hrál prsty a pohrdlivě kroutil hlavou.

„Snad se nějak srovnají?“ konejšila jej paní.

„Ti? To je neznáte, do čeho se zatnou, pustí neradi! I ano, tohle oni časem dělají — pořád by přeměřovali, ale blázen, kdo si dá. Takhle je to naše pole vedle louky od jakživa —“ pantáta prstem na stole ukazoval — „zrovna to z paměti vidím na vlas — na krok to vyměřím, vždyť jsem se ho něco naoral!“

„Ale povídají, že je to v mapách!“

„Chchch — v jejich mapách bude ono ledacos, ale já mám tuhle svou mapu!“ a zapleskal se na čelo.

„Dědoušku, už nic v tom psaní není?“ ozvala se Míci.

„I holka, už jsem tím celý popleten. Pane, to mi

Kabelák napsal pěkné noviny! A jen člověk paty z domů vytáhne, tu máš, už ho někdo ošidí!“

Opět usedl, nasadil brejle a zadíval se do listu. „Tuhle to máme — ano — prachmilionsky zatočil.“ bzučel.

„To jsi už četl!“ do řeči skočila mu Míci, ale pantáta nedav se másti pokračoval: „Tak to jsou všecy novoty, jináč nic. Že to na poli začíná hezky růst, to si pomyslíš, v Praze ono to bude taky tak. Tuhle nám po dva dni pěkně sprchlo, a teď to žene kapitálně. Už máme také každý něco zaseto — jen aby to Pánbůh zachoval —“

„Nic platno, Márinko, odpoledne mi to pomůžete složit a zas pojedu!“ všecek rozehrán povídal určitě.

„Co pak vás, tatínku, tak najednou chytlo? Dřív jste chtěl jet, že nepsali, a teď chcete utíkat zas!“ vyčítala paní, ale usmívala se.

„Ale vždyť to slyšíte, co se stalo, a že už sejou! Ó já to věděl, já to věděl — a tak marně se tuhle klácám po Praze!“

Vzav dopis znova brousil po řádkách.

„Tat čty!“ pobízela Fíninka a mnula ručkama.

„Z Tebe on už je hotový Pražák, ne? Kmotr Syrovátka vždycky říká: Počkej, ten bude šlapat, až přijede! Neměj mu to za zlé, znáš ho, že je rejpoň, ale jináč kamarád. Tak teď už Tě do ochrany Boží poroučím a doufám, že se zas brzy shledáme. Syrovátka Tě taky pozdravuje, od Vás všichni a od nás taky. Mančinka

skáče už po jedné noze radostí, že zas přijedeš. A tam u Vás taky pozdravuj. Pánbůh Tě zachovej! Zůstávám až do tmavého hrobu Tvůj Antonín Kabelák.“

„Už je celé?“ honem ptala se Míci.

„Už. Jsem rád, že jsou zdraví, ale jináč mne tuze nepotěšilo!“ a pantáta poškraboval se za uchem.

Po chvílce povstav vzal dopis a štrachal se do svého.

„Kam jdeš, děde?“

„I musím si to ještě jednou pořádně přeslabikovat z konce.“

Děti chtěly za ním, ale paní jich nepustila, aby dědečka nerušily. Na štěstí právě zadrnčel zvonek, a Fína zavýskala: „Tati — tati!“

Vedouce si otce každá za jednu ruku, hlásily jedna přes druhou: „Děde dostal psaní — jeden je tam v Pánu — a mezník mu vzali!“

„Pro pána krále!“ smál se otec.

Když usedl ke stolu, postavily se mu k nohám a vypravovaly, co si z dědova dopisu pamatovaly.

Pantáta zatím dočetl, ale do pokoje nešel; otevřev kufr přiklekl k němu a vzpomínal, co všechno má ještě uložit. Teprve když obě děti přiběhly, že je na stole vzal list a chvátal.

„Tak si jen, hochu, považ, co se tam zatím všechno nepřitrefilo,“ volal na syna a podával mu dopis.

Když doktor četl, pantáta pozoroval mu tváře i oči.

„Co říkáš?“ ptal se, když syn dopis vracel.

„Hejhalovi? Lituju ho. Nikdo by nevěřil, jaká jemnost citu bývá u našich lidí, často na povrchu drsných,“ k choti obrátil se doktor.

„A co těm pánům?“

Doktor pokrčil ramenoma. Pantáta začal se červěnat a kysele tvářiti.

„Tady je nejmoudřejší, jednati zcela jednoduše — mezník z pole vyhodit!“ klidně pravil doktor.

„Vidíš, to máme stejné myšlení!“ zasmál se pantáta a radostně si poskočil.

„A kdyby jej znova zasadili, vyhodit ho zas — ať potom žalují!“

„Dobrá — taky že to udělám!“

„Přece snad se najdou lidé, kteří vám dosvědčí, že po mnohá léta byla hranice pole, jak vy pravíte,“ pokračoval doktor.

„Toť že najdou — celá vesnice!“

„To bude rozhodovat — v nejhorším případě se pole přeměří, a co máte v kontraktu, musí vám být necháno!“

„A kdyby bylo potřeba, tedy se toho chytíš?“

„Toť se rozumí — s radostí!“

„No počkejte, jak prasknete!“ zachechtal se dědouš.

„Ale tady, Márinko, jasně vidíte, že musím domů!“

Paní tázavě pohleděla na muže a ten ptal se udiven:

„Proč byste musel domů, Váša snad dovede mezník vyhodit?“

„Dědoušku, prosím tě, ještě nejezdi,“ přiškrabala se Míci a sepjala ruce.

„Dedo, dedo — neježdy,“ také Fíninka přilezla a tvářičky trpce se jí stahovaly.

„Vy sejkory, vy sejkory, vás kdybych si mohl vzít s sebou! Na moutě milou, nevím, jak tam zas bez vás budu!“ a rty se mu roztráslly.

„Vidíte, tatínku, a tolik nám utíkáte!“ zavyčítala si paní.

Podíval se na ni z pod víček, přihladil si vlasy nad čelem, dlaní zabrousil po strništi na bradě, ale o odjezdu již mlčel. Až zase po chvíli mezi obědem k doktorovi obrátil se slovy: „No, musím říci, žes to dneska v tom soudě sakulentsky sebral!“

Doktor se jen usmál.

„Ale přec mi taky, hochu, řekni, udělal to nebo neudělal?“

„To já, tatínku, nevím.“

„Jdi, co bys povídal, mně to můžeš říci!“

„Opravdu nevím víc než posluchači.“

„To jsem přece blázen!“ vrtěl hlavičkou. „A co ti dal?“

„Ten? Chudák sám nic nemá.“

„Tak zadarmo? No, hochu, ten člověk aby se za tě ve dne v noci modlil!“ —

Odpoledne, právě když se u doktorů chystali na procházku, přiběhla Melanka. Sotva že dveře u kuchyně otevřela, ptala se: „Kde je dědoušek?“

„V pokoji se strojí,“ odpověděla Fána.

Trošinku pootevřela a nahlednuvši k pantátovi, rychle vešla.

„Pozdrav vás Pánbůh, dědoušku!“ volala a chytivši pantátu kolem těla přitiskla jej k sobě a vesele se s ním zatočila.

„Co pak se děje, pro Pánaboha?“ ptal se omámen.

„Dědoušku zlatý, vy ani nevíte, jak vás mám ráda,“ štěbotala a nahnuvši se k němu šeptala tajemně: „Vždyť už bude všechno dobře — tati mluvil s Králišem —“ a vážně kývala hlavou.

„I čermáka, čermáka, paní slečinko,“ radostně zašvitořil.

„Jistě, dědoušku, všechno vám to vypovím! Vždyť já vím, že vám za mnoho mám děkovat — vy jste tatínkovi něco povídal, vidíte, domlouval jste mu, že?“ hovořila rychle a blahem všechna zářila.

„Pánbůh rač chránit, kdež pak bych domlouval!“ bránil se.

„Ó to vy jen zapíráte, vždyť já vím! Tati pokaždé, když byl s vámi, přišel domů jiný, a dnes už je dobře, dědoušku. Teď zrovna vás tati tolik chválil a říkal, že jste spravedlivý, čistý český člověk —“

„I podívejme, podívejme! Ale jen ať ten mladíček zkoušky dodělá a přivede to až na doktora. Račte být tak laskava, ta slovíčka ‚paní doktorová‘ se hezky poslouchají! Kdyby potřeboval peníze, ať jen se obrátí na Józu. Bylo by to i pro mou radost, abych sem na zimu přišel na svatbu!“

„Dědoušku, to bysme se nasmáli!“ a dívka radostně třásla mu rukama. „Ale teď musím běžet —“

„Kam pak? Já myslel, že se dozvíme, co a jak se stalo.“

„Povím, dědoušku, všechno vám povím, ale až jindy. Teď musím honem domů, jen jsem tak odskočila, jedeme s tatínkem na Volšany.“

„Á — k paní mamince! No, to provázej Pánbůh!“

Potřásla mu rukou a již opět prchala.

Pantáta rozechvřen spěchal k Márince, aby jí oznámil aspoň, co zvěděl.

Na procházce byl velmi čiperný, usmíval se, žertoval a když přišli na nábreží a zahleděl se na levý břeh, pravil vřele: „Sakulentsky je ta Praha hezká, na tenhle obraz budu pamatovat! Ale teprve teď pozoruju, že tady slunce zapadá vlastně na druhou stranu. U nás se chalupa taky dívá k řece, ale slunce zapadá vzadu za stodolou; tady v Praze bysme je viděli z oken — je to tu nějak popleteno!“ — —

Ráno přímo z Jindřišského chrámu klusal na Václavské náměstí, aby Anině koupil ty knížky.

„Dej Pánbůh šťastný dobrýtro,“ pozdravoval vcházeje do knihkupectví; smeknuv rozhledl se krámem a dodal: „Pane, tady je potištěného papíru!“

U pultů sedělo a stálo několik mladých pánů; povznesli hlavy z účetních knih, podívali se na dědečka, usmáli se a jeden z nich přiskočiv ptal se: „Přejete si?“

„Pane, potřebuju modlitební knížky tak pro holčičku, abych jí něco přivezl z Prahy — ale aby v nich byly pěkné modlitbičky a aby nebyly zrovna drahé,“ důkladně oznamoval pantáta.

„Prosím!“ uklonil se mladíček a hnál se k regálům; vybrav celý balík modliteb přihnál se k pantátovi a rozloživ je před ním pravil: „Račte si vybrat!“

Dědeček vzal nejlepší, jež vázány byly v bílých deskách ze slonoviny a zdobeny zlaceným křížkem; zobracev je ptal se: „Co mají stát?“

„Ty stojí tři zlaté,“ mladík klidně odvětil.

„Fííí! Takové ne, těch je pro halanty škoda, jen tak nějaké za pár šestácků,“ švitořil a ty skvostné honem dal z ruky.

„Vezměte si tyhle, ty jsou nejlacinější — pětadvacet krejcarů,“ a mladík rozevřel prosté černé modlitby pro děti.

„To bych přece rád něco lepšího, když to má být z Prahy!“

„Tyto jsou za osmdesát — jsou také pěkné,“ ukazoval mladík.

Pantáta prohlednuv desky obracel list po listě.

„A jsou hezké ty modlitbičky?“ ptal se, oči vážně upřev na prodavače.

„Hezké,“ odpověděl mladík, ale mrkl stranou k pultům, a v koutku úst zahrál mu smích.

„Jen aby byly, to je hlavní věc. A co stojí tyhle?“

„Zlatý padesát — tyto dva zlaté!“

„No, snad abych zůstal při těchto; když mají hezké modlitbičky, budou pro takovou holku nejlepší. A tak co do opravdy?“

Mladík se usmál a pravil chladně: „Knihy se ne-
cení, to je pevná cena!“

„Nono — cena je svobodná, podání též. Tak jak — budou za šedesát?“ a pantáta se potměšile usmál.

„Ale vždyť vám povídám, že je to pevná cena.“

„Mohl bych je taky koupit na Pace o pouti,“ zahrozil dědeček, „a tam by mi slevili!“

„Jak je libo —“

„Ani za pětašedesát nebudou?“

Mladík dívaje se chladně na ulici jen hlavou zavrtěl.

„Tak s Pánembohem — jaká pomoc!“ a odcházel. Čekal, čekal, že ho mladík zavolá, ale ani slova za ním nevyletělo.

Vyšed na ulici zadíval se na protější dům a stál v myšlenkách. Po chvilence se vrátil, vstoupil ještě

jednou mezi dvěře a ptal se: „Tak mne necháte odejít?“

Mladík opět jen ramenoma pokrčil.

„Tak tu je sedmdesát krejcarů a dejte je sem!“

„Jinak nejsou než za osmdesát!“

„Totě na mou pravdu hrůza, krejcaru neslevit! Řeknu, kdyby nebylo o to, že bych z té Prahy nic nepřivezl, šel bych bez nich!“ povídal sázeje osm pěkných. čistých desetníků.

Mladík zabalil knížky do papíru, a pantáta strčil je do kožíšku.

„Přeju mnoho zdraví, s Pánembohem!“ Podav ruku vyšel z krámu. Vyprovázeli jej úsměvy.

No, zas jedna starost s krku; Nána bude mít radost, jsou to hezké knížky! A vesele kolíbal se k Můstku.

Na trzích zastavil se u krámků a prodavačů, chvíli pozoroval, porozprávěl, zašel k svatému Havlu na otčenašek a pustil se na Staroměstské náměstí. Měl odbyti poslední poselství — u Balabánů. Už několikráte vyptával se na tu Haštalskou ulici, ale vždycky se vrátil; říkal si, že je dost času, ale zatím se mu do těch uliček nechtělo. Dnes však již nebylo odkladu!

A na té pouti v mysli huboval na Prahu! Totě ulička jako ulička, domy blízko proti sobě, tak že se člověk bojí, kdy jej smáčknou!

Sotva uličku za pár kroků proběhl, už se tu rozbíhaly nové, takže nevěděl kudy kam a pořád se musel

ptát. Ten mu řekl: „Do Haštalské ulice? Ó, holečku, to musíte v levo!“ a když se hodně naklopýtal, radil jiný: „Kde pak tady Haštalská ulice — tamhle na pravo musíte!“ Bublal na zaprášená okna, na krámky napolo zapadlé, z kterých lidé vylézají jako syslové nebo krtkové a ze všech stran bzučí a hučí do uší: „Co pak shánějí?“ „Nechodějí jen kolem, jdou se podívat dál!“ Pantátou to vždycky škublo a byl by se ohnal jako po vose. A kdyby se byl nebál, byl by si odplivnul.

Namotal se tam, sem, ale v Haštalské ulici pořád nebyl; už se ho zmáhala úzkost. Na mou pravdu, snad je to se mnou jako s těmi Packými ševci, kteří šli v noci na trh, celou noc putovali a ráno šťastně doma v Pace poznali, že kolik hodin běhali do kolečka kolem města. Taky mi ten Dejnožka mohl dát pokoj! Člověk jede do Prahy k synovi a aby po horoucích peklech sháněl Balabána. Naposledy tu ta Haštalská ulice už není — a je-li, kdo pak ví, je-li v ní Balabán.

Teď již také zcela na veřejné ulici odplivoval a jen si myslel, jak tady lidé mohou zůstávat. Radší v arestu!

Konečně přece na nároží četl: Haštalská ulice. Jak se tak sem tam podíval, všecko se mu zdálo, že tady vlastně už byl. Hned prvního výrostka, jenž mu přišel do cesty, ptal se, zůstává-li tu někde nějaký Balabán, a že jako má šenk.

Kluk umouněná, skrčená hvizdl, ruce strčil za zásteru, zamžoural na pantátu a povídal zpívavě: „Zůstává,

tamhle v těch dveřích ho maj'. Ale oni jsou nějaký pěkný pták, podívejme, takový dědek!"

Pantáta nevěda, co ta řeč znamená, plaše podíval se na výrostka, krátce poděkoval a již hnál se ke dveřím, na nichž četl nápis: „Víno, káva, čaj. Bertchold Bababán.“

Kluk v půli prohnut, ruce maje v boku díval se za ním a ústa měl roztažena do půl tváří.

Pantáta chytil za kliku zapadlých, do poloviny červeně zastřených dveří, a již stál na prvním schůdku a rozhlížel se místností, dvěma plynovými plameny žlutě osvětlenou.

Byla podlouhlá, klenutá a v čele měla velké, úplně zastřené dvéře. Bystře přeletěl šedivé, začouzené stěny s pouhými zbytky malby, a víčka oční se mu honem přivřela, spatřil čtyři nevelké barvotisky — čtvero nahých těl divokých krás. Kolem stěn byly lavice, potažené látkou již ošumělou a rozedranou, před nimi šest stolů, červenými ubrusy pokrytých.

Na prvním, hned v pravo ode dveří ležela černá, rozcuchaná hlava spícího mužského; obličej jeho byl odvrácen, ale trhaný chrupot vylétal mu z úst do těžkého vzduchu, čpějícího kouřem, zkysalým vínem a voňavými mýdly.

V levo od kamen stála harfa, zahalená modrým, pruhovaným obalem, v pravo za stolem vyhublý, černo-vlasý mladík líně kouře viržinku opíral se o rámě mladé ženštiny, jež sedíc vedle něho hlavu měla položenou na stěně a dřímala.

Na židli před skleněnými dveřmi seděla buclatá dívka; nohy měla křížem, a ruce připlétaly modrou punčochu.

Spatřivši pantátu jako kazatele stojícího na schůdcích, hodila práci na stůl a běžela k němu. Postavila se před ním jako kuželka. Hlavu měla ostříhanou, krátkou vlněnou suknici, červený nadtý život; ruce opřela si v bok a černé oči přimhuřovala jako kočka.

„Dej Pánbůh dobrý předpolednem,“ zvolna, zastřeným hlasem pozdravil pantáta a zkoumal, která je Balabánová.

„I Božítku, to jsou k nám hosti,“ mazlivě odpovídala krátkovlasá holčina a hlavu blíž a blíže nakloňovala k dědečkovi. Když se ubýbal, kulatou rukou pohladila ho na líci a broukala: „Nó — dědečku — nó — to je hezkej dědeček —“

Žlutolící mladík poobrátil hlavu, zdlouha bafl a drsně se zachechtal; sousedka jeho se vzpřímila a po tváři přeletěl jí smích. Černá rozcuchaná hlava na stole spala dál.

Pantáta nevěděl hned, co se s ním děje — oči široce rozevřel, ještě více couvnul a konečně všecek se třesa vybuchl chraplavě: „Zůstává tady paní Balabánová?“ Byl tuze zčervenálý a rty se mu tráslý.

„Co pak se tak durdí, dědoušku, vždyť já ne-koušu — ne — ne —“ a ta kuželka znova se k němu lísala.

Pantáta ji odstrčil a obracel se.

„No, neutíkají, zůstává tu paní Balabánová, zůstává — jdou si zatím tuhle ke mně sednout, napít se vínečka, a paní Balabánová zatím přijde —“ a brala pantátu za ruku.

„Nemohu s ní mluvit hned?“ vykřikl a již držel za kliku.

„Ale, dědečku, nevztekej se, jdou si sednout, no, jdou, maličkej, jdou“ — a nahnuvši se mu až k uchu, něco zašeptala a dala se do chechtotu.

Pantáta znova ji odstrčil a ruka jeho zůstala napjata.

Žlutolící mladík a ženština smáli se nahlas, rozčuchaná hlava přestala chrňpat, pozdvihla se, a velké, mdlé oči rozhledly se, co se děje.

„Řekněte té paní, že tady byl člověk z Nové Vsi,“ tuze se klepaje, přerývavě kázal pantáta, „a že jí přinesl z domů pozdravení. Je to od ní hanba k neodpuštění, takovouhle mít hospodu, když táta s mámou doma dřou jako koně, aby krejcar vydělali!“

Mladík u kamen se divoce rozchechtal, ženština běžela k družce, jež prohnuta, rty majíc našpuleny, výsměšně svítíc očima poslouchala pantátovo kázání, a z úst rozespalé hlavy vyletělo: „Co huláká?“

V tom dvěře buchlý, a pantáta vyskočil na ulici. Zevnitř vyrazil za ním rozpustilý smích. Roztřesený, zčervenálý, ustrašený uháněl jako štván; teprve za rohem vydechl a ulehčil si: „Pfujcetcakra!“

Neohlednuv se prchal dál a dál, z uličky do uličky. Ani nevěděl, že na něj z krámků vybíhají a volají: „Kam letějí? Neutíkají tak, stavějí se!“

Teprve když několika uličkami proběhl, napadlo mu, že neví, kde je, kam jde a že by snad naposledy přišel, odkud vyšel. Umírní v kroku a hleděl nabrati dechu. V tom se mu stranou, na konci krátké, šikmé uličky zaleskla vltavská hladina.

„Buď Bohu chvála!“ oddechl si.

Radostí, že dostane se ven, zase jaře klusal vedle černých stěn Anežského chrámu Na František. Stojí na břehu a vida opět vltavskou jasnou, jemně rozčeřenou hladinu, letenské prozelenalé stráně a čistou boží oblohu, byl by si s radostí zavýskl.

Hlavu sraziv do ramen, bojácně ještě jednou ohledl se v tu stranu, odkud přišel.

„Sodoma sodomská!“ zasvištělo mu mezi dásněmi, a již kolébal se do Eliščiny třídy. Blažená radost rozlévala se mu v prsou, ale prvějšího strachu, úzkosti, hněvu stále ještě nemohla nadobro přemoci. Cítil, jak mu srdce burácí a ledová, chvějná ustrašenost projíždí celým tělem a třese holeněmi.

To jsem si dal — kam jsem to vlezl! myslil si kolébaje se k Josefskému náměstí. To mě ten Dejnožka do čistého místa vyslal! Nedám za to nic, že tetka Rasoška o svatém Janě ty Balabánovy našla, ale doma to zapřela — ode mne se toho taky živá duše nedoví.

Mráz přejel mu po spocených zádech — to si vzpomněl, co by tomu říkali kmotři Kabelák a Syrovátka. A což rada! Ten by se krčil, tloukl holí a chechtal se: Vida, vida kostelníka páleného!

Jenom jestli mne nikdo neviděl! Ta myšlenka nechtěla mu z hlavy. Tolik jsem utíkal, že jsem si do čista nevšimnul, kdo šel kolem.

V tom vzpomněl na onoho kluka umouněného, skrčeného a na jeho chechtot i slova: „Ale oni jsou nějaký pěkný pták, podívejme, takový dědek!“ Teď se pantátovi teprve rozjasnilo a srozuměl, co si kluk o něm myslil. Kriste Ježíši, čím jsem si tohle na stará kolena zasloužil! Jestli mě viděl ještě někdo, do jakých řečí přijdu!

Ty myšlenky jej hnaly, div že neutíkal.

Přiběhl domů uhnán, udýchán, spocen. Pozdraviv na žádného se nepodíval a uháněl do svého pokojíku, aby si tam v bezpečnosti vydechl; zdálo se mu, že jinde není tak chráněn jako mezi těmi stěnami. Svlékaje se pohleděl do okna a duchem již letěl domů. Konec — konec a dost! Už abych z toho Babylonu sodomského byl doma! umiňoval si.

Děti volaly, aby dědoušek šel již do kuchyně, ale pantátovi se nechtělo; styděl se. Když tam po chvíli vkročil, tuze se durdil: „Do smrti nikomu nic neslíbím! Chtěl jsem to tomu skrčenému Dejnožkovi udělat k vůli a šel jsem hledat tu Haštalskou ulici s Balabánovými — ale co pak jsem ji našel? Toto! proběhl jsem několik

ulíček, ale když jsem viděl ten nepořádek, honem jsem utíkal zpátky. Do těch koutů mne žádný nedostane, zrovna to Dejnožkovi řeknu!“

Při té řeči se na žádného nedíval, cítil, jak se červená a v duchu prosil: „Pane Bože. odpusť mi tu lež. ale je mi hanba přenáramná!“

Když se potom dostali do jiného hovoru, přes tu chvíli stranou, plaše pozoroval paní doktorovou i Fánu a napadalo mu: Ty to o mně vědí! Ale hned si zase pravil: Jak by to věděly, žádný mne tam nezná! V té chvíli byla tu však obava nová: Vždyť je na mně vidět, že mluvím lež — na stará kolena, jak se nad tou lží červenám!

Byl stále jako na vodě. I když doktor přišel k obědu, pantáta stranou zkoumal, neví-li něco, ne-usmívá-li se; sám byl pořád ještě pln studu, plachosti a nejistoty.

Když usedli ke stolu, spustil vážně: „Tak, lidičky, už nic platno, zejtra jedu!“

„Přece vám ta myšlenka nedá pokoje?“ řekl doktor.

„Už mne to žene, nezlobte se, nezdržujte mne, lidičky!“ ale podívav se po všech poznával, jak je to mrzí, a sklonil hlavu k prsům.

Chvilku bylo ticho hluboké.

„No. abyste teda neřekli,“ začal veseleji. „zejtra

ještě zůstanu, ale prosím vás, pozejtří mne už nezdržujte, nebo bych se na vás mrzel. Rád jsem tu byl, ale všeho do času!“

„Tatínku, to mi musíte slíbit, že na podzim zas přijedete, ale na déle; v zimě je tu veseleji než u vás, a nic vás tak nepotáhne!“ důrazně žádal doktor.

„No, dá-li Pánbůh — dá-li Pánbůh —“

„Za to se k vám v létě taky na chvíli podíváme.“

„A my taky?“ honem ptala se Míci.

„Taky!“ přisvědčil otec.

Fíninka utíkala do kuchyně, aby Fáně oznámila radostnou novinu.

„Pojedeme k dedovi!“ volala.

Pantáta chtěl si po obědě trochu schrůpnout, ale marně se namáhal; pořád měl plnou hlavu ranního utrpení.

Milý Dejnožko, starostlivý tatíku, to se ti dcera do pěkného vdala! vzpomínal na suchého drobného chudáka. Že vám tolik roků nepíše — kde pak ta si vzpomene na tatíka a na mámu!

Šouraje se pokojem zastavil se před podobiznou nebožky ženy.

Kdybys to, máti, viděla, kdybys to viděla! chvělo se mu v mysli. Kdy pak jsme my o tom slýchali, člověk takovým rozprávám ani kale nerozuměl — a teď si

tam sám jdu, na vlastní oči tu neřest vidím. Brr! a pantáta se otrásl. Opět uložil se na pohovku, dřímал, dřímал, ale do spánku se nedostal

Po svačině přiběhla Melanka, aby dědečkovi dopověděla svoji historii.

XII.

Scházelo ještě hodně do dne, když se již pantáta Bezoušek převaloval na loži. Celou noc měl spaní nepokojné: hned se mu zdálo, že utíká domů, že už je na posledním kopci, ale nemůže a nemůže Nové Vsi spatřiti, a zas že ho doktorovi tuze zdržují a on mocí se jim brání. Při divém útěku z Haštalské ulice se probudil.

Nelibé city, které po snu zbyly, zaplašovalo vědomí, že brzy zas bude doma. V duchu se viděl, jak přijede na domácí nádraží nikým neočekáván, a jak pokluše do Nové Vsi. Možná, že se potká se známými, nebo že naň vyběhne Bubačka, a tu bude muset trochu porozprávět. Jistojistě zastaví se na hřbitově u nebožky; vždyť jí přece musí taky něco povědět, aspoň že v Praze našel všecko v pořádku, a pomodlit se u ní musí.

Potom podvečeřím poběhne domů. Kdo ho as nejdřív uvidí? Nejspíš někdo z dětí, pořád se to proskaňuje venku, a zvláště teď, když už tam je jaro. Pojechají do světnice a vzkřiknou: „Dědeček je tu!“ A již jich vyběhne celá chalupa, poklušou mu naproti a po-

vedou si ho domů. Tam bude doptávek jako vody, sotva na všechny strany stačí odpovídati.

Snad u Kabeláků zvědí, že přijel, a kmotr honem přiběhne: možná, že i pro Syrovátku vzkáže. Než jinr to nejdůležitější vypovídá, bude hodně pozdě; a přece taky bude chtít, aby též oni jemu všechno vypověděli. Pak se odebere do vejměnku, ale tam bude smutno. Bože, kdyby tak nebožka byla živa! Ale její postel zůstane zas neodestlána, a k tomu přibude stesk po těch dvou pražských sejkorkách, po Józovi i Márince, po té milé Melance a po ostatních známých.

Tak se té Prahy bál, ale jistě že tuze bude vzpomínat. Už tu mezi nimi byl pomalu jako od jakživa; na ty chrámy si zvykl, na koupě, procházky, na radovánky s dětmi, ano i na ty dva brachy staré, na berního a radu. No, toho trochu napravil, jen dej Pánbůh, aby to potrvalo! Budou zas brousit sami, třetí odlítne za hory doly!

Když slyšel, že Fána vstává, taky se vyškrábal z peřin a po chvíli vešel do kuchyně, aby vykonal všechny své ranní práce.

„Tak, Františko, ještě dnes naposledy, zejtra už budu mít co dělat se svým, abych tu nic nezapomněl!“ povídal sedaje k armádě bot.

„I Bože, starý pane, to tu bude smutno,“ vzdychla si služka.

„Snad ne! Buďte ráda, dost jsem se vám tady naochomítal.“

„Ale smutno tu bude; už jsem si tak zvykla, slyšela jsem pořád něco vypravovat z venku, a tak bylo veselo, zrovna jako když jsem bývala doma.“

Když byl hotov s botami, vydal se pro housky.

„Tak už dnes naposledy,“ povídal v krámě.

„Pro pána krále, snad ne?“ Paní mistrová spráskla kulaté ruce a laloušek pod bradou se jí zatřásl.

„Už, už, vždyť je čas, abych zas byl doma, nesmím je tam ke vší práci nechávat samo‘ny, a pak se tam staly takové divné příhody, že je potřeba, abych už tam byl!“ a pantáta důkladně vypověděl historii s mezníkem i Hejhalem.

„Ale to je škoda — a kdy se zas uvidíme?“

„No, dá-li Pánbůh, na zimu.“

„A budeme zas dělat podplamenice!“

„Budeme! Tak přeju mnoho zdraví a s Pánem-bohem!“

„Nápodobně, šťastnou cestu přejeme!“

Potřáslí pantátovi rukou a vyprovodili jej až z krámu.

Po snídani došel si do kostelíčka a potom stavil se v trafice, aby pohleděl, co pan Fiala prorokuje. I ta veselá holčina zvěděvši, že je tu pantáta naposledy, naříkala, že se jí bude stýskat.

Pomodlil se u františkánů, zaběhl si na tržiště, porozprávěl, a na zpáteční cestě rozloučil se u řezníka, u kupce a uhlíře.

Však už naň pan rada s berním čekali.

„Jsou tu poslední den a ještě to všecko proběhají sám, ani toho nám nepřejou!“ huboval rada.

Jako poprvé vyšli si do parku, kde bylo už pěkně zeleno, rozkvetlé keře zlaté meruzalky již svítily, hloh měl na květ, a na záhonech rděly se již tulipány a aurikule.

„Tak je tu přenarámně krásně, a oni nám upláchnou.“

„Ba, ba, bude nám všude chybět,“ posteskl berní.

Chodili zvolna a hovořili málo; když začali, bylo to jen o dědečkově odjezdu.

„Cestu budou mít hezkou!“ povídal rada.

„No nevím, nevím, pan Fiala prorokuje sýchravo, a skoro se mi zdá, že se vítr otáčí,“ odpovídal dědeček a patřil na oblohu, po níž utíkala bělavá oblaka.

„Ať si na nás taky vzpomenou a pošlou přece nějaký rádek!“

„Pane, už mám skoro trošku těžkou ruku a s dobropisem je to u mě taky zlé, ale snad přece něco sesumíruju,“ sliboval.

Když přišli na Václavské náměstí, a pantáta chtěl se již nadobro rozloučit, rada se durdil: „Co jim napadá, snad bysme jich zejtra nevyprovodili? A taky k nám ještě s Mári přijdou, Melanka beztoho od večerjška o jiném nemluví, nežli že dědoušek odjede!“

„Bože, ta paní slečinka je dobráčka, šťastný člověk; který ji dostane,“ posteskl a stranou pozoroval, jak se rada tváří.

Zamrkal, zaryl holí a pravil pořád tak durdivě: „No. tuze rád ji nemají, sic by tak neutíkali!“

„Tak, tak, pantáto, račte být tak laskav — co pak nemá tatínka?“ a dědeček vroucně pohleděl mu do očí.

Rada neodpověděl, ale uchopiv pantátovu ruku srdečně jí potřásl.

„Ty študenty a jejich maminku račte ode mne taky pěkně pozdravovat,“ obrátil se pantáta k bernímu.

„Děkuju, děkuju, všichni budeme vzpomínat!“ a při těch slovech hrálo to bernímu v hrdle. —

Toho dne bylo u doktorů teskno, a dědeček marně se snažil, aby zavládlo bývalé veselí; ani mu to nešlo. Děti jen kolem něho obcházeły, zvědavě si ho prohlížely, a Mícinka ho potom křečovitě objímala kolem krku.

Fána měla uplakané oči, ba i ta Kocourková skuhrala: „Jeminánku, to nám bude smutno! Každý den jsem o milostpánovi vypravovala mamince a ta říkala: To musí být hodný člověk!“

Společně s paní doktorovou navštívili odpoledne radu a Melanku, zastavili se i u pana berního. a Melanka doprovodila jich až domů. Ale když se loučila, prosila, aby se s ní pantáta ještě na kousek vrátil. Překvapen podíval se jí do očí a šel; ale nemluvíli.

Na Václavském náměstí kde se vzal, tu se vzal rusý mladík se světlým knírkem a skřipcem na nose. Z daleka hluboce pozdravoval a usmíval se. Dědeček poznal ho hned.

„I sakulente, tak proto, proto, paní slečinko!“ zabzučel.

Mladík přistoupiv podával pantátovi ruku a pravil srdečně: „Dědoušku — dovolte, abych vám tak říkal, — z celé duše vám děkuji za všechno, co jste pro nás učinil!“

„Já? Maličko, skoro nic —“

„Vždyť my dobře víme,“ srdečně usmál se Králiš.

Tu se mu pantáta zahleděl do očí a pravil srdečně: „Mladý pane, važte si tohoto srdce!“ a laskavě popatřil k Melance. „Všecko, co můžete, udělejte — na vás to jen záleží, ostatní bude dobře!“

Králiš stiskl mu ruku a přímo pohleděl mu do tváří.

„Abych brzy slyšel, že jste tím doktorem — a nějakou hezkou deklamánku můžete při tom taky paní slečince napsat!“

Zasmáli se na sebe i na pantátu.

„Kdybyste potřeboval nějakou pomoc, obraťte se na mého syna. Oba vás pěkně prosím, abyste pantátu poslouchali, on je otec, zkušený, a vy jste mladí. Teď pěkně paní slečinku račte dovest domů, a Pánbůh vám dej štěstí!“

Díval se za nimi, dokud nezmizeli v davech. —

Večer písnička „Když milý Pán Ježíš“ nestačila, aby děti uspala, i pohádku pantáta přidal nadarmo.

Ještě když v pokojíku u postele klečel a patřil na ženin obraz, slyšel, jak si děti matce stýskají a naříkají, že dědeček ujede.

Pomodliv se rozhledl se pokojem a povzdychl:
„Tak dnes naposledy — poručeno Bohu!“

Potom shasil světlo

*

Následujícího dne o půl jedenácté s poledne na severozápadním nádraží z vagonu vlaku, k odjezdu připraveného, vyhlížel pantáta Bezoušek. Byl hladoučkový, zčervenalý, a klobouček pěkně mu seděl na vlasech, k uším hladce přičesaných. Jenom zardělé oči byly smutny.

Díval se mlčky na skupinu lidí, kteří ho vyprovodili. Rty se mu při tom chvěly. Na perroně stál doktor s paní, obě děti, Fána, Melanka, pan rada i berní. Hleděli k němu do vozu, ale nemluvil nikdo. Tu po třetí zazvonili.

„Tatínku, nezapomeňte nám hned napsat, jak jste dojel,“ ozval se doktor.

„A všechny srdečně pozdravujte!“ dodala paní.

Pantáta jen přisvědčil, a brada se mu rozklepala.

Vlak zapískl, kola hrkla, řetězy zadrnčely, poslední dvířka zabuchala, lomož na perroně trochu stichl.

Doktor, rada, berní smekli, a pantáta také honem sundal klobouček. Mícinka a Fína stály, držíce se za ruce, jako sošky. Ani sebou nehnuly — ale na každé tváři leskla se jim stružka. Melanka i paní doktorová utíraly si oči, doktor měl slzy na řasách, berní stál ohnut, hlavu v ramenou a jen chvíli zpod obočí mžikl.

k vozu; radovi z koutků očí hrkaly drobné slzy, svíral rty a ve tvářích mu škubalo. Fána držela si šátek před očima a štkala hlasitě. Vlak se rozjel.

„Buďte tu všichni s Pánembohem!“ dušeně křikl pantáta a klesl na sedadlo.

Skupina na perroně se ani nehnula, jen hlavy se zvolna točily za odjíždějícím vlakem. Ztrácel se jim v slzách